

Ontwerp

Omgevingsvisie Noordwijk 2030

DEEL B: Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen

Colofon

Stellers	Projectgroep Omgevingsvisie Noordwijk 2030
Eigenaar	Ruimtelijke Ontwikkeling & Samenleving
Datum	3 januari 2017
Zaaknummer	Z/15/003432

Inhoud

1.	Inleiding	8
1.1	Opzet en relatie met deel A, C en D	8
1.2	Modulaire karakter en proces	8
2.	Duurzaamheid	9
2.1	Ontwikkelingen tot nu toe	9
2.2	Analyse huidige situatie	9
2.3	Trends en prognoses	10
2.4	Beleidskaders	12
2.5	Beleidsinzet	12
2.6	Verbindingen	14
3.	Gezondheid	15
3.1	Ontwikkelingen tot nu toe	15
3.2	Analyse huidige situatie	15
3.3	Trends en prognoses	17
3.4	Beleidskaders	17
3.5	Beleidsinzet	17
3.6	Verbindingen	19
4.	Milieu	20
4.1	Inleiding	20
4.2	Algemene wettelijke kaders	20
4.3	Milieuzonering van bedrijven	20
4.3.1	Beleidskader	20
4.3.2	Ontwikkelingen tot nu toe	21
4.3.3	Analyse van de huidige situatie	21
4.3.4	Analyse van de huidige situatie	23
4.3.5	Beleidsinzet	24
4.3.6	Verbindingen	24
4.4	Bodem	24
4.4.1	Beleidskader	24
4.4.2	Ontwikkelingen tot nu toe	25
4.4.3	Analyses huidige situatie	25
4.4.4	Prognoses en trends	26
4.4.5	Beleidsinzet	26
4.4.6	Verbindingen	26
4.5	Geluid	27
4.5.1	Beleidskader	27
4.5.2	Ontwikkelingen tot nu toe	29
4.5.3	Analyses huidige situatie	29

4.5.4	Prognoses en trends	32
4.5.5	Beleidsinzet	33
4.5.6	Verbindingen	33
4.6	Luchtkwaliteit	33
4.6.1	Beleidskader	33
4.6.2	Ontwikkelingen tot nu toe	34
4.6.3	Analyses huidige situatie	34
4.6.4	Prognoses en trends	35
4.6.5	Beleidsinzet	35
4.6.6	Verbindingen	35
4.7	Externe veiligheid	36
4.7.1	Beleidskader	36
4.7.2	Ontwikkelingen tot nu toe	37
4.7.3	Analyses huidige situatie	37
4.7.4	Prognoses en trends	38
4.7.5	Beleidsinzet	38
4.7.6	Verbindingen	38
5.	Samenleving, welzijn, jeugd en zorg	39
5.1	Ontwikkelingen tot nu toe	39
5.2	Analyse huidige situatie	39
5.3	Trends en prognoses	40
5.4	Beleidskaders	40
5.5	Beleidsinzet	40
5.6	Verbindingen	42
6.	Sport, en beweging	43
6.1	Ontwikkelingen tot nu toe	43
6.2	Analyse huidige situatie	43
6.3	Trends en prognoses	44
6.4	Beleidskaders	45
6.5	Beleidsinzet	45
6.6	Verbindingen	47
7.	Onderwijs	48
7.1	Ontwikkelingen tot nu toe	48
7.2	Analyse huidige situatie	48
7.3	Trends en prognoses	49
7.4	Beleidskaders	49
7.5	Beleidsinzet	49
7.6	Verbindingen	50
8.	Cultuur	51
8.1	Ontwikkelingen tot nu toe	51
8.2	Analyse huidige situatie	52

8.3	Trends en prognoses	52
8.4	Beleidskaders	53
8.5	Beleidsinzet	53
8.6	Verbindingen	54
9.	Erfgoed - Archeologie	55
9.1	Ontwikkelingen tot nu toe	55
9.2	Analyse huidige situatie	55
9.3	Trends en prognoses	56
9.4	Beleidskaders	56
9.5	Beleidsinzet	57
9.6	Verbindingen	58
10.	Erfgoed – Cultuurhistorie en monumentenzorg	59
10.1	Ontwikkelingen tot nu toe	59
10.2	Analyse huidige situatie	59
10.3	Trends en prognoses	60
10.4	Beleidskaders	60
10.5	Beleidsinzet	62
10.6	Verbindingen	64
11.	Bevolking	65
11.1	Ontwikkelingen tot nu toe en huidige situatie	65
	Demografische gegevens en inwonertallen	
11.2	Trends en prognoses	73
12.	Water	79
12.1	Ontwikkelingen tot nu toe	79
10.2	Analyse huidige situatie	79
12.3	Trends en prognoses	81
12.4	Beleidskaders	82
12.5	Beleidsinzet	82
12.6	Verbindingen	85
13.	Wonen	86
13.1	Ontwikkelingen tot nu toe	86
13.2	Analyse huidige situatie	87
13.3	Trends en prognoses	89
13.4	Beleidskaders	93
13.5	Beleidsinzet	96
13.6	Verbindingen	97
14.	Economie en ondernemen	99
14.1	Ontwikkelingen tot nu toe	99
14.2	Analyse huidige situatie	105
14.3	Trends en prognoses	109
14.4	Beleidskaders	110

14.5	Beleidsinzet	112
15.	Winkelvoorzieningen	118
15.1	Ontwikkelingen tot nu toe	118
15.2	Analyse huidige situatie	119
15.3	Trends en prognoses	125
15.4	Beleidskaders	128
15.5	Beleidsinzet	129
15.6	Verbindingen	132
16.	Restaurants en cafés	133
17.	Toerisme en recreatie	134
17.1	Ontwikkelingen tot nu toe	134
17.2	Analyse huidige situatie	138
17.3	Trends en prognoses	139
17.4	Beleidskaders	141
17.5	Beleidsinzet	142
17.6	Verbindingen	144
18.	Greenport	145
18.1	Ontwikkelingen tot nu toe	145
18.2	Analyse huidige situatie	146
18.3	Trends en prognoses	147
18.4	Beleidskaders	148
18.5	Beleidsinzet	148
18.6	Verbindingen	151
19.	Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren	152
19.1	Ontwikkelingen tot nu toe	152
19.2	Analyse huidige situatie	152
19.3	Trends en prognoses	157
19.4	Beleidskaders	158
19.5	Beleidsinzet	159
19.6	Verbindingen	162
20.	Natuur	163
20.1	Ontwikkelingen tot nu toe	163
20.2	Analyse huidige situatie	164
20.3	Trends en prognoses	167
20.4	Beleidskaders	167
20.5	Beleidsinzet	169
20.6	Verbindingen	169
21.	Strand	170
21.1	Ontwikkelingen tot nu toe	170
21.2	Analyse huidige situatie	170
21.3	Trends en prognoses	171

21.4	Beleidskaders	172
21.5	Beleidsinzet	173
21.6	Verbindingen	173
22.	Groen en landschap	174
22.1	Ontwikkelingen tot nu toe	174
22.2	Analyse huidige situatie	175
22.3	Trends en prognoses	187
20.4	Beleidskaders	188
20.5	Beleidsinzet	190
22.6	Verbindingen	193
Bijlage : Factsheets economie		

1. Inleiding

1.1 Opzet en relatie met deel A, C en D

De Omgevingsvisie Noordwijk omvat vier onderdelen:

- Deel A: Visie en Realisatie;
- Deel B: Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen;
- Deel C: Analyses gebouwde leefomgeving, beleidsinzet en verbindingen;
- Deel D: Dynamisch uitvoeringsprogramma.

De voorliggende rapportage betreft *Deel B: Thematische analyses, beleidsinzet en verbindingen* van de Omgevingsvisie Noordwijk. In dit deel zijn alle relevante thema's voor de leefomgeving, SWOT-analyses, trends en ontwikkelingen en beleidskaders opgenomen. De resultaten van dit Deel B zijn evenals die van de Delen C en D input voor Deel A.

1.2 Modulaire karakter en proces

Zoals aangegeven in Deel A, zal de Omgevingsvisie Noordwijk zoveel mogelijk voorbereid zijn op de nieuwe Omgevingswet, die in 2019 van kracht wordt. Daarmee is er een goede basis voor een sluitend geheel van beleid. Hierbij wordt ingespeeld op de nieuwe Omgevingswet die vooral als doel vereenvoudiging, modernisering en bundeling van de huidige, veelal complexe regelgeving in het ruimtelijk en milieubeleid heeft om projecten sneller tot uitvoering te brengen.

De Omgevingsvisie moet een dynamisch document en instrument blijven.

Dit komt tot uitdrukking inbovengenoemde opbouw van de betreffende Delen A, B, C en D, het uitvoeringsprogramma, de organisatie hieromheen en een regelmatige terugkoppeling naar raad en bevolking.

In dit Deel B zijn 21 relevante thema's waaronder duurzaamheid, milieu, samenleving, wonen, toerisme en recreatie opgenomen. Voor elk thema wordt achterrenvolgens ingegaan op:

- Ontwikkelingen tot nu toe;
- Huidige situatie;
- Trends en prognoses;
- Beleidsinzet;
- Verbindingen.

In de analyses is steeds de Noordwijkse situatie afgezet tegen de landelijke en provinciale ontwikkelingen. Met de omgevingsvisie wordt gestreefd naar een integratie van de afzonderlijke beleidsthema's. In dit verband zijn vooral de onderdelen beleidsinzet (gewenste acties van het betreffende beleidsveld) en het onderdeel verbindingen (de samenhang tussen de beleidsvelden) van belang.

2. Duurzaamheid

2.1 Ontwikkelingen tot nu toe

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor duurzaamheid. Een zeer belangrijk thema, want Noordwijk wil werken aan een omgeving waarin het veilig en prettig is om samen te leven. Daarbij is niet alleen 2030 in het vizier, maar ook toekomstige generaties.

De urgentie om hieraan te werken is hoog vanwege de te verwachte oorzaken van klimaatverandering. Die zullen niet alleen op wereldniveau grote gevolgen hebben. Ook in Noordwijk zijn er veranderingen te verwachten: een stijgende zeespiegel, meer intense regenbuien en grotere periodes van droogte. Daarnaast spelen issues als uitputting van de aarde door het gebruik van diverse grondstoffen en geopolitieke overwegingen. Hierbij valt te denken aan de afhankelijkheid van Gronings, Russisch of wellicht Waddenzeegas.

Nadat eind 2015 door 195 landen in Parijs het historische klimaatakkoord werd ondertekend, is het maatschappelijk draagvlak voor duurzame maatregelen sterk verbreed. Belangrijk, want de uitvoering van eerder afgesproken stappen heeft een versnelling en opschaling nodig. Zo moet er onder andere flink gewerkt worden om de energiebesparingsafspraken uit het SER-Energieakkoord te halen, dat in 2014 door onder andere de VNG is ondertekend.

In Noordwijk wordt al enkele jaren actief gewerkt aan het onderwerp. De in 2010 opgestelde Milieuvisie luidde de eerste stappen in voor de gemeente om specifiek op duurzaamheid te sturen. Hierin werd gesteld dat duurzaamheid een belangrijke voorwaarde voor ruimtelijke groei is.

In 2014 werd door het nieuwe College van B&W een koers bepaald waarin Duurzaam Groen één van de 12 hoofdpijlars is. Daarin werd één van de belangrijkste en tegelijkertijd meest ingrijpende beleidsrichtingen bepaald: Noordwijk energieneutraal in 2030.

In voorgaande jaren waren hier al stappen voor ondernomen en sinds 2015 is hier extra op ingezet. Een duurzaamheidscoördinator is aangesteld, de Noordwijkse Duurzaamheidsvisie volgt eind 2016 en in recent opgesteld beleid krijgt duurzaamheid extra aandacht. Zo is duurzaamheid één van de vier pijlers van de Woonagenda 2016-2020. Ook zijn diverse projecten gestart, zoals de uitrol van slimme elektrische laadinfrastructuur voor auto's en verduurzaming van de grootste kantoorpanden. Daarnaast wordt een studie gedaan naar klimaatbestendige woonwijken in Noordwijk, in het kader van het Rijksprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

2.2 Analyse huidige situatie

Noordwijk is op de goede weg, getuige onder andere de waardering in de vorm van de Quality Coast Gold Award die in 2014 is ontvangen. Tegelijkertijd is het percentage duurzaam opgewekte energie in Noordwijk nog zeer laag. Nederland zat eind 2014 qua aandeel duurzame energieopwekking op 5,5 %, Noordwijk kwam in 2014 uit op 0,4 %.

Sterkte punten

- Schoon strand en zeewater.
- Veel natuur.
- Bij mondiale top van groene toeristische bestemmingen.
- Fairtrade-gemeente.
- Relatief veel elektrische personenwagens.
- Geen grote (energie-intensieve, vervuilende) industrie.
- Veel dakoppervlak beschikbaar voor het plaatsen van zonnepanelen.

Zwakke punten

- Zeer laag percentage duurzaam opgewekte energie.
- Woningvoorraad gemiddeld laag energielabel.
- Sociale woningvoorraad gemiddeld zeer laag energielabel.
- Langzaam verkeer onderbelicht (geen voorrang op rotondes, weinig pure voetgangers/fietsers-zones, geen bewaakte fietsenstalling(en)).
- Weinig echt lokale producten en zichtbaarheid hiervan.
- Investeringsbeslissingen door overheid en bedrijfsleven vaak gebaseerd op korte terugverdientijd en zonder duurzaamheidsafwegingen.
- Relatief laag percentage afvalscheiding.

Kansen

- Veel elektrische taxiritten vanaf Schiphol richting hotels.
- Veel dagtoeristen met eigen auto, groot potentieel voor alternatieve 'last mile' (inzetten alternatief vervoer voor laatste stukje naar het strand, bijvoorbeeld met pendelbus).
- Veel overnachtingen (> 1.1 miljoen), dus ook grote impact wanneer veranderingen worden aangebracht.
- Inzetten op duurzaam toerisme en ecotoerisme.
- Samenwerking met ESA-ESTEC (techniek, zichtbaarheid, etc.).
- Beschikbare dakoppervlak benutten door plaatsing zonnepanelen.
- Nieuwe woonwijken staan gepland; de meest gemakkelijke manier om een volledig energieneutrale en klimaatbestendige wijk te bouwen.
- Bij nieuwbouw- en renovatieprojecten energieneutraal realiseren.

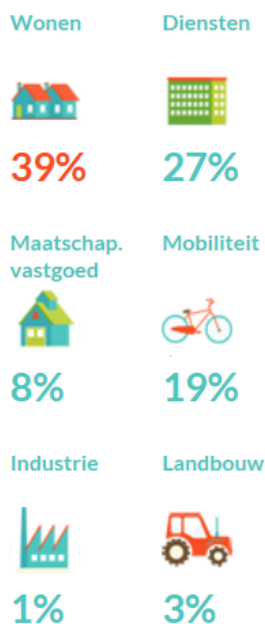
Bedreigingen

- Langzame aanpak van verduurzaming kan score op toeristische rankings omlaag brengen.
- Sceptis tegenover windmolens op land kan initiatieven tot plaatsing daarvan tegenhouden. Daarmee wordt het een stuk lastiger om volledig energieneutraal te worden.
- Klimaatverandering is een feit; stevige inspanningen kunnen de effecten verkleinen. Te weinig verantwoordelijkheid nemen vergroot de kans op de negatieve effecten van klimaatverandering.
- Ver-Zet windmolens wordt door deel van inwoners en milieuorganisaties als negatieve communicatie opgevat, hierdoor rust deels een niet-duurzaam imago op Noordwijk.

2.3 Trends en prognoses

- *Verslimmen en digitaliseren van een groot deel van ons leven.* Zo kunnen steeds meer apparaten slim aangestuurd worden, zodat een wasmachine bijvoorbeeld gaat draaien op het moment dat er voldoende warm water door een zonneboiler opgewekt wordt. En hoewel apparaten steeds kleiner worden, en minder energie gebruiken groeit het aantal apparaten. Er is sprake van een hoog gadget-gehalte, waarbij het grote aantal benodigde batterijen en de druk op recycling opvallen. Hoewel hierdoor een druk ontstaat op specifieke grondstoffen voor elektronica én energie gebruikt wordt, levert de technologie steeds meer – alledaagse – toepassingen om zuinig(er) en bewust(er) om te gaan met energie en water.
- *Toenemend belang van besparing,* omdat steeds duidelijker wordt dat fossiele brandstoffen en grondstoffen eindig zijn. Ook de beschikbare hoeveelheid zoet water is beperkt. Hoewel dit probleem minder urgent is in Nederland, zijn er ook op de lange termijn voor Noordwijk uitdagingen door verzilting, langere periodes van droogte en intensere regenbuien. Water kan gezuiverd worden en energie duurzaam opgewekt, maar naarmate duidelijker wordt dat het draagvlak voor grootschalige energieopwekking wegvalt, zal nog sterker ingezet moeten worden op besparing.

- *Toename van ontwerpen volgens de principes van circulaire economie.* Dit zorgt ervoor dat grondstoffen beter benut worden en materialen goed hergebruikt kunnen worden. Gevestigde bedrijven en startups werken aan innovaties om bestaande producten en juist ook hele gebouwen circulair te maken, waardoor een gesloten grondstoffenkringloop bereikt kan worden.
- *Toenemende regeldruk, monitoring en handhaving vanuit overheden.* Dit komt door de grote maatschappelijke uitdagingen en de noodzaak voor de sterke inzet op bijvoorbeeld recycling en duurzame energieopwekking. Er ligt een sterk accent op gemeenten, die steeds meer taken op dit gebied krijgen. Van bepalingen over energiegebruik van nieuwbouwwoningen tot controles op een duurzame bedrijfsvoering. Ook indirect heeft dit weerslag op Noordwijk, doordat (inter-)nationale afspraken zijn gemaakt over recyclingpercentages en het aandeel duurzaam opgewekte energie.
- *Toepassing van duurzame energieopwekking in de gebouwde omgeving.* Na een voorzichtige start met de uitrol van zonnepanelen, zijn zonneboilers en warmtepompen met een flinke opmars bezig. Installateurs stellen bij vervanging van een cv-ketel steeds vaker alternatieven voor; middels het Duurzaam Bouwloket worden meer offertes opgevraagd voor duurzame maatregelen en deze worden ook steeds goedkoper.
- *Toenemende woningbouw zonder gasaansluiting.* De opkomst van de biobased economie, biedt kansen om fossiele brandstoffen te vervangen door gelijkwaardige producten van een andere oorsprong, zoals biogas en biobrandstof. Zo worden mest, maar ook landbouwproducten omgezet in nuttige energiedragers. De focus ligt hierbij steeds meer op het gebruik van restproducten, zodat agrarisch grondgebruik voor voedsel en handelsflora gebruikt kan worden.
- *Voortgaande ontwikkeling van de deeleconomie.* Jongeren hechten minder aan het eigendom van een auto, via internet verhuren particulieren hun auto, gereedschap of een gastenkamer en het aantal – voornamelijk – elektrische deelauto's neemt toe.
- *Groeiend aandeel kleinschalige energiecoöperaties.*
- *Groei duurzame energieopwekking in 2030 vermoedelijk (slechts) 6% tot 10% (zonder beleidsverandering en extra middelen),* hoewel de publieke opinie behoorlijk positief is over deze opwekking en de prijzen dalen.
- *Verdergaande recycling en grondstoffenbesparing.* Praktijkvoorbeelden geven aan dat juist de laatste procenten nog veel inzet zullen vergen.
- *Energiebesparing groeit met vermoedelijk 4% tot 10% door het beschikbaar stellen van duurzaamheidsleningen en de duurzame verbetering van huurwoningen (vastgelegd in prestatieafspraken), vanaf eind 2016.*
- *Gebouwde omgeving heeft potentieel aandeel van 74% in de energiebesparing.* Noordwijk kan in principe redelijk gemakkelijk naar energieneutraal bewegen, daar geen grootschalige industrie aanwezig is. Het verduurzamen van de gebouwde omgeving door betere isolatie en duurzame opwekking zal tot 2030 zo'n 120-150 miljoen kosten (los van wie die rekening betaalt).

Afbeelding 2.1: Aandeel energie in Noordwijk (2014)

2.4 Beleidskaders

Europa heeft in 2010 het tienjarenplan Europa 2020 vastgesteld waarin op het vlak van duurzaamheid doelstellingen zijn geformuleerd om ten opzichte van 1990 20% minder energie te verbruiken, 20% minder broeikasgassen uit te stoten en minimaal 20% duurzame energie op te wekken.

De Europese doelstellingen zijn vertaald naar nationale doelstellingen, waarbij voor Nederland ingezet is op 16% minder CO₂-uitstoot, 14% duurzame energie en 1,5% energiebesparing per jaar. Vervolgens is in het SER-Energieakkoord door meer dan veertig organisaties, waaronder de VNG, afgesproken om gezamenlijk voor verduurzaming van onze samenleving en de economie te gaan. De ondertekenaars spraken af: gemiddeld 1,5% energie per jaar te besparen, een totale besparing van 100 Peta Joule per 2020 en een toename van het aandeel hernieuwbare energieopwekking naar 14 procent in 2020 en 16% in 2023.

In 2012 is de Europese richtlijn Energy Efficiency Directive (EED) vastgesteld. Een onderdeel van de richtlijn bevat de verplichting voor grote ondernemingen voor het opstellen van een energie-audit, waarmee inzicht wordt gekregen in het energieverbruiksprofiel van een onderneming en mogelijkheden voor kosteneffectieve energiebesparing. Nederland heeft deze verplichting in 2015 opgenomen in nationale regelgeving. Lokale overheden dienen de uitvoering van deze energie-audit te monitoren en hierop te handhaven. Daarnaast dienen gemeenten te handhaven op de energiebesparingsverplichting voor middelgrote en grote bedrijven, zoals vermeld in het Activiteitenbesluit milieubeheer. In dit besluit staat de verplichting dat alle energiebesparende maatregelen moeten worden genomen die zich in vijf jaar of korter terugverdienen.

2.5 Beleidsinzet

Noordwijk gaat met enthousiasme voortvarend de komende jaren door op de ingeslagen weg om een duurzame gemeente te worden. Duurzaamheid is nog geen algeheel thema in het dagelijks leven. Bewustwording is belangrijk, zeker ook in de gehele gemeentelijke organisatie. Allereerst is het van belang dat duurzaamheid wordt verankerd in de gemeentelijke organisatie. Een omslag in het denken is gewenst, zowel op strategisch als operationeel niveau. Door als gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld te geven, zal de samenleving van Noordwijk het ook oppakken. 'Zien is verkopen' en 'samen gaan we er voor, geen woorden maar daden'. Duurzaam handelen moet gemeengoed worden en bij wijze op iedere hoek van de straat zichtbaar zijn (bijvoorbeeld zonnepanelen op daken). Als gemeente kan je dit in je eentje niet realiseren, daarvoor gaan we nadrukkelijk samenwerking zoeken

met andere partijen, waaronder inwoners, bedrijven, woningbouwcorporaties en hoogheemraadschap.

Klimaatbestendig Noordwijk

Uiterlijk in 2020 is klimaatbestendigheid verankerd in het gemeentelijk beleid. Ruimtelijke plannen zullen dan 'klimaatproof' zijn en klimaatadaptief bouwen is gemeengoed. Dit doen we door bij de besluitvorming een duurzaamheidsparagraaf op te nemen bij alle ruimtelijke projecten.

Energieneutraal Noordwijk

Energieneutraal is als belangrijkste 'instrument' verkozen om tot een duurzame gemeente te komen. Dit reduceert de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en daarmee gepaard gaande uitstoot, wat ook op lokaal niveau directe voordelen heeft. Denk bijvoorbeeld aan het terugdringen van uitstoot door verkeer.

In 2016 is wederom Quality Coast Gold met een 'Platina randje' behaald. Dit is een erkenning voor het werk en met name de ambities. Voor het behouden van deze certificering en om duurzaamheid geen wassen neus te laten zijn, is het dan ook belangrijk om programmamanagement in te zetten en middelen te reserveren/alloceren.

Om volledig energieneutraal te zijn in 2030 zal veel moeten worden gedaan. De ideale oplossing bestaat uit vele deeloplossingen, daar Noordwijk dat doel anders niet behaalt. Er zijn gelukkig kansen te over. Met politieke wil, betrokkenheid en creativiteit kan Noordwijk energiebesparing en -opwekking gebruiken om voort te bouwen aan een echte 7-sterren kustplaats.

Een energieneutraal Noordwijk betekent dat de gemeente in haar eigen energiebehoefte voorziet en per saldo jaarlijks evenveel energie – binnen de eigen gemeentegrenzen – opwekt als het nodig heeft. Wil de gemeente serieus werk maken van een duurzaam en energieneutraal Noordwijk, dan is daarvoor borging in de gehele gemeentelijke organisatie nodig.

In het kader van zelf initiatief nemen en laten zien dat het werkt, is in de afgelopen periode gewerkt aan het verduurzamen van het gemeentehuis aan de Voorstraat. Zo is de verlichting deels vervangen door LED, zijn er energiezuinige centrale verwarmingsketels geplaatst, zijn de klimaatinstallaties zuiniger ingeregeld en wordt het elektriciteitsverbruik gemonitord. Voor de komende periode is de beleidsinzet van Noordwijk voor het thema duurzaamheid in hoofdlijnen:

- Inzet op duurzaamheid, energieneutraliteit, klimaat adaptief, dier-kind-mens-natuurvriendelijk.
- Continuering kennisopbouwen binnen gemeentelijke organisatie en uitdragen;
- Duurzaam inkopen en aanbesteden;
- Verdere verduurzamen gemeentehuis, gemeentelijke accommodaties en wagenpark zoveel mogelijk vervangen door elektrisch rijden;
- Alle daken van strandpaviljoens, hotels, sportcomplexen, bedrijfshallen, kantoren, agrarische complexen en woningen voorzien van zonnepanelen en zonneboilers.
- Flinke impulsen geven aan renovatie van gebouwde omgeving met accent op verduurzaming van verwarmingsinstallatie.
- Gronden bestemmen voor zonneparken, zoals de oude gemeentelijke vuilstort.
- Onderzoek mogelijkheden naar middel tot graatschalige opwekking van duurzame energie binnen de gemeentegrenzen.
- Smart Polder techniek in samenwerking met het waterschap implementeren (dit is een techniek om energie uit temperatuurverschillen in het oppervlaktewater te gebruiken (o.a. ter hoogte van de uitwatering in Katwijk).
- Nauwkeurig energiemanagement (zoals ISO 50001) voor alle gebouwen, gemeentelijk en privaat.
- Energieneutraal nieuwe woonwijken (eventueel compenseren).

- Aanstelling van energiecoaches per wijk.
- Subsidies/prijzen voor (innovatieve) duurzaamheidsoplossingen van eigen inwoners.
- Alle gemeentelijke uitgaven 'energieproof' maken: andere keuzes, andere afschrijvingstermijnen, waarbij energieneutraal de belangrijkste te definiëren winst is.
- Externe financiers en initiatieven benaderen voor duurzame investeringen: zij zoeken projecten.

2.6 Verbindingen

Energieke samenleving

- Subsidies richten op grotere eigen kracht van stichtingen en verenigingen. Voorwaarden opnemen om te investeren in verduurzaming. Door middelen hiervoor te gebruiken blijft er op langere termijn meer geld over voor het ideële doel.

Geweldige sportmogelijkheden

- Verduurzaming sportcomplexen, zowel gemeentelijk als in eigendom van verenigingen.
Zo zou bij een aanvraag voor nieuwe verlichting moeten worden ingezet op de meest energiezuinige vorm. Investeringsen zullen upfront hoger zijn, maar uiteindelijk lager.
Veel dakoppervlak beschikbaar voor zoveel zonnepanelen, dat ook aangrenzende buurten hier gebruik van kunnen maken.

Sfeervolle dorpskernen

- Een fijne verblijfsomgeving creëren door in te zetten op grote langzaam verkeergebieden. Streven dat groot en vervuilend verkeer op termijn buiten de kernen blijft; klein verkeer wordt 100% elektrisch en daarmee schoon en geluidsarm.

Aantrekkelijke leefomgeving

- Inspiratie en motivatie staan centraal bij de inrichting van de leefomgeving, waarbij creatieve oplossingen worden gebruikt in de openbare ruimte, om plaats te bieden aan water naar overvloedige regenval. Bomen, groen en kunstzinnige objecten bieden bescherming tegen hittestress.

Rijke natuur, mooi landschap en vitale Greenport

- Transitie losse propaantanks in het landelijk gebied naar duurzame alternatieven, het gaat hier veelal over relatief grote percelen met ruime mogelijkheden voor opwekking van zonne-energie en het herbergen van toereikende Warmte Koude Opslag.

Uitstekende bereikbaarheid

- Transferium op goed bereikbare locatie met volledige oplossing voor 'the last mile' (alternatief vervoer voor het laatste stukje naar Noordwijk en het strand), inclusief laadfaciliteiten, deelauto's en taxiservice.

Veelzijdige economie en toerisme

- Intensieve kennisuitwisseling hotels op het gebied van duurzaamheid. Eisen van evenementen dat deze volledig duurzaam worden georganiseerd. Genot van inwoner én toerist leading.
- Duurzame voorwaarden stellen aan evenementen.

3. Gezondheid

3.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Het gaat goed met onze gezondheid. Dat blijkt onder andere uit het feit dat de gemiddelde levensverwachting in Nederland de afgelopen tien jaar sterk is gestegen tot 79 jaar voor mannen en 83 jaar voor vrouwen. Daarmee behoort ons land tot de hoogste van de Europese Unie. Dit is vooral te danken aan verbeterde zorg en preventie. Het aantal mensen met een chronische ziekte is wel toegenomen.

Een aantal ontwikkelingen in leefstijl is niet langer ongunstig. Het aantal volwassen rokers is gedaald en aan de toename van overgewicht lijkt een einde te zijn komen. Jongeren zijn minder gaan roken en drinken, maar het aantal jongeren dat extreem veel drinkt is onverminderd hoog gebleven, ook in vergelijking tot andere landen. Roken is nog steeds de belangrijkste oorzaak van ziekte en sterfte, gevolgd door overgewicht en weinig bewegen.

Gezondheid is ongelijk verdeeld in Nederland. Hoogopgeleiden hebben een flink levensverwachting dan lager opgeleide mensen. De mate waarin iemand gezond opgroeit wordt voor een belangrijk deel bepaald door de sociale omgeving en door woon-, leef- en werkomstandigheden. De levensverwachting is voor lager opgeleiden gemiddeld 6 jaar korter dan voor hoger opgeleiden. Ook tussen autochtonen en allochtonen bestaan gezondheidsverschillen. Deze gezondheidsverschillen hangen sterk samen met opleiding, werk en inkomen. Participeren heeft eveneens een grote invloed op gezondheid. Ook het vermogen tot bewustwording van gezond leven (voeding, beweging en dergelijke) en zelfredzaamheid spelen een grote rol.

3.2 Analyse huidige situatie

Ongeveer een kwart van de ziektelast van welvaartsziekten is toe te schrijven aan een minder gezonde leefstijl: roken, overmatig alcoholgebruik, ongezond voedingspatroon en gebrek aan lichaamsbeweging. Met het stimuleren van een gezondere leefstijl kan veel gezondheidswinst worden gerealiseerd, vooral onder laagopgeleiden.

Uit het gebiedsprofiel van de GGD Hollands Midden blijkt dat de sociaal-economische status van de inwoners uit de gemeente Noordwijk hoog ligt. Dit betekent niet dat de gemeente Noordwijk geen kwetsbare inwoners heeft. Uit de cijfers blijkt het volgende:

Gebiedsprofiel Noordwijk aan Zee	Aantal inwoner
Grote moeite met rondkomen	115
Problematische schulden	110
Zwaar belaste mantelzorgers	225
Kwetsbare gezondheid	2200
Meerdere risicofactoren	1250
Sociaal uitgesloten	255

Gebiedsprofiel Noordwijk-Binnen	Aantal inwoner
Grote moeite met rondkomen	255
Problematische schulden	1100
Zwaar belaste mantelzorgers	380
Kwetsbare gezondheid	3355
Meerdere risicofactoren	2530
Sociaal uitgesloten	660

Daarnaast blijkt uit het gebiedsprofiel van de GGD Hollands Midden dat de inwoners van de gemeente Noordwijk veel bewegen. In het gebied Noordwijk aan Zee beweegt 69% van de inwoners en in het gebied Noordwijk Binnen beweegt 78% van de inwoners. Het overgewicht

van de inwoners is, ondanks deze inspanning, wel hoog. De inwoners van Noordwijk hebben gemiddeld een overgewicht van 47%, bij de inwoners van Noordwijk Binnen is dit 46%. Van de jeugdige inwoners beweegt gemiddeld gezien maar 20% voldoende in Noordwijk-Binnen; in Noordwijk aan Zee is dit slechts 15%. Echter, het overgewicht van de jeugdige is wel lager, dit ligt gemiddeld gezien op 9% in beide kernen. Daarnaast heeft de GGD Hollands Midden de gezondheid van jeugdigen tussen de 11 en 18 jaar onderzocht. Hieruit blijkt het volgende:

Gebiedsprofiel Noordwijk-Binnen	Jongeren 11-18 jaar
Meer dan of gelijk aan 2 langdurige aandoening	11%
Sterk belemmerd door aandoening/allergie	6%
Hoog risico psychosociale problemen	6%
Meer dan 1 dag gespijeld	2%
Wordt gepest	20%
Ooit mishandeld door volwassene	2%
Ongewenste seksuele ervaringen met jongeren	2%
Rookt dagelijks	5%
Bingedrinken	27%
Hasj/wiet gebruik	7%
Harddrugs gebruik	1%

Gebiedsprofiel Noordwijk aan Zee	Jongeren 11-18 jaar
Meer dan of gelijk aan 2 langdurige aandoening	12%
Sterk belemmerd door aandoening/allergie	9%
Hoog risico psychosociale problemen	6%
Meer dan 1 dag gespijeld	3%
Wordt gepest	22%
Ooit mishandeld door volwassene	5%
Ongewenste seksuele ervaringen met jongeren	4%
Rookt dagelijks	3%
Bingedrinken	19%
Hasj/wiet gebruik	10%
Harddrugs gebruik	2%

Van de middelbare scholieren volgt 32% het vwo, 25% de havo, 29 %vmbo opleiding, 13% een brugjaar en 1% praktijkonderwijs.

Hoe is de gezondheid van de Noordwijker (totaal en jeugd) tov van de regio?

Sterke punten

- Inwoners van de gemeente bewegen veel.

Zwakke punten

- Gezondheid ook ongelijk verdeeld in Noordwijk.

Kansen

- Inspelen op ervaringen met principes over gezond ouder worden in zogenoemde Blue Zones. Daar zijn o.a. hoger dan gemiddelde levensverwachtingen en percentages 100-jarigen gemeten, in samenhang met bepaalde levensstijlen, die mogelijk gezondheidbevorderend zijn.
- Via datakoppeling en analyse potentiële gezondheidsproblemen in bepaalde wijken opsporen en hierop anticiperen.
- Productie en gebruik van nieuwe duurzame producten met een positief effect op de gezondheid.
- Door de bezuinigingen op de zorg, worden medici verplicht om ook te kijken naar de mogelijkheden van de patiënt in de buurt. Huisartsen worden bijvoorbeeld door de extramuralisering van de zorg meer belast met psychiatrische patiënten. Door samen te werken met maatschappelijke werk en welzijnsmedewerkers, kunnen de werkzaamheden worden verdeeld. Om medici en professionals in de sociale sector samen te laten werken, is er vertrouwen nodig in elkaars kennis en expertise.

Bedreigingen

- Duurzaamheid en een gezonde levensstijl vraagt veelal om financiële investeringen, die soms pas op langere termijn effecten hebben. Deze investeringen kunnen soms in het gedrang komen door beperkte financiële middelen en korte-termijndenken.
- Binnen de gezondheidszorg zijn medici vooral opgeleid om naar de fysieke beperkingen van een patiënt te kijken. Het algehele welbevinden van een patiënt wordt veelal niet meegenomen.

3.3 Trends en prognoses

- Verdere stijging van de gemiddelde levensverwachting.
- Verdere stijging mensen met chronische ziekten.
- Voortgaande implementatie van milieumaatregelen die positieve effecten op de gezondheid hebben, zoals minder CO₂ uitstoot, minder fijnstof en minder geluidhinder.
- Toename van het centraal stellen van het gehele welbevinden van een mens in plaats van de fysieke problematiek; opkomst van het begrip 'positieve gezondheid'¹

3.4 Beleidskaders

De minister en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport roepen gemeenten op om in gemeentelijke Nota's Gezondheidsbeleid aan te geven hoe zij werken aan preventie en gezondheid van hun burgers en hoe ze daarbij de verbinding vormgeven met sport, Wmo en Jeugdzorg.

In de Kamerbrief over landelijke nota Gezondheidsbeleid 2016-2019 van 4 december 2015 wordt vastgehouden aan de eerder gestelde doelen:

- Gezondheid bevorderen via integrale aanpak.
- Preventie in de gezondheidszorg.
- Gezondheidsbescherming versterken en op peil houden.
- Verkleinen gezondheidsachterstanden.

3.5 Beleidsinzet

Meer inwoners zijn in staat om gezond te leven

De opdracht in het sociaal domein en het gezondheids- en sportdomein is het versterken van eigen kracht en zelfredzaamheid. Door een goede gezondheid kunnen inwoners (blijven) deelnemen aan de samenleving en blijft hun kwaliteit van leven behouden. Ook leidt een goede gezondheid tot meer regie op het eigen leven en sociale netwerken. De gemeente Noordwijk zet in op preventie, positieve gezondheid en sport, in samenspraak met inwoners en externe partners. Hierbij wordt niet alleen gedacht aan zorgaanbieders, maar aan verenigingen en organisaties die 'de algemene voorzieningen' vormen.

¹ *Machteld Huber presenteerde enkele jaren geleden het nieuwe concept van gezondheid, namelijk positief gezondheid. Centraal hierin staat "het vermogen dat iemand heeft om zich aan te passen en zelf regie te hebben in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven". Huber onderscheidt zes dimensies waaruit gezondheid is af te lezen, namelijk lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, dagelijks functioneren, sociaal maatschappelijk participeren, kwaliteit van leven en zingeving. In het onderzoek van Machteld Huber werd duidelijk dat al deze aspecten belangrijk zijn voor mensen. Binnen de gezondheidszorg is het dus belangrijk om niet alleen te richten op fysieke kant van een persoon, maar ook op de andere dimensies. Zij zijn van even groot belang voor het algemene geluksgevoel. Dit nieuwe concept sluit naadloos aan bij de huidige veranderingen in zorg en sociaal domein waarbij steeds meer nadruk wordt gelegd naar de mogelijkheden wat iemand wel kan, in plaats van te kijken naar de fysieke beperkingen*

Noordwijk wil de lokale sociale cohesie versterken en gezondheidsachterstanden aanpakken op wijk- en buurtniveau, om zo de leefbaarheid te bevorderen. Daarbij zoekt de gemeente de verbinding tussen de verschillende domeinen, ook met behulp van externe partners. Bekend is bijvoorbeeld dat gezondheid en armoede of lage sociaal-economische status sterk samenhangen, maar vaak nog niet integraal worden behandeld binnen een gemeente. De ene afdeling is bezig met het voorkómen van schooluitval of met het gericht aan werk helpen van laagopgeleiden, terwijl de andere afdeling werkt aan gezondheidsachterstanden. Vaak gaat het echter om dezelfde groep mensen. Als je de inspanningen combineert, bereik je vaak meer. Het bevorderen van positieve gezondheid onder bewoners vraagt om een integrale aanpak, waarin ook aspecten als participatie, zingeving, armoede en eenzaamheid een rol spelen. Concreet betekent dit samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen aan de pijlers van 'positieve gezondheid'. Andere manieren waarop Noordwijk invulling wil geven aan het nieuwe concept van gezondheid zijn: het betrekken van inwoners bij beleid, kijken vanuit het perspectief van levensloop, ondersteuning van het handelend vermogen van inwoners en positieve gezondheid als uitgangspunt voor het subsidiebeleid, de samenwerking met de eerstelijnszorg en borging in de omgevingsvisie.

Acties, pilots en/of beleidsmaatregelen:

- Op basis van de beschikbare gegevens (bijvoorbeeld gebiedsprofielen GGD HM) wijkgerichte doelen formuleren voor de aanpak van het terugdringen van gezondheidsachterstand.
- Op basis van deze wijkgerichte doelen een plan opstellen dat aansluit bij de vragen en behoeften van de doelgroepen op alle leefdomeinen: wonen, werken, inkomen, onderwijs en zorg. De gemeente Noordwijk streeft er naar om afhankelijk van de doelgroep haar beleid rondom bijvoorbeeld voortijdig schoolverlaten, jeugdwerkloosheid en sportbeleid meer met elkaar te verbinden rondom armoedebelief, werk en inkomen en gezondheidsbeleid.
- Stimulering gezond voorbeeldgedrag voor kinderen door volwassenen. Hierbij valt te denken aan voorlichting en educatie op diverse 'vindplaatsen', zoals opvoedingsondersteuning via het CJG, Gezonde kinderopvang en Gezonde school. Immers, hoe eerder kinderen gezond gedrag aangeleerd krijgen hoe beter.
- De nieuwe Omgevingswet eist om gezondheid op te nemen in het overheidsbeleid voor het fysieke domein. Om de gezondheid van inwoners te bevorderen is het ook van belang om hun leefomgeving hierin te betrekken. Voorbeelden zijn om bij herontwikkeling rekening te houden met brede voetpaden, waar makkelijker op gespeeld kan worden, het ontwikkelen van buitenruimten waar gesport kan worden en het creëren van plekken waar men elkaar kan ontmoeten. Denk aan bankjes in de buurt, bootcamp attributen in een park, gezamenlijke bloembakken of groentetuintjes in de wijk.
- De gezondheidsdoelen van de gemeente Noordwijk komen terug in de Omgevingsvisie. Het gaat dan met name over bevorderen van bewegen, bevorderen van ontmoetingen en een uitnodigende omgeving ect.
- De gemeente Noordwijk stelt gezonde omgevingswaarden vast, met name in een Omgevingsplan.

Blue Zone Label in samenhang met de NOV

De bestaande (natuurlijke) omgeving, organisaties, ondernemingen en voorzieningen van Noordwijk lenen zich bij uitstek voor het faciliteren van de voorzorg (bevorderen gezond leven), gemeenschapszorg (zoveel mogelijk zelf, samen in de buurt in het netwerk) en het ondersteunen van de laag complexe (basiszorg) als hoog complexe zorg. Zee, strand, duinen, bos en omgeving bieden perfecte omstandigheden voor de Voorzorg. De Gemeenschapszorg biedt deels maatschappelijke inzet en deels inzet van woningbouw, infrastructuur, werk en onderwijs. In het ondersteunen van de complexe zorg kan Noordwijk zich bij uitstek onderscheiden in de vorm van kort- en langlopende revalidatie. Voor bewoners en bedrijven liggen er enorme kansen om hiermee aan de slag te gaan, zo blijkt uit het Rapport Omgevingsvisie 2030 van de Noordwijkse Ondernemers Vereniging (NOV).

In de rapportage van het NOV is in dit kader ook als aanbeveling opgenomen dat Noordwijk (of in groter verband de Duin- en Bollenstreek) een Blue Zone label adopteert, zoals ook beoogd wordt met het Blue Ocean Village concept. De introductie van de Blue Zone-gedachte voor Noordwijk heeft tot doel alles te doen voor een bijdrage aan een gezonde leefstijl en daarmee ook bij te dragen aan een gezonde economie. Het concept van de Blue Ocean Village draagt bij aan het versterken van de identiteit van Noordwijk. De vele initiatieven die Noordwijk rijk is worden hierdoor met elkaar verbonden en geven een impuls aan Noordwijk als (inter)nationale toersitische- en congresbadplaats. Blues Zones zijn gebieden in de wereld (onder andere op Sardinië en in Japan) waar men het leven positiever ervaart, ouder wordt en een korter ziekbed heeft. De mensen zijn er gezonder, voelen zich langer fit en ouderdomziekten zoals hartfalen, atrose en dementie komen er minder voor.

3.6 Verbindingen

Samenleving

- Met de hervorming van de langdurige zorg en de vernieuwing van de Wmo 2015 wil de overheid stimuleren dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen en dichtbij huis zorg en ondersteuning ontvangen, die aansluit bij de individuele behoeften, wensen en mogelijkheden. Door het toenemend aantal ouderen en vaker voorkomende chronische ziekten neemt de behoefte aan zorg en ondersteuning toe.
- Door het beleid te richten op duurzaamheid, zal de CO₂ uitstoot minder worden en de luchtkwaliteit verbeteren.

Sport

- Bewegen en sporten faciliteren; het promoten van sport.

Leefomgeving

- Gezondheidsbevordering zit ook in de omgeving. Met het creëren van ruime paden, speeltuinen ect. stimuleert de gemeente om inwoners meer te laten bewegen.

Economie en toerisme

- Om een gezondheidsconcept verder vorm te geven, is het van belang de horeca hierin mee te nemen.

4. Milieu

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de milieuthema's milieuzonering van bedrijven, bodem, geluid, externe veiligheid, luchtkwaliteit en geur behandeld. De onderwerpen 'duurzaamheid en energie' en 'ecologie' zijn respectievelijk behandeld in de hoofdstukken 2 'Duurzaamheid' en 18 'Natuur'.

Dit hoofdstuk heeft een andere opzet dan de andere thematische hoofdstukken, omdat het beleidskader bij de milieuthema's erg bepalend is voor de ontwikkelingen tot nu en de analyse van de huidige situatie. Daarom begint elke paragraaf van een milieuthema met een beschrijving van het wettelijk kader.

4.2 Algemene wettelijke kaders

Alvorens we ingaan op de milieuthema's is het goed te realiseren dat in 2018/2019 de Omgevingswet in werking treedt. In deze wet is uitdrukkelijk geregeld dat de integrale zorg voor de leefomgeving in eerste instantie bij de gemeente ligt en vervolgens bij provincie en Rijk. "Decentraal, tenzij" is het motto. De Omgevingswet zal flexibeler zijn en meer mogelijkheden bieden voor regionaal en lokaal maatwerk. Een nieuw begrip in dit kader is de omgevingswaarde.

De memorie van toelichting definieert de omgevingswaarden als:

"maatstaven voor de staat of kwaliteit van de fysieke leefomgeving of een onderdeel daarvan, of de toelaatbare belasting door activiteiten of toelaatbare concentratie of depositie van stoffen in de fysieke leefomgeving of een onderdeel daarvan, uitgedrukt in meetbare of berekenbare eenheden of andere objectieve termen".

Omgevingswaarden zijn feitelijk normen die de gewenste staat of kwaliteit van de fysieke leefomgeving als beleidsdoel vastleggen. Te denken valt aan de kwaliteit van de buitenlucht, de toelaatbare belasting door geluid, de kwaliteit van water, de toelaatbare belasting door geur of de veiligheid van waterkeringen. Omgevingswaarden kunnen volgen uit Europese of andere internationale verplichtingen, maar ook uit nationale, provinciale of lokale beleidsdoelen. Zij worden opgesteld door het Rijk, provincies of gemeenten.

Omgevingswaarden binden in beginsel alleen het bestuursorgaan dat de omgevingswaarde vaststelt. Zij stellen deze vast in een algemene maatregel van bestuur (rijksniveau), een omgevingsverordening (provinciaal niveau) of een omgevingsplan (gemeentelijk niveau). Het bestuursorgaan dat de omgevingswaarde vaststelt moet zich daarna inzetten om de doelstellingen die zijn vastgelegd in omgevingswaarden te bereiken. De mogelijkheden van een gemeente voor het vaststellen van een eigen omgevingswaarde liggen in het stellen van strengere normen ten opzichte van de rijks- en provinciale omgevingswaarden of het stellen van aanvullende omgevingswaarden. Bijvoorbeeld het rijk geeft omgevingswaarden voor stof A maar niet voor B. De gemeente kan voor B dan aanvullende omgevingswaarden vaststellen. De beleidskaders die in hiernavolgende paragrafen beschreven zijn, worden vervangen door de Omgevingswet. De omgevingswaarden komen in de plaats van de normen die nu in de sectorale wetten zijn opgenomen.

4.3 Milieuzonering van bedrijven

4.3.1 Beleidskader

Behalve de ontwikkelingen met betrekking tot de Omgevingswet is voor het aspect milieuzonering ook de publicatie "Bedrijven en milieuzonering" (VNG 2009) van belang. In

deze publicatie staat per type bedrijvigheid richtafstanden tot woningen opgenomen. Het doel van deze richtafstanden is, om in ruimtelijke plannen, milieuhinder bij woningen (en andere gevoelige functies) te voorkomen, maar tegelijkertijd aan bedrijven voldoende milieuruimte te bieden voor het uitoefenen van hun bedrijfsactiviteiten. In de VNG publicatie is ook onderscheid tussen twee omgevingstypen (rustige woonwijk en een gemengd gebied met bijvoorbeeld wonen en werken naast elkaar) gemaakt, waarvoor een bepaalde mate van milieuhinder aanvaardbaar wordt geacht. Afhankelijk van het omgevingstype, waarin de ontwikkeling plaatsvindt, kunnen de richtafstanden aangepast worden aan de omgeving. Ook kan uit gericht milieuonderzoek naar een specifiek bedrijf blijken dat de realisering van woningen op een kleinere afstand dan de richtafstand aanvaardbaar is.

4.3.2 Ontwikkelingen tot nu toe

Hoewel menig bewoner van Noordwijk werkzaam was in de landbouw en veeteelt, verschaften de zeevisserij en aanverwante industrieën als rokerijen, scheepswerven en taanderijen de meeste inwoners van Noordwijk een inkomen. Omstreeks 1700 werd de teelt van kruiden een belangrijke bron van inkomsten voor Noordwijk. In de negentiende eeuw werd deze kruidenteelt verdrongen door de bloembollenteelt. De duingronden bij Noordwijk bleken daarvoor uitermate geschikt. Steeds meer duinen werden afgegraven om nieuwe tuinen aan te leggen voor de kweek van onder andere hyacinten en tulpen.

In het midden van de negentiende eeuw werd Noordwijk door haar ligging aan zee een geliefd woonoord voor de meer welgestelde, hogere burgerij. Door de aansluiting op het openbaarvervoersnetwerk aan het einde van de negentiende eeuw kwam het toerisme in Noordwijk aan Zee snel tot bloei en heeft zich ontwikkeld tot een internationale badplaats. Naast toerisme is Noordwijk aan Zee ook een (zeer) belangrijke speler op de congresmarkt. Daarnaast is sinds de jaren '60 van de vorige eeuw de grootste vestiging van de Europese ruimtevaartorganisatie ESA gevestigd in Noordwijk: het European space research and technology centre ESTEC. Daarnaast vestigden zich grote zorginstellingen (bijvoorbeeld de zorginstelling 's-Heerenloo West-Nederland aan de Zwarteweg en het woon- en zorgcentrum Groot Hoogwaak aan de Groot Hoogwaak), en grote dienstverlenende bedrijven (bijvoorbeeld Zilveren Kruis Achmea) naar Noordwijk en kwamen er recreatieparken.

Door deze ontwikkelingen is veel (ambachtelijke) bedrijvigheid uit het dorp verdwenen. Deels bestaat het niet meer en is opgegaan in andere bedrijven in de regio en een deel is vertrokken naar de bedrijventerreinen. Slechts een beperkt aantal bedrijven (twee touringcarbedrijven) zijn, mede door milieueisen, vertrokken naar een andere locatie. In de meeste gevallen boden de nieuwe bedrijventerreinen de (gewenste) uitbreidingsmogelijkheden die op de oorspronkelijke locatie in het dorp (fysiek) niet mogelijk was.

Voor het woonmilieu is dit een gunstige ontwikkeling, waarmee de leefbaarheid van Noordwijk in de loop der jaren is verbeterd. De bedrijvigheid is nu geconcentreerd gevestigd op een van de aanwezige bedrijventerreinen en kan daar verder ontplooiën.

4.3.3 Analyse van de huidige situatie

Het huidige Noordwijk kenmerkt zich door een grote scheiding tussen zware bedrijvigheid (milieucategorie 3.1. en hoger) en woningbouw. Verspreid in de gemeente en ook in de (oude) dorpskernen komt beperkt nog zwaardere bedrijvigheid voor. In Noordwijk aan Zee is bijvoorbeeld aan de Schoolstraat 7 nog de haringhandel en rokerij van Admiraal-de Witt (milieucategorie 3.1.) gevestigd. In Noordwijk Binnen is aan de losplaatsweg een gasontvangststation (milieucategorie 3.1.) en een transformatorstation (milieucategorie 3.1) alsmede een drukkerij aan de Boekerslootlaan (milieucategorie 3.1). Aan de Schiestraat is een LPG tankstation (milieucategorie 3.1). Aan de Johanna van Hoornstraat is een schietbaan (milieucategorie 3.1.) gevestigd. Binnen de bebouwde kom zijn nog diverse sportvelden met voorzieningen aanwezig. Ook dit betreffen activiteiten in milieucategorie 3.1. Voor het overige komt zowel Noordwijk aan Zee, als Noordwijk Binnen alleen bedrijvigheid in de lagere milieucategorie (milieucategorie 2 of lager) voor in de vorm van bijvoorbeeld ambachtelijke

bedrijfjes, detailhandel, horeca (cafés, restaurants, hotels, bar-dancings), kantoren, congrescentra, benzineverkooppunten).

In het noordelijk deel van de gemeente, buiten de bebouwde komen bevinden zich naast horeca ook campings, vakantieparken ed. In het gebied aan de Achterweg is nog een rioolwaterzuivering gevestigd (< 100.000 ie, milieucategorie 4.1. , geur maatgevend) en Van der Putten sloop en grondverzet bedrijf (met composteringsinrichting, milieucategorie 4.1). Aan de Van Berckelweg/Hoogeveenseweg zijn bedrijven van categorie 3.2 toegestaan. Hier is onder andere een transportbedrijf gevestigd. Daarnaast is een ambulancepost en zijn er recreatievoorzieningen (een jachthaven en een golfbaan) aanwezig.

De meeste (milieuhinderlijke) bedrijvigheid is gevestigd op een van de vier bedrijventerreinen in de gemeente:

ESTEC-terrein:

Hier worden categorie 1 t/m 3.2 bedrijven toegestaan. De richtafstand bedraagt daardoor 100 meter tot woningen in een rustige woonwijk. Omdat de woningen in de bestaande woonwijk en de nieuwe uitbreidingswijk van Katwijk op circa 50 meter afstand van het ESTEC-terrein liggen, zijn binnen een zone van circa 100 meter langs de Keplerlaan en de Zwarteweg maximaal categorie 3.1 bedrijven toegestaan. Voor dergelijke bedrijven geldt een richtafstand van 50 meter tot woningen in een rustige woonwijk.

Space Business Park:

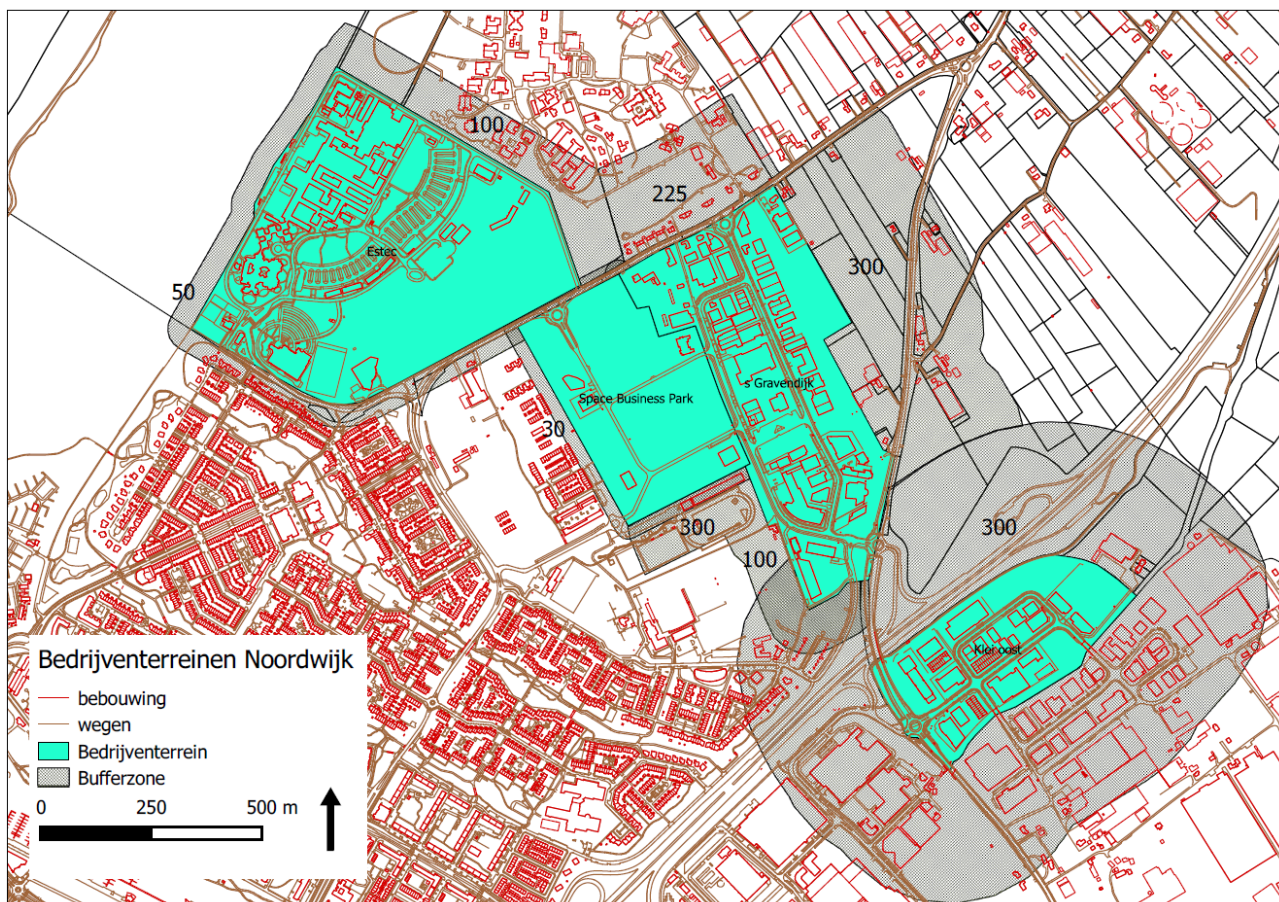
In het grootste deel van het bedrijvenpark worden categorie 1 t/m 3.2 bedrijven toegestaan, met uitzondering van de zones ten westen van de Huygensstraat en ten zuiden van de Kapteynstraat. In deze twee zones worden categorie 1 t/m 2 bedrijven toegestaan. Categorie 1 t/m 2 bedrijven hebben een richtafstand van maximaal 10 meter tot woningen in een rustige woonwijk. Voor bedrijvigheid in milieucategorie 3.1. en 3.2. geldt respectievelijk een richtafstand van 50 en 100 meter tot de woonbebouwing.

's-Gravendijk:

in het grootste deel van het bedrijvenpark worden categorie 1 t/m 4.2 bedrijven toegestaan, met uitzondering van een circa 60 meter diepe zone vanaf de Zwarteweg en het gebied tussen de 's-Gravendijkseweg en De Krom waar maximaal categorie 3.2 bedrijven zijn toegestaan. Voor categorie 4.2 bedrijven geldt een richtafstand van maximaal 300 meter, terwijl voor categorie 3.2 bedrijven een richtafstand van 100 meter geldt.

Klei Oost:

In het bedrijvenpark worden categorie 1 t/m 4.2 bedrijven toegestaan, met uitzondering van het gebied tussen De Hooie Krocht en de Maandagse Watering waar maximaal categorie 3 bedrijven zijn toegestaan. Voor categorie 4.2 bedrijven geldt een richtafstand van maximaal 300 meter terwijl voor categorie 3.2 bedrijven een richtafstand van 100 meter geldt. Aan de rand van Klei-Oost, is nog een manege de Kleihoeve, voorheen Stal Wassenaar, gevestigd met twee bedrijfswoningen (milieucategorie 3.1). Voor deze manege geldt een richtafstand van 50 meter tot gevoelige objecten, zoals woningen van derden.

Afbeelding 4.1: Bedrijventerreinen Noordwijk

In algemene zin kan worden geconcludeerd dat de zwaardere bedrijvigheid (milieucategorie 3.1 en hoger) voornamelijk is gevestigd op de aanwezige bedrijventerreinen. Een beperkt aantal bedrijven/instellingen in een zwaardere milieucategorie bevinden zich in het buitengebied of in de kernen van Noordwijk aan Zee (een visrokerij) en Noordwijk Binnen (twee nutsvoorzieningen, een LPG tankstation en een schietbaan). Hoewel er op buurtniveau best wel sprake kan zijn van een knelpunt is er op de schaal van de totale gemeente sprake van een goede scheiding van (zwaardere) bedrijvigheid en wonen.

t Heen, Katwijk:

Ten zuidwesten van Klei Oost ligt het bedrijventerrein t Heen in Katwijk. Dit is een gezoneerd bedrijventerrein waarvan de contour gedeeltelijk is op Noordwijks grondgebied ligt.

4.3.4 Analyse van de huidige situatie

Een belangrijke trend is het verminderen van regelgeving voor bedrijven. Door het steeds meer toepassen van algemene (milieu)regels (Activiteitenbesluit milieubeheer), worden de mogelijkheden voor maatwerk steeds beperkter. Het vooraf (bij de planvorming) bepalen van de wenselijkheid en aanvaardbaarheid van bedrijvigheid in en rond woongebieden wordt steeds belangrijker. Veelal is bedrijvigheid in de lagere milieucategorie (tot maximaal milieucategorie 2) wel inpasbaar in de omgeving van woningen of andere gevoelige functies. Andere trends zijn werken vanuit huis. Dit betreft veelal dienstverlenende werkzaamheden (kantoren, kappers, schoonheidsspecialisten, gezondheidsconsulenten).

Mede door de recente crisis is er veel leegstand ontstaan in de kantorensector. Kantoren worden nu vaak getransformeerd naar woonruimte. Deze transformatielocaties staan veelal op locaties langs drukke wegen met een relatief hoge milieubelasting (geluid, luchtkwaliteit) of aan de rand van bedrijventerreinen. In het laatste geval kan een transformatie leiden tot beperkingen in de bedrijfsvoering van de aanwezige bedrijven op het bedrijventerrein. Een tot woongebouw getransformeerd kantoor wordt voor deze bedrijvigheid een gevoelige bestemming. Een duidelijke ontwikkeling is ook de zorg in de vorm van zorgboulevards en

nieuwe zorgconcepten. Een ontwikkeling waar ook sprake van is, is het gegeven dat door technologische ontwikkelingen de milieuhinder van bedrijven af neemt en de mogelijkheden voor deze bedrijven om goed te kunnen functioneren in een woonomgeving toe. Voor de verdere toekomst tekent zich ook de ontwikkelingen met betrekking tot 3D-printing af, hierdoor zal de noodzaak tot grootschaligere productiefaciliteiten afnemen en hiermee ook de bijbehorende milieuhinder. Dit geeft minder aanleiding tot aanleg van nieuwe bedrijventerreinen en meer kansen voor functiemenging in (nieuwe) woonwijken en herstructurering van bestaande dorpskernen. Op 9 september 2015 is de wijziging in werking getreden van het Besluit tot aanvulling van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet, de wijziging van de bijlagen I en II bij de Crisis- en herstelwet (tiende tranche) en de wijziging van het Besluit omgevingsrecht (Stb. 2015, 323).

4.3.5 Beleidsinzet

- Geen nieuwe woningbouw op kleinere afstanden dan volgens de richtafstanden in de VNG publicatie Bedrijven en milieuzonering 2009 mogelijk is.
- Daar waar milieutechnisch mogelijk meer kansen benutten voor de mogelijkheden van functiemenging van bedrijfsmatige activiteiten in de woonomgeving.

4.3.6 Verbindingen

Het aspect milieuzonering van bedrijven heeft verbinding met het hoofdstuk Wonen (afstanden in verband met milieuhinder), Sport, gezondheid en beweging (sportaccommodaties in een hoge milieucategorie) Mobiliteit (verkeersaantrekkende werking van bedrijven), Economie (afstand tot woningen ivm milieuhinder) en Duurzaamheid (energiebesparing).

4.4 Bodem

4.4.1 Beleidskader

Bij de ontwikkeling van een ruimtelijk plan moet rekening worden gehouden met de bodemkwaliteit op die locatie. De reden hiervoor is dat eventueel aanwezige bodemverontreiniging van groot belang kan zijn voor de keuze en/of de uitvoerbaarheid van ruimtelijke plannen. Voor wonen gelden andere (strengere) normen dan voor bedrijven. De Wet bodembescherming (Wbb) stelt regels om de bodem te beschermen. De Wbb maakt duidelijk dat grondwater een onderdeel van de bodem is en bevat regels voor de sanering van verontreinigde bodem en grondwater. Daarnaast zijn er in Zuid-Holland door de provincie in de Provinciale Milieuverordening (PMV) nadere regels gesteld met betrekking tot het gebruik van stortplaatsen en bodemsanering.

Bodemfunctieklassenkaart

Om grond toe te passen, moet de kwaliteit voldoen aan twee eisen:

- de kwaliteit moet gelijk of beter zijn dan de ontvangende bodem ('stand still');
- de kwaliteit moet gelijk of beter zijn dan de 'bodemfunctieklasse' op die plek.

In de bodemfunctieklassenkaarten brengt elke gemeente de maximaal te accepteren kwaliteit van de bodem in kaart. In de bodemfunctieklassenkaart is de gemeente ingedeeld in de functies: wonen, industrie en achtergrondwaarde (bijvoorbeeld landbouw of natuur).

Onze gemeente beschikt over een bodemfunctieklassenkaart. Het opstellen van deze kaart is een verplichting op grond van het Besluit bodemkwaliteit artikel 55, lid 1. Deze kaart is, na vaststelling op 20 oktober 2015, per 2 december 2015 in werking getreden. De bodemfunctieklassenkaart is van belang voor de bepaling van terugsaneerwaarden bij bodemsaneringen (terugbrengen van de bodemkwaliteit naar een acceptabel niveau) en als toepassingsnormering bij grondverzet. Bij grondverzet is het nu eenvoudiger om, grond elders uit de gemeente toe te passen. De meldingsplicht voor de toepassing van niet schone en/of schone grond conform het Besluit bodemkwaliteit is nu vervallen. Er is, mits voldaan kan worden aan de eisen, geen melding meer nodig als de grond wordt toegepast.

4.4.2 Ontwikkelingen tot nu toe

Sinds de inwerkingtreding van de Interimwet bodemsanering (1983) en later de Wet bodembescherming (1987) zijn in onze gemeente de locaties in beeld gebracht, waarvan op basis van activiteiten in het verleden, een vermoeden bestond voor de aanwezigheid van bodemverontreiniging. In het geval van ernstige bodemverontreiniging zijn die gesaneerd onder supervisie van de provincie.

4.4.3 Analyses huidige situatie

De website www.bodemloket.nl bevat informatie over de zogenaamde (potentieel) ernstige gevallen van bodemverontreiniging, die bij de overheid bekend zijn. Daarnaast geeft de site inzicht in locaties, waar vroeger (bedrijfs-)matige activiteiten hebben plaatsgevonden, die mogelijk hebben geleid tot een ernstig geval van bodemverontreiniging.

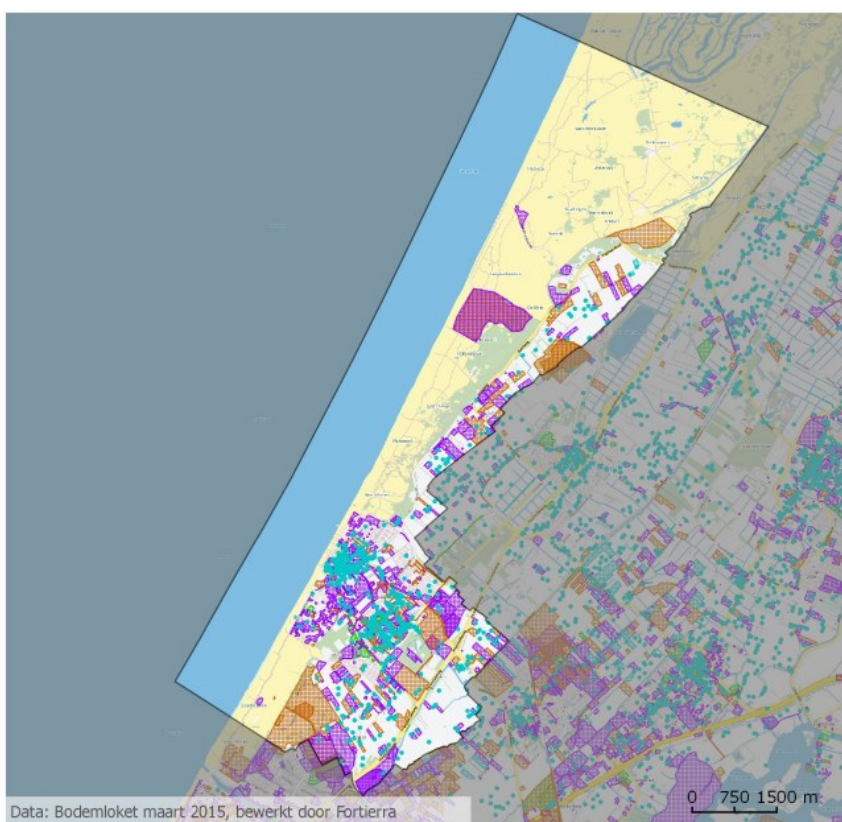
Om een indicatie te geven van de beschikbare data binnen de gemeentegrenzen is de onderstaande kaart bijgevoegd.

Locaties bodemonderzoeken

Legenda

Bodem informatie

- Gesaneerd (met mogelijke zorgmaatregelen)
- Onderzoek uitgevoerd; geen vervolgactie nodig
- Onderzoek uitgevoerd; vervolgactie nodig
- Historische activiteiten bekend

Afbeelding 4.2: Locaties bodemonderzoeken

In onze gemeente zijn weinig gevallen van ernstige bodemverontreiniging. De spoedeisende gevallen worden in het kader van de Wbb aangepakt. Er zijn twee voormalige stortplaatsen (achter Achterweg 11 en de Leidsevaart naast nummer 228), waarvoor nazorg benodigd is.

Ook heeft onze gemeente twee locaties, waarvan bekend is dat er sprake is van een ernstig geval van bodemverontreiniging met een humaan risico. Deze locaties zijn door de provincie op de zogenaamde 'spoedlijst' geplaatst. Dit houdt in dat deze locaties zo snel mogelijk gesaneerd moeten worden. Het betreft een geval van bodemverontreiniging van de voormalige chemische wasserij op het terrein van 's-Heerenloo West-Nederland (Zwarteweg 18) en een geval van bodemverontreiniging in de Pickéstraat ter hoogte van de huisnummers 76/78. Voor deze laatste locatie zijn al ontwikkelingen gaande om de verontreiniging aan te pakken. De gemeente heeft hiervoor subsidie ontvangen. Ook voor de locatie aan de Zwarteweg 18 zijn acties ondernomen door de provincie.

Behalve concrete locaties met (ernstige) bodemverontreiniging zien we in Noordwijk in het stedelijk gebied zogenaamde diffuse bodemverontreinigingen. Dit zijn bodemverontreinigingen die zich uitstrekken over grotere oppervlakten. Het zijn vaak meerdere en niet duidelijk te lokaliseren bronnen, meestal met relatief lichte verontreinigingen. In een enkel geval kan ook ernstige verontreiniging voorkomen. Karakteristiek zijn PAK- verontreinigingen en zware metalenverontreinigingen die voorkomen in de deklagen in het stedelijk gebied, in slootdempingen, toemaakdekken en terreinophogingen. Daarnaast kunnen gronden, die in het verleden werden gebruikt voor bollenteelt, diffuus zijn verontreinigd met resten van gewasbeschermingsmiddelen. De concentraties aan verontreinigende stoffen variëren van overschrijdingen van achtergrondwaarden (van nature voorkomende waarden) tot enkele malen de interventiewaarde (saneringswaarde). Naast verontreiniging bevat deze grond ook vaak bijmengingen van bodemvreemde materialen als puin, kolengruis, sintels, glas en dergelijke. Ook het voorkomen van asbesthoudend materiaal is hierbij een aandachtspunt.

4.4.4 Prognoses en trends

Eenzijds wordt doorgegaan met het (onder provinciaal toezicht) saneren van ernstige gevallen van bodemverontreiniging, ook in onze gemeente. Anderzijds wordt steeds nadrukkelijke gekeken naar de mogelijkheden om (bodem)saneringen te combineren met de uitvoering van (gewenste) ontwikkelingen. Een voorbeeld is het realiseren van een appartementengebouw met ondergrondse garage op een te saneren locatie. Ook is er een trend waarneembaar naar de toepassing van leeflagen (afdeklagen) op verontreinigde locaties om deze locatie een passende functie te geven. Meer gebiedsgericht wordt vooral gekeken naar de mogelijkheid om (gebiedseigen) grond binnen de ontwikkellocatie te houden (zgn. gesloten grondbalans). Aangezien schone grond schaars is en vaak van elders moet worden aangevoerd, wordt ook meer gekeken naar de specifieke toepassingen van grond met lichte of beperkte verontreinigingen. De toepassing van deze grond wordt dan gereguleerd met een bodemfunctieklassenkaart.

4.4.5 Beleidsinzet

- Bij grotere (woningbouw) projecten streven naar een gesloten grondbalans, mede met behulp van de bodemfunctieklassenkaart.
- Passende functies vinden voor grondgebruik op de twee voormalige stortlocaties.
- In het geval van ernstige bodemverontreiniging in samenwerking met het provinciaal bevoegd gezag, streven naar sanering in combinatie met gewenste gebiedsontwikkelingen.
- In situaties waar een totale verwijdering van de aanwezige verontreiniging geen (reële) optie is: afdeklagen (leeflagen) toepassen, waarmee de locatie weer een gebruiksfunctie kan krijgen.
- Het voorkomen van nieuwe bodemverontreinigingen door middel van voorlichting en actieve en adequate handhaving van de milieuregelgeving door de ODWH.

4.4.6 Verbindingen

Het milieuthema bodem heeft verbanden met Archeologie, "Sport, gezondheid en beweging" (bijvoorbeeld sportvoorzieningen op leeflagen, oude stortlocaties), Wonen (bodemsanering in combinatie met ontwikkelingen), Economie (exploitatie verontreinigde locaties), Winkelvoorzieningen, Restaurants en cafés, Toerisme en recreatie, Greenport, "Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren", Landschap, Groen en Gebouwde leefomgeving, Water (waterbodem) en Duurzaamheid (nuttige toepassingen voor verontreinigde locaties).

4.5 Geluid

4.5.1 Beleidskader

Geluidhinder kan ontstaan door verschillende activiteiten. Hierbij kan gedacht worden aan geluidhinder door weg- en railverkeer, luchtvaart maar ook aan geluidhinder door industriële activiteiten.

In de Wet geluidhinder (Wgh) worden eisen gesteld met betrekking tot de maximaal mogelijke geluidsbelasting op een gevel van een geluidsgevoelige bestemming (woning). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen bestaande en nieuwe situaties.

Rijksregelgeving

Wegverkeer

Ter bepaling van de geluidsbelasting moet op grond van artikel 74 Wgh iedere weg in beschouwing worden genomen. Dit hoeft niet als de weg binnen een woonerf ligt of voor een weg waarvoor een maximum snelheid van 30 km/u of lager geldt. De te beschouwen wegen kennen een geluidszone. Dit is een aandachtsgebied waarbinnen een akoestisch onderzoek moet plaatsvinden. De omvang van een zone is afhankelijk van het aantal rijstroken van de weg en de typering van het gebied (binnenstedelijk of buitenstedelijk). Binnenstedelijk is het gebied binnen de bebouwde kom en buitenstedelijk is het gebied buiten de bebouwde kom.

Op grond van artikel 82 Wgh bedraagt de voorkeursgrenswaarde 48 dB op de gevel van een geluidsgevoelige bestemming. Artikel 83 geeft het bevoegd gezag de mogelijkheid om een hogere waarde vast te stellen. Voor het buitenstedelijk gebied geldt dat er maximaal een hogere waarde mag worden vastgesteld van 53 dB. Voor nieuw te bouwen geluidsgevoelige bestemmingen binnen de bebouwde kom is deze waarde wettelijk maximaal 63 dB.

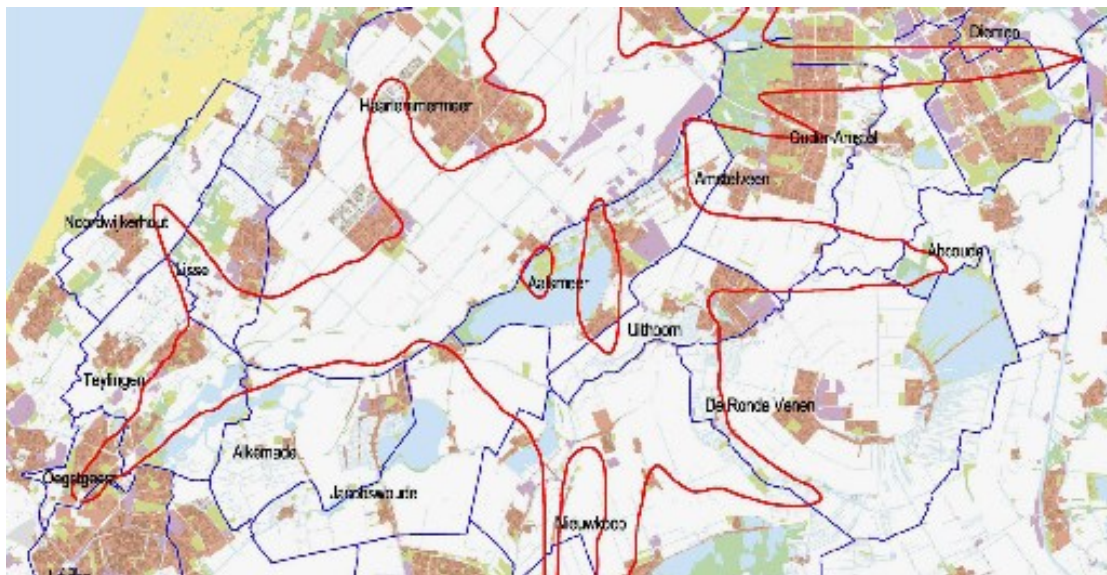
Het vaststellen van een hogere waarde is een bevoegdheid die door het gemeentebestuur gedelegeerd is aan de Omgevingsdienst West-Holland (ODWH). Het vaststellen van een hogere waarde is alleen mogelijk als maatregelen gericht op het terugbrengen van de geluidsbelasting tot 48 dB onvoldoende doeltreffend zijn dan wel stuiten op bezwaren van stedenbouwkundige, verkeerskundige, landschappelijke of financiële aard (artikel 110a, lid 5 Wgh).

Industrie

Met betrekking tot industrie geldt dat, als op een bedrijventerrein zgn. 'grote lawaaimakers' (bijlage 1, onderdeel D van het Besluit omgevingsrecht en artikel 41 Wgh) mogen komen, voor dat terrein een geluidszone moet worden vastgesteld. Buiten die zone mag de geluidbelasting vanwege dat terrein niet meer bedragen dan 50 dB. De geluidszone wordt weergegeven op de verbeelding van de bestemmingsplannen die binnen deze geluidszone vallen. Dit geldt dus ook als een projectgebied buiten het industrieterrein ligt.

Luchtvaart

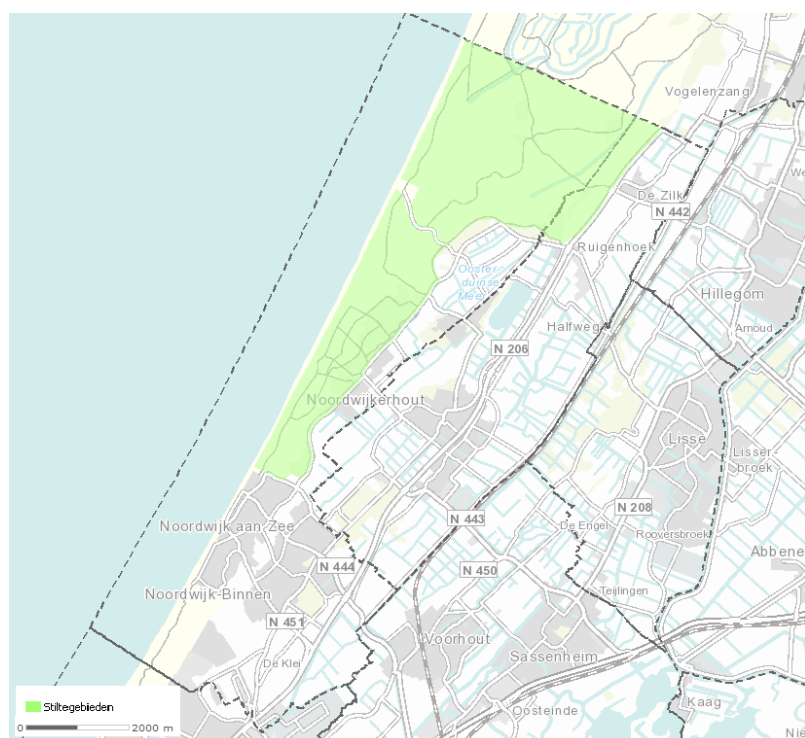
Het Rijk bepaalt de ruimtelijke ordening en het geluidbeleid rond Schiphol, omdat de luchthaven van nationaal belang is. Sinds 2003 is er een zgn. 20Ke-contour vastgesteld, waarbinnen geen uitleglocaties mogen komen. Met de vaststelling van de structuurvisie infrastructuur en ruimte (SVIR) is de 20 Ke- contour juridisch niet meer geborgd. Het is de bedoeling dat bij de aanstaande wijziging van het Luchthavenindelingbesluit Schiphol ook het beleid voor de 20 Ke-contour in de regelgeving wordt vertaald. Dit betekent dat in de praktijk de 20Ke-contour nog moet worden gerespecteerd. Uit de onderstaande kaart (afbeelding 4.3) blijkt dat de 20 Ke-contour niet door de gemeente Noordwijk loopt. Dit betekent dat de beperkingen die gelden voor het realiseren van woningbouw binnen de 20Ke-contour niet aan de orde zijn voor onze gemeente.

Afbeelding 4.3: 20 KE contour ligt niet in Noordwijk

Provinciaal beleid

Het Natura 2000 gebied Kennemerland-Zuid is door de provincie aangewezen als milieubeschermingsgebied voor de stilte (stiltegebied). Om stiltegebieden zo stil mogelijk te houden, geldt een aantal regels. Gemotoriseerd verkeer, grootschalige evenementen of andere bronnen van lawaai zijn verboden. Gebiedseigen geluiden zijn wel toegestaan. Die horen gewoon bij het beleven van het landelijk gebied. Alle activiteiten waarbij weinig lawaai ontstaat, zijn toegestaan. De grenzen van de stiltegebieden zijn zo vastgesteld dat het geluid in de gebieden de 40 dB niet overstijgt. Dit is te vergelijken met het geluid van zingende vogels.

Afbeelding 4.4: Stiltegebieden

Gemeentelijk beleid

De gemeente Noordwijk is aangesloten bij de ODWH en volgt hiermee het regionaal beleid met betrekking tot de vaststelling van hogere waarden voor verkeerslawaai en industrielawaai. Het Algemeen bestuur van de Omgevingsdienst heeft, namens de deelnemende gemeenten, voor de uitvoering van aan haar gedelegeerde taak, op 4 maart 2013 de herziene versie van de

“Richtlijnen voor het vaststellen van hogere waarden” vastgesteld. Op basis van deze richtlijnen mag de ODWH een maximale hogere waarde voor wegverkeerslawaai van 58 dB in stedelijk gebied vaststellen. Dit is 5 dB lager dan het wettelijk maximum uit de Wgh. Een hogere waarde tot het wettelijk maximum is alleen in uitzonderingsgevallen en bijzondere situaties aan de orde.

4.5.2 Ontwikkelingen tot nu toe

In onze gemeente zijn wegverkeers-, industrie- en luchtvaartlawaai de grootste bronnen van geluid.

Wegverkeer

De belangrijkste ontwikkeling was de toename van het autobezit en –gebruik waardoor een steeds hogere geluidsbelasting op gevoelige bestemmingen (zoals woningen en scholen) is ontstaan.

Industrie

De invloed van industrielawaai is zeer beperkt. Alleen een klein gedeelte van het bedrijventerrein Klei-Oost valt binnen de geluidszone van het bedrijventerrein 't Heen (Katwijk). Binnen deze zone staat het bestemmingsplan geen nieuwe woningen toe. Hiermee is dit aspect geen relevant aspect binnen deze Omgevingsvisie.

Afbeelding 4.5: Ligging geluidszone 't Heen (oranje arcering) uit bestemmingsplan 'ESTEC en de Noordwijkse bedrijvenparken'

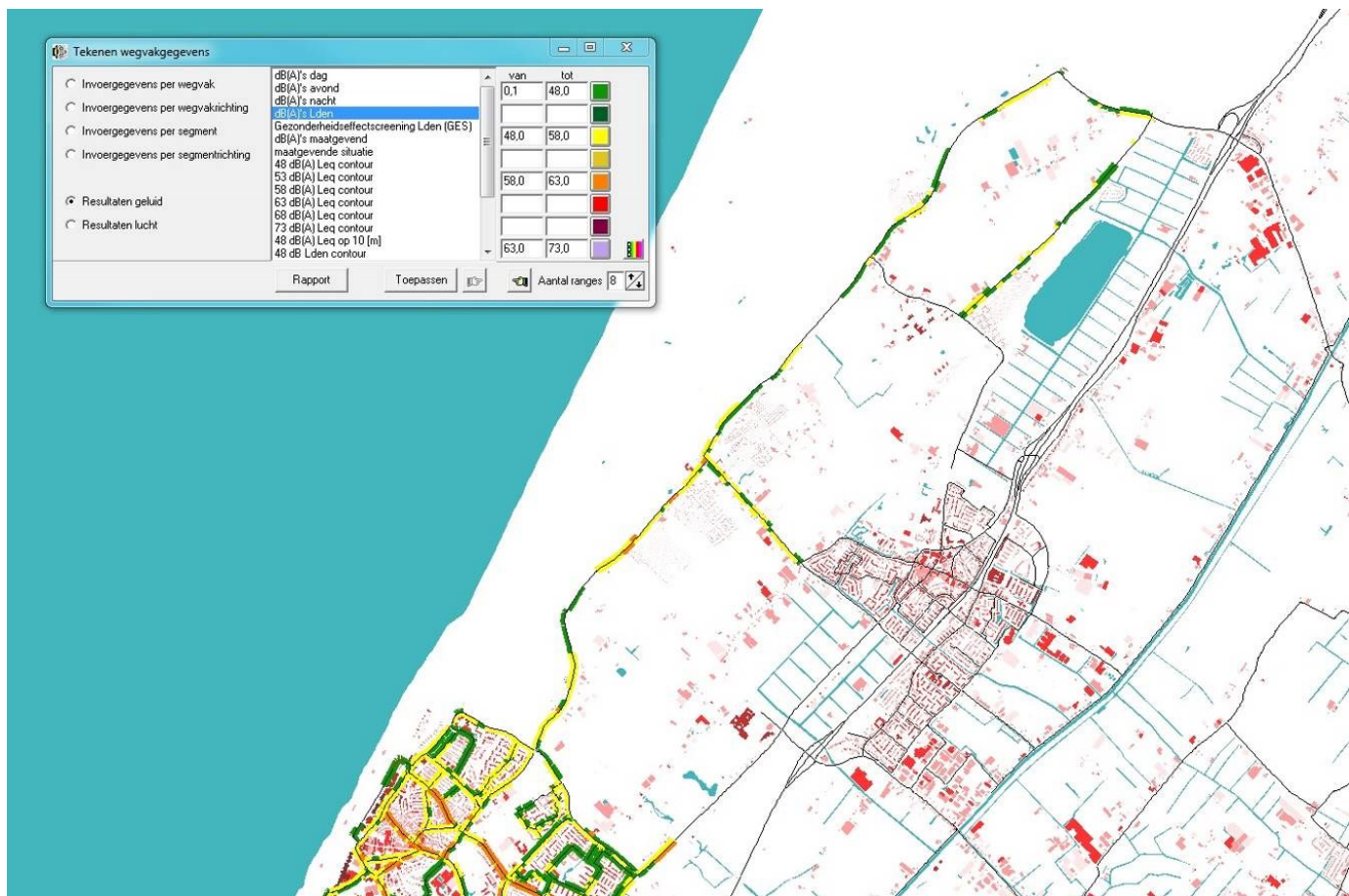
Luchtvaart

Na enige daling en stagnatie in de crisisjaren is er sinds enkele jaren weer een gestage groei in het aantal vluchten van circa 3% per jaar. In gebruiksjaar 2015 zijn er op Schiphol 451.000 vliegtuigbewegingen afgehandeld, waarvan circa 30.000 tussen 23.00 en 7.00 uur. Aan de Alderstafel is in 2015 afgesproken dat het verkeersvolume tot en met 2020 begrensd is op 500.000 vliegtuigbewegingen. Ook zijn er duidelijke regels gesteld over welke banen wanneer mogen worden gebruikt in het zogenaamde preferentiestelsel.

4.5.3 Analyses huidige situatie

Wegverkeer

Binnen de gemeente zijn diverse wegen met een maximum snelheid van 50 km/u of hoger. De onderstaande kaart geeft een globaal inzicht in het verkeerslawaai in onze gemeente.

Abbeelding 4.6: Geluidbelasting

Geluidsbelaste situaties van vóór 1 maart 1986 worden door de gemeente Noordwijk aangepakt door middel van het landelijk gefinancierde saneringsprogramma geluid. Binnen

onze gemeente is inmiddels een aantal saneringen wegverkeerslawaaï afgerond. Op dit moment is er bij het Bureau Sanering Verkeerslawaaï (BSV) subsidie aangevraagd voor:

Quarles van Uffordstraat	46 woningen
Van Panhuysstraat	39 woningen
Huis ter Duinstraat	32 woningen

Afhankelijk van de toekenning van de subsidie worden bovenstaande saneringen uitgevoerd. Hiermee zijn overigens niet alle woningen, conform de bepalingen van de Wgh, hoofdstuk bestaande situaties, gesaneerd. Naast de bovenstaande woningen staan er in Noordwijk nog ruim 300 woningen op de saneringsvoorraadlijst. Ruim 250 woningen op deze saneringsvoorraadlijst worden op basis van het raadsbesluit over de reconstructie van de Parallel Boulevard (7 december 2015) aangepakt.

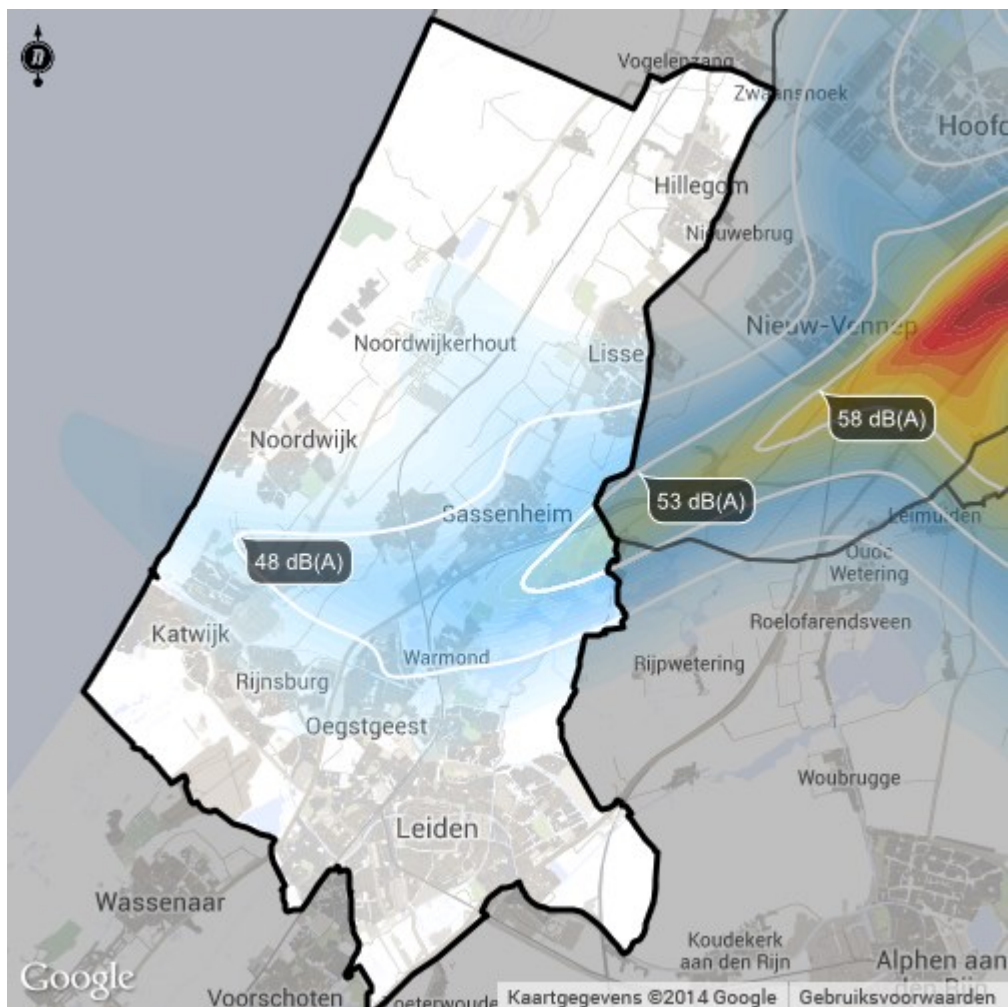
In hoeverre en binnen welke termijn de overige 50 woningen uit de saneringsvoorraadlijst worden gesaneerd is afhankelijk van het verkrijgen van rijkssubsidie.

Bij situaties sinds 1986 wordt in de planvorming rekening gehouden met de geluidbelasting. Bij nieuwe geluidsgevoelige functies zoals 'wonen' mag de geluidsbelasting op de gevel niet hoger zijn dan de voorkeursgrenswaarde. Vanwege een efficiënt ruimtegebruik kan het gemeentebestuur besluiten een hogere geluidbelasting aanvaardbaar te vinden, mits er zo veel mogelijk is gedaan om het woon-en leefklimaat aanvaardbaar te houden (bijvoorbeeld door het toepassen van zgn. dove gevels bij de woningen langs de Van Berckelweg). Daarnaast mag de geluidbelasting binnenshuis niet meer zijn dan het Bouwbesluit voorschrijft.

Luchtvaart

Uit de onderstaande kaart, afkomstig van de website van het bewonersaanspreekpunt Schiphol, blijkt dat onze gemeente grotendeels buiten de zogenaamde 48 dB(A) L_{den} contour ligt. De L_{den} is een Europese maat die het criterium vormt voor het maximaal aantal ernstig gehinderden per etmaal (namelijk 239.500). Daarbuiten acht men de geluidhinder acceptabel. Onze gemeente heeft vooral te maken met landend verkeer richting de Kaagbaan. Daarnaast is er enige hinder van landend verkeer naar de Zwanenburgbaan en startend verkeer vanaf de Kaagbaan. Ook loopt er een nachtelijke landingsroute over het zuiden van Noordwijk.

Uit de gemeente Noordwijk komen minder klachten dan uit de andere gemeenten in de regio. In 2015 waren er 16 klachten (door 13 melders) uit Noordwijk. In de jaren 2012, 2013, 2014 bedroeg het aantal klachten resp. 28, 47 en 39.

Afbeelding 4.7: Geluidsbelastingen, uitgedrukt in dB, ten gevolge van Schiphol (2014)
(bron www.bezoekbas.nl)

4.5.4 Prognoses en trends

Wegverkeer

Uit hoofdstuk 10 'Bereikbaarheid, verkeer en parkeren' blijkt dat er de komende jaren nog sprake zal zijn van een toename van zowel het autoverkeer, als het langzaam verkeer. Verdichting van woongebieden leidt tot meer woningen nabij drukke wegen. Aan de andere kant ontstaan er ook meer mogelijkheden voor geluidsafscherming van een woning door andere woningen. Nieuwe vervoersconcepten (elektrisch rijden, autonoom rijden) zullen op de langere termijn een positief effect hebben en het verkeerslawaai in Noordwijk zal afnemen.

Transformatie kantoren naar woningen.

Er is veel structurele leegstand van kantoren. Transformatie van kantoren naar een nieuwe functie zorgt ervoor dat de leegstaande kantoorgebouwen nuttig gebruikt worden voor maatschappelijke voorzieningen, startende bedrijven of wonen. Zo'n transformatie heeft als voordeel dat er geen sloop van een, veelal technisch prima gebouw, nodig is. Een nadeel is dat de kantoren vaak liggen op locaties met een hoog verkeersaanbod en geluidhinder, waardoor extra maatregelen moeten worden getroffen om een acceptabel woon- en leefklimaat in de woningen te garanderen.

Luchtvaart

Er worden, op basis van de op dit moment beschikbare informatie, in Noordwijk geen grote veranderingen verwacht in de ruimtelijke verdeling van het vliegverkeer. Afhankelijk van de economische ontwikkeling zal het vliegverkeer verder groeien. In de toekomst zullen de vliegtuigen stiller worden. Op korte termijn is hier geen effect van te verwachten, omdat de vervanging van vliegtuigen een langzaam proces is.

4.5.5 Beleidsinzet

- Geen nieuwe (geluidsgevoelige) bestemmingen realiseren in gebieden met een te hoge geluidsbelasting.
- Streven naar een maximale gevelbelasting van 58 dB in binnenstedelijk gebied voor de realisatie van nieuwe (geluidsgevoelige) bestemmingen zoals wonen, in plaats van de wettelijk mogelijke 63 dB.
- Bij transformatieplannen voor kantoren naar woningen een kwaliteitseis voor geluidbelasting binnenshuis hanteren, die gelijk is aan de wettelijke eis voor nieuwbouw te weten 33dB.
- Alle woningen op de saneringsvoorraadlijst dienen uiterlijk 2025 te zijn gesaneerd, mede afhankelijk van het verkrijgen van rijkssubsidie..

4.5.6 Verbindingen

Het aspect geluid heeft verbindingen met de hoofdstukken "Samenleving, welzijn, jeugd en zorg" (geluidsbeleving, gezondheidseffecten geluid), "Sport, gezondheid en beweging" (gezondheidseffecten), Cultuur (evenementen), Wonen (geluidsbelaste locaties), Winkelvoorzieningen (geluidsafscherming in woongebieden), Restaurants en cafés (evenementen), Toerisme en recreatie (evenementen), "Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren" (stiller worden verkeer, toelaten van specifieke vormen van verkeer op bepaalde locaties).

4.6 Luchtkwaliteit

4.6.1 Beleidskader

Luchtverontreiniging ontstaat door meerdere oorzaken: verkeer, bedrijven (waaronder landbouw) en verwarming van gebouwen. Er zijn meerdere verontreinigende stoffen, zoals stikstofdioxide en fijn stof. In de Wet milieubeheer 2007 (Hoofdstuk 5, Titel 5.2 'Luchtkwaliteitseisen') zijn kwaliteitseisen voor de buitenlucht opgenomen. Nieuwe ontwikkelingen moeten beoordeeld worden op de gevolgen voor de luchtkwaliteit. In dit hoofdstuk wordt onderscheid gemaakt tussen grote en kleine ruimtelijke projecten. Een project is klein als het in geringe mate, ofwel niet in betekenende mate (NIBM), leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit. De grens ligt bij een verslechtering van maximaal 3% van de grenswaarden voor de luchtkwaliteit.

Het Besluit en de Regeling 'niet in betekenende mate' bevat criteria waarmee kan worden bepaald of een bepaald project wel of niet als 'in betekenende mate' moet worden beschouwd. NIBM projecten kunnen - juridisch gezien - zonder toetsing aan de grenswaarden uitgevoerd worden. Uit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening moet wel worden bekeken of het realiseren van het plan met betrekking tot de luchtkwaliteit op die locatie gewenst is. Daarbij speelt de mate van blootstelling aan de luchtverontreiniging een rol. Ook de gevoeligheid van bepaalde groepen mensen voor luchtverontreiniging kan daarbij worden afgewogen. Hierbij gaat het niet alleen om de toekomstige gebruikers van de locatie maar ook om de personen in de omgeving daarvan, zoals de bewoners en/of kinderen in een school/kinderdagverblijf aan de gebiedsontsluitingswegen.

Grotere projecten, met meer invloed op de luchtkwaliteit, zijn alleen mogelijk als ze worden opgenomen in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Het NSL is een plan om de luchtkwaliteit in Nederland te verbeteren. Het NSL houdt rekening met voorgenomen grote projecten die de luchtkwaliteit verslechteren en zet hier maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren tegenover. Het pakket van maatregelen is zo opgesteld dat het de negatieve effecten van de ruimtelijke projecten ruimschoots compenseert. Het doel van het NSL is te voldoen aan de Europese grenswaarden voor fijn stof (PM₁₀) in 2011 en stikstofdioxide (NO₂) in 2015.

Indien bij een niet-NSL project een grenswaarde wordt overschreden én het project draagt in betekenende mate bij aan de luchtverontreiniging, dan kan het voorgestelde project alleen doorgaan als:

- met extra maatregelen de overschrijding van de grenswaarden wordt voorkomen.
- het project alsnog wordt opgenomen in het NSL.

Besluit gevoelige bestemmingen

Met dit besluit wordt de vestiging van zogeheten 'gevoelige bestemmingen' in de nabijheid van provinciale en rijkswegen beperkt. Het besluit is gericht op bescherming van mensen met een verhoogde gevoeligheid voor fijn stof en stikstofdioxide. Gevoelige bestemmingen zijn gedefinieerd als gebouwen met de bijbehorende terreinen van scholen, kinderdagverblijven, en verzorgings-, verpleeg- en bejaardentehuizen en vergelijkbare functies. Woningen worden hier niet toe gerekend. Het besluit voorziet in zones waarbinnen luchtkwaliteitsonderzoek nodig is, namelijk 300 meter aan weerszijden van rijkswegen en 50 meter langs provinciale wegen, gemeten vanaf de rand van de weg.

4.6.2 Ontwikkelingen tot nu toe

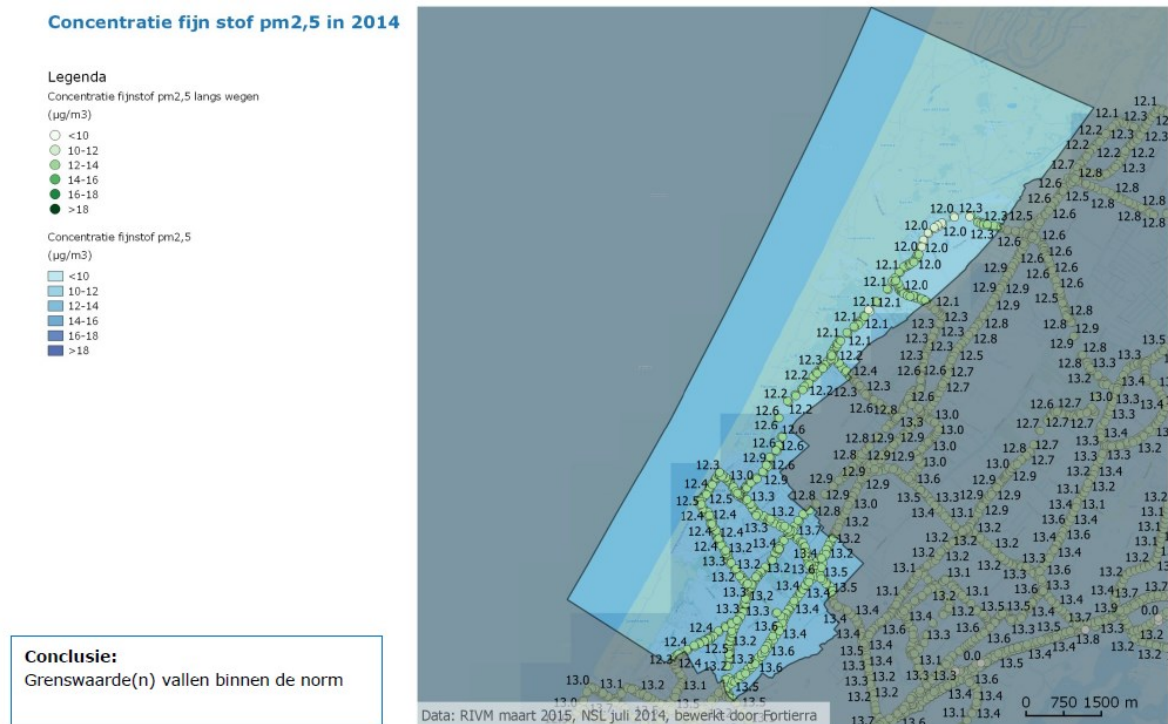
De concentratie voor fijn stof en stikstofdioxide in onze gemeente heeft altijd aan de kwaliteitseisen voor de buitenlucht. In Noordwijk zijn ten aanzien van de luchtkwaliteit geen knelpunten voorgekomen. In paragraaf 3.6.3 (Analyse huidige situatie) wordt dit getoond.

4.6.3 Analyses huidige situatie

Wettelijk mag in de gemeente de concentratie stikstofdioxide nergens hoger zijn dan 35 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (2015). De PM_{2,5} concentratie voor fijnstof mag nergens hoger dan 16 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (2015). Uit onderstaande kaartmateriaal blijkt dat onze gemeente in 2014 ruimschoots voldoet aan de wettelijke eisen.

Afbeelding 4.8: Concentratie stikstof dioxide (NO₂) in 2015

Afbeelding 4.9: Concentratie fijn stof pm_{2,5} in 2014

Grotere projecten met, naar verwachting, een “in betekende mate” bijdrage aan de luchtkwaliteit, zijn alleen mogelijk als deze projecten zijn opgenomen in het NSL. Voor onze gemeente geldt dat het bedrijventerrein Space Business Park is opgenomen in het NSL. Dit betekent dat voor dit project de effecten voor de luchtkwaliteit niet afzonderlijk hoeven te worden getoetst. De bedoeling is dat de effecten met de uitvoering van het NSL voldoende worden gecompenseerd. Er zijn geen nadere maatregelen nodig.

4.6.4 Prognoses en trends

- Het steeds schoner worden van het verkeer, door technologische ontwikkelingen zoals elektrische aandrijving van motorvoertuigen.
- Verdichting van het bestaand stedelijk gebied kan indirect leiden tot meer gebruik van fiets en Hoogwaardige Openbaar Vervoersverbindingen (HOV) in plaats van de auto.
- In de toekomst zullen de vliegtuigen schoner worden. Op korte termijn is hier geen effect van te verwachten. De vervanging van vliegtuigen is een langzaam proces. Bovendien neemt naar verwachting het vliegverkeer toe.

4.6.5 Beleidsinzet

- Geen (nieuwe) ontwikkelingsplannen die “in betekende mate” bijdragen aan de verslechtering van de luchtkwaliteit; Wettelijk mag in de gemeente de concentratie stikstofdioxide nergens hoger zijn dan 35 µg/m³ (2015). De PM_{2,5} concentratie voor fijnstof mag nergens hoger dan 16 µg/m³ (2015).
- Geen gevoelige bestemmingen realiseren binnen 50 meter langs provinciale wegen.
- Voorkomen en verminderen van luchtverontreiniging door stimuleren, faciliteren van fietsverkeer, elektrisch rijden en duurzame energieproductie (zonnepanelen, WKO).

4.6.6 Verbindingen

Het aspect luchtkwaliteit heeft verbindingen de hoofdstukken “Samenleving, welzijn, jeugd en zorg” (schone lucht, gezondheid), “Sport, gezondheid en beweging”(gezondheid) Wonen (eisen

luchtkwaliteit, realisatie gevoelige bestemmingen), "Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren"(schoner worden verkeer).

4.7 Externe veiligheid

4.7.1 Beleidskader

Het rijksbeleid voor externe veiligheid is gericht op het beperken en beheersen van risico's voor de omgeving als gevolg van gebruik en opslag van gevaarlijke stoffen door bedrijven, het transport van gevaarlijke stoffen over wegen, waterwegen, spoorwegen en door buisleidingen en het gebruik van luchthavens. Het wettelijk kader voor risicovolle bedrijven is vastgelegd in het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) en de Regeling externe veiligheid inrichtingen (Revi). Voor het transport van gevaarlijke stoffen geldt het Besluit externe veiligheid transportroutes (Bevt) en de Regeling basisnet (voor Rijkswegen). Het beleid voor buisleidingen is opgenomen in het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) en de regeling externe veiligheid buisleidingen (Revb).

Voor het aspect externe veiligheid geldt een norm voor het plaatsgebonden risico² (PR) en een oriëntatiewaarde en verantwoordingsplicht voor het groepsrisico³ (GR). Voor plaatsgebonden risico zijn wettelijke grenswaarden vastgesteld. Hier mag niet van worden afgeweken.

Plaatsgebonden risico

Het PR kent een grenswaarde van 10^{-6} . Binnen de PR 10^{-6} contour mogen geen kwetsbare objecten aanwezig zijn. Voor beperkt kwetsbare objecten geldt deze waarde als richtwaarde en in nieuwe situaties moet in beginsel ook aan deze waarde worden voldaan.

Verantwoordingsplicht groepsrisico

Het groepsrisico is een maat voor de maatschappelijke ontwrichting in situaties waarin zich een ramp met gevaarlijke stoffen voordoet. De verantwoordingsplicht is erop gericht om een weloverwogen afweging te maken over de risico's in relatie tot de (ruimtelijke) ontwikkelingen in het plangebied. In de verantwoording van het groepsrisico worden onderwerpen behandeld die van belang zijn bij het maken van een afweging over het risico en de ruimtelijke situatie. Het groepsrisico wordt kwantitatief beoordeeld. Daarnaast komen ook planologische aspecten aan de orde en de mogelijkheden tot rampenbestrijding (zie ook de Handreiking verantwoordingsplicht groepsrisico voor inrichtingen).

Buisleidingen

Voor buisleidingen moet behalve met het PR en het GR ook rekening worden gehouden met de zgn. belemmeringenstrook. Het is de strook van vijf meter aan weerszijden van de leiding die moet worden vrijgehouden voor onderhoud en werkzaamheden aan de buisleiding. Binnen de belemmeringenstrook mag niet gebouwd worden, tenzij er een ontheffing of een aanlegvergunning door het gemeentebestuur is verleend.

Provinciaal Beleid

De provincie ambieert een veilig Zuid-Holland. In de provinciale structuurvisie staat 'het beschermen van grote groepen mensen tegen ongevallen met gevaarlijke stoffen' als provinciaal belang genoemd. De provincie wil voorkomen dat risicovolle activiteiten gevestigd worden in de omgeving van grote groepen mensen of dat een nieuwe ontwikkeling gepland

² PR: *Risico op een plaats buiten de inrichting, uitgedrukt als de kans per jaar, dat een persoon die onafgebroken en onbeschermd op die plaats zou verblijven, verblijft overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongewoon voorval binnen die inrichting of bij de transport-as, waarbij een gevaarlijke stof betrokken is (zie ook artikel 1, lid 1 onderdeel p van het BEVI).*

³ GR: *De cumulatieve kansen dat per jaar dat een groep van 10, 100 of 1000 personen overlijdt als rechtstreeks gevolg hun aanwezigheid in het invloedsgebied in het invloedsgebied van een inrichting of een transportas en een ongewoon voorval binnen die inrichting of bij een transportas, waarbij een gevaarlijke stof betrokken is (zie ook artikel 1, lid 1 onderdeel k van het BEVI).*

wordt binnen het invloedsgebied van een risicovolle activiteit. Het invloedsgebied is het gebied waarin personen worden meegeteld bij de groepsrisicoberekening. De grens van dit gebied wordt bepaald door de 1% letaliteitsgrens, ofwel de afstand waarop 1% van de blootgestelde mensen in de omgeving als gevolg van een ongeval met gevaarlijke stoffen op de infrastructuur komt te overlijden.

Beleid Regio Holland-Rijnland

De regio Holland-Rijnland heeft in 2014 het Bestuurlijk kader externe veiligheid Holland Rijnland opgesteld. Dit beleidskader is vastgesteld door onze gemeenteraad. Het geeft richtsnoeren voor veilig ruimtelijk ontwerpen en er is een model voor de groepsrisicoverantwoording opgesteld.

4.7.2 Ontwikkelingen tot nu toe

Het huidige beleid op het gebied van externe veiligheid is tot stand gekomen vanaf 2004 met de vaststelling van het besluit externe veiligheid inrichtingen. In de jaren erna zijn de regelgeving voor buisleidingen (2011) en transportroutes (2015) in werking getreden. In het kader van het Bevb heeft de Gasunie in 2011 en 2012 onderzocht of er PR en GR knelpunten zijn. De uitkomsten van dit onderzoek worden besproken in paragraaf 4.7.3.

4.7.3 Analyses huidige situatie

Binnen onze gemeentegrenzen is één bedrijfsmatige activiteit (LPG tankstation) aanwezig waarvoor het Besluit externe veiligheid Inrichtingen (Bevi) van toepassing is. Daarnaast vindt er nog een aantal bedrijfsmatige activiteiten (zoals opslag gevaarlijke stoffen) plaats. Deze activiteiten vallen echter niet onder het Bevi. Er is binnen de gemeente Noordwijk geen route gevaarlijke stoffen vastgesteld. Aangezien de vaststelling voor een route alleen nodig was en is voor de bevoorrading van een LPG tankstation aan de Schiestraat door het gemeentebestuur besloten om geen specifieke route vast te stellen en de lopende afspraken met het bedrijf over de routing te handhaven. Wel is de N206 (wegvak Z 120-3 N206/N443 Noordwijkerhout – N206/N441 Katwijk aan Zee) door de provincie aangewezen als route voor gevaarlijke stoffen. Bij de realisatie van bouwplannen dient rekening houden met de risico's van het vervoer. De kans op een ongeluk tijdens het vervoer van gevaarlijke stoffen ongelukken is klein, maar niet 100% uitgesloten. Het gebied en de gebouwen langs de N206 moeten zo worden ingericht dat mensen gemakkelijk weg kunnen komen en hulpdiensten ter plaatse kunnen komen.

Afbeelding 4.9:: Uitsnede risicokaart.nl

gasleiding	locatie	diameter (mm)	druk (bar)	invloedsgebied (m)
A-560	Zwetterpolder	914.00	66.20	430
W-535-01	Hoogewegpolder	323.90	40	150
W-535-03	Beeklaan	168.30	40	95
W-535-12	Hoogewegpolder	323.90	40	150

Tabel 4.1: Ligging hoge druk aardgasleidingen gemeente Noordwijk

Daarnaast loopt er door de gemeente Noordwijk ook nog aantal ondergrondse hogedruk aardgasleidingen. Uit onderzoek van de Gasunie en de ODWH bleken bij de hoge druk aardgasleiding W-535-03 PR knelpunten aanwezig te zijn ter plaatse van de bestaande woningbouw aan de Dr. Hadriaan van Neslaan/Anemoonstraat en langs de Beeklaan ter hoogte van het viaduct met de Achterweg. In het bestemmingsplan Offem-Zuid is rekening gehouden met de aanwezigheid van de hoge drukaardgasleiding op deze plek. Er is voldoende afstand aangehouden tussen de gasleiding en de nieuw te realiseren woningen. Bij leiding A560 was sprake van een PR- en GR knelpunt ter hoogte van de horecagelegenheid bij Langevelderslag. Inmiddels heeft de Gasunie maatregelen genomen waardoor de PR- en GR- knelpunten bij de bestaande (woning)bouw zijn weggenomen. Bij nieuwe plannen in de vlakbij een gasleiding (waaronder Bronsgeest) moet voldoende rekening worden gehouden met de aanwezigheid hiervan.

4.7.4 Prognoses en trends

- Veiligheid is een aspect dat steeds meer aandacht krijgt in de samenleving. Een veilige woonomgeving staat steeds nadrukkelijker op de shortlist van woningzoekenden.
- Het veiligheidsbeleid wordt in de nabije toekomst herzien. Het is de bedoeling dat in de toekomst minder vaak een risicoberekening nodig is. Zeer kwetsbare groepen krijgen wel extra aandacht. Voor objecten met zeer kwetsbare groepen (bijvoorbeeld bejaardenhuizen en kinderdagverblijven) gaan namelijk afstandseisen gelden.

4.7.5 Beleidsinzet

- Bij ontwikkelingen rekening houden met de ligging en de mogelijke effecten van de ondergrondse aardgasleiding
- Ontwikkelingen mogen niet leiden tot nieuwe knelpunten. Dit betekent dat ontwikkeling van kwetsbare objecten niet mogen leiden tot overschrijdingen in het groepsrisico.
- De bedrijfsmatige activiteiten (waaronder het LPG tankstation) liggen in bestaande bebouwing. Wenselijk is dat deze worden verplaatst naar een locatie buiten de bebouwde kom.
- Voorkomen van nieuwe knelpunten.

4.7.6 Verbindingen

Het aspect externe veiligheid heeft verbanden de hoofdstukken "Samenleving, welzijn, jeugd en zorg" (veiligheidsbeleving, gevoel), "Sport, gezondheid en beweging"(gezondheid) Wonen (realisatie gevoelige bestemmingen buiten risico-contouren), Economie (risico's beperken is voorkomen rampen) Winkelvoorzieningen Restaurants en Cafés, Toerisme en recreatie (geen publiekstrekkingen binnen risico-contouren).

5. Samenleving, welzijn, jeugd en zorg

5.1 Ontwikkelingen tot nu toe

De laatste jaren is Noordwijk voor wat betreft het Sociaal Domein sterk veranderd. De vergrijzing is ingezet evenals de versoering van voorzieningen. Er is bezuinigd op maatwerkvoorzieningen als hulp bij het huishouden. Steeds meer wordt hulp verwacht van de eigen omgeving, mantelzorgers en vrijwilligers. Maar ook steeds meer wordt verwacht van de eigen kracht van mensen. Inwoners lossen vaker hun problemen zelf op voordat men naar de gemeente gaat voor hulp.

Deze veranderingen hebben ook geleid tot nieuwe kansen en activiteiten. Zaken als cliëntenondersteuning, mantelzorgondersteuning en vrijwilligerswerk worden steeds meer opgepakt. Zorgorganisaties zijn steeds meer welzijnsorganisaties geworden.

Het zorgcluster is uitgegroeid tot een van de drie grootste werkgevers in Noordwijk. Binnen het zorgcluster is veel veranderd. Vroeger werd je met 65 jaar geacht in een bejaardentehuis te gaan wonen. Tegenwoordig zijn de meeste ouderen vitaal en staan zij midden in de samenleving. Maar door de toenemende vergrijzing zijn er ook weer groeimogelijkheden. Ook zijn er meer kansen voor activiteiten op het vlak van preventie.

Het aantal misdrijven, vernieling en beschadiging en vermogensmisdrijven is al jaren onder het Nederlands gemiddelde. Noordwijkers voelen zich voor 89% veilig, tegen 86% in Nederland (Bron: Waar staat je gemeente 2016).

Deelname aan het verenigingsleven en dan met name de sport was en is onveranderd hoog.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het welzijn van de bewoners, aanvullend op hun eigen verantwoordelijkheid, op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning, Wet Publieke Gezondheid en de Jeugdwet. Het betreft het algemeen welzijnswerk zoals ouderenwerk, vrijwilligerswerk, mantelzorg of maatschappelijk werk. Het gaat ook over verstrekkingen van individuele voorzieningen als trapliften, hulp in de huishouding, bouwkundige voorzieningen of vervoer. Sinds 1 januari 2015 zijn de taken van de gemeente in het sociaal domein steeds groter geworden. Gemeenten zijn ook verantwoordelijk geworden voor dagopvang en begeleiding. Tevens is de gemeente sinds 2015 verantwoordelijk voor uitvoering van de Jeugdwet. Eigen kracht voorop, maar ook preventief beleid om eigen kracht te versterken. Dat is dus ook een Wmo-taak. Wmo gaat dus niet alleen over de zwakkeren in de samenleving, maar bevordert ook de sterkeren! Noordwijk gaat ervanuit dat inwoners hun eigen kracht benutten om zichzelf te ontplooien.

5.2 Analyse huidige situatie

Sterke punten

- Belangeloze inzet van vele vrijwilligers en mantelzorgers.
- Grote tevredenheid Wmo gebruikers.

Zwakke punten

- Mantelzorgers worden steeds ouder, en dreigen daardoor overbelast te worden.

Kansen

- Meer gebruik maken van vrijwilligers en mantelzorgers.
- Ontwikkeling van aanvullende mantelzorgdiensten.
- Meer mogelijkheden voor preventieve activiteiten.
- Meer kansen voor welzijnsinitiatieven vanuit de wijken en het particulier initiatief.

Bedreigingen

- Grotere druk op het sociaal domein omdat de problemen door de vergrijzing zullen toenemen.
- Overbelaste mantelzorgers.
- Toenemende eenzaamheid ouderen.

5.3 Trends en prognoses

- Omslag in Nederland van 'verzorgingsstaat' naar 'participatiesamenleving'.
- Grotere overheidsstimulans van de eigen kracht en meer preventie; dit ziet de gemeente als een manier om Noordwijkers gelukkiger te maken én de financiële druk op Wmo voorzieningen te laten afnemen.
- Inwoners zullen steeds vaker zelfstandig (moeten) blijven wonen.
- Toenemend belang van het (ondersteunen) van mantelzorg vanwege grotere druk op de professionele zorg.
- Versterkte 'dubbele vergrijzing': meer Noordwijkers worden steeds ouder.
- Ouderen worden steeds actiever, maar ook het aantal gezondheidsrisico's neemt toe.
- Toenemende vraag naar meer diversiteit in zelfstandige woonvormen en woonmilieus op maat, aangevuld met zorg, welzijn en dienstverlening.
- Iets toenemende behoefte aan beschermd wonen. Het betreft voornamelijk verzorging en verpleging, hetgeen geen gemeentelijke taak is.
- Toenemende behoefte aan verzorgd en begeleid verzorgd wonen, vooral voor de groep met een somatische aandoening.
- Sterk toenemende behoefte aan woningaanpassingen voor 75-plussers.
- Beperkte mogelijkheden voor woningcorporaties bij de realisering van allerlei nieuwe woon-zorgvormen door veranderde Europese regelgeving voor de toewijzing van woningen, het rijksbeleid om de activiteiten van corporaties terug te brengen tot hun kerntaken, de geringere investeringsmogelijkheden van corporaties en een te verwachten toenemende zorgzwaarte bij ouderen thuis.
- Verschuiving van zorgvoorzieningen naar welzijnsactiviteiten.
- Meer preventie, meer welzijn, minder dure zorg met kansen voor ondernemers om hier op in te springen.

5.4 Beleidskaders

- Beleidsnota Wmo 2015-2016 en de Lokale Paragraaf. Noordwijk organiseert de toegang tot ondersteuning dicht bij de cliënt. De bestaande lokale loketten worden daarvoor toegerust. Ook wordt onderzocht of het mogelijk is specifieke welzijnsorganisaties te betrekken. Wij stimuleren mantelzorg en vrijwilligerswerk.
- Coalitiekoers "Denk mee, doe meer" 2014 – 2018. In de visie van de gemeente moeten eigen kracht en zelfredzaamheid voorop staan. De gemeente faciliteert door te zorgen voor adequate ondersteuning van informele zorg en een goed en toegankelijk aanbod van algemene en collectieve voorzieningen. Daar waar nodig worden professionals ingezet in aanvulling op de informele zorg.

5.5 Beleidsinzet

Strategische visie

Noordwijk wil dat alle inwoners mee kunnen doen, zich kunnen ontplooien en verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf, voor elkaar en hun leefomgeving. Dit is nodig om de gewenste verschuiving van professionele zorg naar meer informele zorg mogelijk te maken. Om dit te bereiken richt de gemeente zich op burgerkracht, vroegtijdige signalering en preventie.

Hierbij zijn inwoners het vertrekpunt voor het formuleren van beleid. De Wmo-adviesraden zijn betrokken bij de uitwerking van de thema's burgerkracht, toegang, voorzieningen en samenhang met de andere decentralisaties. Hierdoor ontstaat een duidelijk beeld van de mensen waar het om draait, voordat er beleidskeuzes worden gemaakt.

- Bijdragen leveren aan de landelijke omslag van 'verzorgingsstaat' naar 'participatie-samenleving'.
- Groter beroep doen op de eigen verantwoordelijkheid van de inwoners en de rol van mantelzorgers, vrijwilligers, welzijnsorganisaties, corporaties, zorgorganisaties, huisartsen, hulpverleners en gemeente om gezamenlijk een bijdrage te leveren aan allerlei vormen van zorg in de eigen woning en woonomgeving.
- Gebruik maken van de verantwoordelijkheidsladder bij het formuleren van oplossingen voor problemen van inwoners. Dit betekent de eigen kracht/sociaal netwerk als eerste aanspreken, gevolgd door algemene voorzieningen, collectieve voorzieningen en pas als laatste de individuele voorzieningen; op deze manier zelfredzaamheid stimuleren.
- Ondersteuning van mantelzorg vanwege grotere druk op de professionele zorg.
- Uitwerking van het 'right to challenge', waarbij inwoners of organisaties een alternatief kunnen ontwikkelen voor bestaande welzijnsactiviteiten. Dit recht is verankerd in de Wmo. Indien een alternatief kwalitatief beter, financieel aantrekkelijker en een groot draagvlak in Noordwijk heeft, kan dit in de plaats komen van een huidige invulling. Dit is ook een cultuuromslag. De gemeente laat dan bestaande initiatieven los.
- Bevordering van diversiteit in de wijken, zodat diverse leeftijdscategorieën elkaar kunnen versterken (jongeren helpen ouderen, ouderen delen hun kennis aan jongeren).
- Inspelen op toenemende vraag naar meer diversiteit in zelfstandige woonvormen en woonmilieus op maat, aangevuld met zorg, welzijn en dienstverlening.
- Ontwikkeling van woonzorgzones waarin welzijns-, zorg- en zo mogelijk ook winkelveorzieningen bij de hand zijn en goed op elkaar zijn afgestemd door de verschillende betrokken partijen.
- Borging van wonen, welzijn en zorg op maat, variërend van aanpassingen aan de woning tot 24-uurszorg. Noordwijk blijft met corporaties, zorgorganisaties, huisartsen en welzijn- en bewonersorganisaties samenwerken om tot een goed afgestemd zorgaanbod en goed ingerichte woonomgeving te komen.
- Aanleg van toegankelijke voorzieningen voor gehandicapten zoals aangepaste stoepranden, scootmobielvoorzieningen.
- Stimulering van de toepassing van 'domotica'.
- Stimulering van de beschikbaarheid van 'haaldiensten'(klussendienst, boodschappendienst).
- Verdere beleidsontwikkeling zowel in regionaal verband (met de Duin en Bollenstreek gemeenten) als lokaal.

Burgerkracht

Uitwerking van de volgende activiteiten samen met de Duin en Bollenstreekgemeenten:

- Bij het Wmo onderzoek aandacht besteden aan de situatie van de mantelzorger.
- Opvang van overbelaste mantelzorgers (de respijtzorg).
- Verstrekking van een mantelzorgcompliment in de vorm van een mantelzorgpas, waarmee men welzijnsdiensten kan krijgen.
- Stimulering van een mantelzorgvriendelijk werkgeversbeleid.
- Aandacht voor jonge mantelzorgers.
- Bieden van ondersteuningspakket voor mantelzorgers dat aansluit op hun wensen.
- Benutting van het vrijwilligerspotentieel.
- Stimulering van lokale initiatieven van inwoners die bijdragen aan de sociale cohesie.

Vroegere signalering en preventie

Uitwerking van de volgende activiteiten:

- Oprichting van een sociaal wijkteam ter versterking van de preventie en ter bevordering van vroege probleemsignalering.
- Stimulering leefbaarheid in wijken.
- Voorkoming en bestrijding huiselijk geweld.
- Bevordering van toegankelijkheid, ter vergroting van de mogelijkheid van inwoners om actief en zelfstandig te zijn, ook in de openbare ruimte.

- Bevordering van preventieve activiteiten zoals de aanpak alcohol- en drugsverslaving.

5.6 Verbindingen

Samenleving

- Welzijn: een breed begrip. Binnen het dagelijks leven heeft de term welzijn vooral betrekking op de brede waaier van gezondheidsaspecten van individuen en gemeenschappen. Dit wordt ook wel 'kwaliteit van leven' genoemd. Tot de standaardindicatoren van welzijn behoren niet alleen materieel bezit en werkgelegenheid, maar ook de woonomgeving, lichamelijke en geestelijke gezondheid, onderwijs, recreatie en sociale contacten.
- Duurzame leefstijl met individuele bijdragen aan thema's als energiebesparing, schone energiegebruik/opwekking, fietsen, elektrisch rijden, gebruik OV, aanschaf duurzaam geproduceerde artikelen en voedsel, beperking vervuiling en afval en elkaar inspireren.
- Bijdrage leveren aan sociale cohesie van de straat, buurt of gemeente door zorg voor elkaar, inzet en participatie in de samenleving.
- Samen werken aan verbetering van de kwaliteit van leefomgeving en voorzieningen.

Sport

- Sport brengt mensen bij elkaar en bevordert de ontwikkeling van mensen. Daarmee is er een stevige relatie met welzijn.

Economie

- Economie; kansen voor ondernemers om welzijns- en zorgconcepten te ontwikkelen.

6. Sport, en beweging

6.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Noordwijk is door de jaren heen altijd al een heel sportieve gemeente geweest. In de jaren zeventig van de vorige eeuw behoorde Noordwijk al tot de top van het amateurvoetbal en was er een spannende en daardoor drukbezochte zaalvoetbalcompetitie. Ook basketbal en volleybal werden op hoog niveau gespeeld. Dat niveau is met wat ups en downs altijd zo gebleven.

Noordwijk heeft de sport in zijn DNA zitten zo leek het. Het is niet goed te herleiden wat de aanwijsbare reden daarvan was, maar het feit dat begin jaren zeventig de eerste sporthal in gebruik werd genomen, dat er goed uitgeruste gymnastieklokalen werden gebouwd en dat op alle basisscholen gymnastiek werd gegeven door daarvoor gekwalificeerde docenten heeft hier zeker toe bijgedragen. Ook speelde er tussen de Bollenstreekgemeenten een gezonde competitie, die je in de sport terugzag en het niveau van de sport opzweepte.

Na zo'n veertig jaar kwam het besef dat de accommodaties nodig aan renovatie of vervanging toe waren. Noordwijk heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in kwalitatief hoogwaardige binnen- en buitensportaccommodaties. Denk daarbij aan het nieuwe sportpark Duinwetering met twee grote sporthallen en de nieuwe clubaccommodatie van de voetbalvereniging Noordwijk, de water-hockeyvelden van de Noordwijkse Hockeyclub, de kunstgras combivelden voor handbal en korfbal op sportpark Nieuwe Zeeweg en het nieuwe zwembad Binnenzee. Voor zover mogelijk is met de nieuwbouw direct rekening gehouden met de eisen van wedstrijd sport. Daarnaast kent Noordwijk een groot aantal aantrekkelijke particuliere sportinitiatieven zoals Azzurro Wellness aan de Oude Zeeweg en de Noordwijkse golfclub in de duinen. In het onderwijs is blijvende aandacht voor sport en bewegen. In de buitenschoolse opvang kent Noordwijk een specifieke "sportbso". De basisscholen hebben nog steeds eigen vakleerkrachten gymnastiek. Het voortgezet onderwijs heeft de sportfaciliteiten binnen handbereik op het sportpark Duinwetering en timmert aan de weg met zijn sportklassen.

6.2 Analyse huidige situatie

We kunnen concluderen dat we het in Noordwijk sportief gezien uitstekend doen. Zo is de sportdeelname van de Noordwijkse bevolking met 88% de hoogste in onze provincie en hebben we, door onder andere de ontwikkeling van het accommodatiebeleid, voldoende mogelijkheden geschapen voor het deelnemen aan sport.

Desondanks is op basis van tussentijds onderzoek naar de beweegdeelname geconstateerd dat de groep 6-11 jarigen van de leeftijdsgroepen het minst voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen⁴, namelijk 39%. Dit is weliswaar hoger dan het gemiddeld provinciaal percentage van 37%, maar wel aandachtspunt voor verder beleid.

Sterke punten

- Op alle onderwijsinstellingen in Noordwijk wordt sport actief aangeboden door daartoe bevoegde docenten en ondersteund.
- En er zijn sportgerelateerde opleidingen die voorbereiden op een carrière in de sport (Noordwijkse vestiging van de Internationale Sport Management Academie en de sportklassen Northgo College)
- Heel Noordwijk is in beweging dankzij initiatieven die specifieke doelgroepen stimuleren om te sporten en/of te bewegen. Denk aan mindervaliden, ouderen en jeugd (achterstandsituaties).
- Noordwijk heeft van oudsher een reputatie als gastheer van (inter)nationale evenementen, zoals hockey-interlands, voetbal-interlands voor spelers beneden de 19, NK catamaran open, het WK skimboarden, het WK Life Saving –jarigen, het EK Kite Board Open en ontvangsten van sportploegen, waaronder het Nederlands Elftal.

⁴ Deze norm definieert een minimaal niveau van bewegen dat nodig is om gezondheidswinst te behalen.

- Noordwijk biedt als (top)sportgemeente alle faciliteiten voor trainingskampen en oefenwedstrijden. Denk hierbij naast de aanwezige sportaccommodaties ook aan de hotels, de campings en de diverse recreatiemogelijkheden.
- Sportbeleving in de breedste zin is een speerpunt in de marketing- en communicatie van Noordwijk. Het is een duidelijk onderdeel van onze citymarketing; de gemeente draagt sport in al haar facetten proactief uit.
- Zo goed als alle sportaccommodaties zijn up to date.
- De meeste sportaccommodaties zijn centraal gelegen in de gemeente.
- Aantrekkelijk bos-, duin- en strandgebied voor allerlei buitensport.

Zwakke punten

- Het lage beweegpercentage voor kinderen.
- De lage bezettingsgraad overdag van sommige sportaccommodaties.
- Te weinig individuele buitensportvoorzieningen in de openbare ruimte binnen de bebouwde kom.

Bedreigingen

- Mensen blijven steeds meer binnen en bewegen minder door computer en smartphone, waardoor conditie en algemene gezondheid, maar ook sociaal contact kan afnemen.
- Voor bepaalde moeilijk te bereiken groepen kan overgewicht blijven toenemen.
- Niet iedereen kan sportlidmaatschap (meer) betalen.

Kansen

- Lokale horeca en hotelwezen kan meeliften op de organisatie van (top)sportevenementen.
- Betere 'vermarkting' en promotie van sport.
- Vergroting sportparticipatie door ouderen.
- Bedrijven kunnen meer sportfaciliteiten bieden.

In onze gemeente wordt thans op het gebied van sport en bewegen samen opgetrokken met zorginstellingen, Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en organisaties die betrokken zijn bij reïntegratietrajecten. Hieruit zijn momenteel drie zorg/beweegprojecten op sportpark Duinwetering voortgekomen die landelijk niet onopgemerkt zijn gebleven.

6.3 Trends en prognoses

- Om meer gezondheidswinst te behalen verschuift het accent van het sportbeleid naar meer beweegdeelname.
- Om de bewegingsdeelname te verhogen worden buurtsportcoaches aangesteld die de verbinding tussen onderwijs en de sport leggen door naschoolse beweegactiviteiten.
- De individuele sportdeelname groeit en gaat ten koste van het verenigingslidmaatschap.
- Informele sporten en informeel bewegen groeit ten opzichte van de traditionele sporten (bootcamps, mudraces)
- de terugloop van vrijwilligers binnen de traditionele sportverenigingen neemt verder af.
- (jong)volwassenen en ouderen maken steeds meer gebruik van recreatieve voorzieningen in de buitenruimte zoals wandel- en fietspaden, het strand en de duinen. Een voorbeeld hiervan is de toenemende populariteit van onder andere wielrennen en de zogenaamde bootcamps en buitenfitnessparken. Dit draagt bij aan hun fitheid en sociale cohesie.
- Sport wordt een integraler onderdeel van de (beweegvriendelijke) leefomgeving.
- Sportparken worden steeds multifunctioneler.
- Toenemende belangstelling en beoefening van (vaak individuele) 'ongebonden' sport in de buitenruimte, zowel in bebouwd gebied als in het buitengebied (free running, wielrennen, mountainbiken, skaten, etc).

6.4 Beleidskaders

Beleidsnota "Sport in Noordwijk, Sterk in beweging" 2008

In deze beleidsnota geeft de gemeente Noordwijk aan dat zij veel waarde hecht aan de positieve effecten van sport voor de Noordwijkse samenleving. Noordwijk beschikt, afgezet tegen het landelijke gemiddelde, over een hoge mate van sportparticipatie. Dat geeft aan dat sport in Noordwijk bruist en dat is te danken aan de actieve sportverenigingen. De gemeente Noordwijk wil mogelijk maken en bevorderen dat elke Noordwijker op een, uit oogpunt van gezondheid, vorming en ontplooiing, verantwoorde wijze aan enige vorm van sportbeoefening kan deelnemen, vanuit zijn/haar interesse en persoonlijke omstandigheden, in een voor hem/haar bereikbare en geschikte omgeving en tegen een redelijk betaalbare prijs.

Beleidsnota "Sport in Noordwijk, Sterk in beweging" actualisatie Sportnota gemeente Noordwijk 2009 – 2018

Het huidige gemeentelijk sportbeleid bestrijkt de periode 2009 - 2018. Als gevolg van het beleid is in de afgelopen jaren een stevige impuls gegeven aan de sportieve infrastructuur van Noordwijk, zoals ook hiervoor aangegeven. Mede gelet op de ontwikkelingen op sportgebied, zoals de toenemende aandacht voor de maatschappelijke functie van sport, is in deze geactualiseerde beleidsnota vooruit geblikt naar de rol en betekenis van sport op andere beleidsterreinen. In de sportnota zijn de volgende acties geformuleerd, namelijk Sportstimuleringsbeleid (in samenhang met scholen, sportverenigingen) en het ontwikkelen van achtereenvolgens accommodatiebeleid (met meerjaren onderhoudsprogramma), verenigingsbeleid, sportsubsidiestelsel en tarievenstelsel.

6.5 Beleidsinzet

Sport en bewegen is gezond en haalt het beste in mensen naar boven. Sport en bewegen kan bijdragen aan een gezonde en vitale wijk. Sportverenigingen kunnen daarnaast een belangrijke verbindende en maatschappelijke rol vervullen. Een sportvereniging en ook andere beweegaanbieders kunnen immers een ontmoetingsplek in de wijk bieden en een bindende factor tussen mensen zijn uit verschillende generaties met een diversiteit aan achtergronden en persoonlijke situaties. Ook voor ouderen en kwetsbare jongeren biedt dit een goede ontmoetingsplek. Een positief en sociaal veilig sport- en beweegklimaat draagt daar extra aan bij.

Inzet van sport en bewegen kan ook een andere belangrijke meerwaarde hebben: sport en bewegen kan door vermindering van zorgbehoefte en zorgvraag bijdragen aan het beperken van gespecialiseerde zorg, of via een aandeel in een bestaand zorgtraject bijdragen aan effectievere hulpverlening en zorg. Het levert daarmee een kostenbesparing voor gemeenten op.

De gemeente Noordwijk blijft voortdurend investeren in het up to date houden van de bestaande accommodaties en doet er in nauwe samenwerking met de gebruikers alles aan om tot een zo efficiënt en effectief mogelijke bezetting te komen.

Met een goede beweeginfrastructuur worden jongeren geïnspireerd om vaker te bewegen. De politieke ambitie is om sport en bewegen als preventief middel in te zetten als onderdeel van een gezonde levensstijl.

Door bos en duin en het strand biedt Noordwijk perfecte recreatievoorzieningen. De gemeente wil de individuele sporter in de buitenruimte ook voor zover mogelijk faciliteren.

Door in de openbare ruimte rekening te houden met het gebruik ervan en hiervoor speciale beweegvoorzieningen aan te leggen kan bewegen in de buitenruimte meer worden gestimuleerd.

Hierbij kan ook gedacht worden dat bijvoorbeeld zorginstellingen en/of ouderen gebruik laten maken van de buitenruimte die beweegvriendelijk is ingericht, bijvoorbeeld met een fitnessstuin. Voorwaarde hierbij is dat dit wel onder begeleiding gebeurt.

Het vermarkten van de Noordwijkse sport

Om Noordwijk op het gebied van (top)sport te onderscheiden van andere kustplaatsen en onze aantrekkelijkheid voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers te vergroten wordt de komende periode ingezet op:

- hoogwaardige Noordwijkse binnen- en buitensportaccommodaties kwalitatief op orde houden voor (top-)sportwedstrijden en trainingen;
- het actief binnenhalen van belangrijke sportevenementen en (inter)nationale trainingen en wedstrijden;
- het uitbouwen, vermarkten en promoten van de Noordwijkse sportinfrastructuur om meer sportevenementen en internationale trainingen en wedstrijden binnen te kunnen halen.

Het ontwikkelen van een groene outdoorvisie

De gemeente schrijft een visie op groene-outdoor sportbeoefening. Daarin staat vastgelegd op welke wijze er in Noordwijk invulling wordt gegeven aan de sportinfrastructuur (wandelen, nordic walking, ruitersport, zwemmen, fietsen, etc.)

- Daarbij wordt in kaart gebracht hoe en waar de individuele sporter gefaciliteerd kan worden. Daarbij wordt in eerste instantie aandacht besteed aan bos, duin en strand in onze gemeente, maar ook aan het beschikbaar stellen van bestaande sportaccommodaties, alsmede het optimale gebruik van de openbare ruimte in het algemeen.
- Ook het verbreden van drukke of doorgaande verharde fietspaden kan bijvoorbeeld zorgen dat wielrenners makkelijker en veiliger langzamere fietsers kunnen passeren. Dit werkt niet alleen stimulerend op deze activiteiten, maar werkt eveneens positief door op andere sporten zoals skeeleren of hardlopen die veelal individueel worden beoefend.

Door bijzondere aandacht voor voldoende beweging door basisschoolkinderen

In algemeenheid kan gesteld worden dat met een focus op sportparticipatie niet automatisch gezondheidsdoelstellingen worden bereikt. Voor een goede gezondheid dienen kinderen namelijk iedere dag een uur te bewegen, wat met sportdeelname niet per definitie wordt gehaald.

Hoewel kinderen van nature graag spelen en bewegen bieden de woonomstandigheden en leefgewoonten doorgaans te weinig mogelijkheden om te (gaan) bewegen. Hierom dienen kinderen naast het onderwijs en de sportverenigingen ook direct na schooltijd op en/of rondom de school te worden uitgedaagd en geënthousiasmeerd om meer te bewegen.

Daarbij kan gedacht worden aan meer en uitdagende (natuur)speelplaatsen en veilige schoolthuis routes die kinderen en ouders stimuleren om meer de fiets te pakken.

Voordat hierin maatregelen kunnen worden genomen dient eerst te worden onderzocht waardoor Noordwijkse kinderen dagelijks meer gaan bewegen.

Haalbaarheidsonderzoek naar (openbare) "wijk"sportparken

Nader onderzoek naar de ontwikkeling en haalbaarheid van wijkssportparken achten wij wenselijk. Het omzetten van bestaande sportcomplexen naar wijkssportparken vereist ook fysieke investeringen, zoals het (meer) openbaar maken van de sportparken, het toevoegen van faciliteiten voor breed gebruik en het vergroten van de zichtbaarheid. Nagegaan wordt of dit ook gevolgen heeft voor de geldende bestemmingsplannen.

Versteviging van de maatschappelijke functie van sport

De gemeente Noordwijk wil dat sport- en beweegactiviteiten een onderdeel worden van reïntegratietrajecten en van de dagbesteding van andere (kwetsbare) groepen. De gemeente ondersteunt hiervoor succesvolle sport- en beweegvormen voor groepen met een licht

verstandelijke beperking, mensen in GGZ instellingen, woonzorgcentra of (sportieve) ouderen. Dit onderwerp wordt verder vermarkt om Noordwijk maatschappelijk op de kaart te zetten.

6.6 Verbindingen

De sport kan in belangrijke mate bijdragen aan het realiseren van doelstellingen die voor diverse andere beleidsvelden in de gemeente Noordwijk zijn geformuleerd. Met betrekking tot duurzaamheid is het streven naar meer duurzame sportaccommodaties van belang. Sport draagt in belangrijke mate bij aan de volksgezondheid. Sport zorgt voor een goede tijdsbesteding voor jong en oud. Sport speelt als middel een belangrijke rol in het behalen van sociaal-maatschappelijke doelstellingen zoals maatschappelijke participatie, gezondheid, normen en waarden en integratie. Samenwerking met de sportverenigingen, het onderwijs, het welzijnsveld en de zorg resulteert in laagdrempelige toegankelijkheid voor de inwoners. Op deze wijze kan sporten tevens op een verantwoorde wijze bijdragen aan het behoud van een goede gezondheid van mensen en geeft het hen gelegenheid tot sociale contacten. Dit werkt ook goed door in ondermeer de Jeugdhulp en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

7. Onderwijs

7.1 Ontwikkelingen tot nu toe

De gemeente wil dat de jongeren van Noordwijk kunnen beschikken over kwalitatief hoogwaardig onderwijs dat de weg vrij maakt naar een zelfstandige toekomst.

Belangrijk hierbij is dat kinderen op jonge leeftijd meedoen aan de voorschoolse educatie en hen vervolgens een doorgaande ontwikkelingslijn wordt geboden, zodat zij optimaal geholpen worden om hun talenten te ontwikkelen. In of nabij alle basisscholen wordt deze voorschoolse educatie aangeboden.

Wij stimuleren het onderwijs op het gebied van bewegingsonderwijs, sport, cultuur, verkeer en educatie met betrekking tot natuur en milieu.

Het onderwijs hebben wij op adequate wijze voorzien van kwalitatief goede gebouwen.

De basisscholen staan gespreid in Noordwijk en bieden onderdak aan een variëteit van onderwijs. Zo kan er naast het gewone basisonderwijs, ook gekozen worden voor Daltononderwijs, Montessorionderwijs, de Noordwijkse school met atelieronderricht. Op twee scholen kunnen hoogbegaafde leerlingen terecht.

Daarnaast is er in Noordwijk ook een school voor speciaal basisonderwijs (SO) en speciaal voortgezet onderwijs (VSO). Deze school is recent uitgebreid met extra lokalen voor het praktijkonderwijs voor de VSO-leerlingen. Het VSO-praktijkonderwijs is volop in ontwikkeling. Gebleken is dat wanneer leerlingen bepaalde werkzaamheden aanleren en veel oefenen, zij later makkelijker toegeleid kunnen worden naar arbeid. Met de aanvullende schoolvoorziening wordt hier op ingespeeld.

Het schoolbestuur werkt nauw samen met Stichting Zorgverlening s'Heeren Loo. Hier werken de ambulant medewerkers en jobcoaches, die de leerlingen op individueel niveau begeleiden. Een ander initiatief is het onderwijzorgaanbod dat de stichting, in nauwe samenwerking met het SO, aanbiedt aan leerlingen die vanwege hun problematiek niet naar school kunnen.

In het voortgezet onderwijs is het mogelijk om vakken op mavo-, havo- en vwo-niveau te volgen. Het onderwijs is gedifferentieerd en maatgericht. De school beschikt over een eigentijds gebouw met daarin onder andere een technasium en auditorium. Het bewegingsonderwijs vindt plaats op het naastgelegen vernieuwde sportpark.

Het bewegingsonderwijs is in het algemeen goed gefaciliteerd in Noordwijk. Met een viertal gymzalen gespreid in de gemeente en een nieuw sporthal (bouwjaar 2015) kunnen alle scholen nabij hun lesgebouw sporten. Op het sportpark Lageweg wordt een gymzaal gehuurd van de voetbalvereniging SJC. Binnenkort wordt een onderzoek gestart naar renovatie of vervangende nieuwbouw. Of hier ruimtelijke claims uit voortvloeien is nu nog niet duidelijk.

Een aantal schoolpleinen worden door de schoolbesturen ook beschikbaar gesteld als openbaar speelplein. Deze pleinen worden dan in samenwerking met ons ingericht met het accent op groen, sport en spelen.

7.2 Analyse huidige situatie

In de huidige situatie is het onderwijs ruim voldoende gefaciliteerd met huisvesting. Ook de spreiding van de schoolvoorzieningen is goed. Met het lokaal onderwijsbeleid draagt de gemeente bij aan de kwaliteit van het onderwijs.

Sterke punten

- Spreiding van de scholen.

Zwakke punten

- Veel relatief kleine basisscholen.

Kansen

- Bundelen van krachten.

Bedreigingen

- Concurrentie.

7.3 Trends en prognoses

Door demografische ontwikkelingen zal het leerlingen aantal in de komende jaren geleidelijk afnemen. De capaciteit van de bestaande scholen is daarom voldoende. Dit geldt niet voor de voorzieningen in de recent gebouwde wijk Boechorst: wanneer de wijken Offem Zuid en Bronsgeest gerealiseerd worden, zal dit leiden tot een leerlingenpiek die niet gehuisvest kan worden in de brede school Boechorst. Er dient rekening mee gehouden te worden dat voor circa 20 jaar een tijdelijke voorziening nodig is om deze piek op te vangen.

Binnen het lokaal onderwijsbeleid blijft de doorlopende leerlijn het belangrijkste aandachtspunt. Daarnaast zijn er in regionaal verband veel initiatieven voor volwassenen educatie, taal- en inburgeringstrajecten.

7.4 Beleidskaders

- De voorstellen in de "Nota huisvesting onderwijs 2012-2015" zijn in 2015 afgerond. Met input van de betrokken schoolbesturen zal er op korte termijn een nieuwe nota worden geschreven voor de jaren 2016-2019.
- Bij nieuwbouw en/of renovaties wordt nadrukkelijk gekeken naar duurzaamheid en milieu (Milieuvisie 2010). Ook is er aandacht voor educatieve aspecten daarvan voor de leerlingen.
- Gemeente Noordwijk investeert veel in sportvoorzieningen met de bedoeling om alle doelgroepen te stimuleren tot sport en bewegen. Binnen het onderwijs wordt dit beleid vormgegeven door bij te dragen aan de inzet door vakleerkrachten bewegingsonderwijs en door leerlingen te stimuleren aan sport deel te nemen.
- Nota Lokaal onderwijsbeleid 2008.

7.5 Beleidsinzet

- Voor optimaal onderwijs is passende huisvesting nodig. De huisvesting dient het onderwijs zo goed mogelijk te faciliteren, zowel kwantitatief als kwalitatief. Elke vier jaar wordt een Nota onderwijshuisvesting geschreven om de stand van zaken rond de onderwijsgebouwen in beeld te brengen.
- Dit geldt ook voor het bewegingsonderwijs.
- Voor de spreiding van gebouwen voor het basisonderwijs is veel aandacht.
- Initiatieven op het gebied van energiebesparing, duurzaamheid, zonne-energie worden gestimuleerd doormiddel van adviezen.
- Het combineren van voorzieningen voor kinderopvang (voorheen peuterspeelzaalwerk) en buitenschoolse opvang in of nabij basisscholen draagt bij aan hoogwaardig educatief aanbod.
- Het organiseren van Jonge Ouder Academie (JOA) om ouders te leren om hun kinderen te stimuleren. Doel ervan is ontwikkelachterstanden te voorkomen voor wat betreft taalvaardigheid, rekenvaardigheid, motorische- en sociale vaardigheden.
- Het onderwijsveld in staat stellen om vorm te geven aan de doorgaande ontwikkelingslijn voor kinderen door middel van bekostiging leerpakketten voor voor- en vroegschoolse educatie.
- Financiële ondersteuning voor onderwijsbegeleiding om het onderwijzend personeel actueel geïnformeerd te houden over nieuwe ontwikkelingen binnen het onderwijs.
- Door financiële bijdrage van de gemeente wordt het bewegingsonderwijs verzorgd door professionals.
- Het onderhouden van zwemvaardigheid door 'natte gymnastiek' aan de groepen 7 en 8 te faciliteren met ingang van 2016.

- Sportstimulering door de inzet van combinatiefunctionarissen
- Vanuit lokaal onderwijsbeleid worden lessen in cultuurhistorie aangeboden.
- Middels het convenant Bouwen en Opleiden wordt in samenwerking met de gemeenten in Holland Rijnland, Bouwend Nederland en opleidingsbedrijven het creëren van opleidingsplaatsen in de bouw gestimuleerd.
- Om jeugdwerkloosheid verder te beteugelen gaat de gemeente structureel werkervaringsplaatsen aanbieden. Noordwijkse bedrijven worden gestimuleerd om dat ook te doen.
- In regionaal verband worden volwasseneducatie, inburgerings- en taalcursussen aangeboden.
- Er wordt ingezet op het optimaliseren van de aansluiting tussen beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt.

7.6 Verbindingen

De realisatie van woningbouwprojecten heeft direct invloed op het aantal leerlingen en de benodigde schoolvoorzieningen. Locaties voor bewegingsonderwijs worden ook verhuurd aan sportverenigingen. En visa versa in de sporthal wordt ook bewegingsonderwijs gegeven. Met de decentralisatie van jeugdzorgtaken vanaf 1 januari 2015 zijn samenwerkingsrelaties tussen onderwijs, preventie jeugdwerk en jeugdhulp verstevigd.

Met goede aansluiting van beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt wordt (jeugd)werkloosheid tegen gegaan. Door in te zetten op praktisch verkeersonderwijs wordt de verkeersveiligheid verbeterd.

8. Cultuur

8.1 Ontwikkelingen tot nu toe

In het Noordwijkse culturele veld is de afgelopen jaren veel gebeurd door culturele organisaties, ondernemers, vrijwilligers en professionals. Dat resulteerde in een stevige basis om een gevarieerd en interessant cultureel aanbod voor bewoners en bezoekers mogelijk te maken.

Zo is De Muze afgelopen jaren uitgegroeid tot hét culturele centrum van Noordwijk. In de Muze vinden de wekelijkse repetities en jaarlijkse voorstellingen plaats van een aantal culturele verenigingen. Daarnaast biedt de Muze een uitstekende slechtweervoorziening door de bioscoopfunctie in alle vakanties en biedt zij een zeer gevarieerde theaterprogrammering. Afgelopen jaren zijn ook andere culturele initiatieven ontstaan, zoals Het Theaterhuis en het Cultuurcafé, waarmee een zeer waardevolle aanvulling op het culturele aanbod is gerealiseerd.

In Noordwijk is veel aandacht van bewoners voor de geschiedenis van Noordwijk. De erfgoedinstellingen in Noordwijk kunnen dan ook rekenen op veel steun van o.a. vrijwilligers, fondsen en sponsors waardoor afgelopen jaren veel is gerealiseerd. Atlantikwall Museum is verhuisd en het gangenstelsel is verder uitgebreid. Een nieuw museum 'Museum Engelandvaarders' is in 2015 geopend. Museum Noordwijk heeft zeer succesvolle tentoonstellingen gerealiseerd. Daarnaast heeft museum Noordwijk uitbreidingsplannen. Streekmuseum Veldzicht heeft haar tentoonstellingsruimte volledig vernieuwd en heringericht en is gestart met het uitbreiden van het museum. Museum Vereniging De Oude Dorpskern is in 2009 gestart met een zeer succesvolle groep gidsen die wekelijks het beklimmen van de toren van de Jeroenskerk mogelijk maakt en daarnaast ondersteunen zij bij diverse andere culturele evenementen. De vrijwilligers van Stichting Kurt Carlsen hebben de oude reddingsboot 'Kurt Carlsen' in 2010 terug naar Noordwijk gehaald en gerestaureerd. Daarnaast hebben zij plannen om de Vuurtoren voor publiek open te stellen en willen zij samen met de KNRM een kleinschalig museum realiseren.

De culturele festivals, evenementen en activiteiten, zoals diverse literaire activiteiten, het schilder- en operafestival, diverse theater op locatieproducties en ook diverse muzikale wandelingen en muziekfestivals zorgen voor een zeer gevarieerd aanbod. Bij deze evenementen worden huiskamers, tuinen, bollenschuren, landgoederen, kerken, het strand en de duinen regelmatig als fysiek podium gebruikt. Dit is een tendens van de laatste jaren. Hiermee dragen deze evenementen zeker ook bij aan de identiteit en branding van Noordwijk.

Culturele amateurverenigingen, waaronder de muziekverenigingen, hebben het moeilijker gekregen afgelopen jaren. Het aantal verenigingen is gelijk gebleven, echter het ledental is teruggelopen. Daarnaast hebben amateurverenigingen moeite bij het vinden van alternatieve inkomsten en lijkt er ook minder bereidheid om vrijwilligerswerk te doen binnen een vereniging. Dit is overigens een landelijke tendens. Vooralsnog lijken de amateurverenigingen moeilijk in staat om in te spelen op de tendens dat mensen graag bijdragen aan projecten en kleine activiteiten en daarbij minder kiezen voor structurele verplichtingen voor de langere termijn.

Een belangrijke ontwikkeling is dat steeds meer mensen ook op latere leeftijd een kunstdiscipline beoefenen. Vergrijzing heeft in die zin een positief effect op het aantal kunstbeoefenaars.

De toename van digitale informatie, digitale uitwisseling en digitale communities vervullen zeker ook een rol bij het volume van kunstbeoefening. Het aanbod voor de individuele kunstbeoefenaar is hierdoor zeker rijker geworden.

In de culturele sector zijn de gevolgen van de economische crisis sinds 2010 merkbaar. Culturele instellingen, stichtingen en verenigingen hebben minder inkomsten van particulieren, bedrijven en private fondsen en waren genoodzaakt op zoek te gaan naar alternatieve verdienmodellen. De rol van de gemeente als (co-)financier is relatief beperkter geworden.

8.2 Analyse huidige situatie

Het huidige beleid is voornamelijk gericht op participatie. De gemeente zet zich in om zoveel mogelijk inwoners de kans te bieden aan kunst en cultuur deel te nemen.

De voornamelijk kleinschalige, kwalitatieve culturele evenementen dragen in hoge mate bij aan het culturele klimaat in Noordwijk. Ze brengen levendigheid, maken Noordwijk plezieriger om in te wonen, interessanter om in te werken en leuker om te bezoeken. Deze culturele evenementen trekken op dit moment vooral Noordwijkers en bezoekers uit de regio. Daarnaast dragen zij bij aan de profilering van Noordwijk. Het mediabereik van deze evenementen is groot.

Sterke punten

- Aantrekkelijk cultureel voorzieningenniveau voor bewoners en bezoekers, met voorzieningen zoals De Muze, de bibliotheek en diverse musea.

Zwakke punten

- Weinig aandacht en ambitie voor kunst in de openbare ruimte. Openbare kunst kan een grote rol spelen om de ruimtelijke kwaliteit van Noordwijk te versterken. Hierdoor kan Noordwijk onderscheidender worden ten opzichte van andere kustgemeenten.
- Beperkte economische spin-off, vanwege kleinschaligheid en het lokale karakter van evenementen.

Kansen

- Het culturele voorzieningenniveau versterken door de realisatie van de uitbreidingsplannen van Museum Noordwijk, het Atlantikwall Museum en de plannen van Stichting Kurt Carlsen.
- Het culturele voorzieningenniveau tevens versterken door verdere uitbreiding van de programmering, verbetering van de dienstverlening van bestaande voorzieningen en bereik van nieuwe doelgroepen. Zo speelt de Muze in op 'beleving' en 'vernieuwing', door bijvoorbeeld digitale live ballet- en operavoorstellingen te tonen en een plattevloeropstelling te creëren bij diverse theaterprogramma's. De bibliotheek doet dit door in te spelen op de ontwikkelingen rond het sociaal domein.
- Cultuurhistorische kwaliteiten inzetten bij de profilering van Noordwijk. In het hoofdstuk over erfgoed en cultuurhistorie is aangegeven waarom gestreefd wordt naar behoud, versterking en vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse cultuurhistorische waardevolle kwaliteiten. Hier spelen de erfgoedinstellingen ook een grote rol.
- Vergroting van de economische spin-off.
- Uitbreiding van het culturele evenementenaanbod met een aantal grootschalige, kwalitatieve, culturele publieksevenementen met inzet op meer dagbezoekers (ook van buiten de regio), meer verblijfsbezoekers en meer levendigheid op toeristische plaatsen, zoals de boulevard.
- Kunst & cultuur nog meer dan nu inzetten om de levendigheid en identiteit van Noordwijk te versterken. Noordwijk kan zich hiermee onderscheiden ten opzichte van andere badplaatsen in Nederland.

Bedreigingen

- Afkalving van culturele voorzieningen door verdere terugloop ledental culturele verenigingen en geldgebrek van culturele instellingen.

8.3 Trends en prognoses

- Herwaardering en koesteren van de streekeigen cultuur, volkscultuur en geschiedenis in regio's en gemeenten (ook Noordwijk), als reactie op de internationalisering.

- Toenemende vergrijzing in Noordwijk, met grotere groepen ouderen die een ander, meer uitbundig, consumptiepatroon vertonen dan de ouderen van vroeger. Deze groep beschikt over een gemiddeld hoog niveau materiële welvaart, gewenning aan een actieve en afwisselende besteding van de vrije tijd en een goede gezondheid.
- Ontstaan van een nieuwe doelgroep, die alles combineert: reizen, werken, en de besteding van hun vrije tijd. Zij vereisen bijv. gratis, snelle wifi en publieke relax – en werkruimtes.
- Verruiming van het aanbod van de individuele cultuurliefhebber door digitale toepassingen en de uitbreiding van crowdplatforms. Tegelijkertijd vormt dit een bedreiging van de uitoefening van amateurkunst in haar oude vorm (d.m.v. lidmaatschap bij een vereniging).
- Meer verbindingen met kunst en cultuur en vice versa vanuit het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties (bijvoorbeeld zorg, welzijn en sport).
- Meer ondernemerschap en meer initiatieven van de culturele sector om de eigen inkomsten te vergroten.
- Toenemend belang van de wisselwerking tussen cultuur en (her)ontwikkelingen, het beheer van panden, het midden- en kleinbedrijf, toerisme, welstand, monumentenzorg, bij het creëren van een aantrekkelijk leef- en werkomgeving.
- Zoeken naar meer naar gezamenlijke efficiencyvoordelen van culturele instellingen met andere publieke voorzieningen. Bijvoorbeeld door de vorming van multifunctionele accommodaties waar diverse domeinen samenkomen of door middel van vermenging van functies van gebouwen en diensten.
- Toenemend cultureel hergebruik van leegstaande (fabrieks-)panden als culturele broedplaatsen, voor kunstenaars en creatieve industrie.

8.4 Beleidskaders

Het Rijk heeft voor de periode 2013-2016 de volgende speerpunten voor het cultuurbeleid:

- Cultuureducatie: zo veel mogelijk kinderen en jongeren komen in aanraking met de rijkdom van cultuur.
- Vernieuwing en talent: kunstinstellingen krijgen de mogelijkheid kunst te ontwikkelen en te laten zien die nog niet bij een breed publiek bekend is.
- Ondernemerschap: instellingen versterken hun band met (mogelijke) financiers, boren andere inkomstenbronnen aan en zoeken nieuwe markten. Op die manier vergroten zij hun inkomsten. De instellingen krijgen hierbij ondersteuning van het Rijk.
- Internationalisering: de culturele sector heeft mogelijkheden om zich internationaal te presenteren. Bijvoorbeeld door uitwisseling van kunst of in kunst- en cultuurprogramma's.

In de beleidsvisie cultureel Erfgoed 2013-2016 en het 'Uitvoeringsprogramma Erfgoedlijnen van de Provincie Zuid Holland', staan zeven erfgoedlijnen centraal, zie verder hoofdstuk 9 'Erfgoed en cultuurhistorie'.

Actuele beleidsambities van het Rijk en de gemeenten laten zien dat er veel aandacht uit gaat naar de maatschappelijke waarde van cultuur; datgene wat kunst en cultuur toevoegt aan de samenleving, los van individueel, artistiek genot. Zoals bevordering van taalvaardigheid bij bepaalde groepen, of de vermindering van eenzaamheid onder ouderen. Omdat gemeenten van alle overheidslagen het dichtst bij de burger staan, is daar die maatschappelijke waarde het meest relevant.

8.5 Beleidsinzet

Het realiseren van een vitaal cultureel klimaat met een aanbod dat gevarieerd en interessant is voor bewoners en bezoekers van Noordwijk. Cultuur draagt hiermee bij aan de profilering van Noordwijk, een aantrekkelijke leefomgeving en zorgt voor sfeervolle dorpscentra. Instandhouding van culturele basisvoorzieningen door verdere samenwerking, het versterken van de dienstverlening en het uitbreiden van activiteiten; zoeken naar mogelijkheden om publieke voorzieningen breder in te zetten.

Met diverse besturen van culturele (erfgoed)instellingen meewerken aan (duurzame) uitbreiding en kwalitatieve verbetering van zowel functies, diensten als fysieke ruimtes; dit ter bevordering van een vitaal cultureel klimaat.

Meer ruimte creëren voor cultuur: ontwikkeling van een cultuurcluster rond het Vuurtorenplein, met meer ruimte voor evenementen, muziek, kunst en markten. Daarbij moeten de mogelijkheden voor een (semi)permanente buitenvoorziening worden onderzocht om zo bij te dragen aan de versterking van de omgevings- en belevingskwaliteit van bewoners en bezoekers.

Boulevard levendiger en weerbestendiger maken. Dit maakt Noordwijk nog meer onderscheidend van andere kustplaatsen. Door bijvoorbeeld de organisatie van een Biënnale en meer grootschalige culturele publieksevenementen en culturele festivals op toeristische plaatsen, zoals pleinen of de boulevard.

Kunst prominenter inzetten bij de inrichting van openbare ruimte en daarmee de identiteit van Noordwijk versterken. Kunst draagt zo bij aan een unieke en aantrekkelijke omgeving. Kunst moet passen bij de potentie, functie en uitstraling van een bepaald gebied/locatie, maar ook bij de lokale cultuurhistorie. Kunstwerken moeten vooral een bijdrage leveren aan de beleving van een bepaalde locatie.

Verder uitbouwen van verbanden met cultuurhistorie.

'Natuurlijke inbedding' van buitenactiviteiten die de identiteit van de omgeving versterkt.

'Vergroening' van festivals en evenementen (bijvoorbeeld door mobiele ticketverkoop, groene stroom, recycling, afvalbeperking, verkoop biologisch voedsel, collectief vervoer).

Meer inzet van lokale producten, mensen en diensten.

Stimulering van culturele broedplaatsen voor kunst en cultuur en stimulering van cultureel ondernemerschap. Het particuliere initiatief hierin is leidend.

Ruimte bieden aan vernieuwing binnen de amateurkunst als onderdeel van de energieke samenleving.

Evaluatie van het huidige cultuurbeleid; dit zal kennis en inzicht geven voor de actualisatie van het cultuurbeleid.

Formulering kunstbeleid; versterken doorwerking van invulling in (nieuwe) ruimtelijke plannen voor bijvoorbeeld inrichting Boulevard, inrichting pleinen, inrichting nieuwbouwprojecten.

8.6 Verbindingen

- **Dag- en verblijfstoerisme:** Noordwijk kan zich met cultuur onderscheiden ten opzichte van andere badplaatsen. Een aanvullend aanbod van grootschalige culturele evenementen en een breed aanbod van culturele attracties en slechtweervoorzieningen dragen bij aan het aantal bezoekers in Noordwijk en de profilering van Noordwijk.
- **Leefomgeving:** kunst in de openbare ruimte en het betrekken van cultuurhistorie bij de nieuwbouwprojecten maakt van Noordwijk een aantrekkelijkere badplaats. Gestreefd wordt naar behoud, versterking en vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse cultuurhistorische waardevolle kwaliteiten. Hier spelen de erfgoedinstellingen ook een grote rol. Kansen liggen er op dat gebied zeker om deze kwaliteiten in te zetten bij de profilering van Noordwijk.
- **Samenleving:** bijdragen kunnen komen van culturele evenementen, nieuwe vormen van amateurkunst, het verenigingsleven en daar waar cultuur wordt ingezet als maatschappelijke middel (bijvoorbeeld vermindering van eenzaamheid).

9. Erfgoed - Archeologie

9.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Archeologie heeft in de loop der jaren een sterkere positie in het ruimtelijke domein gekregen. Dat kwam onder andere door de inwerkingtreding van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz, 2007). Deze wet gaat terug op het Verdrag van Malta van 1992. Uitgangspunt is behoud van waarden in situ, waarbij archeologisch onderzoek verplicht kan worden om waarden vast te stellen.

Ook bij gemeenten, waaronder ook Noordwijk, is het besef toegenomen dat archeologische waarden bij ruimtelijke ingrepen vooraf in beeld moeten worden gebracht. Hierdoor kunnen zij een grotere rol spelen bij de integrale belangenafweging. Aandacht voor archeologie biedt niet alleen belemmeringen, maar ook kansen: het kan de kwaliteit en identiteit van de leefomgeving versterken. Archeologische waarden, ook als die zich nog in de bodem bevinden, dragen bij aan 'het verhaal van Noordwijk' en kunnen een inspiratiebron zijn voor toekomstige ontwikkelingen en activiteiten.

Noordwijk heeft een nieuwe archeologische verwachtings- en beleidskaart opgesteld. Dit geeft Noordwijk het bekende en nog onbekende archeologische erfgoed een betere bescherming. Deze kaart wordt standaard gehanteerd bij het opstellen van ruimtelijke plannen en bij het toetsen van concrete ingrepen. Doordat de archeologische verwachtingen helder zijn, kan in een vroeg stadium het archeologisch belang worden afgewogen, zodat eventueel noodzakelijk onderzoek tijdig kan worden opgestart.

9.2 Analyse huidige situatie

Noordwijk heeft drie zogenaamde AMK-terreinen. Dit zijn terreinen met een vastgestelde hoge archeologische waarde. Dit betreft het terrein om en onder de Oude Jeroenskerk, het terrein van de Geversbaan aan de Gooweg en een terrein in het Vinkeveld.

Het archeologisch beleid schrijft voor deze terreinen een onderzoeksplicht voor bij elke verstoring dieper dan 50 centimeter. Ditzelfde geldt voor de historische kernen (dorpskern omstreeks 1850). Voor de zonering van archeologische verwachtingsgebieden wordt verwezen naar de gemeentelijke archeologische beleidskaart.

Sterke punten

- Bij archeologische opgravingen worden regelmatig bijzondere vondsten gedaan. Deze vondsten worden gedocumenteerd en geconserveerd, waardoor de waarden worden geborgd. Voorbeelden van archeologisch waardevolle vondsten zijn:
 - de opgegraven boerderij in Bronsgeest uit de IJzertijd.
 - ijzertijdvondsten in het Langeveld
 - ijzertijdvondsten aan de Achterweg.
 - de resten van het Barbaraklooster onder het Jeroensplein.
- Het Museum Veldzicht besteedt aandacht aan archeologie in Noordwijk.

Zwakke punten

- Archeologie in de gemeente Noordwijk is nog weinig zichtbaar en beleefbaar.
- Vondsten bevinden zich voor het overgrote deel in het provinciaal depot, waardoor ze onzichtbaar blijven voor het grote publiek.
- Informatie over archeologische vondsten en interessante locaties in Noordwijk is maar beperkt voorhanden.
- Dit geldt ook voor de Limes-zone in Noordwijk: dit is een archeologische verwachtingszone onder een deel van de Coepelduynen en het terrein van ESA/ESTEC; deze is gerelateerd aan de vroegere loop van de Oude Rijn, de noordgrens van het Romeinse Rijk.

Kansen

- Het vergroten van kennis, belangstelling en draagvlak voor het archeologische beleid door bodemvondsten meer zichtbaar te maken en betrokkenheid bij opgravingen te vergroten. Dat kan op de geëigende manieren, door bodemvondsten tentoon te stellen of borden te plaatsen bij vindplaatsen, maar dat kan ook door archeologie als inspiratiebron te gebruiken en vondsten in te passen in nieuwbouwplannen.

9.3 Trends en prognoses

- Steeds meer gemeenten houden rekening met de verwachting van archeologische waarden in een gebied waarin ruimtelijke ontwikkelingen zijn voorzien. Daardoor kunnen archeologische waarden worden beschermd of kunnen zij (indien de objecten zijn opgegraven) een inspiratiebron zijn voor een vorm van openbaarmaking, gebruik of inpassing in een plan. Dit draagt bij aan een sterker 'verhaal van Noordwijk'.
- Bij onontkoombare gevallen van verstoringen van het bodemarchief zijn er ook kansen om de publieke belangstelling te vergroten.
- Er is een verdere toename te verwachten van nieuwe belevingsplekken geïnspireerd door archeologie, op of nabij vindplaatsen. Zulke archeologische verwijzingen dragen bij aan de identiteit van nieuwe en oude woongebieden en de beleving van de bewoners.

9.4 Beleidskaders

Rijk

Het Verdrag van Malta verplicht tot het streven naar behoud in de grond (in situ) van archeologische waarden. De bodem is de beste garantie voor een goede conservering van archeologische resten. Ook verplicht het verdrag om in de ruimtelijke ordening tijdig rekening te houden met de mogelijkheid of aanwezigheid van archeologische waarden, zodat er tijdig nagedacht kan worden over de juiste vorm van conservering en bescherming.

Op dit principe is het nationale beleid gebaseerd om archeologisch onderzoek vooraf verplicht te stellen. Wanneer behoud in de grond niet mogelijk is geldt tevens dat de 'verstoorder betaalt' voor het doen van opgravingen en het documenteren van archeologische waarden.

Provincie

In de provinciale Verordening Ruimte is een paragraaf Archeologie en Romeinse Limes opgenomen. Daarin stelt de provincie dat gronden binnen de Limeszone een hoge of zeer hoge bekende archeologische waarde hebben en dat bestemmingsplannen regels moeten bevatten die de archeologische waarden beschermen.

Gemeente

De archeologische beleidsnota/de beleidsnota erfgoed 2011-2020 zet uiteen op welke wijze de gemeente Noordwijk verantwoordelijkheid neemt voor haar eigen bodemarchief. Om de al te verwachten archeologische vindplaatsen te behouden, voert de gemeente een archeologiebeleid waarbij de omvang van de bodemverstorende activiteit bepalend is. Dit betekent dat slechts bij werkzaamheden die een bepaalde maat te boven gaan, rekening gehouden moet worden met archeologische waarden. Ter ondersteuning van het beleid is er de beschikking over een archeologische beleidsadvieskaart van Noordwijk. De basis hiervoor vormde de cultuurhistorische kaart van de provincie Zuid-Holland. Aanvullend is een inventarisatie uitgevoerd van de bekende archeologische vindplaatsen en onderzoeken van de gemeente. De beleidskaart bevat verschillende categorieën, met elk eigen criteria van ontheffing: archeologische terreinen en dorpskernen, gebieden met een hoge, een middelhoge en een lage archeologische verwachting.

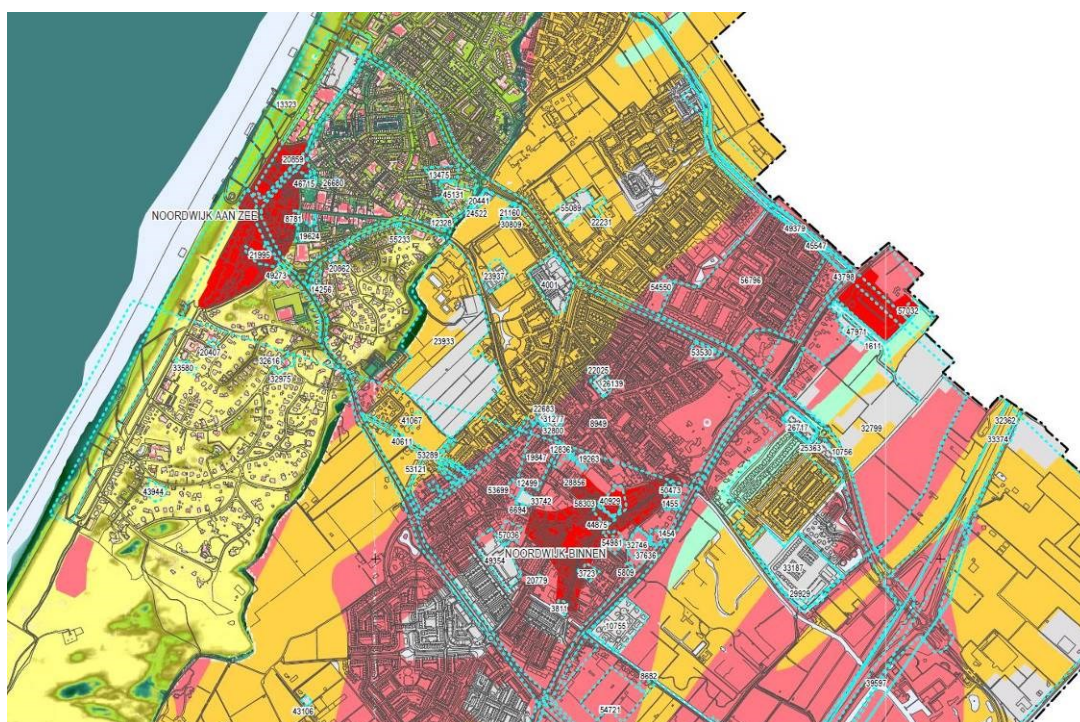
Door samenwerking op het terrein van archeologie binnen de regio is een regionale beleidsactualisatie gemaakt voor archeologie, met een nieuwe waarden- en beleidskaart. Dit herziene beleid moet echter nog worden geformaliseerd.

Bij de beoordeling van vergunningaanvragen wordt aan de hand van de beleidsadvieskaart nagegaan of archeologisch onderzoek verplicht is. Indien dit het geval is dan komen de kosten ten laste van de initiatiefnemer van de bodemverstorende activiteit.

Bij de ontwikkeling en de herziening/het aanpassen van bestemmingsplannen worden archeologische waarden en verwachtingen opgenomen en in de toelichting verwezen naar het beleid en de te verwachten waarden.

Noordwijk wil het beleid ongewijzigd integreren, waarbij wel meer verbanden worden voorgestaan met andere thema's. De regionaal afgestemde beleidsactualisatie 2015 verwerkt Noordwijk in de uit de Omgevingsvisie voortvloeiende plannen.

Tot eind 2015 was er inhoudelijke samenwerking op gebied van archeologisch beleid met de gemeente Katwijk. Vanaf 2016 neemt Noordwijk deel aan een regionale samenwerking in de Duin- en Bollenstreek.

Afbeelding 9.1: Uitsnede uit de archeologische beleidskaart van Noordwijk

9.5 Beleidsinzet

- Doel en beleidsuitgangspunt blijft behoud van archeologische waarden en resten in de grond (in situ), waarbij archeologisch onderzoek verplicht kan zijn om archeologische waarden vast te stellen.
- Waar behoud in de grond niet mogelijk blijkt, moet de informatie uit het bodemarchief vóór de vernietiging worden gedocumenteerd na archeologisch onderzoek (behoud ex-situ).
- Archeologische waarden en hoge archeologische verwachtingen tijdig en volwaardig meewegen bij strategische locatie- en inrichtingskeuzes, in goede afstemming met de regio. Concreet:
 - bij woningbouw in de geplande uitleggebieden Offem-Zuid, Bronsgeest, Vinkenveld-Zuid en het Middengebied, evenals in het grootste deel van de dorpskernen rekening houden bij middelhoge tot hoge archeologische verwachtingen door bij voorgenomen ontwikkelingen van een zekere omvang archeologisch onderzoek verplicht te stellen.
- Archeologische waarden adequaat in bestemmingsplannen c.q. omgevingsplannen blijven verankeren. Hierbij zijn de archeologische verwachtingskaart en de archeologische beleidskaart van Noordwijk richtinggevend.

- De veroorzaker, de initiatiefnemer van de bodemverstorende activiteiten waarbij het bodemarchief vernietigd wordt, moet de kosten van archeologisch onderzoek betalen. Bij dit alles is er oog voor het vinden van een goede balans tussen de voortgang van belangrijke ruimtelijke plannen en een doelmatig archeologiebeleid.
- Voortzetting van de samenwerking op dit beleidsterrein met de gemeenten in de Duinen en Bollenstreek en lokale en regionale organisaties. Dit kan bijdragen aan het streven naar kennisvergroting van het Noordwijkse bodemarchief, publieksinformatie, publiekseducatie en publieksparticipatie.
- Archeologische vondsten en publicaties beter voor het publiek toegankelijk en beleefbaar maken. Het organiseren van tentoonstellingen en het kunnen bezoeken van opgraaflocaties of het ontwikkelen van fiets- of wandelroutes kunnen in belangrijke mate bijdragen aan publieksbetrokkenheid. Kansen liggen er wat dit betreft ook bij de samenwerking met lokale musea en depots, waar de vondsten komen te liggen.
- Bijvoorbeeld door wisselende (thema)tentoonstellingen, fiets- of wandelroutes langs archeologische verwachtingszones, rondleidingen tijdens archeologische onderzoeken, schoolactiviteiten.
- Stimuleren van het publiceren van resultaten van archeologische onderzoeken.
- Archeologische waarden niet alleen onderzoeken en documenteren, maar ook inzetten als een inspiratiebron bij de inrichting van de openbare ruimte. Door de inpassing van bodemvondsten in de openbare ruimte gaat de geschiedenis van de wijk meer leven. Wijken krijgen hierdoor een eigen identiteit, waardoor bewoners zich vaak ook meer 'geworteld' voelen.

9.6 Verbindingen

Archeologie mede in te zetten als inspiratiebron voor allerlei ontwikkelingen in de dagelijkse leefomgeving van Noordwijk. Hierdoor zijn er verbindingen met de thema's verkeer, gebouwde leefomgeving, landschap, toerisme, cultuur, erfgoed. Dit versterkt het verhaal van een locatie en daarmee ook een deel van de identiteit van Noordwijk.

10. Erfgoed – Cultuurhistorie en monumentenzorg

10.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Het landelijke project Belvédère (1999-2009) heeft sterk bijgedragen aan het besef dat cultuurhistorie een belangrijke inspiratiebron kan zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen en een bijdrage levert aan de ruimtelijke kwaliteit. Na Belvédère is met het vervolg op de beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg en de Visie Erfgoed en Ruimte het beleidsterrein sterker verankerd in de nationale wet- en regelgeving.

Cultuurhistorie leeft bij grote delen van de Noordwijkse gemeenschap. Veel particulieren en verenigingen zijn hiervoor actief bezig. Ze zetten zich onder andere in voor de Noordwijkse musea of verzorgen allerlei publicaties.

In 2016 is Noordwijk gestart met de aanwijzing van gemeentelijke monumenten. Een stimuleringsregeling voor onderhoud van gemeentelijke monumenten wordt voorbereid. Hierna volgt het vaststellen van beeldbepalende panden, die niet de status van gemeentelijk monument krijgen. Zij worden beschermd door middel van het bestemmingsplan.

10.2 Analyse huidige situatie

Sterke punten

Aanwezigheid van 74 rijksmonumenten, waaronder enkele complexen, zoals het Van Eedencomplex in de Voorstraat, de Algemene Begraafplaats en de landgoederen Offem en Calorama.

- Van rijkswege beschermd dorpsgezicht van de historische kern van Noordwijk-Binnen met aandacht voor sfeerbepalende elementen en kwaliteiten (sinds 1990).
- Toeristische functie van erfgoed; naast de diverse musea (Museum Noordwijk, Museum Veldzicht, Atlantikwall Museum) bezoeken toeristen ook toegankelijke monumenten. Een goed voorbeeld is de gezamenlijke zaterdagopenstelling van de beide Jeroenskerken en de toren van de Oude Jeroenskerk. Open Monumentendag trekt in Noordwijk altijd veel bezoekers, ook vanuit de scholen.
- Actieve inzet van veel particulieren en verenigingen om cultuurhistorie te laten leven (Noordwijkse musea en publicaties).

Zwakke punten

- Ontbreken van een complete gemeentelijke inventarisatie van cultuurhistorische waardevolle elementen.
- Onvoldoende meewegen van cultuurhistorie in ruimtelijke visies en plannen zoals bestemmingsplannen (straks omgevingsplan).
- Te weinig oog voor behoud of versterking van bepaalde cultuurhistorische kwaliteiten in veel bouwplannen. Hierdoor laat Noordwijk kansen liggen voor een beter herkenbare en onderscheidende identiteit en een hogere ruimtelijke kwaliteit.
- Ontbreken van een eigen monumentenbeleid, een gemeentelijke monumentenlijst en een stimuleringsregeling om instandhouding van de historische panden in de gemeente te bevorderen.

Kansen

- Uitvoering van een inventarisatie naar de waardevolle cultuurhistorische objecten en gebieden, om te kunnen bepalen wat de waarde en de toekomst van het erfgoed in Noordwijk is; deze inventarisatie kan nader worden uitgewerkt om vervolgens te laten doorwerken in bestemmingsplannen dan wel het omgevingsplan als de Omgevingswet van kracht is.

- Opstellen van een eigen gemeentelijke monumentenlijst en een stimuleringsregeling voor onderhoud. Hiervoor zijn de eerste stappen al genomen, waaronder de oprichting van de Commissie Erfgoed Noordwijk.
- Uitbreiding van de bestaande erfgoedthema's verschillende thema's 'bollenteelt, Sint Jeroen, graven, badplaats en herbestemmen'. om het 'verhaal van Noordwijk' meer voor het voetlicht te brengen.
- Koppeling van beleid voor de erfgoedthema's aan een uitvoeringsprogramma en – budget.
- Versterking van de beleving van de Noordwijkse landgoederen Calorama en Offem als waardevolle elementen in het landschap (particulier eigendom en niet toegankelijk).

Bedreigingen

- De beleidsvoornemens in de Erfgoednota zijn niet gekoppeld aan een uitvoeringsprogramma met een planning en budget. Inmiddels zijn er al enkele inventarisaties en onderzoeken uitgevoerd naar verschillende erfgoedthema's in Noordwijk. Zolang de inventarisaties echter niet verder uitgewerkt en vastgelegd worden, kunnen cultuurhistorische waarden onbewust verloren gaan.
- Oude (middeleeuwse) gebouwen, zijn vaak verstopt achter veel nieuwere gevels. Doordat nu vaak nog onbekend is wat de bouwhistorische waarde van een pand is, kan het gebeuren dat waardevolle bouwsporen in de container belanden, zonder dat iemand daar weet van heeft. Door middel van onderzoek en documenteren van bouwsporen kunnen we meer over de bouwgeschiedenis van het oude dorp te weten komen.

10.3 Trends en prognoses

- Er is een toenemende belangstelling voor cultuurhistorie, die bijdraagt aan de identiteit van de dorpsgemeenschap.
- Uit de Atlas voor gemeenten (2015) blijkt dat monumentale steden een stuk aantrekkelijker worden gevonden dan steden zonder een noemenswaardige en zichtbare historie. Op zowel toeristen als de Nederlandse beroepsbevolking werkt een monumentale binnenstad als een magneet. De bevolking is er gemiddeld jonger, de huizenprijzen liggen er hoger en het arbeidsaanbod neemt daar toe.
- De beleving van erfgoed komt steeds sterker naar voren in het vakgebied, waarin naast de erfgoedprofessional de lokale, cultuurhistorische verhalen bijdragen aan de herkenbaarheid, eigenheid en identiteit en daarmee aan de waardering van het cultureel erfgoed.

10.4 Beleidskaders

Noordwijk kan voortbouwen op de gemeentelijke Erfgoednota 2011 en de provinciale erfgoedlijnen. Ook andere overheidsniveaus bieden richtinggevende beleidsuitspraken over het thema erfgoed.

Rijk

Op grond van het Bro moet sinds 2012 cultuurhistorie worden verankerd in bestemmingsplannen. Daartoe moeten de aanwezige waarden goed in beeld worden gebracht.

Het Rijk maakt een pas op de plaats met de aanwijzing van rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. Rijkssubsidies voor restauratie en onderhoud van rijksmonumenten zijn gedecentraliseerd naar de provincies. Noordwijk heeft een toegenomen verantwoordelijkheid voor rijksmonumenten, aangezien de rijksdienst enkel nog adviseert bij ingrijpende wijzigingen, sloop of herbestemming.

De Erfgoedwet is per 1 juli 2016 in werking getreden. Het gaat daarin om de aanwijzing van erfgoed van landelijk belang. Bepaalde onderdelen van de wettelijke bescherming van het cultureel erfgoed gaan over naar de Omgevingswet. Hierbij geldt: duiding van erfgoed is

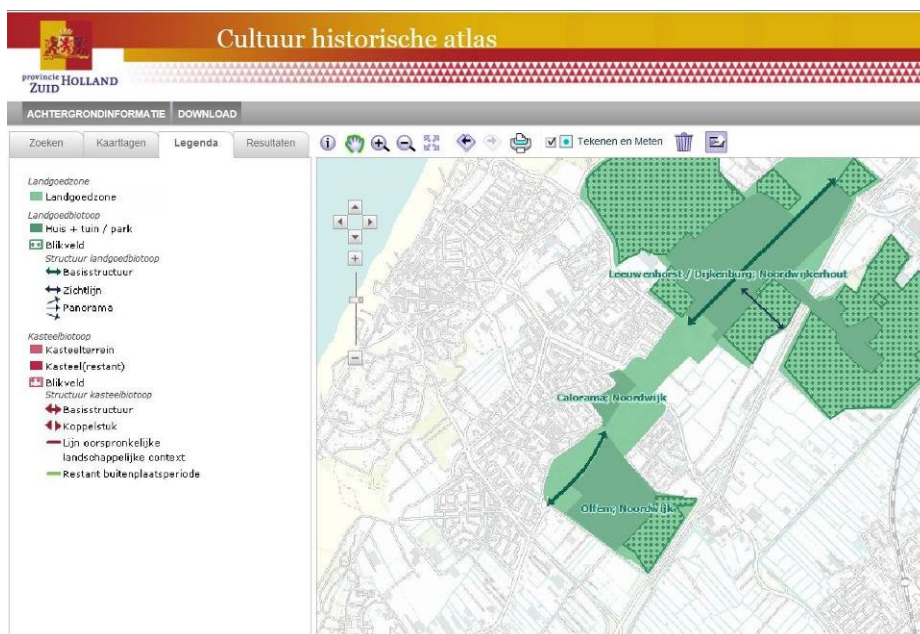
voorzien in de Erfgoedwet, omgang met erfgoed in de fysieke leefomgeving in de Omgevingswet.

Provincie

In de provinciale beleidsvisie cultureel Erfgoed 2013-2016 en het Uitvoeringsprogramma Erfgoedlijnen, staan zeven erfgoedlijnen centraal. Een erfgoedlijn is een geografische structuur (kust, trekvaart, oude duinenrij, eiland, enzovoort) die meerdere monumentale stippen met één gemeenschappelijk historisch verhaal verbindt tot één streep of lijn op de kaart. Erfgoedlijnen zijn samenstellingen van erfgoed, landschap en water, die kwaliteit verschaffen aan de ruimte en beschikken over groot recreatief en toeristisch potentieel. Voor Noordwijk gelden de volgende vier van de zeven erfgoedlijnen:

- de Romeinse Limes Zuid-Holland;
- de Atlantikwall;
- de landgoederenzone;
- de trekvaarten.

De provincie Zuid-Holland heeft een zogeheten 'landgoedbiotoop' ingesteld. Deze landgoedbiotoop bestaat uit de kern van het landgoed (huis met tuin en/of park) met hier omheen een bufferzone, het zogenaamde blikveld. Ook waardevolle elementen (zoals zichtlijnen, panorama's, weg of waterloop waaraan het landgoed ligt) kunnen deel uitmaken van de landgoedbiotoop. Dit provinciaal belang is geborgd aan de hand van de 'landgoed- en kasteelbiotoop' in de provinciale verordening. Voor Noordwijk is deze regelgeving van toepassing op landgoed Offem en landgoed Calorama met hun omgeving.

Afbeelding 10.1: De landgoedzone met landgoedbiotoop onder Noordwijk

Gemeente

In de ruimtelijke structuurvisie uit 2009 komt het woord 'cultuurhistorie' één keer voor, namelijk in het voorwoord. In het daarin opgenomen profiel van Noordwijk speelt cultuurhistorie amper een rol, los van de genoemde kwaliteiten van de historische kern van Noordwijk-Binnen. Deze Omgevingsvisie brengt cultuurhistorie voor het voetlicht als relevant onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit en het profiel van Noordwijk.

Beleid en uitgangspunten uit de geldende beleidsnota erfgoed 2011-2020 wil de gemeente Noordwijk ongewijzigd integreren, waarbij wel meer verbanden worden voorgestaan met andere thema's.

10.5 Beleidsinzet

Noordwijk wil inzetten op verduurzaming. Daarbij moet voor monumenten, beeldbepalende panden en het beschermde dorpsgezicht tot evenwichtige oplossingen worden gekomen, die de cultuurhistorische waarden respecteren. Dit geldt zowel voor monumentale gebouwen, structuren in het cultuurlandschap, als voor het bodemarchief.

- Streven naar behoud, versterking en vergroting van de herkenbaarheid van de Noordwijkse cultuurhistorisch waardevolle kwaliteiten. Daarmee wordt cultuurhistorie een hechter onderdeel van het profiel van Noordwijk en draagt het bij aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van de gemeente. Dit is tevens van groot belang voor de verdere ontwikkeling van nieuwe woongebieden, cultuur en toerisme. Cultuurhistorie moet vooral in deze thema's een plek krijgen. Ook kan het daarbij als belangrijke inspiratiebron dienen.
- (Laten) Uitvoeren van een goede, gemeentebrede inventarisatie naar de waardevolle cultuurhistorische structuren, gebieden en objecten. Op basis van deze inventarisatie, in overleg met Noordwijkse erfgoedverenigingen, tot een cultuurhistorische waardenkaart komen, waarin deze cultuurhistorische waarden in zijn vastgelegd.
- Aan de hand van bovenstaande gebieden en structuren de cultuurhistorische waarden adequaat in bestemmingsplannen c.q. omgevingsplan verankeren, waardoor Noordwijk voldoet aan het wettelijk kader (Bro c.q. Omgevingswet).
- In eerste instantie aansluiten bij de geldende gemeentelijke en provinciale beleidskaders: de huidige vijf beleidsaccenten uit de gemeentelijke Erfgoednota en de vier erfgoedlijnen van de provincie Zuid-Holland verder inhoud geven in het beleid, concrete projecten en activiteiten:

Beleidsaccenten:

Bollenteelt

Sint Jeroen

Graven en begraafplaatsen

Badplaats

Herbestemmen

Erfgoedlijnen:

Atlantikwall

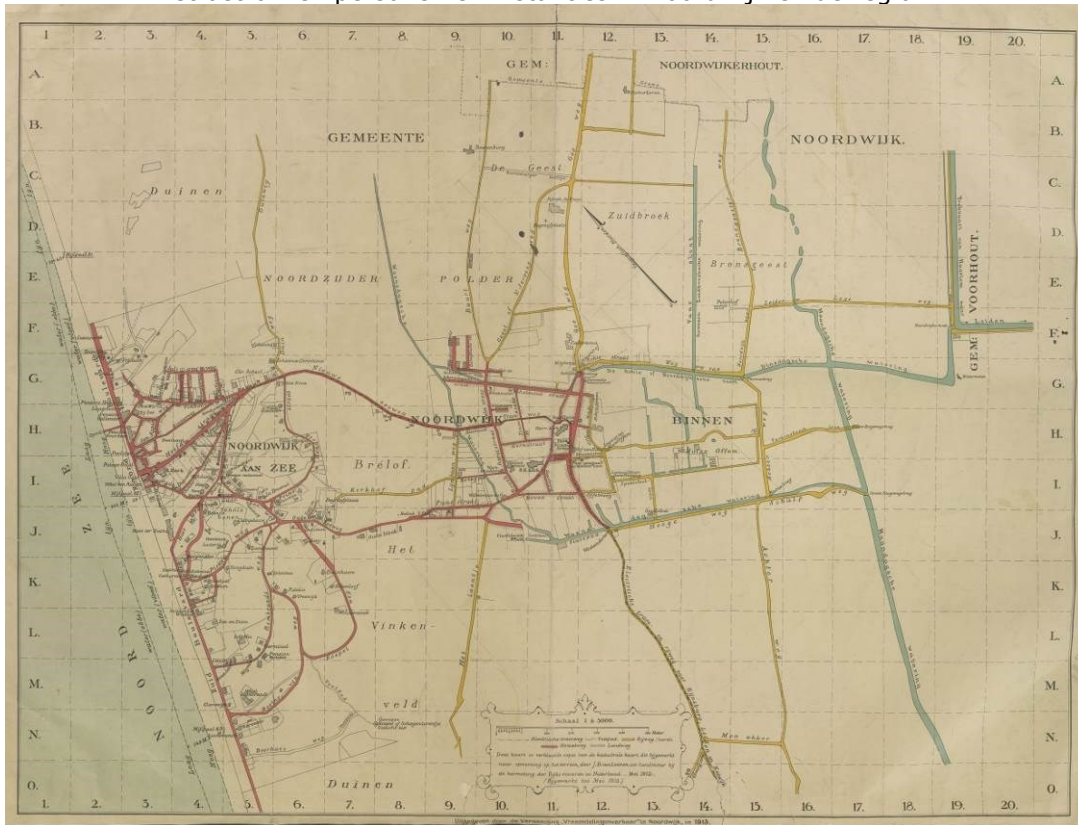
Limes

Trekvaart

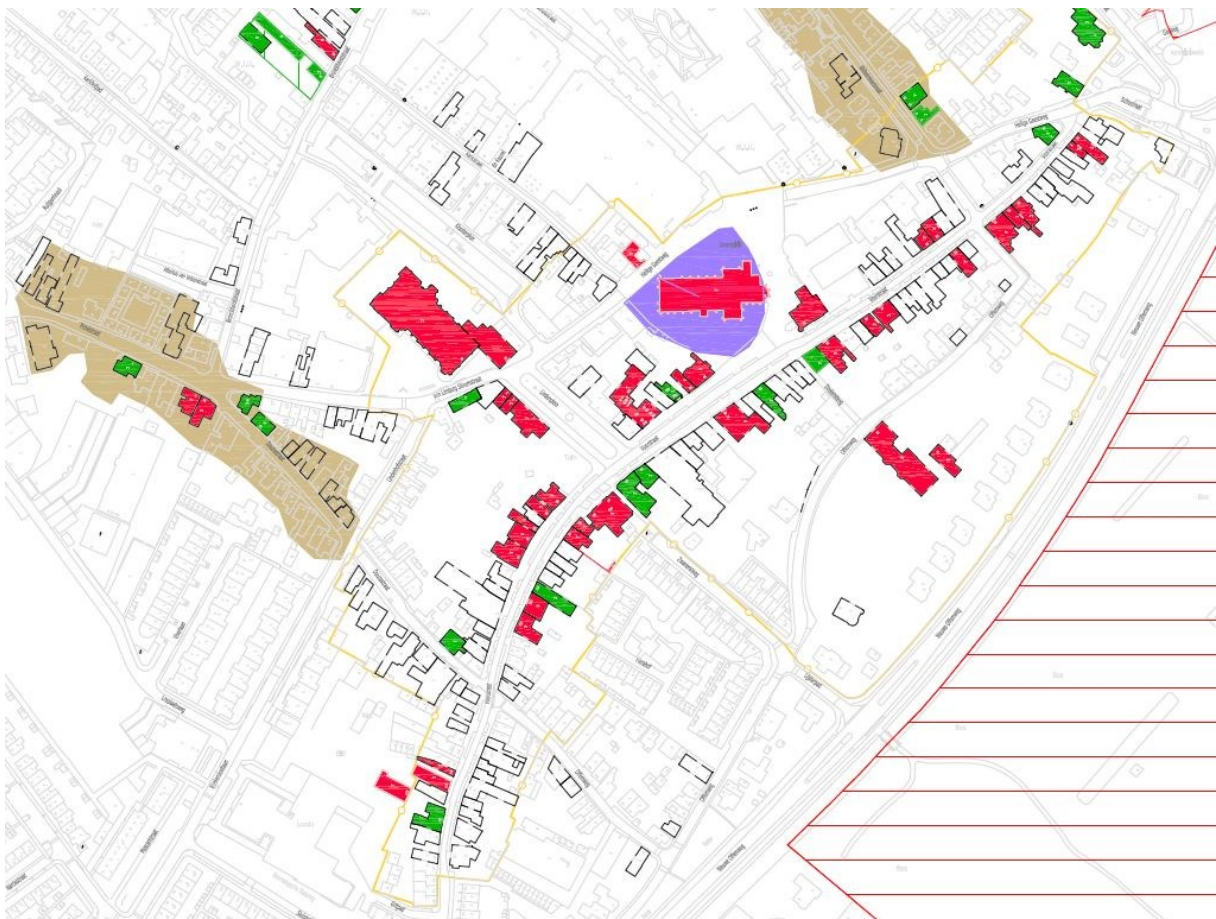
Landgoederen

- Beleidsaccent graven en begraafplaatsen verder uitwerken en vastleggen.
- Andere aspecten van de rijke cultuurhistorische diversiteit in Noordwijk meer aandacht geven om tot een compleet verhaal voor heel Noordwijk te komen. De eerste stap hiertoe is het combineren van de bestaande erfgoedinventarisaties en cultuurhistorische analyses. Interessante thema's zijn bijvoorbeeld de kruidenteelt en het vissersdorp.
- De bouwhistorische waarden in Noordwijk beschermen en in het beleid implementeren; bijvoorbeeld: objectgerichte én planologische bescherming van de laatste visserswoningen ter behoud van het kleinschalig historisch karakter van het vissersdorp.
- Aanwijzing van gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden en de bescherming hiervan adequaat borgen in bestemmingsplannen.
- Instelling van een stimuleringsregeling voor onderhoud van gemeentelijke monumenten.
- Versterking van de beleving van de Noordwijkse landgoederen Calorama en Offem als waardevolle elementen in het landschap (particulier eigendom en niet toegankelijk).
- Landschappelijk verbinden van de Noordwijkse landgoederen met de Noordwijkerhoutse landgoederen van het Leeuwenhorstgebied, bijvoorbeeld via (nieuw aan te leggen) fietspaden.
- Bij het uitdragen van het Noordwijks cultuurhistorisch profiel spelen verhalen een grote rol. Met verhalen wordt de overgeleverde geschiedenis bedoeld én de historische context, betekenis en kwaliteit. De gegevens hiervan moeten toegankelijk zijn, zodat deze gebruikt worden voor historisch onderzoek, voor het begrijpen van het heden en voor het toepassen bij nieuwe ontwikkelingen.

- Om het thema cultuurhistorie verder uit te bouwen meer samenwerking zoeken met betrokken personen en instanties in Noordwijk en de regio.

Afbeelding 10 2: Kopie van de kadastrale kaart van Noordwijk uit mei 1912
Hierop is de situatie van Noordwijk te zien met het historische stratenpatroon en bebouwing aan het begin van de twintigste eeuw.

Afbeelding 10.3: Uitsnede beschermd dorpsgezicht Noordwijk met de documenten

Rijksbeschermd dorpsgezicht van Noordwijk met de monumenten binnen en net buiten het dorpsgezicht. Rood=rijksmonument, groen=potentieel gemeentelijk monument (nog niet definitief aangewezen), zwart omlijnd=bouwhistorische verwachting, bruin=waardevolle gebieden net buiten het beschermd dorpsgezicht

10.6 Verbindingen

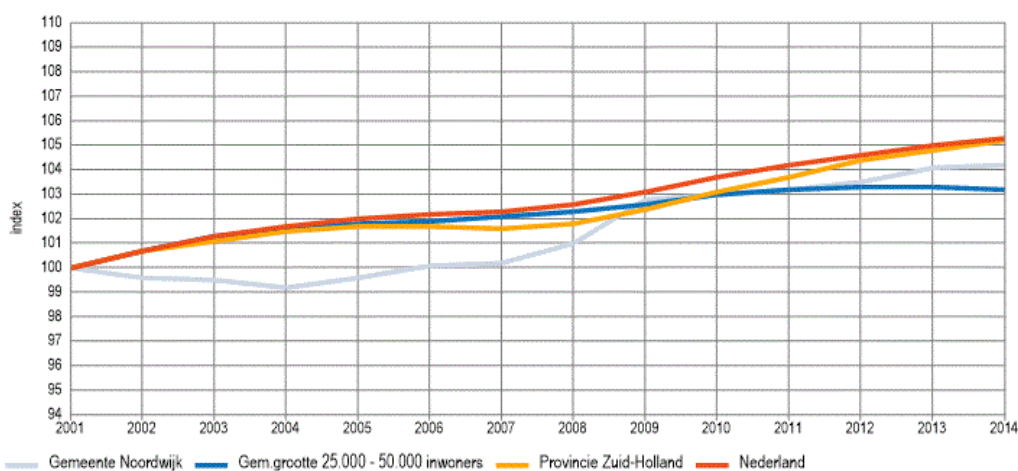
Erfgoed mede inzetten als inspiratiebron voor allerlei ontwikkelingen in de dagelijkse leefomgeving van Noordwijk. Hierdoor zijn er verbindingen met de thema's verkeer, gebouwde leefomgeving, landschap, toerisme, cultuur en archeologie. Dit versterkt het verhaal van een locatie en daarmee ook een deel van de identiteit van Noordwijk.

11. Bevolking

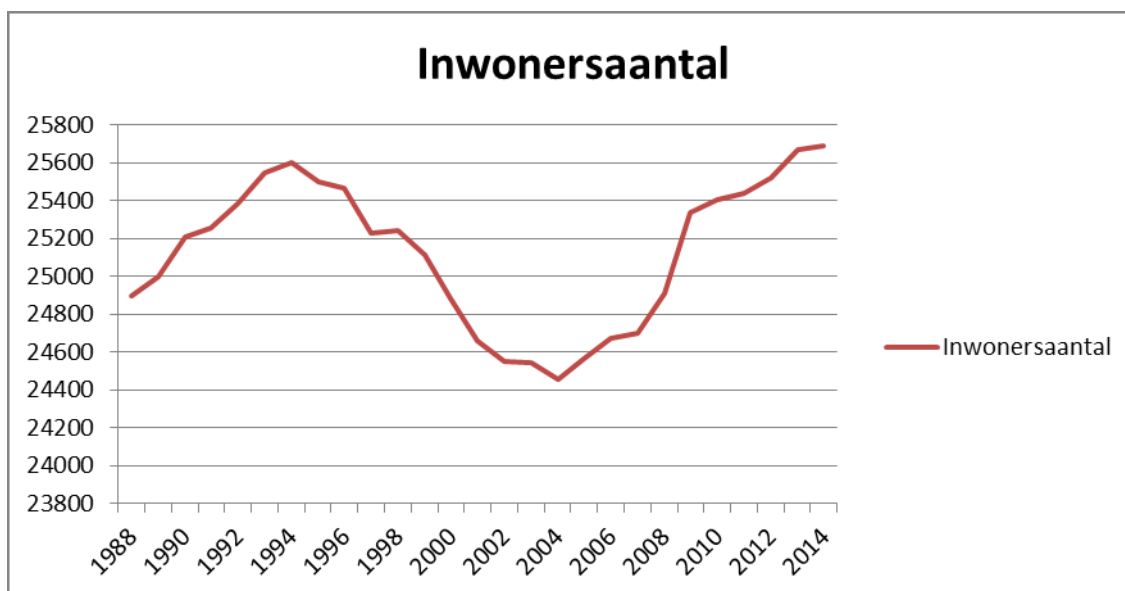
11.1 Ontwikkelingen tot nu toe en huidige situatie

Demografische gegevens en inwonertallen

De gemeente Noordwijk is onderdeel van de Regio Holland Rijnland, die in januari 2014 totaal 545.118 inwoners kent. Dit is inclusief de nieuw toegevoegde (voormalige) gemeente Boskoop. In Noordwijk zelf woonden in januari 2014 - 25.691 mensen. Circa 2/3 deel van het totaal aantal inwoners is woonachtig in Noordwijk Binnen en 1/3 deel in Noordwijk aan Zee. Noordwijk is een aantrekkelijke gemeente om in te wonen. De nabijheid van de zee en de overzichtelijke schaal zijn hierin belangrijke factoren. De totale bevolkingsomvang is over de periode 2001-2014 toegenomen met 4%. Onderstaande afbeeldingen 11.1 en 11.2 laten de bevolkingsontwikkeling in de periode 2001-2014 van Noordwijk zien ten opzichte van de provincie en ten opzichte van geheel Nederland. De waardes in 2001 vormden het indexcijfer van 100.

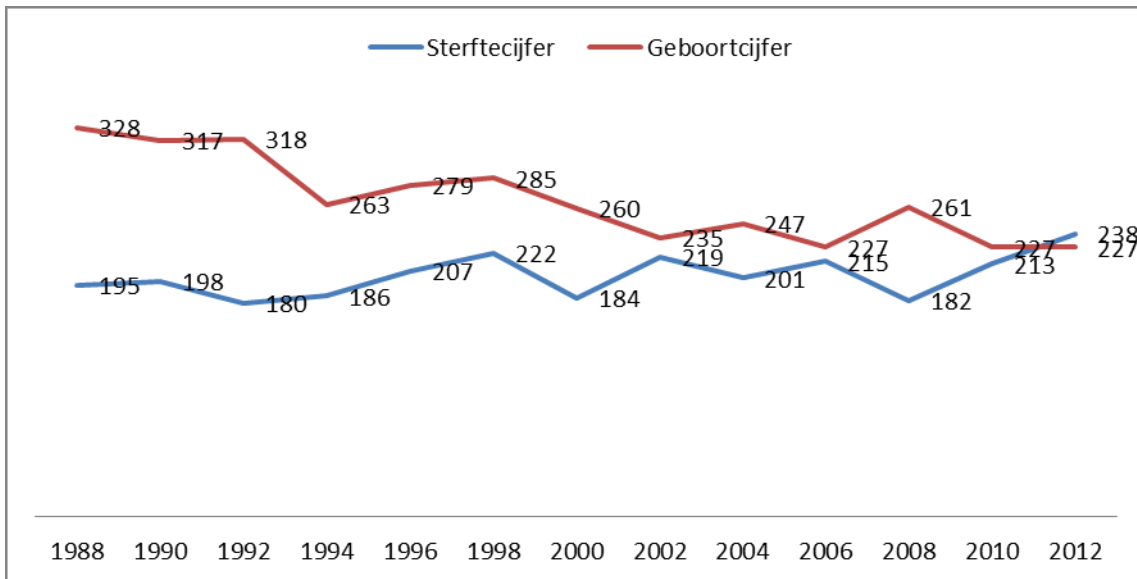
Afbeelding 11.1: Bevolkingsontwikkeling 2001 t/m 2014. (geïndexeerd) Bron: CBS report

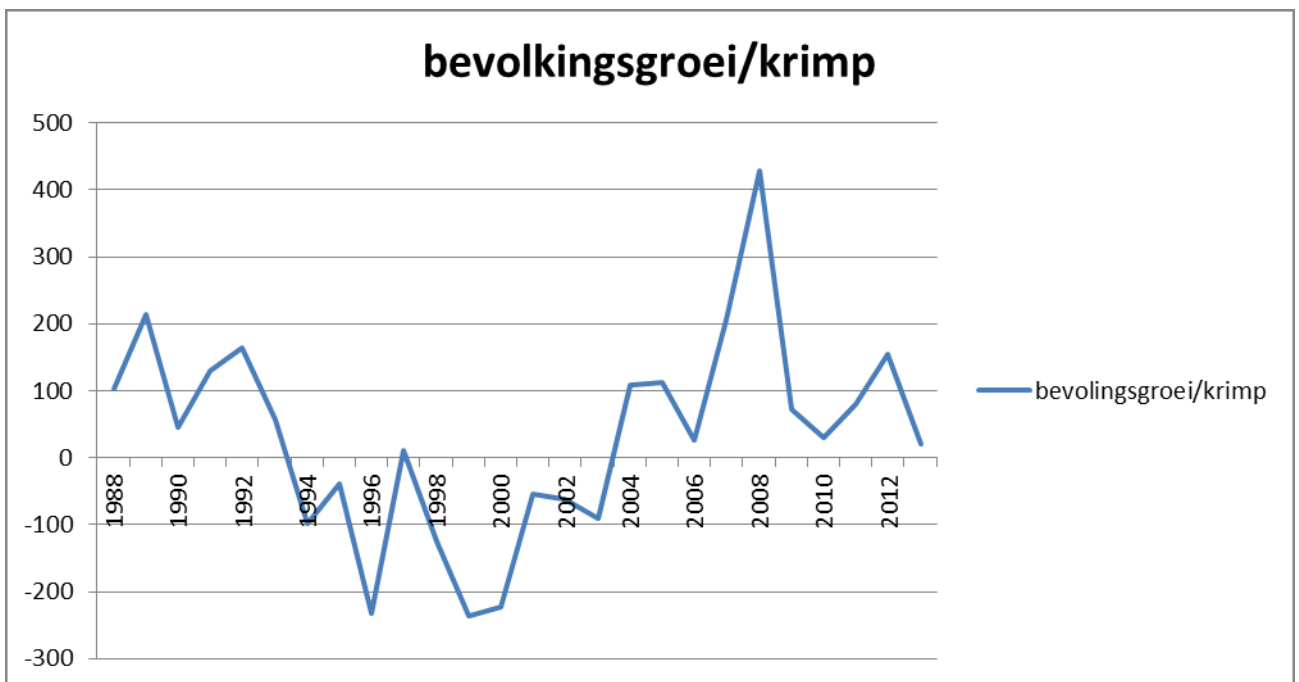
Afbeelding 11.2: Bevolkingsaantallen gemeente Noordwijk (absoluut) 1988-2014 Bron: CBS report

Demografische gegevens – sterfte/geboorte cijfers en bevolkingsgroei/krimp

Opvallend is dat de afgelopen jaren het geboortecijfer hoger lag dan het sterftcijfer (1988-2011) zie afbeelding 11.3. Wat betreft de bevolkingsgroei/krimp is te concluderen dat vanaf 2003 elk jaar een groei van de bevolking van de gemeente Noordwijk is waar te nemen. Met als piek in deze groei 2008, mede door het afronden van een nieuwbouwwijk (afbeelding 11. 4).

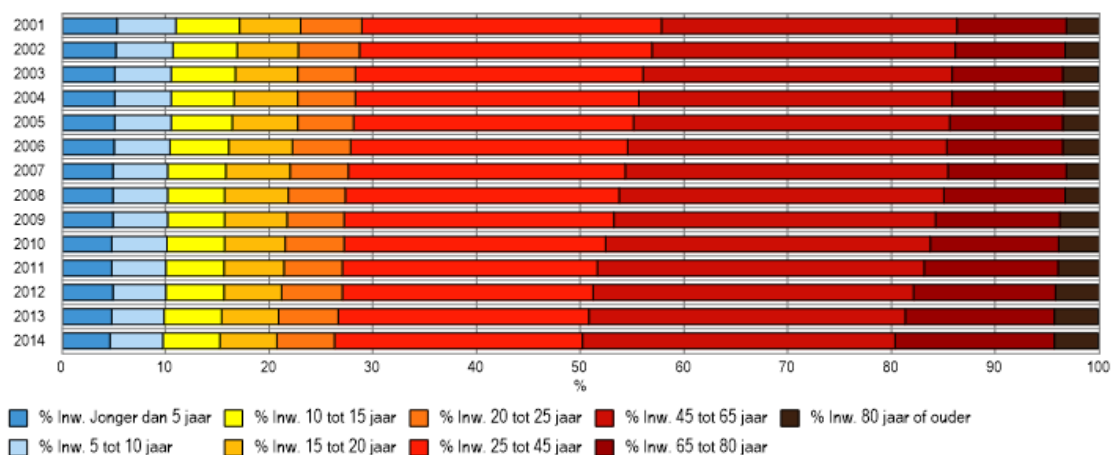
Afbeelding 11.3: Sterfte/geboortecijfer gemeente Noordwijk. Bron: CBS report

Afbeelding 11.4: Bevolkingsgroei/krimp gemeente Noordwijk 1988-2013. Bron CBS Report

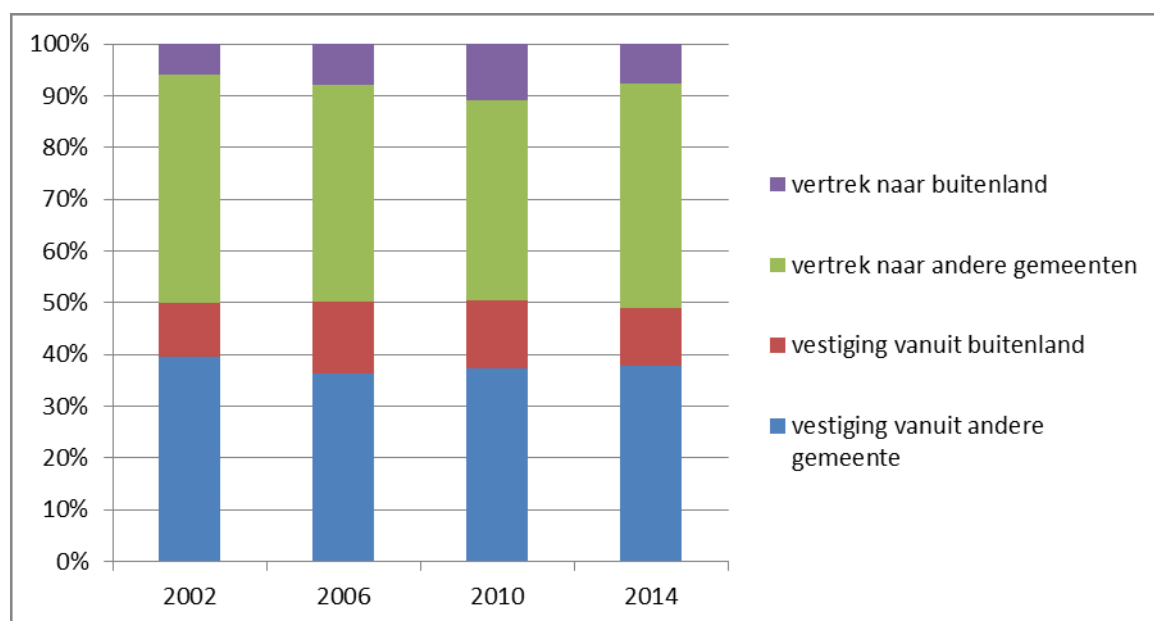
Demografische gegevens – bevolkingsgroepen naar leeftijd

Ouderen hebben ook in de gemeente Noordwijk een steeds groter aandeel in de bevolkingsopbouw. Met name de inwoners van 45-65 jaar, 65-80 jaar en de inwoners van 80 jaar en ouder. Daarentegen is de leeftijdsklasse van 25-45 jaar afgenomen ten opzichte van de gehele bevolking.

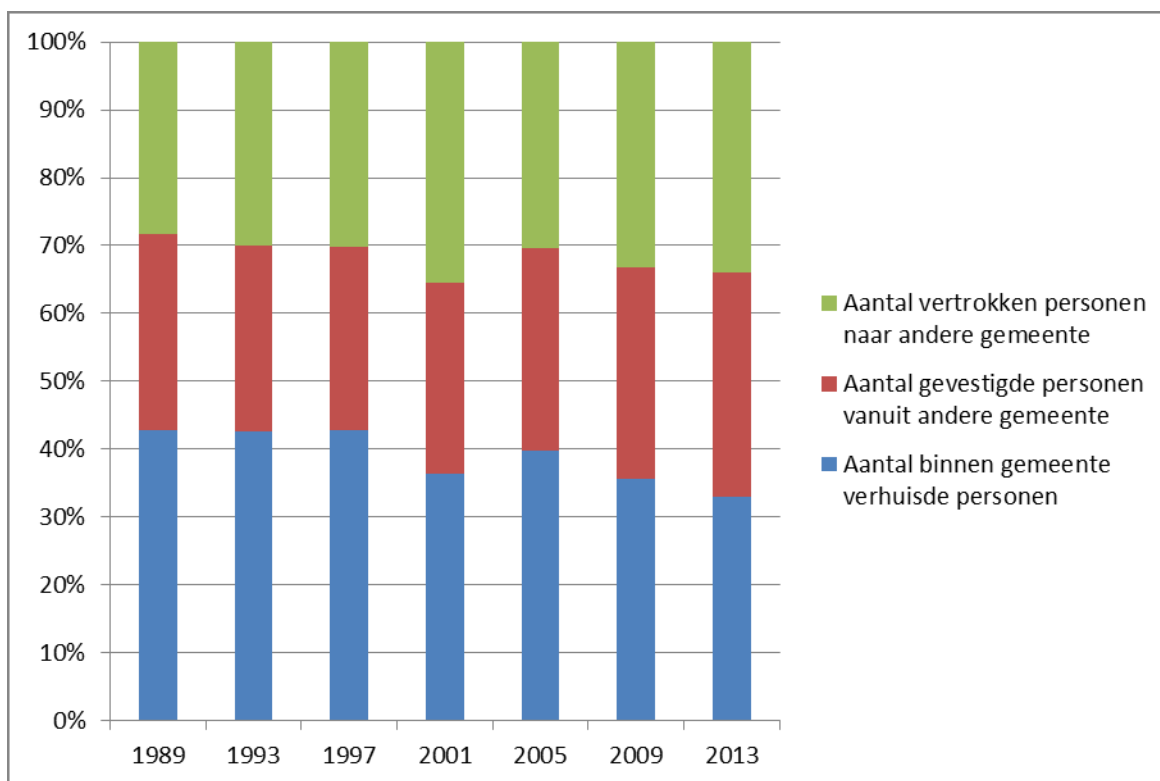

Afbeelding 11.5: Ontwikkeling bevolkingsgroepen naar leeftijd. Bron CBS Report

Migratiegegevens – percentages immigratie en emigratie

Afbeelding 11.6: Externe bewegingen. Bron: CBS Report

Afbeelding 11.7: Interne bewegingen (excl. Buitenland) Bron: CBS Report

Migratiegegevens – Regio's/gemeenten bij vertrek

Uit cijfers van de provincie Zuid-Holland kan worden vastgesteld naar welke regio's (provincies) wordt verhuisd, vooral naar elders in Zuid-Holland en Noord-Holland. Katwijk, Noordwijkerhout, Teylingen en Leiden blijken veel gekozen locaties te zijn.

Afbeelding 11.8: Regio's bij vertrek gemeente Noordwijk. Bron: Provincie Zuid-Holland

Afbeelding 11.9: Gemeenten bij vertrek gemeente Noordwijk. Bron: Provincie Zuid-Holland

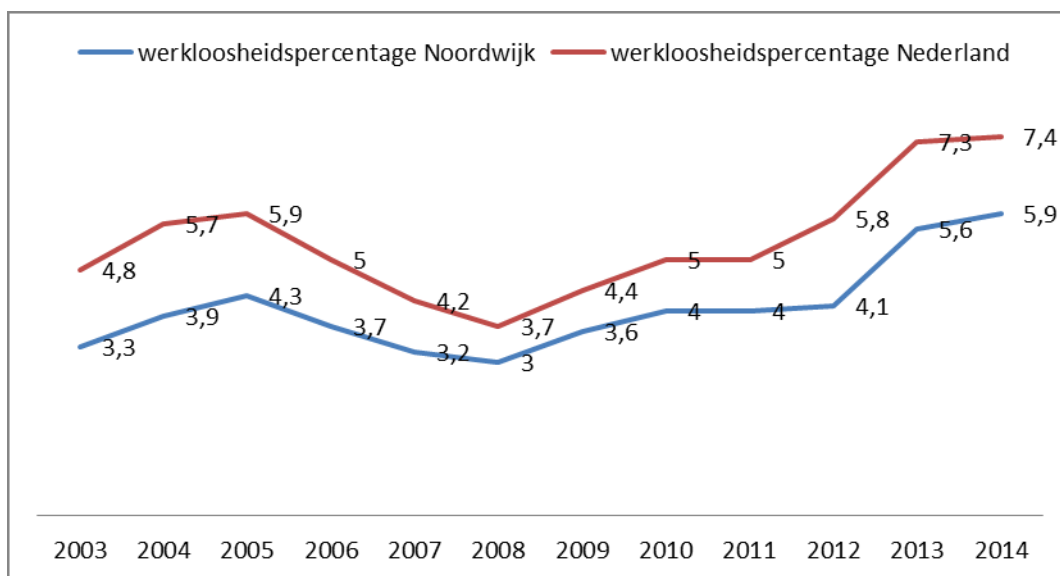
Economische gegevens

In onderstaande tabel wordt de spreiding van het besteedbaar inkomen per huishouden weergegeven. Naar verhouding ontvangen veel mensen in Noordwijk een hoger inkomen. Ook zonder de correctie van zorginstellingen tekent zich een duidelijk beeld af dat de inkomens in Noordwijk hoger liggen dan in de regio en ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

	Noordwijk	Bollenstreek	Zuid-Holland	Nederland
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden	€ 38.500	€ 37.600	€ 34.600	€ 34.200
% huishoudens met inkomen in het eerste 25% percentiel	19,6	22,7	25,6	25,1
% huishoudens met inkomen in het tweede 25% percentiel	23,1	22,3	23,6	25
% huishoudens met inkomen in het derde 25% percentiel	25,2	24,8	24,2	25
% huishoudens met inkomen in het vierde 25% percentiel	32,1	30,2	26,5	25

Afbeelding 11.10: % huishoudens op basis van inkomen per percentiel. Bron: CBS 2010

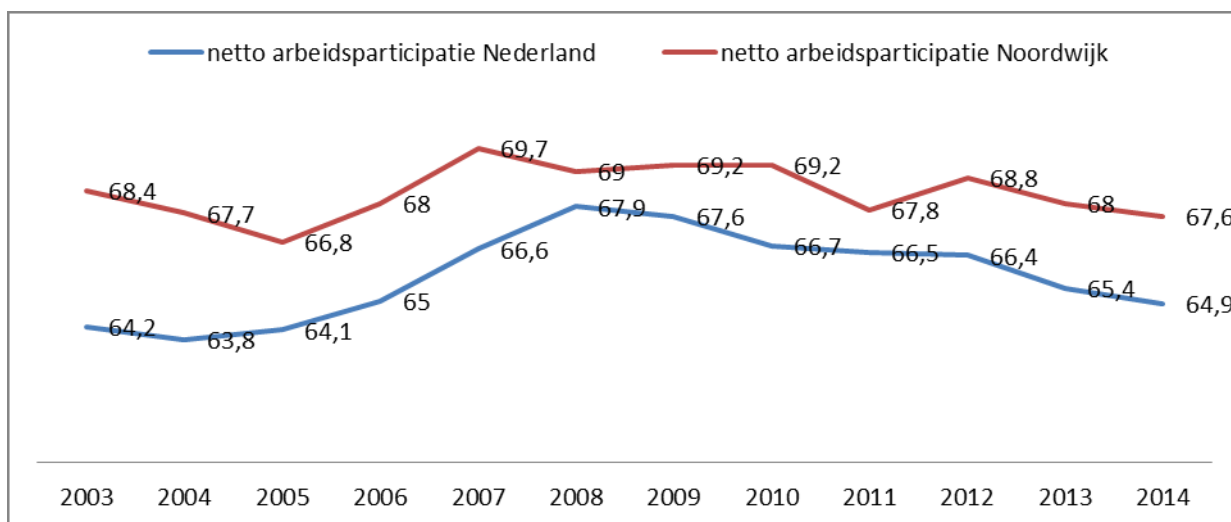
Het werkloosheidspercentage in de gemeente Noordwijk is net als in Nederland sinds 2008 (crisis) toegenomen. De gemeente Noordwijk scoort wel lager ten opzichte van het algemene werkloosheidspercentage van Nederland met 1 tot anderhalf procent. De arbeidsparticipatie is in de gemeente Noordwijk hoger dan het landelijke gemiddelde.

Afbeelding 11.11: Werkloosheidspercentage Nederland t.o.v. Noordwijk 2003-2014.

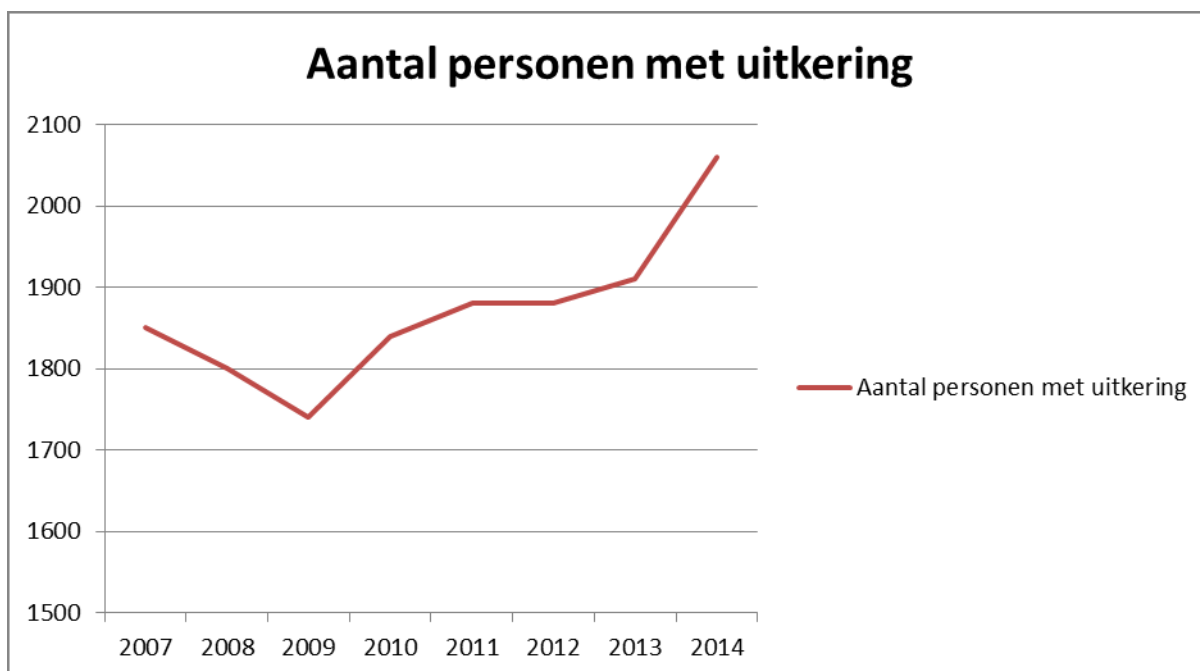
Bron CBS Report

Ondanks het feit dat de arbeidsparticipatie in de gemeente Noordwijk hoog is, zijn er ook personen die een uitkering genieten (zie figuur 12). Vanaf 2009 is het aantal inwoners met een uitkering gestegen.

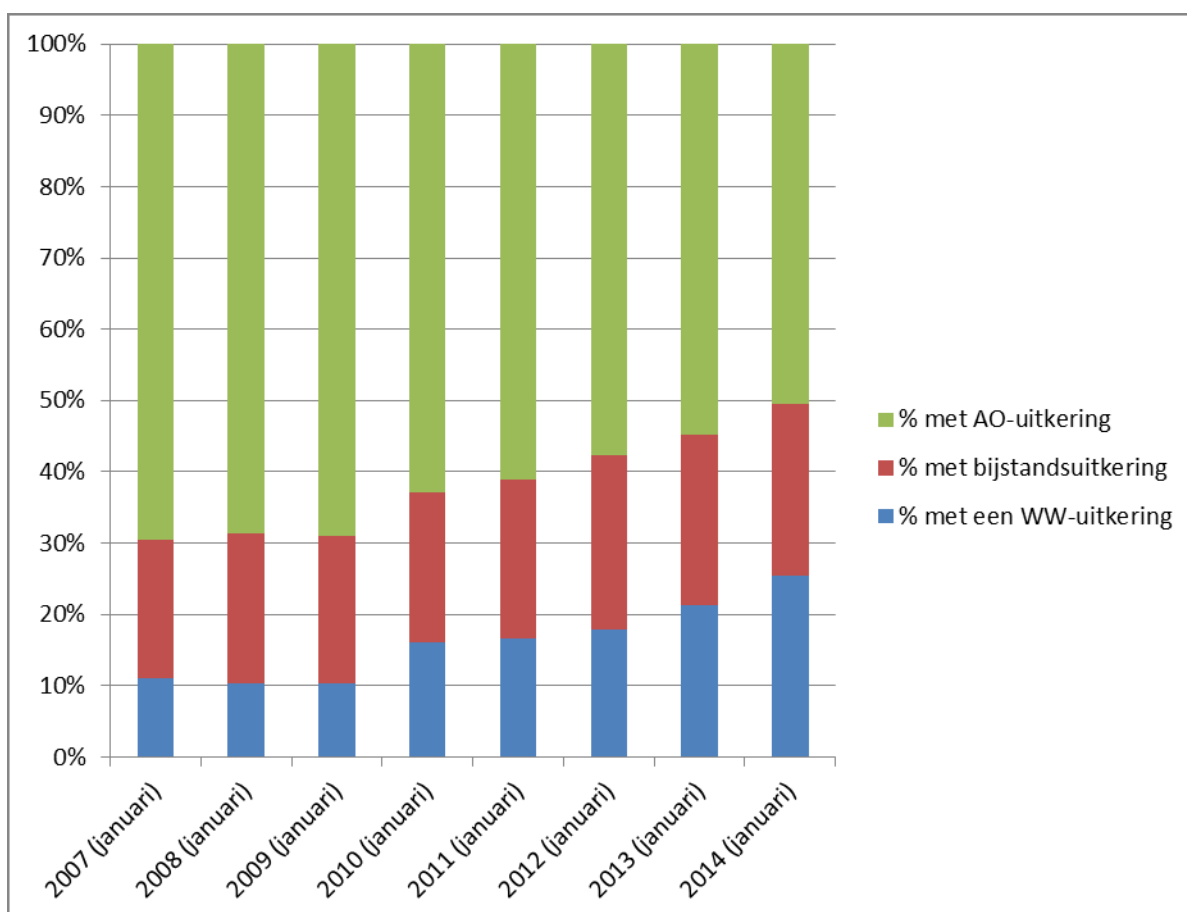

Afbeelding 1111.12: Arbeidsparticipatie 2003-2014

Het percentage AO-uitkering is van 70% naar 50% gedaald. Daarentegen is het percentage met een WW-uitkering vanaf 2007 tot 2014 met zo'n 15% toegenomen tot een totaal van 26%.

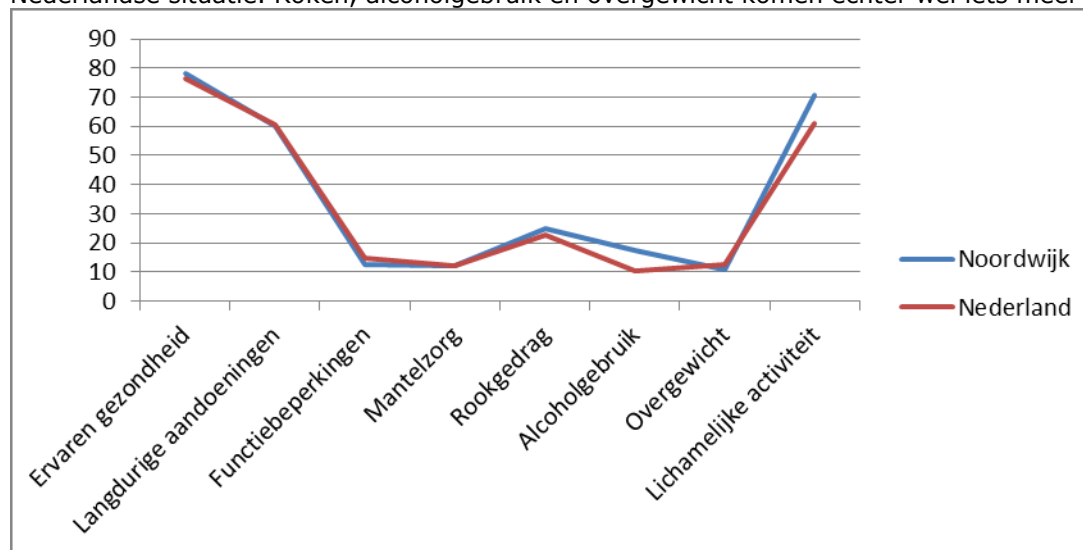
Afbeelding 11.13: Analyse uitkeringen gemeente Noordwijk

Afbeelding 11.14: Samenstelling van soorten uitkering gemeente Noordwijk. Bron CBS Report

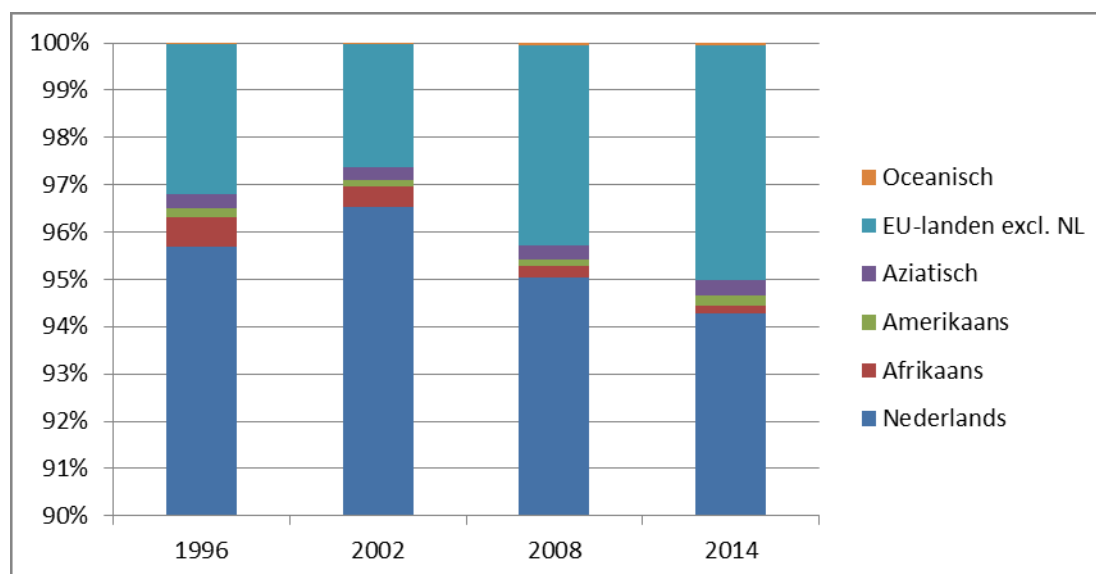
Gezondheid onder de inwoners van Noordwijk

De gezondheid van de inwoners van de gemeente Noordwijk verschilt weinig van de Nederlandse situatie. Roken, alcoholgebruik en overgewicht komen echter wel iets meer voor.

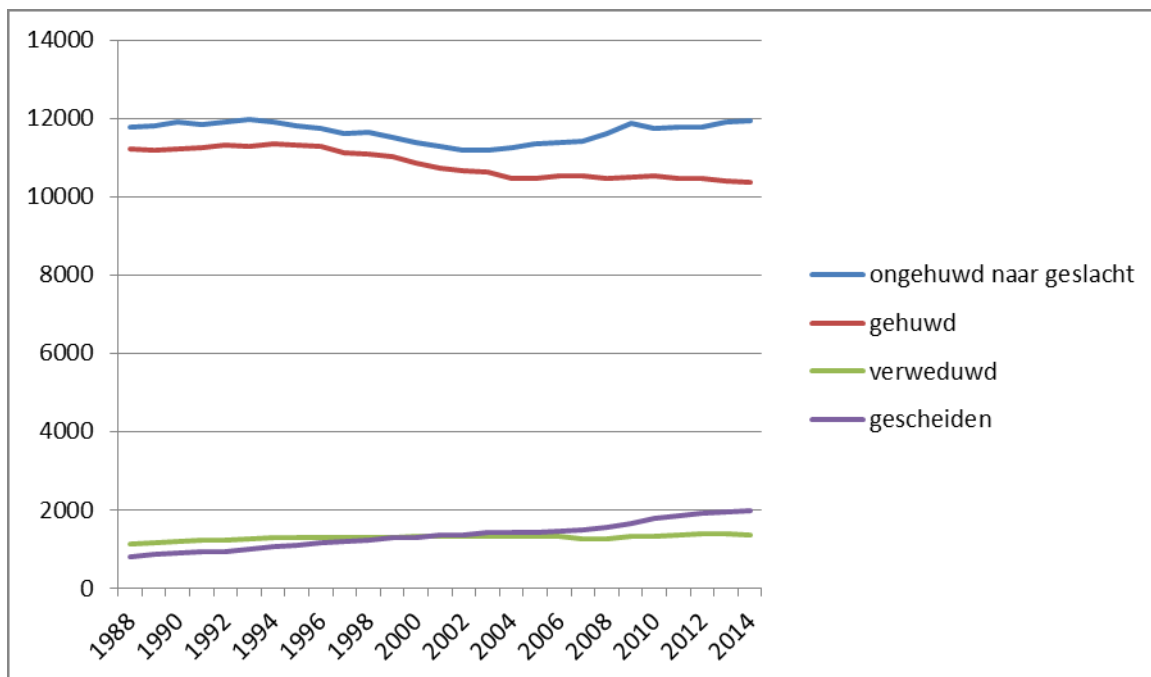
Afbeelding 11.15: Gezondheid op basis van gegevens GGD 2012. Betreft >19 jarigen

Uit gegevens van het CBS is op te maken dat het percentage van Nederlandse afkomst in de gemeente Noordwijk in de afgelopen periode licht is afgenomen.

Afbeelding 11.16: Nationaliteiten gemeente Noordwijk. Bron CBS Report

Voorts blijkt het aantal gehuwde inwoners in de gemeente Noordwijk te zijn afgenomen.

Afbeelding 11.17: Relatiestatus inwoners gemeente Noordwijk

11.2 Trends en prognoses

Waar in de vorige planperiode (2006) nog sprake was van negatieve migratie, verhuizen er nu meer mensen naar Noordwijk dan dat er vertrekken uit Noordwijk.

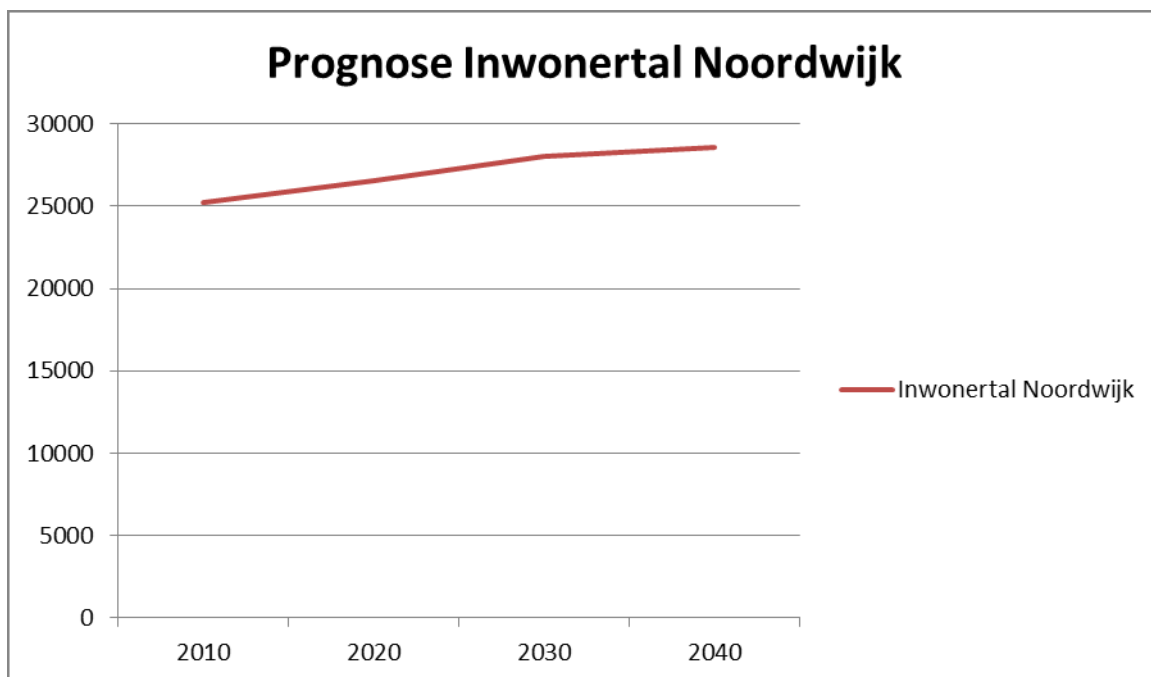
Uit prognoses kan worden geconcludeerd dat deze trend zich in de toekomst voortzet.

Om hierin een beter inzicht te krijgen zijn de gegevens hieronder terug te vinden.

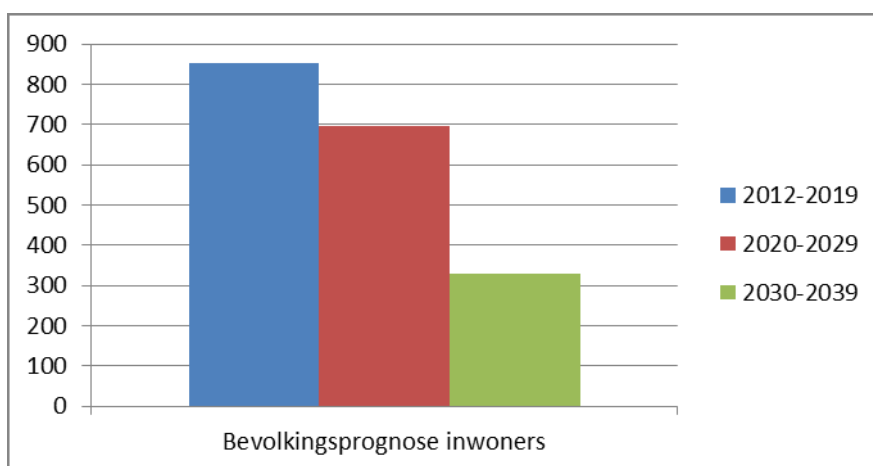
(Figuur 6A, 6B en 6C)

JAAR	INWONERAANTAL	BEVOLKINGSG ROEI (%)
2010	25.213	-
2020	26.553	5,3%
2030	28.023	11,1%
2040	28.540	13,2%

Afbeelding 18.18: Prognose aantal inwoners. Bron Zorgatlas

Afbeelding 11.19: Prognose Inwonertal Noordwijk. Bron CBS Report

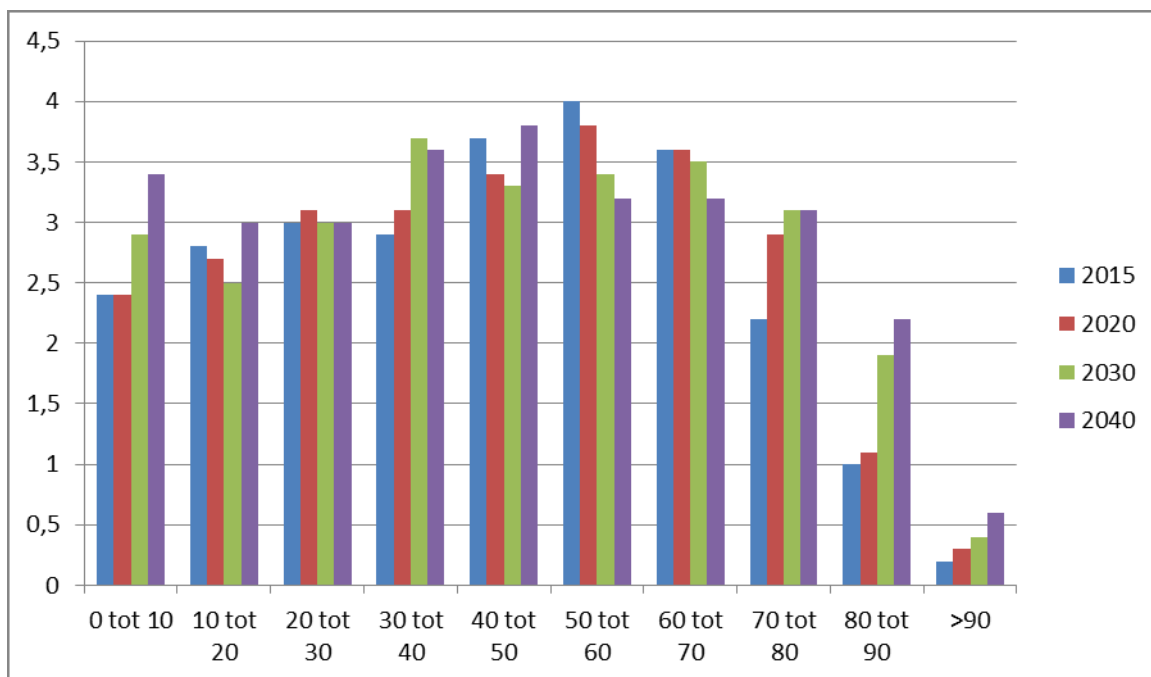

Figuur 20: Bevolkingsprognose in aantal inwoners. Bron WBR Zuid-Holland

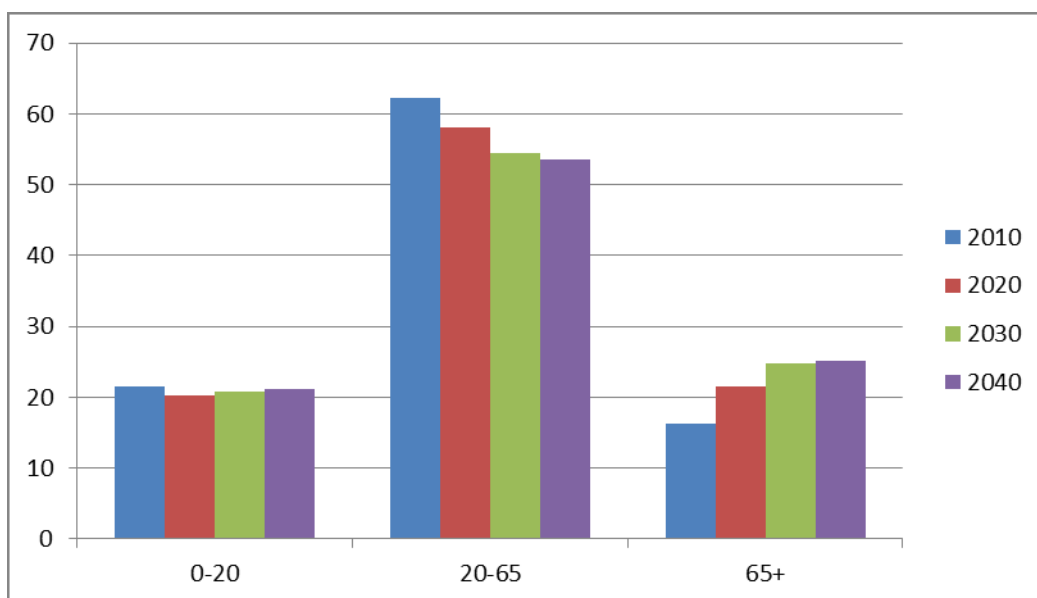
Prognoses per leeftijdsgroepen

Uit de prognoses is op te maken dat het aantal jongeren in de gemeente Noordwijk licht zal gaan toenemen.

De zogeheten middenklasse (20-65 jarigen) zal iets afnemen. Deze afname zal vooral in de periode 2010-2030 evenredig zijn met zo'n 4 procent ten opzichte van de totale bevolking. Ook in de gemeente Noordwijk zal het aantal 65-plussers fors toenemen. Zaak is het woningaanbod en voorzieningen hierop te laten aansluiten.

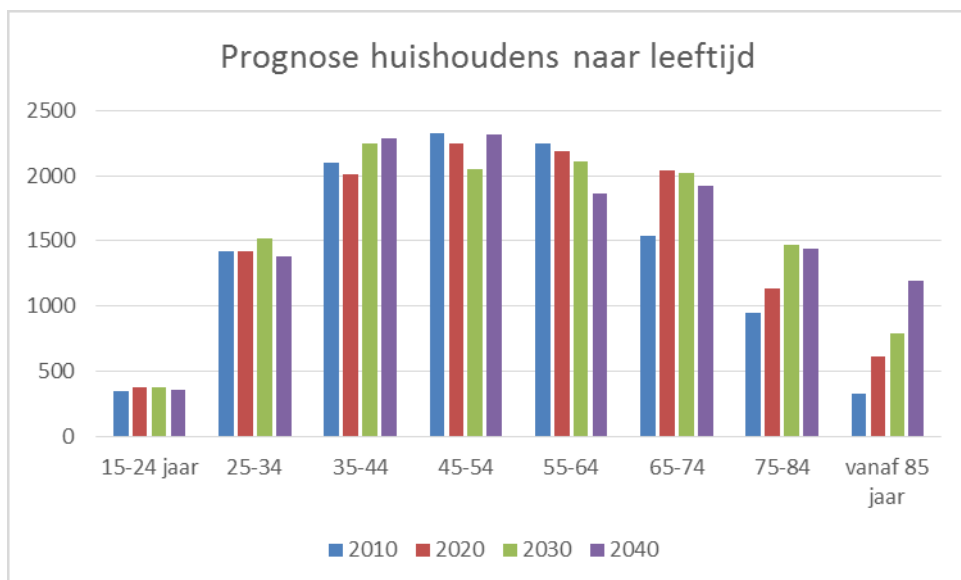
Afbeelding 11.21: Prognose bevolkingsgroei in % per leeftijdsgroep. Bron CBS Report

Afbeelding 11.22: Prognose bevolkingsgroei in % per leeftijdsgroep. Bron Zorgatlas

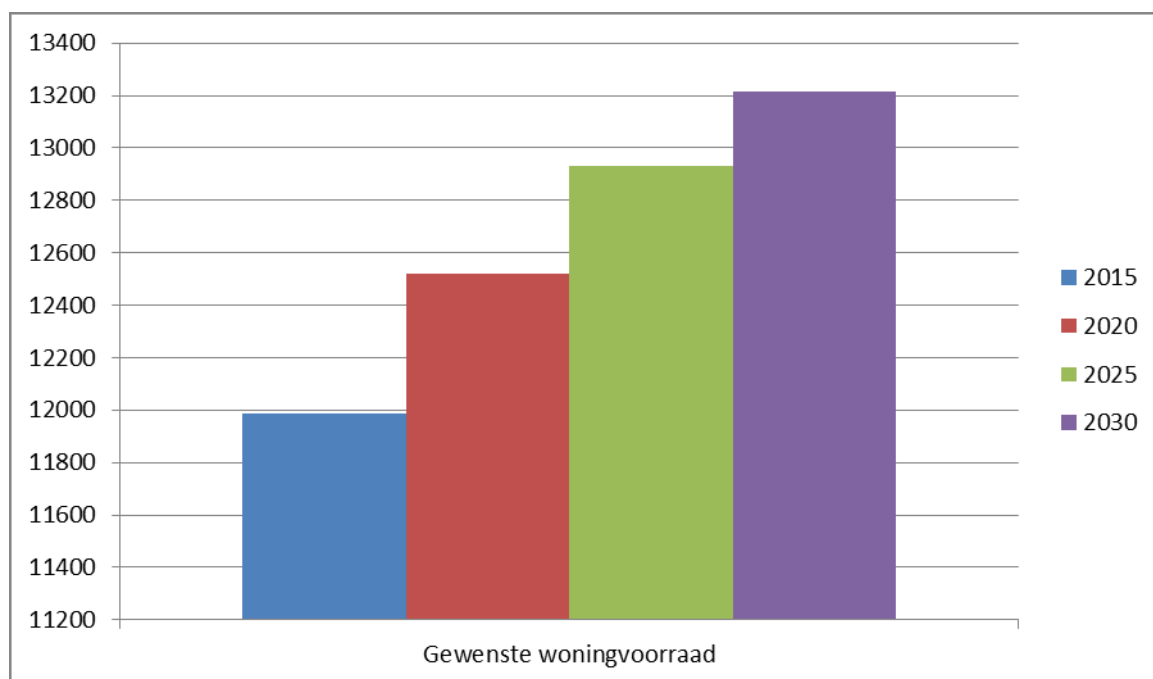
Prognoses per huishoudens per leeftijd

Hieronder is per leeftijdsgroep weergegeven hoe het aantal huishoudens per leeftijdsgroep zich zal gaan ontwikkelen.

Afbeelding 11.23: Prognose huishoudens in Noordwijk naar leeftijd. Bron: Primos 2010

Gelet op voorgaande prognoses zal de gewenste woningvoorraad moeten toenemen met circa 500 woningen tot 2020, met nog eens circa 400 woningen in 2025 en circa 300 stuks in 2030.

Afbeelding 11.24: Gewenste toename woningvoorraad in gemeente Noordwijk. Bron: Provincie Zuid-Holland WBR

4. Vitaliteitsindicatoren

Door bureau Louter is laatst een vitaliteitsscan voor de gemeente Noordwijk gemaakt. Hieronder zijn de resultaten weergegeven van deze scan:

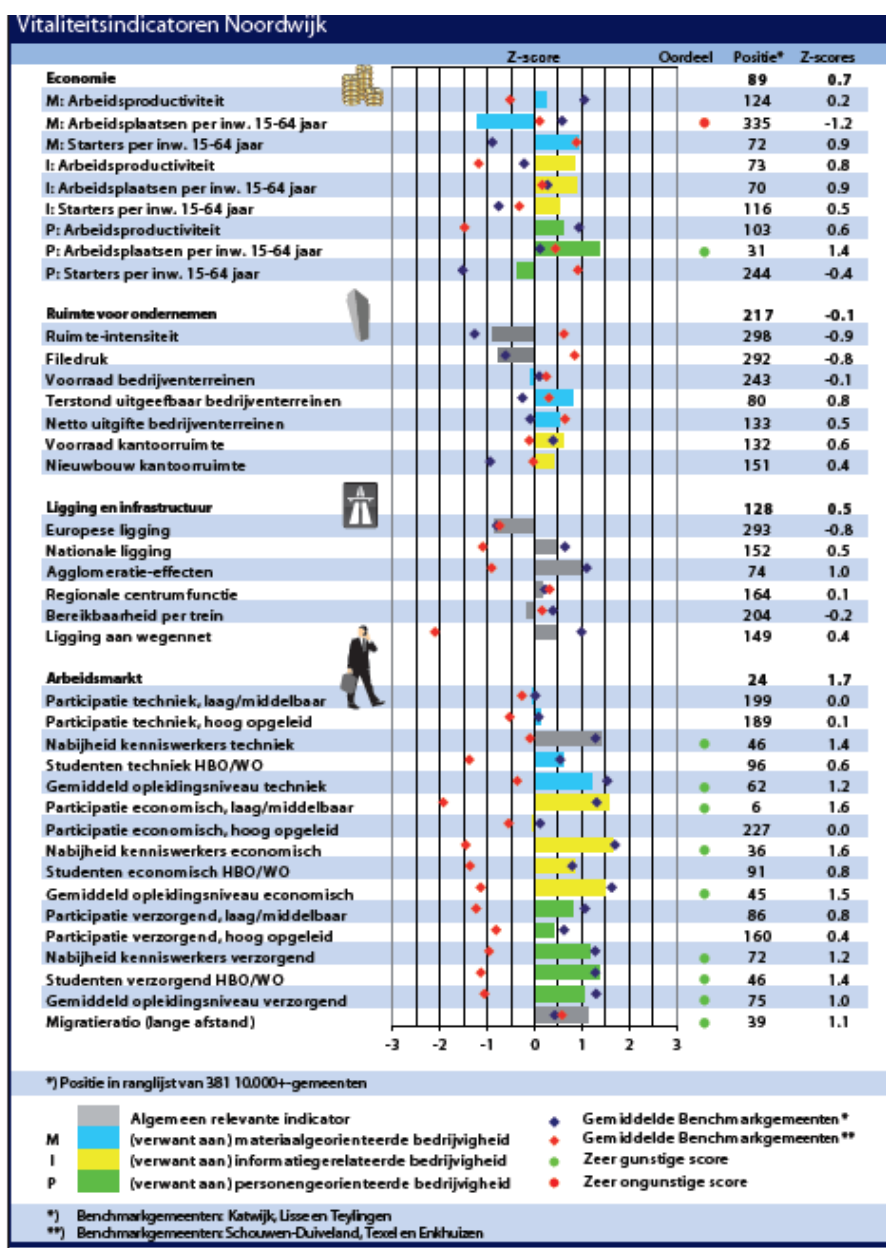
Opvallend is een aantal overeenkomsten tussen conclusies in dit rapport en de diverse oordelen onder 'zeer gunstige score' (groen)

- Werklozen
- Inkomen per inwoners

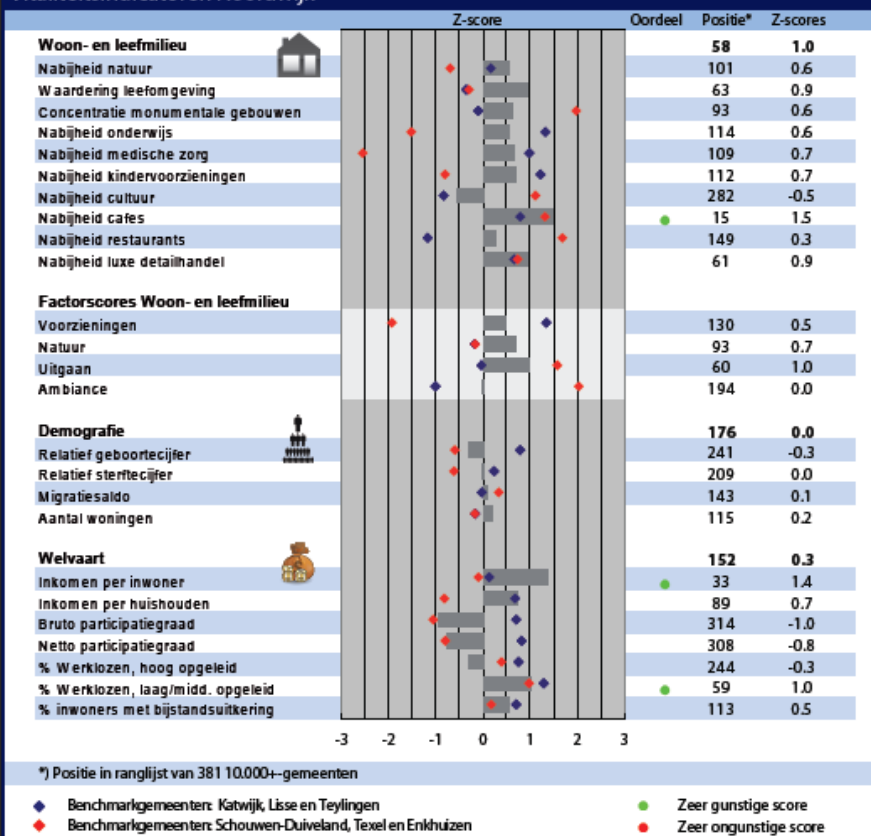
- Migratieratio
- Gemiddelde opleidingsniveaus worden bereikt door de nabijheid van de Leidse Universiteit
- De nabijheid van cafés scoort een 15e plaats landelijk.

Voor meer informatie zie:

http://www.bureaulouter.nl/downloads/M10033_Els11/Vitaliteitsscan%2036%20Noordwijk.pdf

Vitaliteitsindicatoren Noordwijk

Bureau Louter

Deel II - Vitaliteitsscan Noordwijk 2013

DEMOGRAFIE LABEL					
	Score	Cijfer	Gewicht	Positie*	Label
Prestaties					
Gemeente					
Relatief geboortecijfer	1.0%	6	1/6		
Relatief sterftecijfer	0.8%	6	1/6		
migratiesaldo	0.1%	7	1/6		
Aantal woningen	1.47%	8.5	1/6		
				121	C
Regio					
Relatief geboortecijfer	1.2%	7.5	1/12		
Relatief sterftecijfer	0.8%	6.5	1/12		
migratiesaldo	0.3%	8	1/12		
Aantal woningen	0.60%	6	1/12		
Profiel					
% 65 jaar of ouder	17.0%	6	1/6		
Gemiddelde leeftijd	41.8	5.5	1/6		
% 15-39 jaar	28.6%	7	1/6		
Geboorte (gestandaardiseerd)	93	7	1/6	93	B
Opleidingsindex	2.27	8.5	1/6		
Opleidingsindex jeugd	1.52	8.5	1/6		
Prognose					
Gemeente					
PEARL, 2010-2020	0.41%	7.5	1/4		
PRIMOS, 2010-2020	0.38%	7.5	1/4		
				75	B
Regio					
PEARL, 2010-2020	0.54%	7.5	1/4		
PRIMOS, 2010-2020	0.56%	7.5	1/4		

* Positie totaal: in ranglijst 381 10.000+-gemeenten

Het relatief geboortecijfer, relatief sterftecijfer en migratiesaldo zijn alle berekend als percentage van het aantal inwoners. Het aantal woningen is berekend in procenten per jaar. De indicator 'geboorte (gestandaardiseerd)' is berekend als het aantal levendgeboren kinderen per duizend vrouwen in de leeftijd 20-39 jaar. Het gemiddeld opleidingsniveau van de werkzame beroepsbevolking van 25 jaar of ouder is berekend als een gewogen score, waarbij aan de opleidingsniveaus basis, laag, middelbaar, hoog en wetenschappelijk respectievelijk de gewichten 0, 1, 2, 3 en 4 zijn toegekend. De 'opleidingsindex jeugd' is bepaald als de opleiding die

leerlingen op dit moment volgen in de laatste twee klassen van het voortgezet onderwijs, waarbij VWO, HAVO, VMBO tl en overig VMBO respectievelijk de gewichten 3, 2, 1 en 0 hebben gekregen. Een hoog gemiddeld opleidingsniveau van de beroepsbevolking en de jeugd wordt beschouwd als een kenmerk van demografische vitaliteit.

Bij de prognoses is gebruik gemaakt van twee verschillende prognosemodellen, namelijk het PEARL-model en het PRIMOS-model.

De labels lopen van A (het meest gunstig) tot G (het minst gunstig).

12. Water

12.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Het waterdomein onderscheidt zich van andere domeinen in de leefomgeving omdat een deel van de taken is belegd bij een functionele bestuurslaag. Binnen de gemeente Noordwijk is dit het hoogheemraadschap van Rijnland. Rijnland voert als waterbeheerder vier kerntaken uit:

- Zorgen voor veiligheid tegen overstromingen: vanuit de zee, de rivieren en het regionale watersysteem
- Zorgen voor voldoende water: niet te veel en niet te weinig
- Zorgen voor schoon en gezond water
- Ontvangen en verwerken van het afvalwater.

Het beleid en de aanpak voor de uitvoering van deze kerntaken zijn vastgelegd in het waterbeheerplan (zie ook 10.4 Beleidskaders). De gemeente Noordwijk heeft aanvullend een zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Het beleid en de aanpak hiervoor zijn vastgelegd in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan Noordwijk 2012-2016.

In de afgelopen periode is er vanuit deze taken en plichten en bijbehorende opgaven in Noordwijk geïnvesteerd in:

- Kustversterking: verhogen en versterken van de primaire kering door middel van de aanleg van een 'dijk in duin' constructie;
- Verbetering en onderhoud van het oppervlaktewatersysteem (loopt nog door tot 2021): verbreden en aanleg van watergangen, verruimen duikers, aanleg retentie bassin en baggeren;
- Verbeteren waterkwaliteit: aanleg bergbezinkbassins, aanleg natuurvriendelijke oevers;
- Optimalisering van het zuiveringsproces: uitbreiding/renovatie AWZI en samenwerking in de afvalwaterketen (vergroten efficiency en kostenbesparing: loopt nog door);
- Grondwaterbeheersing: De aanleg van drainerende riolering in combinatie met regenwaterriolering.
- Klimaatbestendigheid: Voor Noordwijk aan Zee zijn de eerste klimaatberekeningen vertaald naar een verbeterplan voor de opvang van regenwater.
- Beleid: Rijnland en Noordwijk hebben in 2015/16 in de Subregio Bollenstreek een integraal AfvalWaterKetenplan 2017-2016 opgesteld. Hierin zijn taken en plichten van Noordwijk en Rijnland op doelmatige wijze afgestemd. Deze doelmatigheid betreft niet alleen beleid maar ook het beheer, de investeringen en de ontwikkelingen rond duurzaamheid, innovatie en klimaat.
- Samenwerking: In de waterketen, bij planontwikkelingen en bij waterprojecten hebben Noordwijk en Rijnland geïnvesteerd in een structureel samenwerking. Binnen deze samenwerking is begrip voor wederzijdse belangen. Doelmatigheid, integraliteit, algemeen belang en particulier belang worden hierbij gezamenlijk zorgvuldig afgewogen.

10.2 Analyse huidige situatie

Sterke punten:

- Noordwijk en Rijnland hebben een integraal beeld van de ontwikkeling van het watersysteem. Aan de hand van het gezamenlijk integraal AfvalWaterKetenplan 2017-2021 wordt in samenwerking invulling gegeven aan de watertaken. Doelmatigheid, kwaliteit, duurzaamheid, klimaatbestendigheid en kostenbeheersing zijn hierbij de kernbegrippen op het thema water.
- Infiltratie van hemelwater wordt in het hoger deel van Noordwijk waar mogelijk toegepast en draagt hiermee bij aan de zoetwaterlens onder het duingebied. Het positieve effect op het diepere grondwater vraagt nog aandacht.

Zwakke punten:

- Zoet water is van belang is voor de natuur (zoals het Natura 2000 gebied Coepelduynen) en de agrarische sector. De klimaatontwikkeling voorspelt langere drogere perioden die bollengebieden zonder natuurlijke zoetwateraanvoer zoals het Vinkeveld economisch kwetsbaar maken. De zoetwatervoorraad onder het duingebied en de Natura 2000 gebieden genieten bescherming. Daarmee is er een beperking aan de grondwateronttrekking in de aangrenzende gebieden.
- Als gevolg van de kustversterking en de infiltratie van regenwater ondervinden kelders in Noordwijk aan Zee overlast van verhoogd grondwater. Met behulp van een drainage en een monitoringsysteem wordt het grondwatersysteem van Noordwijk aan Zee in beperkte mate gestuurd en bewaakt.
- Het grondwater en het oppervlaktewater in het middengebied is in de komende decennia een specifiek aandachtspunt. Zeer hoge en lage grondwaterstanden kunnen zich door de klimaatontwikkelingen gaan voordoen. Het gebied is thans ook ongeschikt voor de opvang van kwel- en regenwater uit Noordwijk aan Zee. Het huidige watersysteem heeft te beperkte afvoerverbindingen naar de boezem. De bruikbaarheid en klimaatbestendigheid van het gebied is gebaat een verbeterd watersysteem.
- In- en rond bollenteeltgebieden zijn hoge concentraties aan gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten in grond- en oppervlaktewater aangetroffen. Dat levert problemen op voor de ecologie en kan negatief werken voor de volksgezondheid.

Kansen:

- De circulaire economie zal zich meer en meer ontwikkelen waarbij terugwinning van grondstoffen en energie zelfs een lokaal karakter kunnen krijgen. In de afvalwaterketen ontwikkelen zich de eerste terugwinprojecten op de rioolwaterzuivering te Noordwijk. Grondstofterugwinning met behulp van nieuwe sanitaire ontwikkelingen dienen zich aan. Hierbij zijn energie en grondstofterugwinning op wijkniveau in de riolering technisch haalbaar.
- Duurzame energieopwekking, klimaat & energieneutraal bouwen wordt in de naaste toekomst de norm.

Bedreigingen:

- Klimaatverandering door de mondiale temperatuurstijging; via een complex mechanisme zorgt dit voor zeespiegelrijzing, een toenemende hoeveelheid en intensiteit van de neerslag (z.g. 'convectiebuien') en droge warme perioden. De zeespiegelstijging zal op termijn de grondwaterstand van Noordwijk aan Zee beïnvloeden. De invloedfactoren ontwikkeling en bewaking van dit grondwatersysteem zullen daarom moeten worden gemonitord. De versteende openbare ruimte en de klimatologische ontwikkeling van de regen vereist aandacht voor het beperken van overlast of ernstiger. Het integraal Afvalwaterketenplan voorziet in een zogenaamde "Droge voeten toets". De openbare ruimte en het watersysteem (riolering en watergangen) worden daarbij als één systeem getoetst op wateroverlast. De inrichting van de open ruimte en de verstedelijking van landelijke gebieden in de toch al schaarse ruimte concurreert met de noodzaak voor waterstructuren. De concurrentie met andere functies is een bedreiging voor onze "droge voeten".
- Waterkwaliteit in stedelijk en landelijk gebied blijft een permanent aandachtspunt. Ondanks Europese en lokale regelgeving blijft de waterkwaliteit en grondwaterkwaliteit een sluitpost van de economische ontwikkeling. Vervuilingsbronnen vanuit de land en tuinbouw, de industrie en de woongebieden blijven punt van aandacht. Overheden geven het voorbeeld en stellen de normen.

12.3 Trends en prognoses

Het watersysteem bestaande uit het rioolstelsel, het poldersloten en Rijnlands boezem zal intensiever worden gebruikt door de zeespiegelrijzing, klimaatverandering, wijzigingen in landgebruik en toenemende verstedelijking. De bodemdaling in Rijnlands gebied met bijbehorende invloed op de leefomgeving is daarbij in Noordijk nihil.

- *Voortgaande klimaatverandering* door temperatuurstijging op aarde.
- *Verdergaande zeespiegelstijging*; de zeespiegel stijgt al honderden jaren onder invloed van de klimaatverandering. De laatste 100 jaar is een stijging gemeten van 20 cm. Volgens de "KNMI '14 klimaatscenario's" kan tot 2050 de zeespiegelrijzing 35 cm bedragen en 80 cm in 2100. Dit heeft direct gevolgen voor de primaire waterkeringen aan de kust en het grondwaterniveau te Noordwijk aan Zee .
- *Toename neerslag*; door klimaatverandering zullen zich vaker extreme neerslagsituaties voordoen, vooral in de zomer. De gemiddelde neerslaghoeveelheid en de intensiteit van buien zullen met gemiddeld 20% toenemen tot 2050. De kans op extreme convectiebuien neemt toe van 1/100 jaar naar 1/50 jaar. Wateroverlastsituaties zoals zich in de Hoofdstraat in 2009 voordeden, zullen zonder maatregelen in de toekomst dus vaker gaan voorkomen.
- *Beperking van de natuurkwaliteit* door stijgende temperatuur in oppervlaktewateren; vooral extreme, lange warme perioden kunnen voor problemen zorgen zoals kroos, algen en botulisme.
- *Meer hitte (-eilanden) in stedelijke verharde gebieden* met negatieve consequenties voor o.m. gezondheid, arbeidsproductiviteit en energieverbruik. De ligging van een stedelijk gebied, de overheersende windrichting en hoe de bebouwing hierop georiënteerd is, hebben invloed op de ontwikkeling van deze hitte-eilanden. Dit zal meer kunnen voorkomen in Noordwijk-Binnen dan in Noordwijk aan Zee.
- *Hogere piekafvoeren in de afvalwaterketen en vaker voorkomende overstorten* in het stedelijk gebied, met alle negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit.
- *Vaker plaatsvinden van langdurige droge perioden*. Dit leidt tot een verhoogde vraag naar voldoende zoetwater voor peilhandhaving, beregening en doorspoeling van het watersysteem. Daarbij zal de waterbeheerder zich inspannen om peiluitzakking te voorkomen.
- *Toename verhard oppervlak stedelijk gebied door verdere bevolkingsgroei en woningbouw*. Hierdoor komt regenwater nog sneller tot afstroming wat voor meer wateroverlast kan zorgen.
- *Duurzaam denken en doen*. Dit verhoogt het draagvlak voor klimaatneutraal bouwen en hergebruik op lokaal niveau.
- *Verbetering waterkwaliteit en ecologie*. Er wordt verwacht dat de langjarige positieve trend in de verbetering van waterkwaliteit en ecologie aanhoudt. Voor de grote wateren ligt er een directe Europese opgave, om ervoor te zorgen dat de waterkwaliteit en ecologie in 2027 "goed" zijn. Deze opgave vertaalt zich ook door naar de kleine wateren. Een verdere aanscherping van de wetgeving en afspraken voor meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen versterkt deze positieve trend naar verwachting. Dit zal geen snel proces zijn door 'nalevering' uit de bodem.
- *Afnemende druk van de agrarische sector op de waterkwaliteit*. Door verdere vergroening van de bedrijfsvoering en modernisering in combinatie met schaalvergroting neemt naar verwachting het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen af, met op langere termijn een positief effect op de waterkwaliteit.
- *Hogere eisen van de agrarische sector aan leveringszekerheid van water van voldoende kwaliteit*.

12.4 Beleidskaders

De Europese Unie, Rijk en provincies stellen voor een groot aantal onderwerpen de kaders. Dit zijn de belangrijkste kaders:

- Europese Richtlijn Overstromingsrisico's: beperk de gevolgen van overstromingen binnen Europa
- Europese Kaderrichtlijn Water: in 2027 is ons Europese water van goede kwaliteit
- Waterwet en provinciale verordeningen: bescherming van het watersysteem
- Bestuursakkoord Water: krijg het watersysteem op orde tegen lagere kosten en met minder bestuurlijke drukte
- Deltaprogramma: bescherm Nederland tegen hoogwater en zorg voor voldoende zoetwater
- OESO rapport (*): Nederlands waterbeheer is klaar voor de toekomst, maar versterk waterbewustzijn en samenhang water en ruimtelijke ordening.

Rijnland vertaalt deze kaders in uitvoeringsgericht beleid en beheermaatregelen. De leidraad hiervoor is het waterbeheerplan. Elke zes jaar legt Rijnland het beleid en de aanpak die noodzakelijk zijn om de taken goed te kunnen uitvoeren, vast in een zogeheten waterbeheerplan. Dit in lijn met en in aanvulling op de plannen die Rijk en provincies hebben op het gebied van waterbeheer. Een actueel waterbeheerplan is een wettelijke verplichting, maar evenzeer een wens van Rijnland zelf. Het waterbeheerplan bevat geen regels voor anderen. Het is een leidraad voor de bestuurders en ambtenaren van Rijnland bij het uitvoeren van hun werk.

(*) De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft in 2014 de organisatie van het Nederlandse waterbeheer onderzocht. Eén van de hoofdconclusies was dat het Nederlandse waterbeheer klaar is voor de toekomst. Een positieve conclusie. Daarnaast deed OESO ook aanbevelingen: het waterbewustzijn van de Nederlanders is opvallend laag, de verbetering van de waterkwaliteit stagneert en we moeten de samenhang tussen water en ruimtelijke ordening versterken. Ook wordt voorgesteld om het principe 'de vervuiler en de gebruiker betaalt' sterker te laten doorwerken en daarvoor nader onderzoek te doen naar de manier waarop het waterbeheer gefinancierd wordt

12.5 Beleidsinzet

De wateropgaven voor Noordwijk hebben duidelijk een Europese en mondiale dimensie. Veel afspraken, wetten en regels sluiten daarop aan. Klimaatverandering vraagt wereldwijd én in Noordwijk een breed spectrum aan maatregelen voor de korte en lange termijn om droge voeten te houden. Noordwijk zet daarom in om de gemeente 'klimaatbestendig' te maken. Daarvoor zijn maatregelen nodig om wateroverlast en overstromingen door extreme neerslag nu en op de lange termijn te voorkomen. Noordwijk zal dat vooral moeten bereiken door het 'waterrobuust' en 'klimaatbestendig' bouwen en inrichten van de dorpsgebieden en het buitengebied. In het bijzonder moet het hemelwater in het hogere deel van Noordwijk beter worden afgevoerd.

In het middengebied wil Noordwijk een samenhangende waterstructuur ontwikkelen. Deze structuur omvat verbindingen tussen de onderlinge gebieden en meervoudige verbindingen met de boezem. De verbetering van deze structuur heeft tot doel grondwater, kwelwater en regenwater vast te houden, te bergen en af te voeren uit het middengebied en Noordwijk aan Zee.

De waterkerende 'dijk in duin-constructie' is ontworpen voor minimaal 50 jaar. Maar Noordwijk moet er rekening mee houden dat er eventueel vóór 2050 nieuwe investeringen (ook voor beheer en onderhoud) nodig zijn in waterkeringen vanwege aanhoudende zeespiegelstijging en in mindere mate bodemdaling. De regionale keringen binnen Noordwijk zijn op orde. De regionale keringen zijn net als de zeewering vastgelegd in het bestemmingsplan van Noordwijk en de legger van Rijnland. Ook hier geldt dat bijstellingen in onderhoud en beheer op termijn nodig kunnen zijn in relatie tot de klimaatontwikkelingen.

Het grondwatersysteem in Noordwijk aan Zee is door de aanwezige omvangrijke kleilaag, de infiltratie van regenwater en de 'dijk in duin-constructie' een reactief systeem. Door middel

van een drainage onder de Koningin Wilhelmina Boulevard en een grondwatermonitorsysteem kunnen Noordwijk en Rijnland het grondwaterniveau voor het laagste deel van Noordwijk aan Zee de komende decennia beheren. De bestaande kelders, nieuwe ondergronds bouwontwikkelingen, de zeespiegelstijging hebben een complexe relatie met het grondwatersysteem. Ondergronds bouwen blijft mogelijk maar zal per locatie en diepte altijd zorgvuldig worden getoetst op de beïnvloeding van het grondwatersysteem.

Bij al deze maatregelen is het doel de waterkringloop van grondwater, oppervlaktewater, hemelwater, afvalwater en drinkwater steeds beter op elkaar af te stemmen. Ook wil de gemeente waar mogelijk meer water als belevings- en omgevingskwaliteit creëren. Dat dient dan meerdere doelen: bijdrage aan het klimaatbestendig maken van de gemeente en het aantrekkelijker maken voor bewoners en toeristen. Nieuw in deze ontwikkeling is het bergen van regenwater in extreme regensituaties in de openbare ruimte waaronder groenvoorzieningen, pleinen, wegen en parkeerterreinen. Bij herinrichtingen van bestaande situaties wil Noordwijk dit meenemen in het programma van eisen.

'Stedelijke hitte' zal in deze altijd iets koelere kustgemeente minder spelen.

Daarnaast zal Noordwijk zich langdurig inspannen voor voldoende zoet water van voldoende kwaliteit en het tegengaan van droogte. Dat is vooral een probleem in het buitengebied, met name het bollenteeltareaal.

Bij dit alles zoekt de gemeente nadrukkelijk de samenwerking met de direct belanghebbenden (zoals de agrarische sector) en de regionale partners: Rijnland, gemeenten in de Duin- en Bollenstreek, de provincie Zuid-Holland en het Rijk. Het is de uitdaging om samen te werken aan een duurzaam watersysteem, ieder vanuit zijn eigen taak en doelstellingen.

Strategische visie en beleidsinzet:

De totstandkoming van een duurzaam veerkrachtig watersysteem, met voldoende schoon water, dat veilig is tegen overstromingen en tijdig is berekend op de verwachte gevolgen van klimaatverandering. Noordwijk wil daartoe meewerken aan de drietrapsstrategie 'vasthouden, bergen, afvoeren' en voldoende ruimte reserveren voor de benodigde wateropgave.

Overige beleidsinzet:

- Verdere ontwikkeling van een duurzaam watersysteem, mede om waar mogelijk bij te dragen aan de versterking van de omgevings- en belevingskwaliteit voor de Noordwijkse bewoners, ondernemers en bezoekers.
- Handhaving van de huidige basiskustlijn, ook voor de lange termijn, met behulp van de daartoe benodigde zandsuppleties in zee. Conform het beleid van het Hoogheemraadschap ondersteuning van dat uitgangspunt met een reserveringszone in zee voor de benodigde versterking van de primaire waterkering in de toekomst. Deze reserveringszone gaat uit van 200 jaar zeespiegelstijging.
- Eventuele uitbreiding toestaan van dynamisch kustbeheer (waarbij de duinen binnen de zeewering beperkt verstuiven) voor bepaalde delen van de kust buiten het bebouwde gebied; dit vindt nu alleen plaats op de grens met Zandvoort. Verdere besluitvorming over de mogelijkheden en consequenties moet blijken uit de evaluatie van de pilotprojecten van de natuurbeheerders.
- In samenwerking met Rijnland en andere betrokken partijen de gevolgen van wateroverlast voorkomen door een goede afstemming tussen het grondwater- en oppervlaktewaterwatersysteem, riolering en de inrichting van de (openbare) ruimte. Ondanks het geboden beschermingsniveau blijft er kans op overlast bij zeer extreme buien. Om hierop te anticiperen en de kans op overlast en schade te verkleinen zal Noordwijk in de toekomst zoveel mogelijk 'klimaat-adaptief' bouwen. Dit wil zeggen: in het stedenbouwkundig ontwerp en inrichting van nieuwe ontwikkelingen bewust anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering. Dat kan bijvoorbeeld door op de juiste plaatsen meer water en groen in en om de dorpen aan te brengen. Dat heeft bijkomende voordelen voor de leefkwaliteit (beleving en waardeverhoging) en de aantrekkelijkheid voor bezoekers. Dit zal vooral zijn beslag moeten krijgen in de

nieuwe grotere uitleglocaties Offem-Zuid, Bronsgeest, Vinkeveld Zuid en het Middengebied. Maar ook in de grotere inbreidingslocaties binnen de kernen ligt een duidelijke opgave voor meer water en groen, mede door bijvoorbeeld de aanleg van natuurvriendelijke oevers.

- Toename van verhard oppervlak in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen compenseren door een toename van het oppervlaktewater, conform het beleid van Rijnland.
- In het landelijk gebied willen Noordwijk en Rijnland in samenwerking met alle betrokkenen werken aan het benodigde beschermingsniveau tegen wateroverlast. Concreet betekent dit het verbreden van hoofdwatgangen om meer afvoercapaciteit en berging te creëren ten behoeve van de agrarische functie. Gezien het veranderde klimaat kunnen in de toekomst aanvullende maatregelen nodig zijn. Rijnland en de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) hebben tot 2025 afspraken gemaakt hoe deze taak in samenwerking in te vullen.
- In samenspraak met alle betrokken partijen voorkomen van grondwaterproblemen in de dorpsgebieden.
- De hoger gelegen agrarische locaties tegen de duinrand kunnen op termijn geconfronteerd worden met een structureel tekort aan zoet water. Beperkingen als gevolg van de Natura 2000 gebieden kan dit tekort nadelig beïnvloeden. Op een aantal locaties dicht tegen de duinrand bestaat de kans dat er op de langere termijn niet meer economisch rendabel kan worden geteeld op de conventionele wijze, omdat er simpelweg geen water kan worden aangevoerd. Dit kan aanleiding geven tot beperkingen voor de agrarische functie. Of op termijn zelfs een vergaande aanpassing of verplaatsing van de functies. Deze afwegingen zullen in nauwe samenwerking met alle belanghebbenden in het gebied moeten worden genomen: de provincies, gemeenten, eigenaren en gebruikers.
- Met Rijnland waar mogelijk meewerken aan verbetering van de waterkwaliteit en ecologie. Bij een duurzame gemeente Noordwijk hoort schoon en gezond water. Dit is tevens een verplichting van diverse (EU-)wet- en regelgeving, zoals de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de mestwetgeving.
- Het onderhouden van de begroeiing langs de Haarlemmertrekvaart voor een optimale ontwikkeling van de waterkwaliteit. Als zich kansen voordoen voor de verbetering van de waterkwaliteit door een ruimtelijke ontwikkeling zoals aanleg van een woonwijk, aanpassing infrastructuur, recreatieve voorzieningen, of (groot) onderhoud aan de watergang of naastgelegen kering dan wordt wel bekeken of er mogelijkheden zijn om oevers natuurvriendelijk in te richten. Het agrarisch grondgebruik beïnvloedt de waterkwaliteit sterk en indirect ook de kwaliteit van het KRW waterlichaam de Haarlemmertrekvaart.
- Stimulering van verbetering van de waterkwaliteit in het bollengebied. De sector zal door moeten gaan met de afbouw van het gebruik van pesticiden en uitspoeling van voedingsstoffen zoals stikstof en fosfaten. Hierbij kan worden ingezet op het gebruik van veelbelovende nieuwe technieken. Voorbeelden hiervan zijn zuiveringsmaatregelen op bedrijfsniveau waarbij voorkomen wordt dat fosfaten in het oppervlaktewater komen. Tevens kan de oplossing worden gezocht in het scheiden van agrarisch water en schoon water uit stedelijk gebied, recreatiegebieden en natuur.
- Vermindering van het gebruik van meststoffen in de veenweidegebieden als bijdrage aan verbetering van de waterkwaliteit.
- Langs de duinrand kwelt schoon, zoet water op van een hoge kwaliteit. Met alle betrokken partners proberen om dit water zo veel mogelijk te benutten voor hoogwaardige toepassingen in stedelijk gebied, recreatiegebieden en natuur.
- Voorkomen van vervuiling van bodem en water door agrarische activiteiten.
- Verbetering van de waterkwaliteit in de dorpsgebieden.
- Voorkoming van diffuse waterverontreiniging, onder andere door het gebruik van duurzame, niet-uitlogbare materialen (geen zink, lood, koper en PAK's-houdende materialen), zowel gedurende de bouw- als de gebruiksfase van nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Bedrijven en bewoners dienen daarbij ook te worden gewezen op het

vermijden van vervuilende activiteiten zoals chemische onkruidbestrijding, auto's wassen en repareren op straat.

- Doorgaan met doelmatig verwerken van afvalwater tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Dit vraagt om nauwe samenwerking in de afvalwaterketen en het ten uitvoer brengen van het integraal AfvalWaterKetenplan Bollenstreek 2017-2021, in de Subregio Bollenstreek (Noordwijk, Noordwijkerhout, Katwijk, Lisse, Teylingen en Rijnland). Denkbare maatregelen zijn: afkoppelen van regenwater waardoor zo weinig mogelijk regenwater in de riolering komt, aanpak van ongerioleerde lozingen en gezamenlijk meten.
- Meer grondstoffen en warmte uit afvalwater winnen. Daarmee dragen nieuwe vormen van sanitatie ook bij aan een duurzame woonwijk. De mogelijkheden liggen vooral bij grootschalige nieuwbouwprojecten, zoals de nieuwbouwontwikkeling Bronsgeest
- Een energieneutrale afvalverwerking is een volgende duurzaamheidsuitdaging voor Rijnland. Daarbij worden de mogelijkheden onderzocht voor een meer integrale aanpak.
- Meehelpen in de vergroting van een waterbewustzijn zoals een milieuverantwoord gebruik van het riool. Bijvoorbeeld geen vet en medicijnen etc. doorspoelen in het toilet en met gemeenten inzamelpunten organiseren, ook voor gewasbeschermingsmiddelen. Andere acties kunnen zijn het waterdicht maken van kelders en het ontharden/vergroenen van tuinen en hemelwateropvang.
- Het oppervlaktewater en ondiepe grondwater in het bollengebied (kuststrook) is zeer rijk aan nutriënten. Dat leidt tot een slechte oppervlaktewaterkwaliteit en tot veelvuldige problemen met blauwalgen in bijvoorbeeld de Klinkenberger Plas (gemeente Oegstgeest) en het Oosterduinse meer (gemeente Noordwijkerhout). Het oppervlaktewatersysteem wordt sterk doorgespoeld om de effecten van de nutriëntenrijkdom te bestrijden.

12.6 Verbindingen

Vanuit het aspect water zijn er verbindingen met Gebouwde Leefomgeving en Samenleving.

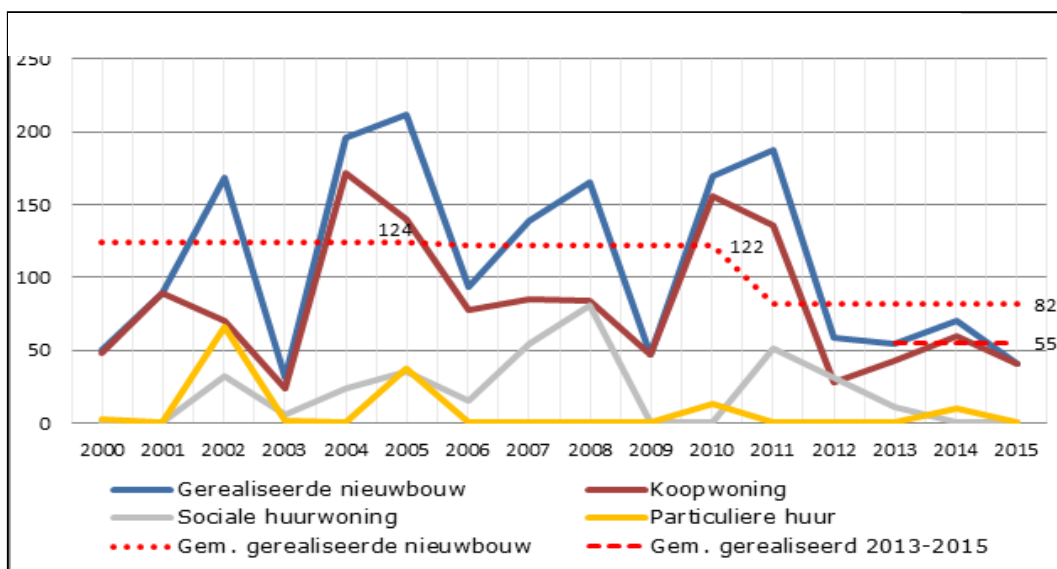
13. Wonen

13.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Noordwijk heeft zich de afgelopen decennia ontwikkeld tot een gewilde plek om te wonen. Dat komt vooral door de ligging aan zee en duinen en het 'dorps-kleinstedelijk' karakter. Noordwijk kent een actief verenigingsleven, heeft een rijke cultuurhistorie en toont veel sociale cohesie. Deze factoren zorgden voor het ontstaan van een prettig woonklimaat en een sterke positie op de woningmarkt.

Ontwikkeling in de Noordwijkse woningvoorraad

In de periode 2000 tot 2010 zijn in Noordwijk gemiddeld 124 woningen per jaar gebouwd (zie figuur 1). De laatste jaren is, zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau een stagnatie in het aanbod van nieuwbouwwoningen te constateren. Ook in Noordwijk was het effect van de economische crisis merkbaar. Sinds 2013 zijn in Noordwijk jaarlijks gemiddeld 50 woningen gerealiseerd. In verhouding tot de landelijke trend is dit nog een redelijke toevoeging aan het aanbod. Echter, het aantal sociale nieuwbouwwoningen blijft met name sinds 2013 achter bij de behoefte. Gezien de beperkte sociale woningvoorraad is dit segment nog meer onder druk komen te staan.

Afbeelding 13.1: Gerealiseerde nieuwbouwwoningen (Bron: CBS Statline, 2015)

Door de onzekerheid, de veelal sterk gedaalde woningwaarde en de strengere eisen aan financiering waren mensen minder snel geneigd door te stromen naar een nieuwe woning. Ook in Noordwijk was het hierdoor lastig voor met name huishoudens in de leeftijdscategorie 35-55 jaar om door te stromen van een huurwoning naar een (goedkope) koopwoning. Hierdoor ontstond ook een toenemende behoefte aan huurwoningen in het middeldure huur segment (€710,- tot circa €1.050,-). Een andere oorzaak voor de beperkte doorstroming op de woningmarkt is dat ouderen weinig verhuisbereid zijn en steeds langer zelfstandig wonen. De beperkte toevoeging van nieuwbouwwoningen heeft ook geleid tot een beperkte doorstroming op de woningmarkt.

Ontwikkeling in de sociale voorraad

Met de privatisering van de gemeentelijke woningbedrijven in de jaren '80 richtten corporaties zich ten volle op de onderkant van de samenleving. De corporaties hebben hun taak ook niet beperkt tot de 'stenen'. Zo was er in het verleden nadrukkelijk aandacht voor 'goed en

beschaafd wonen' van hun huurders en zorg voor leefbare buurten. In Noordwijk is in deze periode een aantal hoogwaardige duurdere sociale huurwoningen toegevoegd. In 2015 is de nieuwe Woningwet in werking getreden. Deze nieuwe wet verplicht corporaties zich weer (meer) te richten op hun kerntaak, namelijk het bouwen en beheren van huurwoningen voor mensen met lage inkomens. De NWS heeft sinds 2015 weer voldoende financiële armslag om nieuwbouwprojecten te realiseren. Ontwikkeling vindt bij de NWS uitsluitend plaats voor de eigen portefeuille. De NWS richt zich conform de Woningwet 2015 op toevoegingen aan de sociale voorraad; kleine woningen met een huur tot de huurtoeslaggrens en een WOZ-waarde van ca. € 160.000 - €180.000 (bron NWS: Ondernemersplan 2015-2018).

De economische crisis heeft ook effect gehad op de sociale woningvoorraad in Noordwijk. De afgelopen jaren zijn er weinig nieuwe sociale huurwoningen toegevoegd (zie afbeelding 13.1). In 2015 bedroeg het aantal sociale woningen van de NWS 2079. Dit is 18,6 % van de totale Noordwijkse woningvoorraad (11.150⁵ woningen). In 2005 bedroeg de totale woningvoorraad 10.143 woningen, waarvan NWS de corporatie er 2.050⁶ (20,2%) in bezit had. Dit is een afname van ruim 1,5% ten opzichte van 2005. Ook wordt op termijn, als gevolg van de opgelegde verhuurdersheffing, een beperkt deel van de dure niet sociale voorraad afgestoten omdat deze een te hoge WOZ-waarde heeft. Gezien de toenemende behoefte aan sociale huurwoningen is het uitgangspunt dat de kernvoorraad sociale woningen niet verder afneemt. Voor elke verkochte woning zal minimaal 1 en zo mogelijk meer woningen worden teruggebouwd. In de nieuwe Prestatieafspraken 2017-2020 hebben de gemeente en de NWS hierover afspraken gemaakt.

13.2 Analyse huidige situatie

Wonen in Noordwijk anno 2015

Sinds de economische crisis is de situatie op de woningmarkt fundamenteel veranderd. Was er voorheen sprake van een aanbodmarkt, sinds de crisis is de markt meer vraaggestuurd. Grootschalige ontwikkelingen hebben plaatsgemaakt voor kleinschalige en meer gefaseerde projecten.

De Noordwijkse woningvoorraad bedraagt 11.150 woningen en is onder te verdelen in drie segmenten met de volgende relatieve omvang:

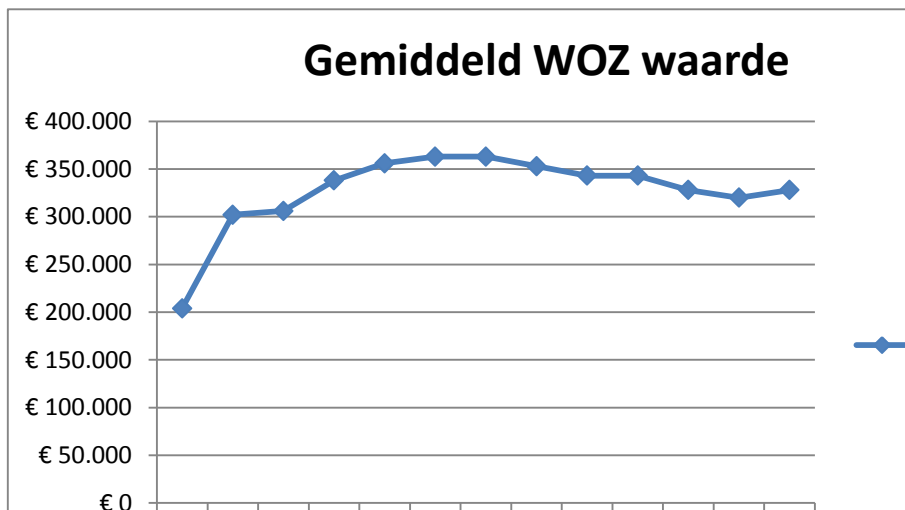
- 19% sociale huur
- 9% vrije huur
- 72% koop.

In vergelijking met de landelijke cijfers is de koopsector en vrije huursector in Noordwijk groter (landelijk 57% en 6%). De sociale huursector is dan ook aanzienlijk kleiner (landelijk 37%).

Dat Noordwijk nog steeds een gewilde plek is om te wonen blijkt ook uit het feit dat de huizenprijzen in Noordwijk relatief hoog zijn. Bovendien is de afgelopen periode weinig toegevoegd aan het aanbod. Dit geeft spanning tussen vraag en aanbod. De afgelopen jaren zijn de huizenprijzen in Noordwijk gevolg van de crisis weliswaar gedaald, maar minder in vergelijking met de rest van Nederland. In lijn met de landelijke trend trekt de Noordwijkse woningmarkt weer aan en liggen de huizenprijzen weer bijna op het niveau van voor de crisis. In afbeelding 13.2 is de ontwikkeling van de gemiddelde WOZ-waarde in Noordwijk weergegeven.

⁵ CBS, 2014

⁶ Bron: Ecorys, 2005)

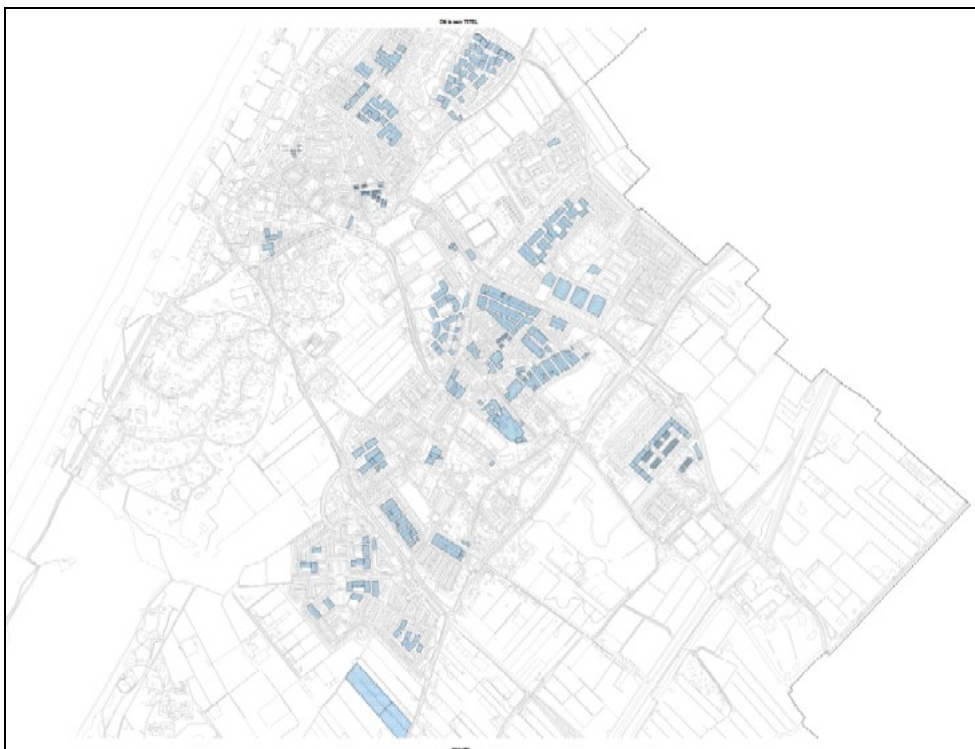

Afbeelding 131: WOZ waarde (Bron: CBS, 2016)

De sociale woningvoorraad

De sociale woningvoorraad bevindt zich vooral in de wijken Boerenburg, Duinpark, de Prinsessenbuurt en De wijk Kern Noordwijk Binnen. In afbeelding 13.3 is het bezit van de Noordwijkse Woning Stichting (NWS) weergegeven.

De kwaliteit van de sociale woningvoorraad in Noordwijk is over het algemeen redelijk te noemen. Er zijn nog wel stappen te maken op het gebied van duurzaamheid. Als wordt gekeken naar de geschiktheid voor bewoning door senioren en mensen met een lichamelijke beperking dan biedt de woningvoorraad hiervoor nog onvoldoende mogelijkheden.

Afbeelding 13.3: Overzicht bezit NWS

Kenmerken Noordwijkse woningmarkt

Door het geringe aantal gerealiseerde nieuwbouwwoningen is er een natuurlijke markt ontstaan voor nieuwbouwwoningen in Noordwijk. Vanwege de schaarste aan woningen op de gehele markt is er aan vrijwel ieder type woning behoefte. Gebaseerd op de huidige woningvoorraad, de bevolkingsprognoses en op basis van de stijging van het aantal arbeidsmigranten, is er in Noordwijk met name een sterke behoefte aan goedkope en middeldure huur- en koopwoningen. De de geringe verhuisbereidheid van senioren en de

veranderingen in het sociaal domein hebben gevolgen voor de doorstroming. In het uitvoeringsprogramma van de Noordwijkse Woonagenda worden maatregelen om de verhuisbereidheid van senioren te stimuleren nader uitgewerkt.

De woonkwaliteit van de meeste woningen is meestal goed, waardoor de noodzaak ontbreekt om te verhuizen. Bovendien is de prijs-kwaliteit verhouding van de huidige woning vaak veel gunstiger dan die van een eventuele nieuwe woning. Verhuizen is daarom vaak onvoordelig. Dit mechanisme werkt niet alleen in Noordwijk zo, maar in de hele Nederlandse woningmarkt. Zowel tussen koopwoningen onderling, als tussen huur en koop is verhuizen voor de meeste huishoudens financieel onaantrekkelijk. Vooral voor starters, voor senioren en voor mensen met een beperking heeft dit alles een negatief effect voor hun kansen op de woningmarkt. Maar indirect ook voor bijvoorbeeld gezinnen en mensen die aan een volgende stap toe zijn in hun wooncarrière. Het zijn met name huishoudens met hoge en zeer hoge inkomens die zich op dit moment vestigen in Noordwijk.

SWOT Noordwijkse woningmarkt

Sterke punten

- Ligging aan strand, zee en duinen.
- Rijk verenigingsleven en historische cultuur.
- Dorps karakter met stedelijke allure.
- Maatschappelijk gewaardeerd voorzieningenniveau.
- Constructieve samenwerking gemeente – corporatie.
- Kwaliteit van de woningvoorraad.

Zwakke punten

- Relatief weinig betaalbare (sociale) huurwoningen.
- Weinig doorstroming op de sociale huurmarkt.
- Weinig nieuwbouw sociale huurwoningen.
- Woningmarkt moeilijk bereikbaar voor starters: hoog prijsniveau koopwoningen en lange wachtlijsten sociale huurwoningen

Kansen

- Aantrekkende economie.
- Nieuwe woonconcepten (Tiny-houses).
- Betaalbaar bouwen (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap).
- Inspelen op trends: woon/werkconcepten, flexibele bouwconcepten.
- Seniorenmarkt en veranderingen in het sociaal domein.
- Transformatie van leegstaand vastgoed.
- Vraag naar middeldure (huur)segment.

Bedreigingen

- Rijkshuurbeleid.
- Geringe verhuisbereidheid senioren.

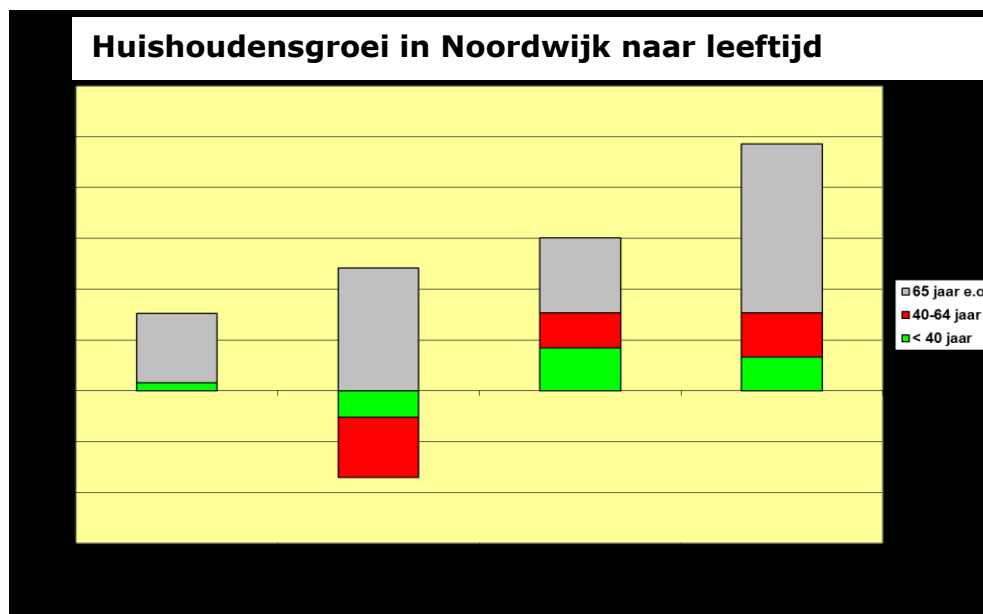
13.3 Trends en prognoses

In de manier waarop gewoond wordt of mensen in Nederland (willen) wonen, zijn verschillende trends te onderscheiden. Een aantal belangrijke trends:

- *Urbanisatie.* De trek naar de stad is al langer aan de gang en gaat nog steeds door: met name jonge huishoudens, maar ook steeds meer ouderen, trekken naar de steden, omdat daar de opleidingen, werk en voorzieningen zijn.
- *Vergrijzing.* Dit is niet alleen in Noordwijk, maar in heel Nederland een trend. Met name in kleinere, landelijk gelegen kernen is dit effect meer merkbaar dan in de steden.
- *Flexibelere samenleving.* Dit geldt voor de arbeidsmarkt (kortere contracten, meer dynamiek), voor de zorg (steeds meer aan huis, steeds meer informele ondersteuning)

en voor relaties (waardoor huishoudens zich vormen en weer uit elkaar gaan, opnieuw samenstellen, etc.). Dit werkt ook door op de vraag naar wonen.

- *Vermindering van het aantal verhuizingen*, omdat mensen honkvaster worden naarmate ze ouder worden. Bovendien is het overheidsbeleid al jaren gericht op 'langer zelfstandig wonen', wat in veel gevallen ook betekent: langer op dezelfde plek blijven wonen.
- *Ontstaan van nieuwe woonvormen*. In het kader van de gedachte 'zorgen voor elkaar' kunnen groepswonen en andere vormen van woongroepen aan bovengenoemde trend invulling geven.
- *Ontwikkeling van nieuwe woonconcepten*; modulaire bouwconcepten en collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO).
- *Technologische ontwikkelingen*; deze maken dat mensen langer thuis kunnen wonen (domotica). Daarnaast zorgen technologische ontwikkelingen in de bouwproductie voor nieuwe producten, zoals 3-D printen en voor nieuwe producten en/of partijen op de markt.
- *Duurzaamheid*; nieuwbouwwoningen worden steeds duurzamer.
- *Veranderingen in de huishoudensamenstelling van Noordwijk*; er vier zaken die opvallen. Er is sprake van gezinsverdunding (steeds kleinere huishoudens), vergrijzing, uitstroom van starters en gezinnen en de instroom van arbeidsmigranten.
- *Transformatie van vastgoed*; leegstaand vastgoed wordt steeds vaker omgebouwd naar woningen. Ook in Noordwijk zijn er op dit gebied initiatieven.
- *Realisering van woonzorgzones*; hierbij zijn de voorzieningen in wijken van belang en worden verbindingen gezocht tussen wonen, zorg, welzijn, economie en mobiliteit.

Afbeelding 13.2: Huishoudensgroei naar leeftijd (Bron: Provincie Zuid-Holland, 2016)

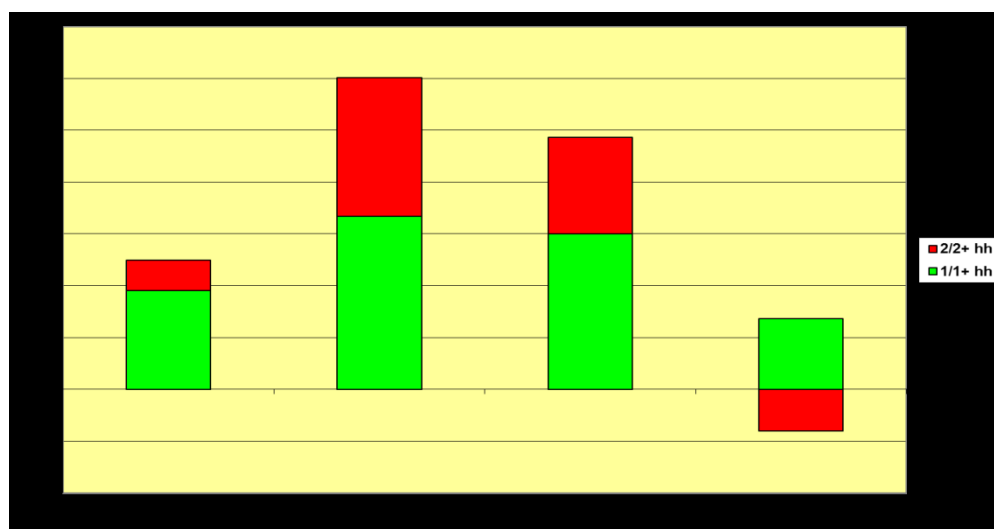
Woningbehoefteraming en Bevolkingsprognoses

De Woningbehoefteraming (WBR) en Bevolkingsprognoses (BP) van de provincie Zuid-Holland geven op een verschillende manier een indicatie van de woningbehoefte in Noordwijk. De WBR is een woningbehoefteberekening op basis van binnenlands migratiesaldo-nul per gemeente (wél vestiging en vertrek met afwijkende samenstelling). Dit is te zien als basisberekening: hoeveel woningen zouden er in theorie bij moeten komen als er per saldo geen binnenlandse winst of – verlies plaats zou vinden Deze prognose is te gebruiken als inschatting van de woningbehoefte van de eigen bevolking van een gemeente op basis van de 'natuurlijke aanwas'.

In de Bevolkingsprognose (BP) van de provincie zijn de voorgenomen bouwprogramma's van gemeenten doorgerekend en maatgevend voor de uitkomst. Het resultaat kan worden gebruikt op schaal van de woningmarkt van een regio of subregio om te zien of er potentiële

marktkansen zijn voor bovenregionale woningbouwprogramma's. De cijfers zeggen nog niets over woonmilieu voorkeuren of prijsklassen.

Huishoudensgroei voor Noordwijk volgens BP 2016

Afbeelding 13.3: Huishoudensgroei volgens bevolkingsprognose (Bron: Provincie Zuid-Holland, 2016)

Woningbehoefteraming subregio Noord

2015/2019	WBR2013	WBR2016	BP2013	BP2016
Hillegom	314	443	857	714
Lisse	584	610	1.126	1.198
Noordwijk	654	783	536	1.539
Noordwijkerhout	349	430	685	669
Teylingen	738	823	885	860
Totaal	2.639	3.089	4.089	4.980

2020/2024	WBR2013	WBR2016	BP2013	BP2016
Hillegom	124	226	119	439
Lisse	322	349	261	804
Noordwijk	474	318	411	1.782
Noordwijkerhout	218	134	307	545
Teylingen	625	514	1.136	942
Totaal	1.763	1.541	2.234	4.512

2025/2029	WBR2013	WBR2016	BP2013	BP2016
Hillegom	42	200	29	316
Lisse	200	150	46	177
Noordwijk	259	20	285	674
Noordwijkerhout	181	101	146	419
Teylingen	378	183	1.078	666
Totaal	1.060	654	1.584	2.252

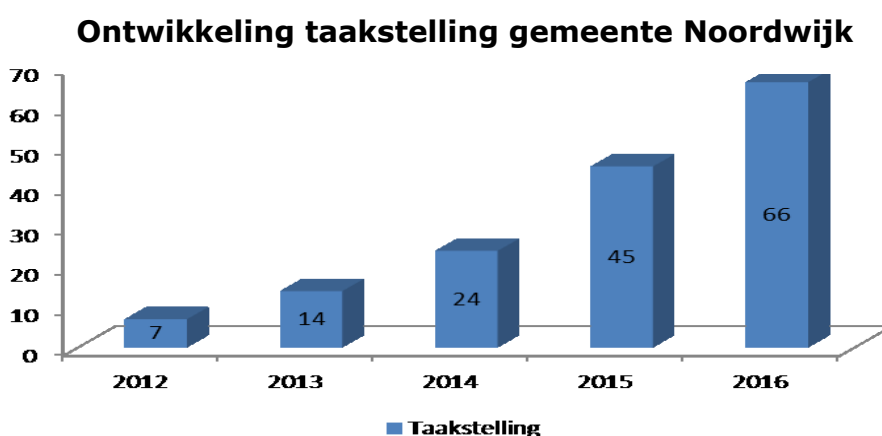
Afbeelding 13.4: Woningbehoefteraming (Bron: Provincie Zuid-Holland, 2016)

Trend zet door: groei in de stedelijke regio's

De verstedelijkingstrend zet naar verwachting door. Vooral de WBR in (studenten)steden is hoog. Behalve de vraag tijdens de studieperiode worden er daarna gezinnen gesticht en zorgt dit voor een extra vraag. In de Amsterdamse Metropoolregio is een aanhoudend woningtekort voorspeld. Dit levert een extra potentiële woningvraag op in de noordkant van Zuid-Holland.

Trend zet door: hogere asielmigratie

De hogere asielmigratie leidt de komende jaren in Zuid-Holland tot een extra behoefte van 20.000-30.000 woningen (bron: Provincie). Het gaat daarbij specifiek om een vraag naar goedkope woningen of woonruimten. In combinatie met alle andere woningzoekenden die zijn aangewezen op de sociale sector, resulteert dit in een grotere druk op de sociale woningvoorraad. Jaarlijks wordt door het Rijk een taakstelling (het huisvesten van asielzoekers met een verblijfsvergunning) opgelegd. Met de toenemende taakstelling van de afgelopen jaren neemt de druk op de, al beperkte, sociale woningvoorraad steeds meer toe. In afbeelding 13.7 is de ontwikkeling van de taakstelling sinds 2012 weergegeven.

Afbeelding 13.7: Ontwikkeling taakstelling (Bron: gemeente Noordwijk)

Trend: ontwikkeling ESA/ESTEC

EsaEstec is de grootste werkgever (ruim 2600 werknemers) in Noordwijk. Door de ontwikkeling van het Space Business Park, de oprichting van het Holland Space Cluster en de nieuwe vestiging van het Galileo Performance Centre in Noordwijk ontstaat een toenemende woningvraag vanuit deze specifieke doelgroep. Dit heeft verhogend effect op de totale woningbehoefte in Noordwijk voor de komende jaren.

Toevoeging van 200 woningen per jaar

Door het geringe aantal gerealiseerde nieuwbouwwoningen is er een natuurlijke markt ontstaan voor nieuwbouwwoningen in Noordwijk. Vanwege de schaarste aan woningen op de gehele markt is er behoefte aan vrijwel ieder woningtype. Gebaseerd op de huidige woningvoorraad, de bevolkingsprognoses en de stijging van het aantal arbeidsmigranten, kan worden gesteld dat er in Noordwijk met name een sterke behoefte is aan goedkope en middeldure huur- en koopwoningen, voor zowel starters als senioren. In de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer is opgenomen dat Noordwijk een deel van de bovenregionale behoefte (evenredig deel van de 4000 woningen) kan realiseren. Daarnaast is door de provincie een expliciete woningbehoefte erkend van 600 woningen voor de bebouwing van Bronsgeest in Noordwijk en voor een deel van de realisatie van 600 (regionale) 'Greenportwoningen' in het buitengebied van Noordwijk. Noordwijk heeft een aantal uitleggebieden waarin de 'bovenregionale opgave kan worden benut.

Hiermee komt de woningbehoefte op basis van de WBR 2016 (1100 woningen), de bebouwing van Bronsgeest (600 woningen) en het deel van de bovenregionale behoefte waarin Noordwijk kan voorzien (750 woningen) vooralsnog uit op circa 2500 woningen. Rekening houdende met de inhaalslag van de afgelopen jaren waarin relatief weinig voor starters is gebouwd en de specifieke vraag vanuit ESA/ESTEC, ontstaat een extra behoefte van circa 500 woningen. De totale ambitie tot 2030 komt hiermee uit op 3000 woningen en ongeveer 200 woningen per jaar. Dit is ook het uitgangspunt in de Noordwijkse Woonagenda.

13.4 Beleidskaders

Rijksbeleid

Wijzigingen in het stelsel: kleinere verschillen tussen sociale en vrije huur, scherpere spelregels voor corporaties

Het woonbeleid is de afgelopen jaren aanzienlijk veranderd. Een aantal belangrijke punten:

- Vanaf 1 juli 2015 is de herziene Woningwet van kracht. Een belangrijke eis die de wet aan verhuurders stelt, is het – naar inkomen – passend huisvesten van huishoudens met Huurtoeslag.
- De prijsverschillen tussen de sociale huursector (ook wel gereguleerde huursector genoemd) en de vrije huursector zijn kleiner geworden door huurverhogingen in de sociale sector. In algemene zin zullen de prijzen voor wonen meer marktconform worden. De druk op middeninkomens (> € 34.911) neemt toe, omdat zij hogere huurverhogingen kunnen verwachten en zij voor een nieuwe woning geen toegang meer hebben tot de sociale huursector. Aan huurders met een inkomen tot € 39.874 mag nu 10% worden toegewezen.
- De persoonlijke risico's van huishoudens in de koopsector zijn voor starters verplicht kleiner geworden: zij kunnen minder lenen en moeten verplicht aflossen.
- Voor de eigenaren in de sociale huursector (woningcorporaties en particuliere beleggers) geldt dat een fors deel van de vermogens wordt afgeroomd (vennootschapsbelasting bij positief resultaat; verhuurdersheffing gebaseerd op de WOZ-waarde van het sociale woningbezit).
- Ook omdat het Woningwaarderingssysteem (WWS) is aangepast, is de WOZ-waarde van het woningbezit voor verhuurders in het sociale segment een doorslaggevende waarde geworden. Daarmee vertaalt een hogere kwaliteit (groter of luxer wonen) zich in een hogere prijs.
- In de koopsector is na een forse daling in de prijzen de weg omhoog in sommige regio's (waaronder Holland Rijnland) weer gevonden. Ondanks beperkingen in de hypotheekhoogte en een voorzichtige beperking van de aftrekbaarheid van de hypotheekrente (tot 2042 wordt deze met 0,5% per jaar verminderd tot maximaal 38%) zijn de prijzen in 2014/2015 alweer flink aan het stijgen.
- De rijksbijdrage aan de Starterslening is in mei 2015 beëindigd. Tot dat moment kwam 50% van de lening van de Rijksoverheid. Eind 2016 zal de starterslening in de huidige vorm veranderen.

Provinciale kaders

De Noordwijkse woningmarkt is onderdeel van de regionale woningmarkt. Naast de eigen behoefte voor inwoners, de verwachte huishoudensgroei en de ontwikkeling van de gemeente heeft Noordwijk te maken met regelgeving en beleid van de provincie. Hierdoor moet Noordwijk regionale afspraken maken over de te realiseren woningbouwaantallen. De provinciale visie Ruimte en Mobiliteit stelt kaders voor het maximaal aantal te bouwen woningen voor de Duin- en Bollenstreek en Noordwijk. Voorts beoogt de provincie met haar Verordening Ruimte het aanbod aan woningen te reguleren. Een ruimtelijk plan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, dient te voldoen aan de eisen uit de zgn. 'ladder voor duurzame verstedelijking'.

Trede 1 van deze ladder houdt in dat aangetoond wordt dat de stedelijke ontwikkeling voorziet in een actuele behoefte, die zo nodig regionaal is afgestemd. De provincie beschouwt de jaarlijkse afgestemde woningbouwplanlijst met de Duin- en Bollenstreekgemeenten, die

gebaseerd is op de regionale woonagenda van Holland Rijnland, als passend binnen de woningbehoefte en als regionaal afgestemd. Door de regionale vaststelling van de woningbouwplanlijst voldoen de gemeentelijke plannen op die lijst aan de eerste trede van de Ladder voor duurzame verstedelijking. Bij de tweede trede van de laddertoets moet voldaan worden aan de vraag of (een deel) van de regionale behoefte op te vangen is binnen het bestaand stedelijk gebied. Als herstructurering of transformatie van bestaand stedelijk gebied onvoldoende mogelijkheden biedt om aan de regionale, intergemeentelijke, vraag te voldoen is trede 3 aan de orde. Bij trede 3 kunnen andere locaties in aanmerking komen voor de resterende regionale behoefte. Deze locaties moeten in ieder geval goed ontsloten zijn.

Voor elke regio is berekend hoeveel extra woningen er nodig zijn, voor het huisvesten van nieuwe huishoudens. Elke drie jaar maakt Zuid-Holland een nieuwe WBR, die door GS wordt vastgesteld als cijfermatige grondslag voor woningbouwprogramma's. Met de provincie en regio is afgesproken dat Noordwijk boven op de behoefte vanuit de WBR nog een deel van de bovenregionale behoefte van de Duin- en Bollenstreek kan realiseren (een evenredig deel van 4000 woningen). Daarnaast is door de provincie een expliciete woningbehoefte erkend van 600 woningen voor de bebouwing van Bronsgeest in Noordwijk en voor een deel van de realisatie van 600 (regionale) 'Greenportwoningen' in het buitengebied van Noordwijk.

Noordwijk beschikt over een groot aanbod aan woningbouwplannen dat ruim voldoende is voor de realisering van al de hiervoor genoemde erkende woningbehoeftes. Het is van belang om hiervoor een goede kwalitatieve, duurzame woningbouwprogrammering te maken. Eind 2016 is hiervoor de notitie Afwegingskader nieuwe woningbouwprojecten vastgesteld. Het betreft een toetsing voor nieuwe woningbouwprojecten aan wettelijke en provinciale kaders en geldend beleid van de gemeente Noordwijk. Het is een vastgesteld afwegingskader voor nieuwe woningbouwprojecten waarop de gemeente Noordwijk de komende jaren nieuwe woningbouwplannen op wenselijkheid en haalbaarheid toetst. Belangrijk uitgangspunt bij de woningbouwplannen is de realisatie van een aantal grotere nieuwbouwlocaties, waar Noordwijk al lange tijd aan werkt: Offem-Zuid, Bronsgeest en Bloemenzee.

Regionaal beleid

Regionale Woonagenda

In de Regionale woonagenda Holland Rijnland 2014, die gebaseerd is op het rijks- en provinciaal beleid, is gekeken naar de geraamde hoeveelheid nieuwbouw en het benodigde aandeel sociaal daarin. Daartoe is een berekening gemaakt op basis van de WBR 2013 en de huidige voorraad sociale woningen. In de berekening is meegenomen wat de verwachte toename van de doelgroep is tot 2020 en hoeveel woningen er in deze periode worden toegevoegd aan de totale voorraad. Voor de totale regio Holland Rijnland is het benodigd aandeel sociale huurwoningen bij deze nieuwbouw ongeveer 15%. Het uitgangspunt voor de regio is dan ook om minimaal 15% sociale huur te realiseren. Naar aanleiding van de WBR 2016 wordt de Regionale Woonagenda voor 1 juli 2017 herzien.

Regionale woonruimteverdeelsysteem

Het regionale woonruimteverdeelsysteem regelt de verdeling binnen de Holland Rijnland gemeenten van sociale huurwoningen die in het bezit zijn van de woningbouwcorporaties binnen deze regio. Opgenomen is dat in de regionale woonruimteverdeling ruimte is voor specifieke lokale opgaven: lokaal maatwerk. De NWS is in Noordwijk verantwoordelijk voor de uitvoering van de regionale huisvestingsverordening.

Lokaal Beleid

Noordwijkse Woonagenda

In de Noordwijkse Woonagenda zijn de ambities op het gebied van Wonen uitgezet voor de komende jaren met een doorkijk tot 2030. De Noordwijkse Woonagenda geeft de grondslag voor het volkshuisvestelijke beleid van 2016 tot en met 2020. Hierin zijn beschikbaarheid, betaalbaarheid, duurzaamheid en het levensloopbestendiger maken van de bestaande

woningvoorraad belangrijke thema's. In het bijzonder besteedt de Woonagenda aandacht aan betaalbaarheid van de sociale woningvoorraad voor de lage inkomenscategorieën, de beschikbaarheid van woningen voor deze doelgroepen en voldoende doorstroming in de woningvoorraad. Doelgroepen zoals starters en senioren moeten, daar waar nodig, worden ondersteund en gefaciliteerd bij het vinden van geschikte woonruimte.

Uitgangspunten vanuit de Noordwijkse Woonagenda:

- De aandacht voornamelijk richten op dat wat 'niet vanzelf' gaat vanuit bijvoorbeeld marktwerking. Denk aan het uitbreiden van het aanbod sociaal en middelduur en het verlagen van de drempel voor jongeren en kleine huishoudens op de woningmarkt. In lijn met het streven naar minder overheidsbemoeienis, wordt marktwerking bepleit, ook op het gebied van wonen. Als ontwikkelingen alleen vanuit de markt gebeuren, raken bepaalde groepen in het gedrang omdat hun mogelijkheden beperkter zijn en zij voor marktpartijen een minder interessante groep zijn. De gemeente Noordwijk beschouwt het als haar verantwoordelijkheid om te zorgen voor een evenwichtige ontwikkeling van het wonen. De sociale woningvoorraad dient niet af te nemen maar moet worden uitgebreid. In het uitvoeringsprogramma van de Noordwijkse Woonagenda en de compensatieverordening wordt dit nader uitgewerkt.
- Om diversiteit binnen de gemeente Noordwijk te krijgen, moet er variatie én samenhang zijn in het bouwprogramma. Elke locatie heeft zijn eigen kwaliteit en mogelijkheden. De uitdaging ligt erin om op het niveau van de gemeente Noordwijk een aantal kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen te realiseren en tegelijk *niet* op elke locatie hetzelfde gemiddelde na te streven.
- Doorstroming is op alle fronten nodig, in het bijzonder in de goedkopere segmenten. Dit kan bijvoorbeeld door toevoegen van nieuwe woningen en doorstroming van scheefwoners te stimuleren. Hierbij wordt Lokaal Maatwerk toegepast.
- Bij het realiseren van goedkopere woningen moet nadrukkelijk ook naar de middellange en lange termijn gekeken worden. Zijn de woningen van voldoende kwaliteit en ook in de toekomst nog 'sociaal'?
- Flexibiliteit in wonen, werken en leven is een belangrijke ontwikkeling die ook in het woonbeleid gestalte moet krijgen.
- Noordwijk wil in 2030 energieneutraal zijn. Dit moet gerealiseerd worden door energiebesparing en (duurzame) energieopwekking. Daarom is het doel:
 - woningen die gerenoveerd worden op te laten knappen tot tenminste energielabel B;
 - nieuwe woonwijken energieneutraal te realiseren;
 - eigenaar-bewoners goed voor te lichten over de mogelijkheden en financiële voordelen van een energiezuinige woning.

Verordening beheer Noordwijkse woningvoorraad 2016

Op basis van de nieuwe Huisvestingswet heeft de gemeenteraad 25 augustus 2016 de Verordening beheer Noordwijkse woningvoorraad 2016 vastgesteld. Deze verordening heeft betrekking op het segment tot en met middeldure woningen uit de NWA en levensloopbestendige woningen. Aangezien er schaarste is in dit woningsegment worden middels deze verordening wijzigingen voor woningen in dit segment gereguleerd.

13.5 Beleidsinzet

Strategische beleidsinzet en visie

Verdere ontwikkeling van een aantrekkelijke onderscheidende woonomgeving met een overwegend dorps karakter die de Noordwijkse identiteit versterkt en ruimte biedt voor vernieuwende woon-, werk-, vrijetijd-, en health-concepten (cure & care) voor een grote diversiteit aan doelgroepen.

Overige beleidsinzet

- Gezien de afspraken in de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer, de eigen woningbehoefte en de extra instroom van statushouders, starters en expats, uitgaan van het voorzien in een woningbehoefte tot 2030 van 3.000 woningen en ongeveer 200 woningen per jaar.
- Met de bouw van gemiddeld 200 woningen per jaar tot 2030 inspelen op zowel de lokale behoefte als een deel van de bovenlokale behoefte; daarbij steeds zoveel mogelijk de woningbouwprogrammering (sub)regionaal afstemmen, zowel kwantitatief als kwalitatief; indien dit verplicht blijft, moeten programma's passen in provinciaal bepaalde randtotalen (actuele WBR cijfers) en Rijksbeleid (zoals toepassing van de Duurzaamheidsladder).
- Uitbreiding van de sociale woningvoorraad door bij binnenstedelijke projecten en bij nieuwbouw in uitleggebieden, met 3 of meer woningen, het uitgangspunt minimaal 30% 'sociaal' (waarvan minimaal 20% sociale huur) te hanteren. Wanneer dit om aantoonbare moverende redenen niet haalbaar is, moet de initiatiefnemer/ontwikkelaar storten in de Bestemmingsreserve Sociale Woningbouw. Hiervoor wordt een Verordening Bestemmingsreserve Sociale Woningbouw 2017 ingesteld.

Minimale doelstellingen voor prijsklassen woningen (Woonagenda 2016, prijspeil 2016):

	Percentage van de nieuwbouw
Sociaal: Huur tot de dan geldende liberalisatiegrens (in 2016 tot € 710) Koop met WOZ tot € 201.000	Minimaal 30% , waarvan minimaal 20% sociale huur en maximaal 10% sociale koop
Middelduur: Koop met WOZ € 201.000 tot € 350.000 Huur: € 710 (prijspeil 2016) tot € 1.050	Minimaal 20%

- Belangrijk uitgangspunt bij de woningbouwplannen is de realisatie van een aantal grotere nieuwbouwlocaties, waaraan Noordwijk al lange tijd werkt: Offem-Zuid, Bronsgeest en Bloemenzee. Hier spelen omvangrijke investeringen, diverse contracten en uitgegeven 'bouwclaims' aan private ontwikkelaars. De ontwikkeling van deze nieuwbouwlocaties, in relatie met andere te ontwikkelen (inbreidings)locaties moet goed op elkaar afgestemd worden waardoor een zoveel mogelijk continue bouwstroom ontstaat voor verschillende doelgroepen.
- In zijn algemeenheid bij nieuwbouw in het bijzonder het accent leggen in het segment voor de lage- en middeninkomens. Daartoe is de toevoeging van vooral sociale en middeldure huur in het lage en middensegment noodzakelijk. Samenhang en variatie in de bouwprogramma's is noodzakelijk om de gewenste diversiteit voor alle doelgroepen te realiseren.
- Stimulering van initiatieven voor de bouw van middeldure huur- en koopwoningen.

- Prioriteit voor het realiseren van woningen voor starters, senioren en mensen met een beperking. Voor deze doelgroepen is er een gebrek aan mogelijkheden om door te stromen naar een andere woning. Hierbij wordt Lokaal Maatwerk toegepast.
- Tijdelijke woningen toevoegen voor starters en statushouders. Hierbij kan gedacht worden aan realiseren van conceptuele bouwconcepten, het transformeren van kantoren of plaatsen van tijdelijke woonunits. Er is inmiddels een onderzoek gestart naar de mogelijkheden.
- Levensloopbestendiger maken van de bestaande woningvoorraad. Hiervoor wordt in 2017 een Zorgpact overeengekomen. De gemeente, de zorginstellingen, de NWS en vrijwilligersorganisaties leggen hierin onderlinge afspraken op het gebied van Wonen, Zorg en Welzijn vast. Het Zorgpact heeft als doel de inwoners van Noordwijk zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen.
- Inzetten op een goed toegankelijke en veilige woonomgeving (Woonzorgzones) waarin verschillende combinaties, soorten woonvormen, zorg, diensten en voorzieningen voorkomen.
- Bevordering van de doorstroming door de bouw van geschikte woningen voor gezinnen die toe zijn aan een volgende stap in hun wooncarrière.
- Verduurzaming van de woningvoorraad; bij nieuwbouw is duurzaamheid een uitgangspunt; verduurzaming van de sociale voorraad bevorderen vanuit Prestatieafspraken met de Noordwijkse woningstichting.
- Nieuwe Prestatieafspraken 2017-2020 met de Noordwijkse Woningstichting op basis van de Noordwijkse Woonagenda.
- Versterking van de samenwerking tussen (markt)partijen met onderling vertrouwen, heldere afspraken en duidelijke rollen en verantwoordelijkheden, in het besef dat geen van de afzonderlijke partijen de Noordwijkse woonuitdaging alleen kan oplossen.

13.6 Verbindingen

Stedenbouw, kwaliteit en identiteit: versterking van een aantrekkelijke en onderscheidende leefomgeving die de Noordwijkse identiteit versterkt; daarbij passen ook verbindingen met de ambities vanuit water en cultuurhistorie. Nieuwe woonconcepten zoals Tiny Houses faciliteren. Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) stimuleren en zo mogelijk een CPO-pilot starten in een van de uitleggebieden.

Sport, uitgaan, vrijetijd: zorgen voor voldoende speelgelegenheid, sport- en uitgaansmogelijkheden voor jeugd en jongeren, als bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving.

Basisscholen: voldoende basisscholen in de wijken, waardoor kinderen dichtbij huis veilig zelf naar school kunnen gaan.

Wooneconomie: het gewenste woningbouwprogramma, de kwaliteit en beoogde doelgroepen kunnen bijdragen aan een grotere Noordwijkse 'wooneconomie', met o.a. mee bestedingen in winkels, aan diensten en vrijetijdsvoorzieningen.

Wonen en zorg: bij het creëren van meer zelfredzaamheid en de participatiemaatschappij past het ontwikkelen van nieuwe woon-zorgconcepten door een verbinding te maken tussen wonen, zorg, welzijn en mobiliteit.

Wijkeconomie: selectieve toevoeging van 'woonwerk-woningen' en ruimte voor kleinschalige niet-hinderlijke bedrijven en voorzieningen stimuleert de wijkeconomie, vergroot de economische diversiteit, draagt bij aan sociale cohesie en kan de uitgaande pendelstroom beperken.

Duurzaamheid: in bestaande en nieuwe voorraad vooral energie besparen en duurzame energie gebruiken/opwekken.

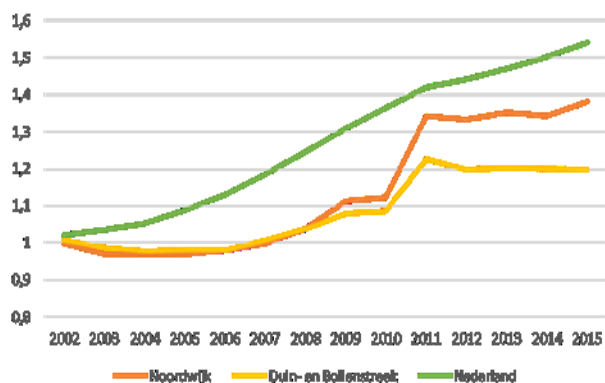
Mobiliteit en stedenbouw: aanleg nieuwbouwwijken vergroten de woningvoorraad en hebben gevolgen voor de verkeerstromen en bereikbaarheid. Uitbreiding woningvoorraad dient in samenhang te gaan met ontwikkeling van de Noordwijkse verkeersstructuur. In dit verband ook bij ontwerp en inrichting fietsgebruik, openbaar vervoergebruik en elektrisch rijden stimuleren.

14. Economie en ondernemen

14.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Noordwijk heeft de economische tegenwind van de afgelopen jaren redelijk doorstaan. De werkgelegenheid maakte een stormachtige ontwikkeling door en ligt onder het landelijke en provinciale gemiddelde.

Relatieve ontwikkeling van het aantal bedrijfsvestigingen

Volgens het Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen (LISA) waren er in 2001 circa 1.050 bedrijfsvestigingen in de gemeente Noordwijk. In 2015 stond de teller op 1.450 bedrijfsvestigingen: een stijging van 400 vestigingen.

Dit is een aanzienlijke stijging, is groter dan de relatieve stijging van het aantal bedrijfsvestigingen in de Duin- en Bollenstreek (inclusief Noordwijk), maar lager dan de landelijke ontwikkeling in dezelfde periode.

Bron: LISA, basisjaar = 2001

Het aantal banen in Noordwijk groeide (relatief gezien) in de perioden 2003 – 2006 en 2007 – 2011, maar daalde in één jaar tijd tot aan het niveau van 2001.

Relatieve ontwikkeling van de werkgelegenheid 2001 - 2015

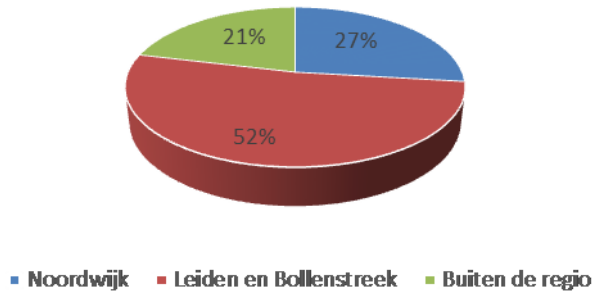

Bron: LISA, basisjaar = 2001

In de databases van het Centraal Bureau voor de statistiek zijn gegevens te vinden over banen⁷, werknemers en afstand tussen de woon- en werkregio's. Vanuit deze gegevens is de in- en uitgaande pendel voor Noordwijk in kaart gebracht, op basis van de meest recente gegevens uit december 2014.

⁷ Er is sprake van een baan wanneer een expliciete of impliciete arbeidsovereenkomst tussen een persoon en een economische eenheid tot stand is gekomen, waarin is vastgelegd dat arbeid zal worden verricht waartegen een (financiële) beloning staat

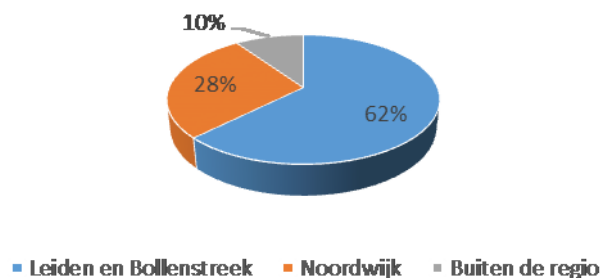
Uitgaande pendel

Bron: CBS Statline, <http://statline.cbs.nl>

Met betrekking tot de uitgaande pendel blijkt dat ongeveer 27% van de Noordwijkse beroepsbevolking in Noordwijk werkzaam is. Daarnaast werken de inwoners van Noordwijk vooral in de Duin- en Bollenstreek en Leiden (52%) maar ook buiten de regio. En dan vooral in de regio Amsterdam (11%) en Den Haag (6%).

Inkomende pendel

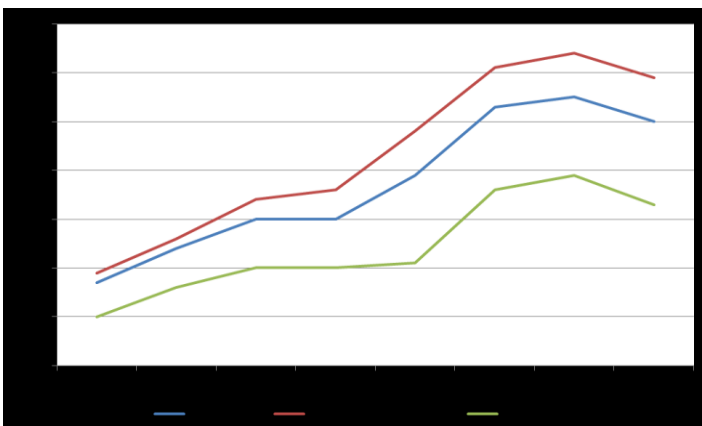
Ongeveer 62% van de mensen die buiten Noordwijk wonen en in Noordwijk werken, zijn afkomstig uit Leiden en de Bollenstreek. Vooral inwoners van Katwijk (22%), Teylingen (9,3%), Noordwijkerhout (6,5%) en Leiden (6,5%) vinden vanuit de directe omgeving een baan in Noordwijk. Maar ook vanuit de regio Den Haag (5,5%) en Amsterdam (2,5%) werken mensen in Noordwijk.

Dit betekent dat 73% van de Noordwijkers een baan buiten Noordwijk heeft. Daar tegenover staat dat ongeveer 10.000 banen van de werkgelegenheid in Noordwijk wordt ingevuld door werknemers die in de Duin- en Bollenstreek, Leiden en buiten de regio wonen. Dit beeld is sinds de vroegst beschikbare gegevens (december 2006) nagenoeg niet veranderd.

Sociale zekerheid

Uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat 15% van de totale werkzame beroepsbevolking (in totaal 13.000 personen in Noordwijk zelfstandig ondernemer is (circa 2.000 personen) en derhalve ongeveer 11.000 werknemers telt. Het werkloosheidspercentage in Noordwijk bedraagt 3,2% in 2007 en is gestegen naar 5,9% in 2014.

Ontwikkeling werkloosheidspercentage

De stijging van het werkloosheid percentage in Noordwijk (3,0% - 5,3%) is fors te noemen maar lag in de periode 2008 - 2015 onder de provinciale- (3,9% - 7,9%) en de landelijke (3,7% - 7,0%) ontwikkelingen.

Wel is duidelijk dat veel Noordwijkse werknemers in de afgelopen jaren hun baan zijn

kwijtgeraakt, buiten hun schuld om.

Bron: CBS Statline, <http://statline.cbs.nl>

Want de ontwikkeling van het aantal uitkeringen in het kader van de Werkloosheidswet (WW) in Noordwijk lag boven de nationale ontwikkeling en ongeveer gelijk aan de ontwikkelingen op regionaal- en provinciaal niveau. Eind 2008 telde Noordwijk in totaal 180 WW uitkeringen, tegen 610 aan het einde van 2014. Deze aantallen zijn exclusief werkloosheid als gevolg van faillissementen, werktijdverkorting en weersomstandigheden (bijvoorbeeld het zogenoemde vorstverlet). Het aantal uitkeringen WW heeft dus alleen betrekking op ontslagwerkloosheid en is exclusief de bijstandsuitkeringen voor werkloosheid.

Meer cijfers en statistieken over werkloosheid en uitkeringen staan in de bijlage bij dit deel B.

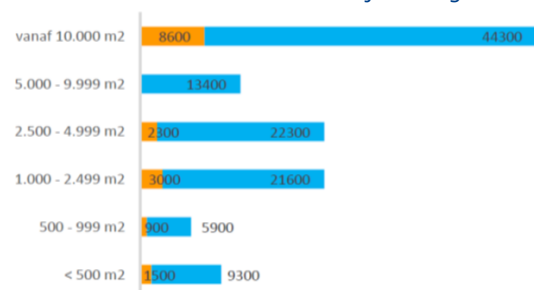
Kantoren

Nederland heeft een fors overschot aan kantoorruimtes; in 2010 stond 6,7 miljoen m² leeg. Een steeds groter deel van de niet in gebruik zijnde panden staat langdurig leeg zonder perspectief op een nieuwe gebruiker. Sinds het begin van deze eeuw zijn er in Nederland structureel meer vierkante meters kantoorruimte gebouwd dan de markt kon opnemen. De recessie deed (en doet) daar nog een schepje bovenop. Bij ongewijzigd beleid zal dit overschot de komende jaren sterk toenemen, mogelijk tot 25% leegstand in de komende jaren.

Daarnaast loopt de vraag naar kantoorruimte structureel terug onder invloed van het nieuwe werken en een krimpende beroepsbevolking. Aan de aanbodzijde overtreft het aantal nieuwe opleveringen nog steeds het aantal onttrekkingen.

In Holland Rijnland zal de kantorenvoorraad zal naar verwachting niet veel meer toenemen en ook zeker niet in een lokaal georiënteerde kantorenmarkt als Noordwijk. Om deze reden heeft de gemeente Noordwijk binnen de Kantorenstrategie Holland Rijnland (2012) afspraken gemaakt om de leegstand van kantoren aan te pakken, met als doel de verspilling van ruimte en kapitaal tegengaan.

Kantorenvoorraad m² in Noordwijk naar grootteklasse

Voor Noordwijk betekent dit concreet: leegstaande kantoren op slechte locaties kunnen in aanmerking komen een verandering van functie. Op deze manier wordt vraag en aanbod beter in balans gebracht, waarbij gestreefd wordt naar een leegstandspercentage van 5% tot 8% (frictieleegstand) ten opzichte van het totaal aantal meters kantooroppervlakte in de gemeente.

Bron: Kantorenmonitor Holland Rijnland, stand per 1 januari 2016

Bij een frictieleegstand is er sprake van een gezonde marktsituatie. In Noordwijk was er tot aan 2011 sprake van een gezonde kantorenmarkt.

	Voorraad	m2 leeg	% leeg
2010	135.700	7.600	5,6%
2011	138.000	7.200	5,2%
2012	142.500	21.000	14,8%
2013	139.000	22.700	16,3%
2014	139.500	23.400	16,8%
2015	133.100	19.000	14,3%
2016	133.100	16.300	12,2%

Uit de meest recent voorhanden cijfers blijkt dat het percentage leegstaande kantoren in Noordwijk sinds 2012 explosief stijgt, van 5,2% in 2011 naar 16,8% in 2014. Vervolgens is het leegstands-percentage in Noordwijk licht gedaald naar 12,2% in 2016.

Het grootste aandeel in het Noordwijkse leegstandspercentage betreft de twee voormalige Zilveren Kruis Achmea gebouwen. Met een functiewijziging van deze beide gebouwen zal de kantorenbalans in Noordwijk weer terug zijn op het gewenste frictieniveau.

Bedrijventerreinen

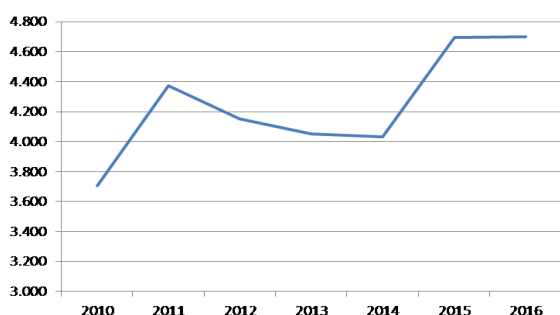
Noordwijk zijn drie bedrijventerreinen ontwikkeld, gelegen aan de zuidwestkant van de gemeente, op de grens met Katwijk. Het betreft 's Gravendijk, Klei- Oost en het Space Business Park. Deze terreinen zijn erg belangrijk voor de economie en werkgelegenheid in Noordwijk. Het zijn belangrijke vestigingsplaatsen voor de Noordwijkse bedrijvigheid. Daarnaast trekt vooral Space Businesspark met een sterk, specifiek profiel, bedrijvigheid van

buiten de Noordwijkse regio aan.

De vrijwel constante uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen uit de afgelopen decennia is ten einde. In de afgelopen decennia werd economische groei vooral gerealiseerd door een toename van de werkgelegenheid (groei beroepsbevolking en arbeidsparticipatie). Daarmee samenhangend groeide ook het ruimtebeslag. Op deze wijze kon de arbeidsproductiviteit worden verhoogd. Met de krimp en vergrijzing van de bevolking moet economische groei meer komen vanuit nieuwe technologie, snelle innovatie, robotisering en automatisering. Regelmatig betekent dit dat deze groei op hetzelfde oppervlak of met zelfs minder ruimte kan. Dit geldt vooral voor de industrie, waar inzet van machines en robots soms kan leiden tot 30% minder behoefte aan ruimte. De bedrijventerreinenmarkt verandert steeds meer een vervangingsmarkt in plaats van een uitbreidingsmarkt. Dat geldt ook voor Noordwijk en de regio. Aandacht voor herontwikkeling van bestaand vastgoed en bestaande bedrijventerreinen wordt hierdoor belangrijk.

Totaal aantal banen bedrijventerreinen 2010 – 2016

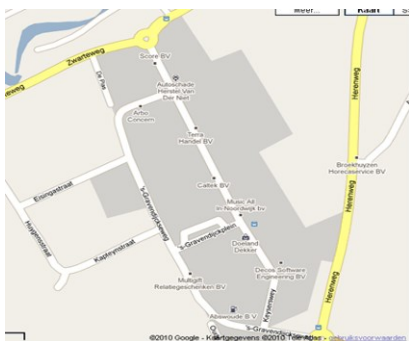
De totale werkgelegenheid op de Noordwijkse bedrijventerreinen steeg, na een dip in de periode 2011 – 2014, van 3.705 banen in 2010 naar 4.700 banen in 2016. Dit betreft een toename van 995 banen. Werkgelegenheid bij ESA – ESTEC vormt een

belangrijke factor die van invloed is op het totaal aantal banen op de bedrijventerreinen. Uit cijfers blijkt dat circa 43% van de banen op de terreinen ESA - ESTEC gerelateerd zijn.

Bron: Kerncijfers Holland Rijnland, Triarii; 'ESTEC Impact Study', juni 2016

De ESTEC Impact Study uit juni 2016 vermeldt dat het personeelsbestand van ESTEC sinds 2011 licht is gedaald. Het aantal medewerkers schommelt in 2014 en 2015 rond de 2.500 à 2.600. Daarvan is in 2015 ruim 52% ESA staf en ongeveer 48% contractors. In 2014 is dit respectievelijk 55% en 45%. Met 'contractors' doelt men op werkgelegenheid op het gebied van schoonmaak, beveiliging, catering, onderhoud van het terrein et cetera. Het totaal aantal bedrijfsvestigingen is vanaf 2010 (91) tot 2015 (185) met 94 vestigingen gestegen. Anno 2016 tellen de terreinen zo'n 220 bedrijfsvestigingen, die aan circa 4.700 personen werkgelegenheid verschaffen. Dat maakt dat ongeveer 15% van alle bedrijfsvestigingen en 35% van de Noordwijkse arbeidsplaatsen is gevestigd op bedrijventerreinen in Noordwijk. Daarbij hangen nog eens 2.000 arbeidsplaatsen samen met de activiteiten op de bedrijventerreinen.

's-Gravendijk

De naam 's-Gravendijk komt al voor op een kaart uit 1615. De 's Gravendijkseweg op die kaart was vermoedelijk ooit aangelegd als een verbindingdijk tussen de oude strandwallen.

In de twintigste eeuw was er in Noordwijk vooral werkgelegenheid in de sectoren toerisme en bollenteelt. Daarnaast was er binnen de bebouwde kom sprake van bedrijvigheid op kleinere schaal. Deze bedrijvigheid was doorgaans gericht op lokale behoeften en mede daarom geaccepteerd door de omgeving.

Onder invloed van de aandacht voor het milieu, de daardoor aangescherpte normen, de economische groei en de vraag naar meer ruimte zijn ondernemers in de jaren '60 en '70 op zoek gegaan naar andere mogelijkheden. De Noordwijkse bestuurders zagen met lede ogen aan hoe de werkgelegenheid afnam door bedrijfsverplaatsing naar buurgemeenten.

Op aandringen van de gemeente Noordwijk werd in 1978 in het ontwerpstreekplan Zuid-Holland West een voorstel opgenomen voor een regionaal bedrijventerrein van circa 10 hectare in de omgeving van de rioolwaterzuivering. Na een ware steeplechase sloten de gemeenten Noordwijk en Katwijk in december 1993 een convenant welke toezag op de ontwikkeling van het zogenaamde 'tussengebied'. Dit gebied moest ontwikkeld worden ten behoeve van in drie bestemmingen. Te weten woningbouw voor Katwijk, ruimtevaartdoeleinden voor ESTEC (Space Business Park) en een bedrijventerrein voor Noordwijk.

In 1997 werd de eerste paal geslagen, waarna uiteindelijk 68 bedrijven op 's Gravendijk een plek vonden. Dit terrein is uitgegroeid tot een gemengd bedrijventerrein met een oppervlak van circa 17 hectare. Naast reguliere bedrijfsruimte, hebben zich op het terrein ook andere functies en typen vastgoed gevestigd, zoals kantoorruimte, bedrijfswoningen en diverse

vormen van detailhandel. Kenmerkend voor het bedrijventerrein is de concentratie van verschillende garagebedrijven met bijbehorende showrooms.

Klei Oost

Bedrijventerrein Klei Oost (ongeveer 6,5 hectare) ligt aan de zuidwestzijde van Noordwijk langs de N206. Conform het bestemmingsplan is het bedrijventerrein geschikt voor bedrijven in de milieucategorie I tot en met IV (licht tot zwaar).

Vijftien jaar na de start is nu de grond op Klei Oost zo goed als uitgegeven. Op het terrein zijn vooral industriële (21% van het totaal aantal vestigingen) en ambachtelijke bedrijven (37% van het totaal aantal vestigingen) gevestigd. Op enkele plekken komen ook andere functies voor, zoals kantoren, autoshowrooms en sportscholen. De kantoren en sportscholen zijn gevestigd in bedrijfsverzamelgebouwen. Op de kavels zijn veelal solitaire bedrijfspanden ontwikkeld.

Het ontwikkelen van bedrijventerrein Klei Oost is het gevolg van afspraken die voortvloeiden uit de samenwerking in het project 'Knoop Leiden-West'. Conform de afspraken die eind jaren negentig gemaakt zijn met de gemeente Katwijk, was de gemeente Noordwijk verplicht een aantal Katwijkse bedrijven de mogelijkheid te bieden kavels in het gebied Klei Oost te kopen.

Bij de inrichting van Klei Oost is veel aandacht besteed aan groen. De groenvariant kwam als favoriet uit een inspraakronde die de gemeente organiseerde in de zomer van 2009 voor de ondernemers in Klei Oost. Zij vonden dat parkeren goed kon op het eigen terrein.

Space Business Park

sector.

Het Space Business Park is een hoogwaardig bedrijvenpark van 15 hectare aan de Zwarteweg te Noordwijk, dat nog in ontwikkeling is. Het ligt tegenover technologisch centrum ESTEC en is bedoeld voor de vestiging van lucht- en ruimtevaartgeoriënteerde en andere hoogwaardig kennisintensieve bedrijven. Het Space Business Park is de enige Science and Technology Park in Nederland dat zich richt op de Space Technology

Op 21 oktober 1997 stelde de gemeenteraad de Integrale Beleidsvisie Space Business Park vast, na een gezamenlijk haalbaarheidsonderzoek van de gemeente Noordwijk, de provincie Zuid-Holland en het Ministerie van Economische Zaken. In 2006 is de ontwikkeling daadwerkelijk gestart. Door de specifieke doelgroep en het hoogwaardige karakter van het terrein gaat het om een ontwikkeling met een bovengemiddeld lange doorlooptijd. Zo komt uit onderzoek naar voren dat de meeste campussen en kennisparken die zich nu in de volwassen fase bevinden minimaal 25 jaar nodig hebben gehad om te ontwikkelen.

ESA heeft 5 hectare aangekocht voor uitbreiding van ESTEC (ESTEC II). Verder zijn er in de periode 2010 - 2013 vier gebouwen op het Space Business Park gerealiseerd, die meerdere bedrijven huisvesten. Drie van de vier gebouwen zijn in gebruik door bedrijven die vooral actief zijn in het 'downstream' segment. Het vierde gebouw is een zogenaamde 'incubator', het European Space Innovation Centre (ESIC).

Minister Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu, tekende op maandag 30 mei 2016 de papieren die de komst van het Galileo Reference Centre naar Noordwijk definitief maakte. Het centrum maakt onderdeel uit van het Europese satellietnavigatiesysteem Galileo en is een plek die is toegerust op het verwerken en analyseren van datastromen, afkomstig van de Galileo-satellieten. Het centrum wordt gebouwd op het ESTEC II gedeelte van het Space Business Park en dient voor 1 juli 2017 operationeel te zijn.

Naast het Space Business Park zijn er geen direct concurrerende terreinen in Nederland aanwezig. Daardoor is het Space Business Park een uniek concept op nationaal niveau. Concurrenten zijn buiten Nederland te vinden, zoals het Franse Cite de l'Espace in Toulouse, het Duitse German Aerospace Center in Oberpfaffenhofen en het Belgische Centre Spatial Liège te Luik.

Zorg

De zorg in Noordwijk kent een rijke, maar ook bewogen geschiedenis. Al in de middeleeuwen lag in Noordwijk-Binnen het St. Barbara-convent. De zusters van dit klooster wijdden zich aan de kruidenteelt, en in de 18e en 19e eeuw groeide Noordwijk uit tot het belangrijkste

kruidencentrum van Nederland. De ontdekking van chemisch bereide geneesmiddelen was echter de doodsteek voor de kruidenteelt.

Rond 1866 was men overtuigd van de medicinale werking van het zeewater. Mensen kwamen speciaal naar Noordwijk om te baden en de heilzame frisse zeelucht in te ademen. Noordwijk werd een kuuroord. De hotels in Noordwijk speelden hier al snel op in door badmannen in dienst te nemen die ervoor zorgden dat men doormiddel van speciale badkoetsjes te water ging en zo, in gepaste kledij een bad kon nemen.

In 1923 wordt de Dr. mr. Willem van den Bergh stichting geopend, waar zorg wordt verleend aan 'zwakzinnigen'. Deze zorg werd vorm gegeven naar de inzichten van die tijd: cliënten werden opgenomen in grote internaten, die ver van de bewoonde wereld gebouwd werden in de heilzaam geachte bos- of zeelucht.

Op de grens van Noordwijk en Noordwijkerhout is vanaf 1929 de psychiatrische instelling 'Sancta Maria' gevestigd. Sancta Maria en Sint Bavo in Noordwijkerhout fuseren in 1991 tot algemeen psychiatrisch ziekenhuis. Vanaf 2006 wordt het landgoed Sancta Maria niet langer gebruikt als psychiatrisch ziekenhuis en vanaf 2014 is de ontwikkeling van bouwkavels, appartementen en klassieke herenhuizen op het landgoed van start gegaan. Kortom, de zorg in Noordwijk is in het verleden altijd al aan verandering onderhevig geweest.

14.2 Analyse huidige situatie

Noordwijk telt ongeveer 1.460 bedrijfsvestigingen en 12.693 arbeidsplaatsen, zowel vol- als deeltijd. De Noordwijkse economie rust op drie sterke economische clusters. Met 28% van de totale werkgelegenheid is het zorgcluster de grootste werkgever. Daarna komt het spacecluster met 23%. Het aandeel van het toerismecluster in de werkgelegenheid bedraagt circa 14% direct en circa 8% indirect.

Ongeveer 73% van de Noordwijkse beroepsbevolking heeft een baan buiten Noordwijk en ongeveer hetzelfde percentage van de werkgelegenheid in Noordwijk wordt ingevuld door werknemers die in de Duin- en Bollenstreek, de Leidse regio en elders in de provincie wonen. Dit toont ook hoe hecht de Noordwijkse economie is verweven met de regio Duin- en Bollenstreek en Leidse regio.

Kantoren

Het grootste aandeel in het Noordwijkse leegstandspercentage betreft de twee voormalige Zilveren Kruis Achmea gebouwen. Met een functiewijziging van deze beide gebouwen kan de kantorenbalans in Noordwijk weer terug zijn op het gewenste frictieniveau.

Bedrijventerreinen⁸

De Noordwijkse bedrijventerreinen zijn erg belangrijk voor de Noordwijkse economie. In totaal is 35% van de totale werkgelegenheid in Noordwijk (4.700 personen) te vinden op de bedrijventerreinen. De bedrijventerreinen 's Gravendijck en Klei Oost bieden in hoge mate werk aan lager en middelbaar geschoolden. Het Spacecluster op het Space Business Park en ESA ESTEC biedt in grote mate werk aan hoger- en universitair geschoolden.

De activiteiten op de bedrijventerreinen zorgen daarnaast nog eens voor een redelijk hoge indirecte werkgelegenheid van 17% (2.000 banen) in Noordwijk, welke veelal toerisme- en toeleverende activiteiten zijn.

	Ruimtelijk	Arbeid	Vestigingen	Aandeel in Noordwijk

⁸ Adviesrapport Bedrijventerreinenvisie Noordwijk 'Werklocaties met toekomstwaarde', STEC Groep 24 juni 2016

's Gravendijk	Bruto oppervlakte 18,5 hectare Netto oppervlakte 13 hectare Netto reeds uitgegeven 13 hectare	Werkgelegenheid 2011 - 2015 van 1.193 naar 1.041 (-12,7%) Indirecte werkgelegenheid 503 arbeidsplaatsen	Bedrijven 2011 - 2015 Van 74 naar 93 (+25,7%) Leegstand 6,6%	Aandeel totale werkgelegenheid 6,3% Direct aandeel in Noordwijkse economie op bedrijventerreinen 14,3%
Klei Oost (incl. Katwijk)	Bruto oppervlakte 25,6 hectare Netto oppervlakte 18,8 hectare Netto reeds uitgegeven 18,8 hectare	Werkgelegenheid 2011 - 2015 van 833 naar 812 (-2,5%) Indirecte werkgelegenheid 368 arbeidsplaatsen	Bedrijven 2011 - 2015 Van 89 naar 92 (+3,4%) Leegstand 5,8%	Aandeel totale werkgelegenheid 6,3% Direct aandeel in Noordwijkse economie op bedrijventerreinen 8,3%
Space Business Park (incl. ESA ESTEC)	Bruto oppervlakte 15 hectare Netto oppervlakte 11,9 hectare Netto reeds uitgegeven 6,5 hectare	Werkgelegenheid 2011 - 2015 van 2.296 naar 2.843 (+23,8%) Indirecte werkgelegenheid 1.134 arbeidsplaatsen	Bedrijven 2011 - 2015 Van 158 naar 155 (-1,9%) Leegstand 0 %	Aandeel totale werkgelegenheid 22% Direct aandeel in Noordwijkse economie op bedrijventerreinen 77,4%

Uit diverse analyses blijkt dat de bedrijventerreinen van een hoge economische waarde voor de Noordwijkse economie zijn en blijkt dat het over het algemeen goed gaat met de bedrijventerreinen in Noordwijk. Naast de werkgelegenheid vormen de vastgoedwaarden op de terreinen een belangrijke pijler voor de pensioenen van de eigenaar-ondernemers. Aangezien de bedrijventerreinenmarkt in Noordwijk voornamelijk een vervangingsmarkt betreft, is eenzijdige focus op de acquisitie en uitgifte van nieuwe terreinen onwenselijk. Dat betekent dat het op orde houden van de bedrijventerreinen prioriteit heeft, boven het ontwikkelen van nieuwe locaties. De huidige ontwikkelingen dwingen partijen om extra aandacht te besteden aan zaken als leegstand, verkleuring, veiligheid, faciliteiten en bereikbaarheid.

Maar, de gebiedskwaliteit in Noordwijk verkeert zich in relatief goede staat. Dat geeft een sterke uitgangspositie voor verdere economische ontwikkeling. Versterken en behouden van de bestaande voorraad vormt dan ook het leeuwendeel van de opgave.

Het Space Business Park is een duidelijk ander terrein dan 's-Gravendijck en Klei Oost. Het betreft een bedrijventerrein gericht op een specifieke doelgroep, dat bovendien nog volop in ontwikkeling is. Deze ontwikkeling gaat langzaam, maar is inherent aan de 'enge' doelgroep en het hoogwaardige karakter van het terrein. De gemiddelde doorlooptijd van een dergelijk kennispark is minimaal 25 jaar. Het is voor een succesvol Space Business Park belangrijk dat 'de rug recht gehouden wordt'. Alleen dan kan het concept en het park goed van de grond komen.

Hoogwaardige kennistechnologie

Noordwijk neemt een prominente rol binnen de Space Technology sector in. De vestiging van ESA ESTEC speelt hier een belangrijke rol in, maar ESTEC is erg Europees georiënteerd en houdt zich pas sinds enkele jaren bezig met het creëren van betere contacten in Noordwijk en de regio. Dat Nederland relatief weinig bijdraagt aan de optionele programma's van ESA (maar wel van ESTEC profiteert) ligt bij de andere lidstaten van ESA gevoelig: er is dan ook een continue druk om (delen van) ESTEC naar elders te verplaatsen.

Het Space Business Park is het enige Space Technology park in Nederland, wat het op nationaal niveau een unieke vestigingslocatie voor de sector maakt. De gemeente Noordwijk zal vooral actief moeten blijven in het werven hoogwaardige technische 'downstream' bedrijven, het realiseren van ESTEC II, ESA BIC II en het behouden van uitstromende ESA BIC 'start ups'. Dat is op het ogenblik niet gemakkelijk, want het is en blijft een zaak van 'de lange adem'. Soortgelijke parken in Nederland, zoals het Bio Science Park in Leiden, hebben er lang over gedaan om te worden tot wat ze nu zijn.

Alleen door het blijvend participeren van Noordwijk in samenwerkingsverbanden, zoals het Holland Space Cluster, kan de internationale concurrentiekracht van de high tech ruimtevaartindustrie nationaal- en voor Noordwijk behouden blijven en worden vergroot. Met de extra investering vanuit de rijksbegroting vanaf 2018 kan Nederland blijven meedoen aan alle Europese activiteiten en haar huidige stevige ruimtevaart positie handhaven. Het is echter nog steeds de uitdaging van zowel Noordwijk als de Holland Space Cluster partijen, om de maatschappelijke meerwaarde van de ruimtevaart blijvend onder de aandacht te houden bij de burger en politiek.

Zorgbedrijven en instellingen

Het zorgcluster in is al lang één van de pijlers van de Noordwijkse economie (zie hoofdstuk 4). Dit blijkt ook uit recente cijfers over het aantal inschrijvingen en het aantal starters in de zorg en welzijn.

Aantal inschrijvingen Kamer van Koophandel 2008 – 2013, Noordwijk

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gezondheid en welzijn	46	59	125	147	156	168

Bron: Kamer van Koophandel

De grootste werkgever binnen de Noordwijkse gemeentegrenzen is 's Heerenloo, met 1.600 banen. 's Heerenloo is daarmee de op negen na grootste werkgever in de regio Leiden / Duin- en bollenstreek en de 6e grootste zorgwerkgever van de regio. Ongeveer 300 medewerkers en 170 vrijwilligers werken bij het woon-zorgcentrum Groot Hoogwaak en de door hen geleverde thuiszorg⁹. Bij Marente¹⁰ verzorgen 70 zorg-professionals thuiszorg in Noordwijk, waarvan 35 medewerkers zelf in Noordwijk wonen. In het verzorgingshuis en verpleegunit Jeroen ('Sint Jeroen, onderdeel van Marente) werken circa 75 mensen.

De grootste zorgwerkgever en tevens de nummer 1 van de top 100 grootste werkgevers is het LUMC, goed voor 6.900 arbeidsplaatsen. Marente (Voorhout) is de nummer 4 op deze lijst en is goed voor 2.950 banen. Zilveren Kruis Achmea in Leiden neemt met 1.701 banen een 7e positie op deze lijst in. Tenslotte neemt het Diaconessenhuis in Leiden (1.440 banen) een 11e

⁹ Website Groot Hoogwaak, <http://www.groothoogwaak.nl/Over-ons.aspx>

¹⁰ Website Marente, <http://www.marente.nl/>

plaats in en is daarmee de op 7 na grootste werkgever in de zorg in de regio. Bij deze grote 'zorgspelers' zullen ongetwijfeld veel Noordwijkers hun dagelijks brood verdienen.

Samenvattende SWOT

Sterkten (Strengths)	Kansen (Opportunities)
Sterke clusters met (internationale) bedrijven	Diversiteit, o.a. combinatie van kennis, hoogwaardige technologie en creativiteit
Nabijheid van Schiphol, internationale bereikbaarheid	Positioneren van Noordwijk als hét innovatieve Science & Technology center. Campusontwikkeling: aansluiting met universiteiten en hogescholen (Triple Helix)
Vestiging ESA ESTEC, uniek cluster	Innovatie: toegang bieden tot (innovatieve) markten, onderzoeken en technologieën
Positie op het gebied van (Europese) Space Technology	Zorg: creëren en vermarkten van Blue Zones
Centrale geografische ligging ten opzichte van Amsterdam, Leiden en Den Haag	Investeren in ICT infrastructuur
Imago, aantrekkelijke badplaats	Samenwerken: zowel binnen de Noordwijkse clusters als die in de (metropool)regio
Kwaliteit en diversiteit van bedrijventerreinen	Transformatie bedrijfsfuncties (de grote leegstaande kantoren) naar woningbouw of andere (maatschappelijke) functies
Zwaktes (Weaknesses)	Bedreigingen (Threats)
Werkgelegenheid beroepsbevolking afhankelijk van regionale ontwikkelingen	Continue druk om (delen van) ESTEC naar elders te verplaatsen
Versnipperde organisatie van sectoren / clusters	Veranderende economische ordening: economische groei rond hotspots (onder andere binnensteden, stations knooppunten, campussen, onderwijs, zorgclusters) gaat ten koste van andere plekken
Uitstromende ESA BIC 'start ups'	Wijzigende groei beroepsbevolking en arbeidsparticipatie

14.3 Trends en prognoses

Mede door de effecten van de afgelopen recessie ontstaat de komende jaren een nieuwe economische ordening met nieuwe uitdagingen en kennisvragen. Er is economische groei rond hotspots (onder andere binnensteden, stations knooppunten, campussen, onderwijs, zorgclusters) en ook leegstand, verloedering en krimp op andere plekken. Bekende partijen en investeerders vallen weg en nieuwe partijen komen op

In Nederland zijn we in de afgelopen honderden jaren gewend geweest aan een groei van de bevolking. De omslag naar het denken in krimp, in ieder geval voor wat betreft de werkzame beroepsbevolking, vormt de komende jaren dan ook een zeer grote uitdaging. Maar een aantal algemene thema's zullen in de toekomst bepalende trends vormen binnen economische ontwikkelingen.

Duurzaamheid

Energiebesparing in de gebouwde omgeving, het ontwikkelen van groene business cases en het komen tot een lokale strategie voor klimaatadaptie zijn uitdagingen die vaak door overheid, bedrijfsleven en samenleving gezamenlijk worden opgepakt

Duurzaamheid raakt aan integraal werken, sturingsvraagstukken, coalities bouwen en een andere rol van de overheid. Om te komen tot duurzame maatschappelijke en economische ontwikkeling is het integraal werken aan een brede duurzaamheidsagenda cruciaal.

Dorps- en wijk economie

Dorpen, woonwijken en buurten laten een steeds breder palet van economische activiteiten zien. Wijzigende productiestructuur en de opkomst van ICT heeft kansen voor kleine bedrijven vergroot en de ruimtelijke spreiding van bedrijvigheid veranderd. In Noordwijk kan deze trend versterkt neerslaan door de aanleg van een glasvezelnetwerk binnen de bebouwde kom.

Vanuit huis in wijk of buurt kunnen, gemakkelijker dan vroeger, de niet-lokale markten worden bediend. Woningen worden dan (tevens) bedrijfspand. Daarnaast ontstaan er nieuwe kleinschaliger werklocaties in de omgeving van huis (denk aan 'third places'¹¹).

De economische vitaliteit kan per wijk verschillen en een simpel 'one-size-fits-all' beleid voor wijk- en dorpseconomie bestaat niet. Zicht krijgen op de factoren die kleinschalig ondernemerschap kunnen belemmeren dan wel stimuleren is steeds lokaal maatwerk

Vastgoed en vestigingsklimaat

Decennia lang waren demografische en economische groei de motor voor de vastgoedmarkt.

Verstedelijking en aantrekkelijke vestigingsmilieus werden gerealiseerd met (veel) nieuw vastgoed waarmee –en passant- aan publieke en private zijde (veel) geld werd verdiend.

Nu groei als motor voor vastgoed- en gebiedsontwikkeling veelal is weggevallen blijkt niet alleen dat er op veel plekken geen behoefte meer is aan nieuw vastgoed maar ook dat op veel plekken een groeiende leegstand en een structureel overaanbod bestaat. Op veel plekken, maar zeker niet overal. Er zijn ook plekken waar de marktdruk hoog blijft en er behoefte bestaat aan nieuwe ontwikkelingen.

¹¹ Een third place of derde plek, is een plek waar men, naast woning (first place) en werk (second place), naar toe gaat om te ontspannen en waar men deel uitmaakt van het sociale leven. Dit kan een ruimte zoals een park, een plein, een café zijn of zelfs een bibliotheek. Maar bijvoorbeeld ook een winkelcentrum of een (deel van een) binnenstad kan een third place zijn.

De dynamiek concentreert zich op minder plekken dan voorheen. Dat is zichtbaar op verschillende schaalniveaus; de Randstad versus de rest, de stad versus het ommeland en de binnenstad versus aanloopstraten.

Op de meeste plekken is het de opgave om duurzame verstedelijking en een aantrekkelijk vestigingsklimaat te creëren of te behouden zonder uitbreiding of zelfs door inkrimpen. Dat vraagt een andere samenwerking tussen en houding van de traditioneel betrokken partijen en biedt bovendien ruimte voor nieuw ondernemerschap.

Bedrijventerreinen

De tendens dat het aandeel van de werkgelegenheid op bedrijventerreinen toeneemt, is voorbij. Bedrijventerreinen verliezen in het komende decennium naar verwachting marktaandeel aan informele locaties. Ook in Holland Rijnland zal dit het geval zijn. De vraag naar bedrijventerreinen is vooral afkomstig van handelsbedrijven en zakelijke dienstverlening. De uitbreidingsvraag concentreert zich in de stedelijke as Leiden-Katwijk. In de Bollenstreek (waaronder Noordwijk) is de uitbreidingsvraag waarschijnlijk negatief. Dat betekent dat het op orde houden van de Noordwijkse bedrijventerreinen prioriteit heeft, boven het ontwikkelen van nieuwe locaties.

14.4 Beleidskaders

Rijksbeleid¹²

Nederland bereikt in 2015 voor het eerst weer het **bbp**¹³-niveau van voor de economische crisis. De economie is door een diep dal gegaan. Na de crisis volgde een langzaam maar zeker herstel dat sinds dit jaar breed wordt gedragen. Daarmee wordt 2016 een jaar om vooruit te kijken; een jaar waarin voor het kabinet de beleidsfocus verschuift van het accommoderen van herstel naar het mogelijk maken van duurzame groei van de maatschappelijke welvaart in meest ruime zin.

In 2016 werkt het Ministerie van Economische Zaken verder aan het versterken van onze economische kracht met een breed pakket aan maatregelen, gericht op de uitdagingen van vandaag en morgen. Dit doet het in samenwerking met maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen, medeoverheden, en met de Europese en andere internationale partners.

Het EU-voorzitterschap van Nederland in de eerste helft van 2016 biedt de mogelijkheid om onderwerpen als de interne markt voor producten en diensten en betere regelgeving verder te brengen en het verdienvermogen van Nederland en Europa te vergroten.

De prioriteiten van het economisch beleid liggen op het gebied van vernieuwen, verduurzamen en verbinden. Vernieuwen, omdat ruimte voor innovatie en vernieuwing in brede zin cruciaal is voor economische groei. Verduurzamen, omdat groei niet ten koste mag gaan van onze toekomstige welvaart in brede zin. Verbinden, omdat goed beleid alleen in constructieve dialoog en samenwerking met stakeholders tot stand komt.

In 2016 verschuift de beleidsfocus van herstel naar groei. Het Ministerie van Economische Zaken blijft zich onverminderd inspannen voor een duurzaam, ondernemend Nederland, met een sterke internationale concurrentiepositie. Het doet dat niet alleen, maar in verbinding met

¹² Rijksbegroting 2016 - xiii Economische Zaken

¹³ Bruto Binnenlands Product (bbp). Het bbp is de totale toegevoegde waarde van alle in een land geproduceerde finale goederen en diensten. De 'toegevoegde waarde' is de totale waarde van de geproduceerde goederen en diensten, minus de waarde van wat er bij de productie is verbruikt. Het verbruik bij de productie bestaat niet alleen uit goederen zoals grondstoffen en halffabricaten (bijvoorbeeld auto-onderdelen), maar ook uit diensten zoals ingekocht automatiseringswerk en ingehuurd (uitzend)personeel. Bij een economische krimp, zoals in 2009, 2012 en 2013, is de omvang van de economie (ofwel het bbp) kleiner dan in het jaar ervoor. De economische groei of krimp in een jaar is de procentuele verandering van het bbp ten opzichte van een jaar eerder.

de samenleving. In de overtuiging dat alleen in samenwerking tussen overheid, onderwijs, wetenschap, bedrijfsleven en burgers de uitdagingen van morgen kunnen worden omgezet in de kansen van vandaag.

*Provinciaal beleid*¹⁴

De Zuid-Hollandse economie zit in een transitie. Het Rotterdamse havengebied verandert van een klassieke haven economie in een kennisintensief complex, gebaseerd op (informatie-) technologie, groene grondstoffen en slimme diensten. De tuinbouwsector vernieuwt en verduurzaamt, om zijn positie als grootste productie- en handelscentrum van versproducten ter wereld te behouden. De kennisinfrastructuur en zakelijke dienstverlening spelen een steeds grotere rol bij het ontwikkelen van innovatieve economische activiteiten.

De provincie Zuid-Holland wil de transitie van haar economie ondersteunen en versnellen:

- Door het bieden van de juiste ruimtelijke randvoorwaarden en een goede bereikbaarheid.
- Door het versterken van de kennisinfrastructuur en die te verbinden met de vernieuwingsopgaven van de tuinbouw en de haven.
- Door te bouwen aan krachtige en levendige stedelijke centra waar kantoren, horeca, woningen, detailhandel en culturele voorzieningen elkaar versterken en bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
- Door bedrijven te ondersteunen bij het beperken en verduurzamen van hun energiegebruik.
- Door het bij elkaar brengen van partijen vanuit gedeelde ambities en opgaven om innovatie te bevorderen.

Kantoren

Het planaanbod voor kantoren wijkt af van de veranderde maatschappelijke vraag. De leegstand neemt toe. De provincie wil dat zoveel mogelijk in de behoefte wordt voorzien via de bestaande voorraad. Dat kan door hergebruik en zo nodig vernieuwbouw. Voor bedrijven en gemeenten is daarnaast de transformatie van kantoren naar andere functies een belangrijke opgave. De provincie bevordert dat het aanbod aan plannen voor kantoorlocaties beter aansluit bij de ontwikkeling van de vraag. Met deze inzet ontstaat op termijn een gezonde markt en wordt nieuwe leegstand voorkomen.

De provincie heeft aan samenwerkende gemeenten (regio's) gevraagd om een regionale kantorenvisie op te stellen op basis van vooraf door de provincie aangegeven uitgangspunten:

- Vraag en aanbod van kantoren passen in kwantitatieve zin binnen de door de provincie vastgestelde regionale randtotalen;
- De regionale kantorenvisie gaat in op het (her)gebruik van het bestaande, beschikbare aanbod kantoren (Ladder voor Duurzame Verstedelijking);
- De regionale kantorenvisie borgt de afstemming tussen de kantoorgemeenten, geeft inzicht in transformaties en een indicatie van de omvang van de te realiseren onttrekkingen tot 2020;
- Het uitgangspunt van de regionale kantorenvisie is het benutten van de harde plancapaciteit op de kantorenconcentratielocaties en daarna het realiseren van de (eventuele) nog resterende nieuwbouwbehoefte door het omzetten van zachte naar harde plancapaciteit op de kantorenconcentratielocaties of door handhaving van (een deel van) de harde plancapaciteit op andere locaties waar die al bestemd is.

De provincie heeft de aangeboden regionale visies aanvaard tot 1 juli 2018. Voor het verstrijken van die datum zal de provincie in afstemming met de regio's nieuwe vraagstellingen (laten) opstellen en de kaders voor de nieuwe periode opstellen.

Bedrijventerreinen

Voor bedrijventerreinen wil de provincie de match tussen vraag en aanbod verbeteren. De huidige mismatch is kwalitatief en kwantitatief van aard, en er is te weinig ruimte voor functiemenging. Er zijn onvoldoende geschikte terreinen en plannen voor de ontwikkeling van

¹⁴ Provincie Zuid Holland – Visie ruimte en mobiliteit

de economische topsectoren, zoals het havenindustriële complex, de greenports en de kennis- en diensteneconomie tussen Leiden en Dordrecht.

Deze terreinen moeten goed aangesloten zijn op het hoofdwegennet en, mede door de clustering, bij voorkeur geschikt zijn voor multimodaal vervoer. Ook haven gerelateerde regio's kennen een tekort aan bedrijventerreinen. Herstructurering van bestaande terreinen en aanleg van nieuwe terreinen blijft daarom nodig. Enkele regio's hebben een overschot aan bedrijventerreinen.

De vraag naar functiemenging in stedelijke gebieden neemt toe. De provincie wil ook ruimte bieden aan organische ontwikkeling en functiemenging vanuit een oogpunt van betere benutting en kwaliteitsverbetering van het bestaand stads- en dorpsgebied. Met name bedrijventerreinen met milieucategorie 1 en 2 lenen zich voor functiemenging. In mindere mate is functiemenging ook mogelijk op bedrijventerreinen met milieucategorie 3, mits de belangen van bedrijven niet geschaad worden. Bedrijventerreinen met milieucategorie 4 en hoger verdragen zich niet met functiemenging, zeker niet met gevoelige functies zoals wonen.

Vergroten agglomeratiekracht

De provincie kent twee dominante ruimtelijk-economische structuren: een fijnmazig stedelijk systeem, waar kennis en dienstverlening de boventoon voeren, en een complex logistiek-industriële systeem van mainport en greenports.

Beide systemen verschillen van elkaar en hebben potentieel conflicterende belangen. Zo zijn voor de kennis- en diensteneconomie de sfeer en de voorzieningen van de stad belangrijk. Voor de (agro)industriële sectoren zijn dat ruimte en infrastructuur. Dit duale gezicht van Zuid-Holland biedt echter ook kansen voor vernieuwing. De provincie bevordert de samenhang en synergie tussen beide ruimtelijk economische systemen.

Relevant voor Noordwijk is een gezamenlijke economische agenda van overheden, bedrijven en kennisinstellingen in de Zuidvleugel met bijbehorend regionaal ontwikkelingsbedrijf en de gemeenschappelijke investeringen in de regionale kennisinfrastructuur, in het bijzonder de campusvorming rond de universiteiten.

Een voor Noordwijk belangrijk aantal essentiële regionale speerpunten worden uitgewerkt op Holland Rijnland-niveau. Dit zijn topsectoren die al volop aanwezig zijn in onze regio en betreffen de sectoren Bio- & Lifescience, Greenports (tuinbouwsector), Space (Hightech industrie) en Biobased Economy.

Deze speerpunten zijn belangrijk voor alle gemeenten binnen Holland Rijnland. Sommige gemeenten bieden onderdak aan deze sectoren, andere leveren aantrekkelijke expatmilieus, hooggekwalificeerde medewerkers, kennisinstellingen of toeleveranciers. Versterking van deze sectoren, levert regio brede werkgelegenheid op. Leiden pakt in eerste instantie zelf de ontwikkeling op van het Bio- & Lifescience -cluster, de regio faciliteert waar nodig. De andere sectoren vragen meer om een gezamenlijk regionaal initiatief.

14.5 Beleidsinzet

Noordwijk streeft naar een duurzame, sterke- en diverse economie in 2030. Zorg, Space Technology en Toerisme zijn de sterke clusters die de pijlers vormen voor een innovatief ondernemersklimaat waarbinnen maatschappelijk betrokken ondernemers en inwoners werken en leven in een goed ontwikkelde wijk economie.

De gunstige economische uitgangspositie van Noordwijk in de (sub) regio worden op de lange termijn behouden en waar mogelijk versterkt. Dit wordt bereikt door de innovatiekracht van Noordwijk (verder) ontwikkelen en ten gelde te maken, zorg dragen voor kwalitatieve groei van de lokale economie en waar mogelijk op verschillende niveaus inspelen op de veranderende vraag van inwoners, bedrijven en consumenten.

Wijk economie

Bedrijventerreinen zullen in het komende decennium naar verwachting marktaandeel verliezen aan informele locaties. Daarentegen laten dorpen, woonwijken en buurten een steeds breder palet van economische activiteiten zien. Een wijzigende economische structuur en de verdere

opmars van ICT vergroot kansen voor kleine bedrijven en verandert de ruimtelijke spreiding van bedrijvigheid.

In Noordwijk wil op deze trend inspelen en diverse in de wijk passende economische ontwikkelingen versterken en versnellen door de aanleg van een glasvezelnetwerk binnen de bebouwde kom. Vanuit huis in wijk of buurt kunnen, gemakkelijker dan vroeger, de niet-lokale markten worden bediend. Woningen worden dan (ook) bedrijfspand. Daarnaast ontstaan er nieuwe kleinschaliger werklocaties in de omgeving van het huis en in het dorp (denk aan 'third places') en de bouw van atelierwoningen in nieuwbouwprojecten in- en aansluitend aan de kernen.

Deze economische vitaliteit kan per wijk verschillen en een simpel 'one-size-fits-all' beleid voor wijk- en dorpseconomie bestaat niet. Zicht krijgen op de factoren die kleinschalig ondernemerschap kunnen belemmeren dan wel stimuleren is steeds lokaal maatwerk. Dat wil Noordwijk leveren.

Noordwijk wil tijdig beleidsmatig anticiperen op deze trend om het innovatief en kwalitatief vermogen van de lokale economie op korte en langere termijn te stimuleren.

Beleidsinzet

- Flexibele bestemmingsplannen kunnen de weg vrij maken voor een reeks innovatieve experimenten die bijvoorbeeld stagnerende gebiedsontwikkeling kunnen stimuleren. Met het toepassen van flexibele bestemmingsplannen blijft de rechtszekerheid voor burgers op peil en kunnen gemeenten de regierol behouden en kan op verschillende niveaus ingespeeld worden op de veranderende vraag van inwoners, bedrijven en consumenten.
- Noordwijk onderzoekt de mogelijkheden voor meer hybride vormen van economische activiteiten, zoals functievermenging in een bedrijfspand, showroom, research, verkoop, etc.
- Om de wijk economie te kunnen stimuleren zal in de uitleg- en herstructureringsgebieden meer functiemenging worden toegepast. Denk hier bijvoorbeeld aan de zogenaamde woon-werk woningen voor zzp'ers, starters en kleinschalige niet hinderlijke bedrijvigheid.

Kantoren

De groei van de kantorensector zwakt de komende decennia sterk af. Het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) is in 2012 uitgegaan van een nog licht groeiende kantoorhoudende werkgelegenheid tot 2020. In de gehele provincie Zuid Holland groeit het aantal kantoorbanen naar verwachting met 11% tot 2020. De groei is wat sterker in de stedelijke agglomeraties rond Den Haag en Rotterdam.

Na 2020 neemt het aantal kantoorbanen in de provincie niet verder toe. Alleen voor de regio Haaglanden wordt nog van een lichte groei uitgegaan. De overige regio's kennen een licht krimpende kantoorhoudende werkgelegenheid. Dat betekent dat de nieuwbouwvraag volledig wordt gedreven door een kwaliteitsvraag.

In Holland Rijnland zal de kantorenvorraad naar verwachting niet veel meer toenemen, dus ook zeker niet in een lokaal georiënteerde kantorenmarkt als Noordwijk. Om deze reden heeft de gemeente Noordwijk binnen de Kantorenstrategie Holland Rijnland (2012) afspraken gemaakt om de leegstand van kantoren aan te pakken, om zo de verspilling van ruimte en kapitaal tegengaan.

Uit de gegevens blijkt dat het percentage leegstaande kantoren in Noordwijk sinds 2012 explosief stijgt, van 5,3% in 2011 naar 16,8% in 2014. Aangezien er bij een frictieleegstand (5% à 8% van de totale voorraad) sprake is van een gezonde marktsituatie, is dan ook goed te zien dat er in Noordwijk tot aan 2011 sprake was van een gezonde kantorenmarkt. Vervolgens is het leegstandspercentage in Noordwijk gedaald van 14,3% in 2015 naar 12,2% in 2016.

Het grootste aandeel in het Noordwijkse leegstandspercentage betreft de twee voormalige Zilveren Kruis Achmea gebouwen. Met een functiewijziging van deze beide gebouwen is de kantorenbalans in Noordwijk weer terug op het gewenste frictieniveau.

Beleidsinzet

- Het grootste aandeel in het Noordwijkse leegstandspercentage betreft op dit moment de twee voormalige Zilveren Kruis Achmea gebouwen. Om de kantorenbalans in Noordwijk te herstellen wordt herontwikkeling / functiewijziging van de voormalig Zilveren Kruis Achmea gebouwen maximaal gefaciliteerd. Na realisatie komen andere kantoor- en bedrijfspanden niet meer 'automatisch' in aanmerking voor de functiewijziging naar woningen. De nota 'Starten met wonen' (2013) heeft dan zijn doel bereikt en komt te vervallen.
- Vanaf het moment dat de vraag en aanbod van de Noordwijkse kantorenmarkt in balans is gebracht wordt er gestreefd naar een leegstandspercentage van 5% tot 8% (frictieleegstand) ten opzichte van het totaal aantal aanwezige meters kantooroppervlakte in de gemeente.

Bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen zijn van een hoge economische waarde voor de Noordwijkse economie en over het algemeen gaat het goed met de bedrijventerreinen in Noordwijk. Naast de werkgelegenheid vormen de vastgoedwaarden op de terreinen een belangrijke pijler voor de pensioenen van de eigenaar-ondernemers.

Aangezien de bedrijventerreinenmarkt in Noordwijk voornamelijk een vervangingsmarkt betreft, is eenzijdige focus op de acquisitie en uitgifte van nieuwe terreinen onwenselijk. Dat betekent dat het op orde houden van de bedrijventerreinen prioriteit heeft, boven het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen.

De huidige ontwikkelingen dwingen partijen om extra aandacht te besteden aan zaken als leegstand, verkleuring, veiligheid, faciliteiten en bereikbaarheid. Versterken en behouden van de bestaande voorraad vormt dan ook het leeuwendeel van de opgave voor het op orde houden van de bedrijventerreinen. De gemeente zorgt ervoor dat de openbare ruimte op de bedrijventerreinen op een prima basisniveau is, op voorwaarde dat ook ondernemers en eigenaren van de bedrijfsgebouwen zich inspannen om hun kavel en panden een verzorgde uitstraling te geven en de courantheid te verbeteren. Leegstand van panden en kavels wordt tot het minimale beperkt.

Bedrijventerrein 's-Gravendijck is een belangrijk terrein voor het MKB van Noordwijk. Het terrein is en blijft in de komende jaren de locatie in Noordwijk waar ambachtelijke en traditionele bedrijvigheid (waaronder logistiek, productie, reparatie- en installatietechniekbedrijven, bouw en groothandel) zijn bedrijfsactiviteiten kan uitoefenen of zich kan vestigen.

Vooraf voor het Space Business Park is -en blijft- profilering en branding zeer belangrijk. Het terrein is een hoogwaardig en kwalitatief zeer onderscheidend thematerrein waar de gehele bedrijventerreinen structuur van Noordwijk baat bij kan hebben. Het Space Business Park wordt ondersteund door de 'specials' 's Gravedijck en Klei Oost. Wanneer dan ook de basisvoorwaarden op orde zijn (zoals een goed georganiseerde samenwerking en een schoon, heel, veilig terrein) ontstaat er sterke bedrijventerreinenportefeuille.

Beleidsinzet

- Sterk (blijven) inzetten op de profilering én branding van het Spacecluster (Space Business Park en ESA ESTEC). Het Spacecluster (Space Business Park en ESA ESTEC) is een sterk product en gezichtsbepalend voor de gemeente Noordwijk. Door het Spacecluster sterk te blijven profileren en het Space Business Park op de kaart te zetten als innovatief thematisch bedrijventerrein, zal Noordwijk als geheel (verder) op de kaart komen te staan als 'Space Technology' gerelateerde gemeente. Er wordt op deze manier een aantrekkelijk vestigingsklimaat in Noordwijk gecreëerd rondom het thema Space Technology.
- 's Gravedijck grenst geografisch aan Space Business Park en kan een overloop vormen voor bedrijven die weliswaar aan 'space' zijn gerelateerd maar in eerste instantie een degelijk en functioneel terrein zoeken om zicht te vestigen. Vanuit 's-Gravedijck kunnen deze terreinen doorgroeien naar bijvoorbeeld Space Businesspark.

's-Gravendijk heeft op deze manier een overloophandicap maar ook een voedingsfunctie voor Space Businesspark

- De gemeente zet in op goed relatiebeheer met de bestaande bedrijven op de bedrijventerreinen en gerichte acquisitie. Dit door excellente dienstverlening wat betreft vergunningen, investeringsgerichte bestemmingsplannen (Omgevingswet) en voldoende en kwalitatief goed accountmanagement. De gemeente treedt daarbij op als strategisch partner door middel van direct-, betrokken- en proactief accountmanagement richting private partijen. Vooral voor de toekomstige (door)ontwikkeling van het Spacecluster 'product' is dit een belangrijke voorwaarde. Vanuit de bedrijven/ondernemers dient er een goede en representatieve op een bedrijventerrein aanwezig te zijn. Ondernemers en eigenaren zijn verantwoordelijk voor een goede onderlinge samenwerking zodat zij ook zorg kunnen dragen voor hun belangenbehartiging richting de gemeente.
- Voor bedrijventerrein 's Gravendijk wordt ingezet op het consolideren van het terrein als functioneel terrein, door de huidige functie naar de toekomst toe te borgen en waar mogelijk te versterken. 's-Gravendijk functioneert als bedrijventerrein op hoofdlijnen prima, maar het terrein vertoont nu echter wel eerste tekenen van veroudering en verpaupering. Om het terrein levendig, vitaal en kwalitatief hoogwaardig te houden voor bestaande bedrijven en mogelijke toekomstige vestigers dient het terrein hoofd te bieden aan opgaven als: het voorkomen van verdere verkleuring van het terrein, verlagen van de parkeerdruk, het creëren van een levendige en vitale werkomgeving en het verbeteren van de (digitale) bereikbaarheid van het terrein.
- Het behouden van Klei Oost als functioneel terrein vormt de beleidsinzet voor dit bedrijventerrein, want Klei Oost functioneert momenteel prima en vraagt vooralsnog niet om concrete acties. Op het terrein Klei Oost zijn vooral reguliere bedrijven gevestigd. Op enkele plekken komen er ook andere functies voor, zoals kantoren, autoshowrooms en sportscholen. De kantoren en sportscholen zijn gevestigd in bedrijfsverzamelgebouwen. Naar de toekomst toe is het goed om deze invulling te handhaven. De gemeente en ondernemers spannen zich samen in om het terrein schoon, heel en veilig te krijgen en te houden. Opvallend is dat betrokkenheid van de ondernemers op Klei Oost zich veelal op de gemeente Katwijk richt. Dit is goed te verklaren omdat het terrein aan de Katwijkse terreinen grenst. Het is als gemeente wel belangrijk feeling met de ondernemers op het terrein te houden, dat gebeurt momenteel mogelijk te weinig.
- Waar mogelijk kunnen ondernemers en eigenaren (een deel van) het beheer en onderhoud van de openbare ruimte overnemen. Dit biedt ondernemers en eigenaren de mogelijkheid om – naar wens / vraagbehoefte – de kwaliteit van beheer en onderhoud naar een hoger (plus)niveau te brengen door hier zelf ook in te investeren. In dat kader is het voor 's-Gravendijk en Klei Oost belangrijk dat de organisatiegraad van ondernemers / eigenaren versterkt wordt, zodat zij een goede gesprekspartner kunnen zijn voor de gemeente en eventuele overheveling van taken ook echt robuust en met vertrouwen kan plaatsvinden.

Hoogwaardige kennistechnologie

Zonder 'Space Technology' worden smartphones, radio's en televisies onbruikbaar, omdat ze werken op basis van satellietdata. Navigeren op zee, op het land en in de lucht wordt een stuk lastiger zonder GPS. Noordwijk neemt een prominente rol binnen de Space Technology sector in. De vestiging van ESA / ESTEC speelt hier een belangrijke rol in, maar ESTEC is erg Europees georiënteerd en houdt zich pas sinds enkele jaren bezig met het creëren van betere contacten in Noordwijk en de regio.

Beleidsinzet

- De gemeente Noordwijk zal vooral actief moeten blijven in het werven hoogwaardige technische 'downstream' bedrijven op het Space Business Park. De gemeente ontwikkelt een dienst / product die geïnteresseerde bedrijven maximaal kan faciliteren in de realisatie van gebouwen / terreinen, het realiseren van de uitbreiding van de

huidige faciliteiten van ESTEC op het ESTEC II terrein, realiseren van een 'fab lab', de uitbreiding van de huidige incubator (ESA BIC II Incubator) en het Galileo Reference center.

- 'Downstream' innovaties dienen bevorderd te worden. De bevordering van 'downstream' innovaties is een vanzelfsprekende ambitie die onderdeel moet zijn van een langjarige visie. Om het downstreampotentieel om te zetten in business is de koppeling met onderzoek van groot belang. Noordwijk kan hier een nadrukkelijk een rol in spelen door het starten van projecten op het gebied van het ontwikkelen van het businesspotentieel van downstream toepassingen, afkomstig uit de ruimtevaart. Bijvoorbeeld door het opstarten van concrete programma's met als doel aardobservatiedata beter te benutten voor andere economische sectoren (de water- en deltasector, land- en tuinbouw, mobiliteit, klimaat en milieu en energie).
- Noordwijk wil als testgemeente (living lab) fungeren voor het testen en toepassen van allerlei technieken: bijvoorbeeld het verbeteren van teamprestaties van Noordwijkse sportclubs (bijvoorbeeld JOHAN), ouderen die gebruik maken van domotica et cetera.
- Door het bevorderen van kennisvalorisatie kan wetenschappelijke kennis in de praktijk worden benut. Valorisatie ligt dicht bij het begrip innovatie. Innovatie is het omzetten van nieuwe combinaties (inventies) in de realiteit, dus toepassing ervan in een product of een proces. De gemeente kan kennisvalorisatie op verschillende manieren bevorderen: opzetten met netwerk, campusvorming, de uitstroom van ESA-BIC startups accommoderen binnen de Noordwijkse wijk economie en / of projecten opstarten waarbij het overbrengen van kennis naar het reguliere onderwijs (bijvoorbeeld onderdelen van ESA BIC overbrengen bij het Northgo college) het voornaamste doel is.
- Om de innovatiekracht van Noordwijk (verder) te ontwikkelen en ten gelde te maken is het ontwikkelen van een duurzaam ondernemersklimaat een belangrijke voorwaarde. Het ontwikkelen van duurzame gemeenschap (Sustainable Community) heeft tot doel de economische, sociale en ecologische doelstellingen te integreren. Om tot een duurzaam ondernemersklimaat te kunnen komen, onderzoekt de gemeente de expat gemeenschap in Noordwijk en de regio, met als doel om deze gemeenschap (waar nodig) beter te faciliteren.
- Space Technology verdient een sterkere plaats in de Marketing van Noordwijk. Met het faciliteren van een state of the art belevings gamification 'Space Experience Center', in combinatie met de transformatie van het huidige Space Expo kan Noordwijk letterlijk de 'Space to be' worden.
- Uiteraard dient Noordwijk aangesloten te blijven bij regionale ontwikkelingsinitiatieven zoals het Holland Space Cluster, de Economische Agenda Zuidvleugel, de Leidse regio en de metropoolregio's Den Haag, Rotterdam en Amsterdam. Met het oog op het versterken van het netwerk, het uitwisselen van informatie en het verkrijgen van subsidies kan samengewerkt worden met andere kennisclusters in Nederland (bijvoorbeeld de Brainport in Eindhoven).

Zorg

Noordwijk beschikt over de ideale omgeving voor de zorg en vitaliteit van nu en de toekomst. Zee, strand, duinen, bos, sportfaciliteiten en verenigingen, gezond eten, professionele zorginstellingen en zorg-bedrijven, hotels, restaurants, wellness en nog veel meer. Er zijn al veel bedrijven en organisaties die hier een rol in spelen voor de eigen bewoners, maar ook van (ver) daarbuiten.

De zorgsector zoals we die vandaag kennen is al een professionele en succesvolle branche in Noordwijk die ook nog eens één van de grootste werkgevers in onze gemeente is. Het compleet in kaart brengen en duidelijk presenteren voor de (toekomstige) klanten wat er hier te halen valt, behoeft nog aandacht.

Op dit moment wordt er in Noordwijk en de regio gekeken naar de zogenaamde Blue Zones en het nut en de noodzaak om daar bij te horen. Dit befaamde label sluit goed aan op de doelstellingen en mogelijkheden die Noordwijk (deels) al heeft. Het label is er voor jong en oud

en gaat niet alleen over zorg en vitaliteit voor de mensen zelf. Het gaat juist over de hele manier van leven.

Dus gezond leven door bewust en gezond eten, vitaliteit op peil houden door een goede balans tussen inspanning en ontspanning (zowel fysiek als mentaal). Maar ook in richtinggevende zin helpt het label ons na te denken over zaken als infrastructuur, wonen, onderwijs en werken.

Beleidsinzet

- Inventariseren en visualiseren van de bestaande situatie, teneinde te kunnen bepalen of bestaande faciliteiten en business compleet is of niet mag veranderen. De mogelijke wens tot het binden van nieuwe labels en keurmerken aan Noordwijk zal uit verschillende samenwerkingsverbanden moeten blijken. Deze inventarisatie is op korte termijn gewenst, maar is echter nooit af. De behoefte van de klant verandert tenslotte iedere dag.
- Er is een groeiende behoefte aan menselijk kapitaal. Extra aandacht voor onderwijs is dan ook direct nodig. Zijn er voldoende scholen met het juiste onderwijs? Sluit het curriculum aan op de zorg en vitaliteitsvraag van nu en de nabije toekomst? Hoe enthousiasmeren we de toekomstige medewerker voor deze sector? Het gaat tenslotte niet meer alleen om handen aan het bed. Bij een toenemende hoeveelheid arbeidsplaatsen zal er ook gedacht moeten worden aan de voorzieningen en bereikbaarheid voor de werknemers van buiten Noordwijk. Wellicht zijn meer passende woningen voor de werknemers die in Noordwijk willen(blijven) wonen nodig.
- Gemeente, organisaties, het bedrijfsleven en bewoners zullen voor veel opgaven samen moeten werken, want deze opgave is te groot voor ieder op zich. Samenwerking verrijkt, stimuleert, optimaliseert en zorgt voor het behalen van de gewenste doelen. Zonder de benodigde samenwerking zal het eindresultaat minder zijn en / of zelfs niet gehaald worden. Voor iedere opgave zal er goed gekeken moeten worden met wie en hoe samenwerkingen tot stand behoren te komen.
- Om de mate van succes en invloeden op de strategische ontwikkeling van Noordwijk te kunnen meten is een Blue Zone-monitor benodigd. Welke feiten en cijfers zijn bepalend voor het succes en hoe kunnen we die meten? Welke ontwikkelingen in de regio hebben invloed op de ontwikkelingen in Noordwijk? Er zijn veel bestaande data, die aangevuld met informatie uit het bedrijfsleven al een goed beeld kunnen geven.

Het uitdragen van een eenduidige boodschap, doormiddel van een gedegen marketing- en communicatiestrategie, moet een succesvolle ontwikkeling van Blue Zone Noordwijk mogelijk maken.

15. Winkelvoorzieningen

15.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Het winkelloppervlak in Nederland is sinds 2001 met circa 25% toegenomen en in de non food sector met maar liefst 40%. Deze enorme groei is veroorzaakt door schaalvergroting van winkels en door de grote hoeveelheid planmatig ontwikkelde winkelprojecten die de afgelopen jaren op de markt zijn gekomen.

Tegenover het fors gegroeide aanbod staat een stagnerende vraagzijde, met name sinds 2008. Dit komt ten eerste doordat consumenten minder besteden als gevolg van de (nasleep van de) economische recessie (met name in non-foodsector).

Daarnaast heeft de toenemende vergrijzing van consumenten een nadelig effect op de omzet: ouderen besteden gemiddeld minder in winkels dan de leeftijdsgroepen tussen de 20 en 65 jaar (gezinsvorming, carrière, groter wonen, etc.). In sommige gebieden leidt ook bevolkingskrimp tot een afname van het bestedingspotentieel.

Ook vindt een verschuiving plaats van bestedingen van fysieke winkels naar webshops. Het marktaandeel van internet in de totale detailhandelsbestedingen groeide van minder dan 1% in 2002 naar meer dan 6% in 2014. In de niet-dagelijkse sector heeft internet inmiddels een marktaandeel van 11%. Vooral in deze sector wordt nog een forse groei van het internet winkelen verwacht (20 à 30% marktaandeel in 2020). Het marktaandeel internet in food is tot nu toe zeer klein ($\pm 1\%$) mede door de fijnmazige structuur, aard van het product (vers), lage marges en de complexe logistiek. Innovaties in logistiek en technologie kunnen de invloed van internet ook in deze branche gaan wijzigen.

Het gevolg van deze trends is dat de vloerproductiviteit (omzet/m²) in met name de niet-dagelijkse sector onder grote druk staat. Voor het eerst in de geschiedenis van de detailhandel neemt het winkelloppervlak zelfs af. De leegstand loopt al jaren op. Inmiddels staat 11% van de winkelpanden in Nederland leeg en neemt dit op veel locaties structurele vormen aan.

In de nieuwe winkelmarkt wijzigen winkelformules radicaal hun vestigingsstrategie. Deze is niet langer gericht op expansie en het invullen van 'witte' vlekken (vestigingen in meer winkelgebieden). In toenemende mate focussen zij zich op een beperkter aantal locaties in grote centra en verzorgingsgebieden. Daar wordt geïnvesteerd in uitbreiding en nieuwe winkelconcepten. In middelgrote centra wordt minder vaak nog geïnvesteerd, steeds vaker worden hier ook vestigingen gesloten.

Het winkelaanbod in het middensegment is kwetsbaar (niet onderscheidend genoeg in hoogwaardigheid, bijzonderheid of prijs). De toegevoegde waarde (ten opzichte van internet) is beperkt. Als gevolg van de gewijzigde winkelmarkt is met name in het middensegment de afgelopen jaren een groot aantal nationale winkelketens failliet gegaan (o.a. Schoenenreus, Mexx, Halfords, IT's, Siebel). Ook landelijke warenhuizen (V&D is failliet, Hema en Blokker) hebben het erg zwaar.

Conclusie: de aanbodzijde structureel te groot is in vergelijking tot de vraagzijde, met name in de non-foodsector. Hierdoor vindt in toenemende mate verdringing plaats met een afnemend aantal winkels en toenemende leegstand tot gevolg. De verwachting is dat de afname van het winkelaanbod de komende jaren verder zal doorzetten.

In de detailhandel non-food zien we landelijk momenteel (sept 2015) een duidelijke sentimentsverbetering (lokaal is dit overigens nog niet merkbaar). De particuliere bestedingen nemen toe hetgeen zich ook vertaalt naar een stijging van de bestedingen in de detailhandel non food (ca. 2% 2016). Dit overigens na een aantal jaren waarin de omzet in zijn totaliteit

met meer dan 10% gedaald is (sinds 2008). Daarbij zijn er grote verschillen per branche: bouwen en wonen -31%, consumentenelektronica -28% en huishoudelijke artikelen -27%. Deze omzetsdaling werd vooral veroorzaakt door economische stagnatie en omzetverschuiving van offline naar online winkels.

De huidige verbetering in de non-food is vrijwel over de gehele linie zichtbaar, maar is nog lang niet op het niveau van 2008. De koek wordt voorlopig slechts beperkt groter.

Doe-het-zelfzaken en woninginrichters profiteren van de aantrekkende woningmarkt.

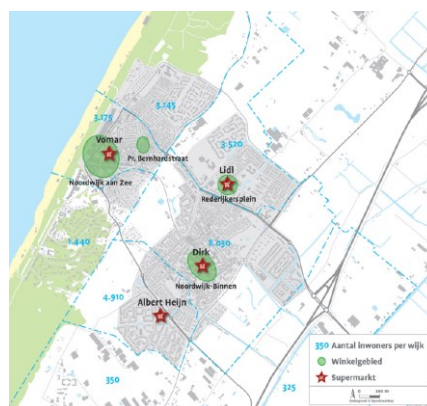
Modewinkels en elektronica-zaken hebben baat bij het verbeterde consumentenvertrouwen waardoor consumenten meer luxe goederen kopen. De sector is hiermee echter niet uit de problemen. Er is namelijk sprake van prijsdruk, waardoor de omzetsijging minder sterk wordt.

Deze prijsdruk komt door de enorme concurrentie die zich vertaalt naar aanhoudende kortingsacties en afprijzingen. Consumenten zijn hieraan gewend geraakt en zijn steeds bewuster op zoek naar waarde voor hun euro's; de prijsdruk zal daarom aanhouden. Retailers moeten hierop blijven inspelen en duidelijke keuzes maken voor doelgroep, locatie, klantverleiding en het juiste serviceniveau.

15.2 Analyse huidige situatie

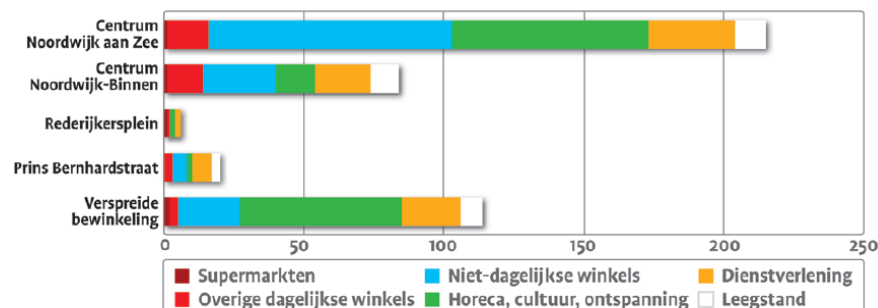
In Noordwijk zijn circa 180 winkels en 230 overige publieksgerichte voorzieningen (horeca, cultuur, ontspanning, dienstverlening) gevestigd. Ruim 30 panden die bestemd voor publieksgerichte functies staan leeg.

Het centrum van Noordwijk aan Zee is het grootste, met ruim 200 verkooppunten. Een groot deel hiervan zijn horecabedrijven en winkels in de niet-dagelijkse sector (o.a. mode). Er is één supermarkt gevestigd (Vomar). Het totale winkelaanbod in het centrum van Noordwijk aan Zee heeft een omvang van circa 17.700 m² winkelvloeroppervlak, inclusief bijna 1.100 m² leegstand (circa 6,2%).

Noordwijk Binnen is het tweede centrumgebied en het belangrijkste voorzieningencluster van Noordwijk Binnen. Hier zijn ruim 80 winkels en overige publieksgerichte voorzieningen gevestigd. Het winkelaanbod heeft een totale omvang van ruim 9.500 m² winkelvloeroppervlakte, en bestaat zowel uit dagelijks als niet dagelijks aanbod. Het centrum van Noordwijk Binnen heeft de grootste supermarkt van Noordwijk (Dirk van de Broek). Naast deze supermarkt is Action een grote en belangrijke publiekstrekkende aanbieder. Het centrum van Noordwijk Binnen telt relatief veel bedrijven in de dienstverlenende sector (o.a. banken, kappers). De leegstand is relatief groot en bedraagt ruim 2.400 m², verspreid over 10 panden.

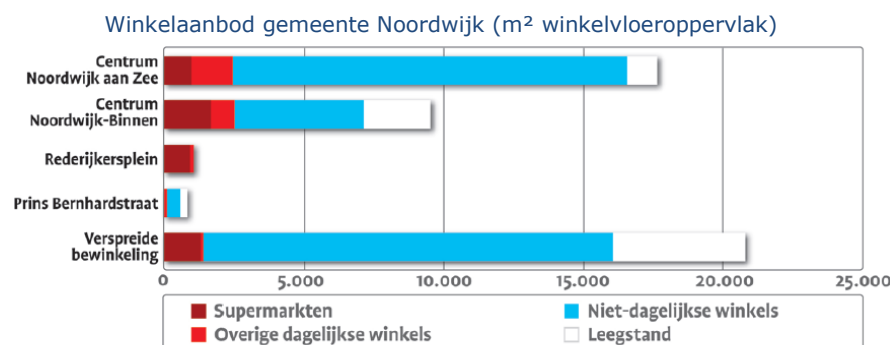
Voorzieningenaanbod gemeente Noordwijk (aantal verkooppunten)

Bron: Locatus, Juli 2015

In Noordwijk Binnen zijn buiten het centrumgebied nog twee supermarkten gevestigd. Dit betreft een solitaire Albert Heijn op het Bonnikeplein en de Lidl op Rederijdersplein.

De Prins Bernhardstraat in Noordwijk aan Zee is een relatief klein(schalig) voorzieningencluster. Verspreid over de gemeente zijn verder nog een groot aantal horecabedrijven (hotels, restaurants) en enkele grootschalige winkels (tuincentrum, bouwmarkt) gevestigd.

Bron: Locatus, Juli 2015

Positie in de regio

In 2011 genereerde de totale detailhandel in Noordwijk 16% extra inkomsten door toevloeiing naar de gemeente. Van de totale omzet in dagelijkse artikelen in Noordwijk was 86% afkomstig uit Noordwijk. Van de totale omzet in niet-dagelijkse artikelen was 45% afkomstig uit Noordwijk. Over het algemeen geldt dat het bindingspercentage voor gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners 82% voor de dagelijkse sector bedraagt. Voor de niet-dagelijkse sector is dit 43%. Hieruit kan geconcludeerd worden dat in 2011 de koopkrachtbinding in Noordwijk gelijk is aan het landelijke gemiddelde.

Bron: I&O Research (2011), kso2011.

Over het algemeen geldt dat het bindingspercentage voor gemeenten van 20.000 tot 50.000 inwoners 82% voor de dagelijkse sector bedraagt. Voor de niet-dagelijkse sector is dit 43%. Hieruit kan geconcludeerd worden dat in 2011 de koopkrachtbinding in Noordwijk gelijk is aan het landelijke gemiddelde.

De dagelijkse sector in Noordwijk heeft dus voornamelijk een functie voor Noordwijk zelf. Voor de niet-dagelijkse sector heeft de Noordwijkse consument verschillende alternatieven voor een dagje winkelen. Omliggende gemeenten (Katwijk en Lisse) en de grotere steden liggen allen op relatief korte afstand. Dit heeft als gevolg dat een groot deel van de niet-dagelijkse bestedingen buiten Noordwijk plaatsvindt.

Deze en de nu volgende gegevens zijn afkomstig uit het Koopstromenonderzoek Randstad van 2011. Dit zijn de meest actuele beschikbare gegevens voor dit moment.

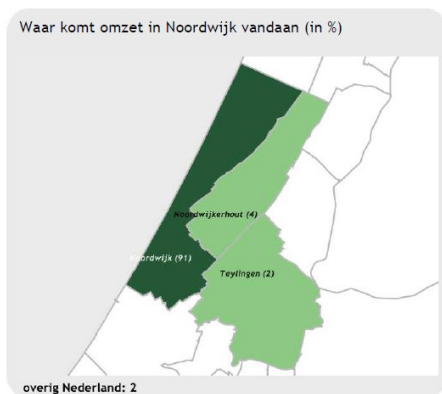
De dagelijkse sector in Noordwijk heeft met name een functie voor Noordwijk zelf. Uit het Koopstromenonderzoek Randstad 2011¹⁵ blijkt dat voor dagelijkse artikelen 9% van de omzet in Noordwijkse winkels van buiten komt.

Volgens het koopstromen- onderzoek komt in de niet-dagelijkse sector een groter deel van de omzet van buiten Noordwijk. Ongeveer 27% van de omzet komt uit de omliggende gemeenten en het overige deel van Nederland. Dit is waarschijnlijk in grote mate toe te rekenen aan het toeristische karakter van Noordwijk en de zondag openstelling.

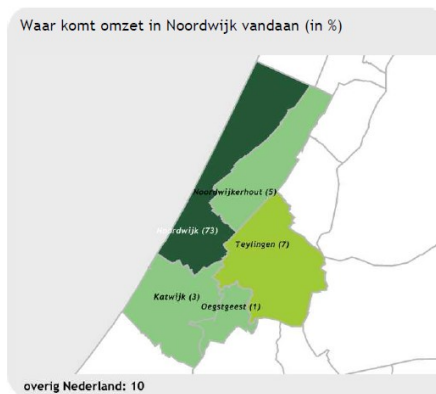
Volgens het koopstromenonderzoek genereerde de totale detailhandel in Noordwijk in 2011 16% extra inkomsten door toevloeiing naar de gemeente. Van de omzet in dagelijkse artikelen in Noordwijk komt 86% uit Noordwijk.

Waar komt de omzet in Noordwijk vandaan?

Dagelijkse artikelen

Niet-dagelijkse artikelen

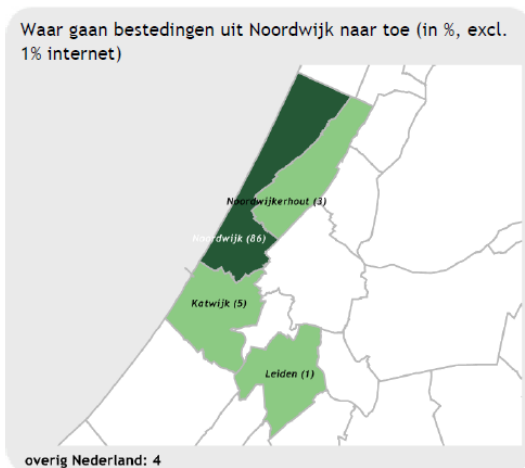

Bron: I&O Research (2011), kso2011.

Voor de niet-dagelijkse sector concurreert de Noordwijkse detailhandel met omliggende gemeenten (Katwijk en Lisse) en liggen de grotere steden op relatief korte afstand. Het aantal Unique Selling Points (USP's) beperkt zich tot de koopzondag en een klein aantal unieke winkels. Een zeer groot gedeelte van de bezoekers van buitenaf zijn naar verwachting dagtoeristen die (in het weekend) een bezoek aan Noordwijk brengen

Waar gaan de bestedingen uit Noordwijk naar toe?

Dagelijkse artikelen

Niet- dagelijkse artikelen

¹⁵ <http://www.kso2011.nl/>

De inwoners van Noordwijk hebben een aantrekkelijk alternatief voor een dagje winkelen, met als gevolg dat een groot deel van de niet-dagelijkse bestedingen buiten Noordwijk plaatsvindt (bestedingen via internet niet meegerekend in het koopstromenonderzoek).

Economisch functioneren van de Noordwijkse detailhandel

Op basis van het Koopstromenonderzoek Randstad 2011, het huidige aantal inwoners, de omvang van het winkelaanbod en kerncijfers over bestedingen kan de vloerproductiviteit van het winkelaanbod worden berekend. Hoewel deze cijfers door de snelle ontwikkelingen zijn gedateerd vormen deze gegevens een indicator voor het economisch functioneren van het winkelaanbod. Immers, recenter gegevens zijn op dit moment niet voor handen.

De gemiddelde omzet per vierkante meter ligt in 2011 in de dagelijkse sector van Noordwijk hoger dan gemiddeld in Zuid Holland (€ 8.411 tegen € 7.630). In de niet-dagelijkse sector ligt de gemiddelde omzet in Noordwijk (€ 1.336) lager dan het provinciaal gemiddelde (€ 1.790).

Kijkend naar de detailhandel in Noordwijk kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- In het winkelgebied Hoofdstraat en omgeving is sprake van een zeer beperkte omvang van het supermarktaanbod en sprake van een groot modisch aanbod, welke van oudsher toeristisch is georiënteerd.
- De bindingspercentages voor geheel Noordwijk zijn nagenoeg gelijk aan de gemiddelde bindingspercentages in referentiegemeenten (20.000 – 50.000 inwoners). De dagelijkse sector in Noordwijk heeft met name een functie voor Noordwijk zelf. Voor de niet-dagelijkse sector hebben veel mensen van buiten Noordwijk weinig directe redenen om (vooral) het winkelgebied Hoofdstraat te bezoeken, anders dan dagtoerisme (al dan niet gecombineerd met een verblijf)
- De belangrijkste winkelgebieden in Noordwijk zijn geconcentreerd rond de Kerkstraat in Noordwijk Binnen en de Hoofdstraat in Noordwijk aan Zee. Het winkelgebied Hoofdstraat is qua aanbod en omvang het primaire aankoopgebied voor luxe goederen, het winkelgebied Kerkstraat is vooral het 'boodschappencentrum' van Noordwijk. De dagelijkse sector in Noordwijk heeft met name een functie voor Noordwijk zelf. Voor de niet-dagelijkse sector concurreert de Noordwijkse detailhandel met omliggende gemeenten (Katwijk en Lisse) en liggen de grotere steden op relatief korte afstand.
- Het onderscheidend vermogen beperkt zich in Noordwijk tot de koopzondag en een klein aantal unieke winkels. Een zeer groot gedeelte van de bezoekers van buitenaf zijn naar verwachting dagtoeristen die (in het weekend) een bezoek aan Noordwijk brengen.

De (veranderende) consument

De consumenten in Noordwijk zijn voor een deel bewoners van Noordwijk, deels bezoekers uit de regio en tot slot toeristen.

De fysieke winkelomgeving moet het de afgelopen jaren gemiddeld met fors minder bezoekers doen. De mate waarin is afhankelijk van het type winkelgebied.

Index ontwikkeling traffic winkelgebieden 2005 - 2015

Bron: Locatus (bewerking door ABN AMRO)

De grafiek geeft een beeld van de gemiddelde ontwikkelingen op landelijk niveau. Ondanks dat lokale cijfers ontbreken is de verwachting dat dit beeld redelijk vergelijkbaar met is de ervaring binnen Noordwijk. Wanneer we kijken naar de gewijzigde consumenten behoefte en dit afzetten tegen de traffic ontwikkelingen van de afgelopen jaren, ontstaat er een beeld hoe de toekomstige consument per type winkelgebied winkelt:

Recreatief winkelen

De consument is op zoek naar ervaring en wil producten uit kunnen proberen, passen, zien en voelen. De ervaring die de consument opdoet in de winkel moet de klant uiteindelijk tot aankoop overtuigen. Men is bereid om meer moeite te doen om het gebied te bezoeken, zal langer (ver)blijven en kosten voor parkeren spelen minder een rol dan bij de overige type winkelgebieden.

Recreatief winkelen: geen specifiek koopdoel

Recreatief winkelen: rondkijken en vergelijken

Recreatief winkelen: ontspanning, lange verblijfstijd

Boodschappen doen

Boodschappen doen: aankopen in diverse winkels

De consument is hier meer gericht op snelheid, efficiency en de zekerheid dat producten te verkrijgen zijn. Goede bereikbaarheid en parkeervoorzieningen zijn van wezenlijk belang. Doordat de traffic op B en C locaties terugloopt is de overlevingskans van deze winkels op deze locaties aan verder aan het teruglopen.

Landelijk wordt er een tendens gezien dat winkels van deze locaties in een afgeslankte vorm verhuizen naar een centrum waar meer traffic is.

Doelgericht aankopen

Bij doelgericht aankopen is zowel het artikel (of de artikelen) als de winkel waarin de aankoop plaats gaat vinden al bepaald. De zekerheid het artikel te kunnen verkrijgen staat centraal. Efficiëntie is belangrijker dan ambiance of aanwezig overig assortiment.

Combinatiebezoek is geen doel, in principe worden alle aankopen in de kooptrip in de betreffende winkel gedaan.

Afhankelijk van de uniciteit van het artikel is men bereid tot inspanning (reistijd, etc) bij dit type winkelgedrag. Belangrijker is dat de bereikbaarheid en parkeergelegenheid goed geregeld zijn.

In Noordwijk zijn meerdere typen winkelgebieden aanwezig. Om in te kunnen spelen op de wijzigende behoefte(n) van de consument is de beoordeling van de bezoek motieven aan de Noordwijkse winkelgebieden een relevant gegeven voor de levensvatbaarheid en inrichting van de winkelgebieden:

Locatie	Kenmerken	Consumenten Motieven
Centrum Noordwijk aan Zee	➤ Hoofdwinkelgebied (klein) ➤ Ca. 100 winkels ➤ Dichtste passantenstromen van Noordwijk ➤ Meerdere 'trekkers' aanwezig ➤ >50% filiaal/franchiseketens met landelijke dekking ➤ A1, A2 en B1 locatie	Recreatief winkelen
Centrum Noordwijk Binnen	➤ Ondersteunend winkelgebied ➤ Wijkcentrum groot ➤ 25- 50 winkels ➤ A2 locatie, B1 en B2 ➤ 50%-75% van de maximale drukte ➤ Min. 25% bestaat uit filiaal / franchiseketens ➤ Tenminste een 'trekker' aanwezig	Boodschappen doen
Prins Bernhardstraat	➤ Buurtcentrum ➤ C-locatie ➤ 5-9 winkels ➤ Ondersteunend winkelgebied	Boodschappen doen Doelgericht aankopen
Rederijersplein	➤ Supermarktcentrum ➤ Ondersteunend winkelgebied ➤ C-locatie ➤ 3-4 winkels waaronder een supermarkt > 500 m2	Boodschappen doen
Verspreide winkels binnen de bebouwde kom	➤ Betreft 14 winkels van verschillende grote en branche verspreid over Noordwijk. Variërend van supermarkt, tot doe-het-zelf. ➤ C-locatie	Boodschappen doen Doelgericht aankopen
Verspreide winkels buiten de bebouwde kom	➤ Betreft 4 winkels met name tuincentra ➤ C-locatie	Doelgericht aankopen
Bedrijventerrein	Betreft m.n. automotive en daarnaast DHZ, golfshop, interieur en mode	Doelgericht aankopen

SWOT Analyse

STERKTEN	KANSEN
S 1. Badplaats Noordwijk; 8% extra inkomsten door toerisme in de Hoofdstraat S 2. Kerkstraat; ligging in unieke omgeving S 3. Imago van Noordwijk S 4. (gem) Besteedbaar inkomen ligt in Noordwijk 16% hoger dan het landelijke gemiddelde	K 1. Betere (structurele) samenwerking K 2. Decors in centra; passend bij omgeving en beleving K 3. Instellen centrummanagement K 4. Financiering: ondernemersfonds K 5. Inspelen op veranderend koopgedrag van Consumenten K 6. Digitalisering / ICT Techniek
ZWAKTEN	BEDREIGINGEN
Z 1. Parkeren/ bereikbaarheid Z 2. Teruggelopen uitstraling van winkelgebieden Z 3. Beperkte bestedingen van Noordwijkers in Noordwijk Z 4. Branchering is niet optimaal Z 5. Dagelijks aanbod onvoldoende in Noordwijk aan Zee Z6. 'Half verzorgingsgebied' door ligging aan zee	B 1. Toenemend gebruik van Internetshoppen B 2. Veranderende bestedingspatronen van de consument (vergrijzing) B 3. Vergrijzing van zelfstandigen / filialisering B 4. Concurrentie regio en steden B 5. Dalende behoefte van grootwinkelbedrijven aan m2 winkelvloeroppervlakte

15.3 Trends en prognoses

Een goed functionerend winkelaanbod draagt bij aan een goed woon- en leefklimaat in dorp, wijk of stad. Het is dan ook van belang om in te spelen op de trends en ontwikkelingen in de winkelmarkt. Het is de verwachting dat de niet-dagelijkse bestedingen buiten Noordwijk in de toekomst verder zal toenemen. Onder andere door de oplevering van de parkeergarage in Katwijk, herontwikkelingen in centrum Hoofddorp en het online winkelen.

(verwachte) sectorale ontwikkelingen

- *Verdere afname van het winkelaanbod, met name in de non-food sector.* Dit als vervolg op de omslag van de winkelmarkt van een groei- naar krimpmarkt.
- *De verwachte daling in winkelmeters als gevolg van Internetverkopen blijft de komende 5 jaar onder de 5% (bron: Locatus).* Dat komt omdat de meeste zich in segmenten bevinden waar de invloed van internetverkopen het laagste is.
- *Winkelformules wijzigen radicaal hun vestigingsstrategie:* van expansie en het vullen van 'witte vlekken (vestigingen in meer winkelgebieden) naar focus op een beperkter

aantal locaties in grote centra en verzorgingsgebieden. Daar wordt geïnvesteerd in uitbreiding en nieuwe winkelconcepten. In middelgrote centra wordt minder geïnvesteerd en worden vestigingen gesloten.

- *Het winkelaanbod in het middensegment wordt steeds kwetsbaarder* als het niet onderscheidend genoeg blijft in hoogwaardigheid, bijzonderheid of prijs. Dan is de toegevoegde waarde (ten opzichte van internet) te beperkt.
- *Aanhoudende prijsdruk, die omzetsijging bij aantrekkende bestedingen drukt.*
- *Verdere verschuiving van bestedingen in fysieke winkels naar webshops.* In 2014 bedroeg de totale online detailhandelsomzet slechts 7,5% van de totale detailhandelsomzet. Naar de toekomst toe wordt verwacht dat de omzet via online zal groeien tot 10% à 12% in 2020. Dit percentage is echter niet één-op-één toepasbaar voor alle branches. Slecht 0,5% van de voedselbestedingen worden online gedaan. Daarentegen wordt 14,5% van de non-food online gedaan.
- *Offline en online oriëntatie en aankopen raken steeds meer met elkaar verweven.* Klanten doen online inspiratie op en gaan vervolgens naar de winkel om producten te kopen, te zien (woonwinkels) of direct mee naar huis te nemen (supermarkten, bouwmarkten, drogisten). Consumenten hebben tenslotte minder tijd en maken keuzes: offline, online, gemak, snelheid, genieten en beleven. De consument wil kopen waar en wanneer hij wil. Verkoop via en aanwezigheid in meerdere kanalen (omnichannel) is noodzakelijk en zal steeds meer geïntegreerd worden in één concept m.n. voor branches met gemiddeld of veel effect (Mode, schoenen, makelaardij, verzekeringen, boeken, elektronica, witgoed en reisbureaus).
- *Bereiken van een gelijke geïntegreerde (merk)ervaring voor klanten door benutting van alle verschillende communicatiekanalen.* Volgens de Rabobank is 'omni-channel retail' een van de belangrijkste pijlers voor de toekomstige retail, dit wordt bestempeld als Retail 4.0.
- *Inzicht krijgen in de 'customer journey':* is cruciaal. Maar kiezen voor een geïntegreerd concept waarin off- en online elkaar volledig versterken in plaats van elkaar beconcurreren, is makkelijker gezegd dan gedaan. Want hoe creëer je als retailer online, persoonlijk klantencontact? Hoe werk je aan loyaliteit en hoe zorg je ervoor dat je klant nog naar de fysieke winkelvloer komt? En dat niet alleen voor een individuele winkel maar ook voor een gebied.
- *Toenemende horizontale en verticale integratie van de detailhandel* (bron Rabobank). Dit wil zeggen dat de productieketen in toenemende mate direct de consument zal gaan benaderen om hun product te vermarkten of zelfs verkopen. Denk hierbij o.a. aan flagshipstores. Met horizontale integratie wordt bedoeld op samenwerkingsverbanden tussen winkel(keten)s en de inzet van een mix van verkoopkanalen. Dit laatste zien we ook in Noordwijk reeds ook op een aantal plekken ontstaan.
- *Vaker openen van een offline-vestiging door pure online-spelers.* Aanleiding voor hen is om belangrijke functies, die online nog niet kunnen worden ingevuld voor de consument (terwijl zij daar wel behoefte aan hebben) in een fysieke winkel onder te brengen.

Kanaalvoorkeur

Bron: O&A 2015

- *Toenemende branchevervaging- en vervlechting:* onder andere toevoeging van horeca aan winkels voor beleving, uitbreiding van activiteiten ('blurring'), maar ook verbinden van diverse winkels met elkaar of shop-in-shop.
- *Grote impact van de bredere 'digitalisering van de samenleving' op winkelgebieden* (belangrijker dan het internet winkelen). Dit betreft onder andere het gebruik van smartphones (met mogelijkheden voor diensten die helpen bij het aankoop- en oriëntatieproces), big data, het gebruik van sensoren in woningen, winkels en vervoersmiddelen en nieuwe productiemethoden, zoals 3D-printing.
- *Vertaling van digitale datastromen naar informatie over bezoekers, klanten en hun behoefte.* Dit is mogelijk door een combinatie van gegevens die passief afgestaan worden door het continue gebruik van communicatiemiddelen

Techniek en ICT

Trends en ontwikkelingen die op de middellange en lange termijn voorzien worden maar waarvan de impact in beperkte mate te voorzien is, zoals destijds ook de impact van de mobiele telefoon niet voorzien was. Desondanks wel zaken die aandacht vragen:

Robots en winkelen: Binnen 15 jaar zijn robots intelligenter dan de mens en krijgen ze een menselijk uiterlijk. Robots gaan een belangrijk deel uitmaken van elk aspect in ons toekomstige leven. De vraag is welke rol ze gaan spelen binnen de detailhandel.

De supercomputer als persoonlijke shopper : Grote bedrijven hebben ons leven veranderd door nieuwe ideeën om te zetten in werkelijkheid. Supercomputers zoals Watson doen dingen die eens onmogelijk leken, zoals een meester te worden in de keuken. In potentie kunnen we dus beschikken over onze persoonlijke, digitale adviseur of assistent bij het winkelen.

Virtuele winkels: Met de Oculus Rift is men inmiddels al in staat om op een realistische wijze een 3D voorstelling te maken. Zou dit ook de toekomst zijn van de winkel, kunnen we ons voorstellen dat we een winkel digitaal bezoeken door enkel en alleen op touchscreens en virtuele vitrines te klikken?

Voorspellende omni channel strategieën: Om gelijke tred te houden met de concurrentie, zullen retailers predictive analytics technologieën moeten uitvoeren om omnichannel strategieën te kunnen formuleren. Het winkelend publiek hecht namelijk niet veel waarde aan waar een detailhandelaar zijn goederen vandaan haalt, zolang de bestelling maar nauwkeurig wordt verwerkt en de levering op tijd plaatsvindt.

Internet of things: Hierin verbindt de detailhandel fysieke objecten, menselijke systemen en natuurlijke objecten aan elkaar verbonden tot 'The Internet of Things', ook wel 'Thingernet' genoemd. Je wekker gaat, het bad loopt automatisch vol en je koffie wordt vers gezet. Thingemet gaat een ingrijpende culturele verandering teweeg brengen: machines, apparaten, sensoren, actuatoren en andere objecten worden aan elkaar- en aan systemen verbonden. Het zal de huidige markt nieuwe kansen bieden, en het leven van de consument slimmer maken.

Wearables: Binnen afzienbare tijd zullen betalingen via onze mobiele telefoon verlopen, net als het kopen en bestellen van zaken. De volgende ontwikkeling is echter al weer in het zicht: sensoren op ons lichaam of zaken als Google Glass tot de slimme contactlens. De komst van wearables gaan ons leven beïnvloeden. Retailers kunnen informatie en producten voor de consument beschikbaar maken via wearables. Deze informatie kan vervolgens gecombineerd worden met mobiele betaling en zal daarmee het betaalgemak voor de consumenten verhogen en kunnen klanten beter en makkelijker winkelen. Andere aspecten waar de toegevoegde waarde van wearables op dit moment nog wordt onderzocht zijn klant en locatie specifieke aanbiedingen, planning van voorraden en product placements. Grote winkelketens werken al aan de eerste experimenten. Wearables kunnen ook een bijdrage gaan leveren aan het verhogen van de beleving in de winkel afgestemd op de individuele klant (bijvoorbeeld middels speciaal geselecteerde aanbiedingen, winkelrouting maar ook personalisatie en real-time marketing)

Zelfrijdende auto's: *Zelfrijdende auto's kunnen onze maatschappij ingrijpend veranderen. Of dat gebeurt hangt af van hoeveel de auto daadwerkelijk zelf kan maar ook van wat de consument wil. Worden auto's een tweede luxe huiskamer of blijft een bestuurder*

noodzakelijk? Ook de deeleconomie is van invloed. Als veel mensen zelfrijdende voertuigen en ritten gaan delen verandert dit het verkeer- en vervoersysteem radicaal.'

Dit zijn een aantal conclusies uit het rapport 'Chauffeurs aan het stuur?- Zelfrijdende voertuigen en het verkeer en vervoersysteem van de toekomst' van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM).

In dit rapport worden vier scenario's voor een toekomstig verkeer en vervoersysteem met zelfrijdende auto's beschreven. Deze beelden verschillen van elkaar op het vlak van techniek en acceptatie (oftewel hoe 'automatisch' wordt de zelfrijdende auto?) en in de mate waarin consumenten willen delen (van autobezit en van ritten).

Daarnaast laat het rapport zien dat de mate waarin mensen voertuigen maar ook ritten gaan delen veel verschil maakt voor hoe de samenleving eruit gaat zien. Als de auto overal zelfstandig kan rijden en mensen blijven hechten aan privébezit dan staan de straten vol met dit soort auto's van verschillende merken. Als de technologie zo ver doorzet is het ook denkbaar dat mensen voor iedere rit een auto laten voorrijden. Deze deelauto's zijn in het bezit van grote bedrijven, die hun voertuigen parkeren aan de rand van de stad. Dat verandert het straatbeeld aanzienlijk.

Of bovengenoemde zaken van invloed zijn en in welke mate op winkels, business modellen en winkelgebieden zal onder andere afhangen van de kosten en de positionering van de winkel. Deze nieuwe ontwikkelingen maken wel duidelijk dat het als winkelier belangrijk is om te weten wat er speelt zodat tijdig ingespeeld kan worden op ontwikkelingen. Bovendien wordt het bewust kiezen voor doelgroepen en profilering nog belangrijker.

15.4 Beleidskaders

Rijksbeleid

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) geeft de rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland richting 2040. Een belangrijk punt in de SVIR is dat het ruimtelijke ordeningsbeleid meer wordt overgelaten aan gemeenten en provincies.

Het kabinet delegeert daarmee het winkellocatiebeleid aan gemeenten en provincies. Met het vaststellen van de SVIR is tevens 'de Ladder voor Duurzame Verstedelijking' geïntroduceerd voor winkelvoorzieningen.

Provinciaal beleid

De provincie Zuid Holland streeft naar levendige, qua functies gemengde stads- en dorpsgebieden met een aantal krachtige en kwalitatief onderscheidende centra. Het provinciale detailhandelsbeleid is gericht op een gezonde detailhandelsstructuur, waarbij leegstand, afname van de ruimtelijke kwaliteit en aantasting woon- en leefklimaat worden voorkomen. In het algemeen spoort het planaanbod niet met de gewijzigde maatschappelijke vraag en neemt de leegstand toe.

Digitale ontwikkelingen zorgen voor veel positieve effecten voor consumenten en producenten. Internet winkelen vergroot het aankoopgemak voor consumenten doordat zij altijd en overal kunnen beschikken over goederen en diensten. Tegelijkertijd heeft internet winkelen gevolgen voor de detailhandelsstructuur. De omvang van het winkeloppervlak zal teruglopen.

De gezamenlijke inspanning van de provincie en andere partijen is gericht op het terugbrengen van het winkelvloeroppervlak en de planvoorraad op die plaatsen waar ruimtelijk gezien de minste vraag is. Toevoeging van winkelmeters kan slechts in enkele perspectiefrijke onderdelen van de bestaande provinciale detailhandel structuur aan de orde zijn. Veel locaties met perifere detailhandelsvestigingen (PDV locaties) functioneren ondermaats. Op provinciaal niveau zal hun aantal vanuit ruimtelijke overwegingen verminderd moeten worden.

Buiten de centra van steden, dorpen en wijken wordt alleen ruimte geboden aan enkele specifieke branches die vanwege aard of omvang van de goederen niet goed inpasbaar zijn in de centra zelf. Dit zijn de perifere branches die in het Programma ruimte nader worden omschreven. Voor de concentratie van de detailhandel in winkelcentra werkt de provincie met een driedeling van detailhandelscentra.

Deze driedeling in te ontwikkelen locaties, te optimaliseren locaties en overige locaties (Noordwijk valt onder de categorie 'overige locaties') is uitgewerkt in het Programma ruimte. Voor de te optimaliseren locaties en de overige locaties zijn er beperkte ontwikkelingsmogelijkheden.

Internet afhaalpunten

In ruimtelijk opzicht maakt de provincie Zuid Holland geen onderscheid tussen internetdetailhandel met een publieksfunctie en een fysieke winkel, daar waar afhaal- en brengpunten worden gecombineerd met andere vormen van detailhandel als reguliere detailhandel.

Daarom beschouwt de provincie dergelijke internetdetailhandel als reguliere detailhandel waarvoor ook de regels van de Verordening ruimte 2014 (in werking per 4 februari 2016) gelden. Een uitzondering hierop geldt voor niet-dagelijkse artikelen, daar waar de kwaliteit van de leefomgeving en de mobiliteit niet in het geding komen én er geen sprake is van:

- een etalage / showroomfunctie,
- deze locaties zich bevinden op bedrijventerreinen,
- op kantoorlocaties,
- of op brandstofverkoopplaatsen.

Een uitzondering hierop geldt ook voor detailhandel in ter plaatse vervaardigde goederen bij productiebedrijven.

Gemeentelijk beleid

Het gemeentelijk beleid ten aanzien van de winkelvoorzieningen in Noordwijk is onder meer verwoord in de *Algemene Economische Visie 2012 – 2020 'Werken vanuit kracht'*. In deze nota's zijn acties geformuleerd, voor het aantrekkelijk maken en behouden van de winkelgebieden in Noordwijk. Motto daarbij is dat winkelen in Noordwijk een belevenis is. Samen met de ondernemers wil de gemeente een gezamenlijke strategie bepalen en een detailhandelsbeleid opstellen en uitvoeren.

In het *Actieprogramma Economie 2014 - 2018 'voor zeven vitale sectoren'* is geconstateerd dat de winkelmarkt is sterk aan het veranderen is. Waar in het verleden sprake was van een steeds maar groeiende winkelmarkt vindt nu verdringing plaats. Nieuwe winkelontwikkelingen leiden er toe dat er op andere plekken winkels wegvallen. Gelet op de trends en de berekening van het haalbare winkelaanbod in Noordwijk, is in kwantitatieve zin geen aanleiding om het winkelaanbod in Noordwijk (fors) uit te breiden. In kwalitatieve zin is een opwaardering van het winkelaanbod zeker nodig. Al met al blijkt uit de analyse dat de investeringen in de winkelgebieden zijn achtergebleven, met stagnatie en mogelijk achteruitgang tot gevolg. Om de kwaliteit van het winkelaanbod in Noordwijk in de toekomst te versterken en te behouden, zijn keuzes nodig. Ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan de versterking en opwaardering van de winkelgebieden zijn gewenst. De recente (planvorming) ontwikkelingen in de Kerkstraat en het recent gestarte initiatief in de Hoofdstraat dragen hier aan bij. Gebiedsgerichte (her)ontwikkeling kan in de toekomst nodig zijn in gebieden waar de detailhandelsfunctie dreigt te verdwijnen.

15.5 Beleidsinzet

Met betrekking tot de Retail wordt geconstateerd dat de winkelmarkt sterk aan het veranderen is. Tevens is duidelijk dat de effecten ook in de Noordwijkse detailhandel merkbaar zijn en de landelijke trends ook voor Noordwijk gelden. De kansen voor de Noordwijkse detailhandel

liggen vooral in samenwerking tussen de verschillende partijen, visieontwikkeling en (co)financiering en het inspelen op het veranderende consumentengedrag.

- **Inspelen op de veranderende vraag** geldt vooral voor de detailhandel, maar ook voor de Horeca. De consument is kritisch voor wat betreft de uitgaven en is bovenal op zoek naar beleving. Daarom moet gezorgd worden voor een flexibel en gevarieerd aanbod van winkels en horeca. Vertrouwd en verassend, zoals de consument dat wil. Gerichte keuzen met betrekking tot het bepalen van doelgroepen is een belangrijk uitgangspunt.
- Om flexibel in te kunnen spelen op de veranderende vraag kunnen ondernemers door middel van **minder regels voor méér ondernemerschap** en méér ruimte voor innovatieve Retail concepten zorgen. Alle regels, wetten en voorschriften tezamen leiden bij elkaar opgeteld in veel winkelgebieden tot beperkingen en extra kosten voor ondernemers.
- Het is in principe **niet de bedoeling dat het aantal vierkante meters detailhandel toeneemt**. Uitbreiding van het aantal vierkante meters winkelvloeroppervlak is alleen mogelijk door een saldobenadering, waarbij men winkels van buiten de twee hoofdwinkelcentra naar een centrum verplaatst of vierkante meters winkelvloeroppervlak buiten de twee hoofdwinkelcentra planologisch saneert.
- De **positionering van het winkelgebied in Noordwijk aan Zee** heeft een focus op kwaliteit, gastvrijheid en fun. Behoud van- en waar mogelijk verhogen van de huidige koopkrachtbinding is het voornaamste doel. Daarnaast zal er een nauwere verbinding gelegd worden met de horeca. Binnen de communicatie over dit gebied wordt verbindingen gelegd met zee, duin en strand. Specifieke beleidsinzet voor dit gebied is:
 - een unieke profilering die past bij de doelgroep uit het verzorgingsgebied (Noordwijker, Regio en toerist).
 - een passende branchering met kwalitatieve parels van zelfstandige ondernemers zonder de breedte van het aanbod te verliezen goede marketing
 - frequente evenementen;
 - een versterking van de functiemenging;
 - verbeteren en concentreren van dagelijkse aanbod (locatie Maarten Kruytstraat) met een kwalitatieve supermarkt en versstraat
 - helder winkelgebied: aaneengesloten winkels, een goede looprouting, duidelijke zichtlijnen in combinatie met te realiseren plein en nieuwe parkeergelegenheid.
- Het **accent voor de winkelgebieden in Noordwijk Binnen** ligt op dagelijkse boodschappen en benodigdheden, culinair en het ambacht hierin. Het vasthouden van de hoge koopkrachtbinding dagelijkse boodschappen is hierbij het voornaamste doel. Binnen de communicatie wordt voor het winkelgebied Kerkstraat en omgeving de verbinding met het historisch hart gelegd.
 - Creëren van een eigen identiteit en USP's die aansluit bij de doelgroep en waarin een goede relatie met de historische kern ontstaat. (Het verzorgingsgebied betreft hoofdzakelijk Noordwijk met een kleine regionale aanvulling uit o.m. Voorhout en Noordwijkerhout)
 - een focus op aanbod van dagelijkse benodigdheden bestaande uit o.m. foodspeciaalzaken met focus op kwaliteit, hospitality en ambacht
 - aanvulling van het dagelijks aanbod met non-food: o.a. drogisterij, slijterij, huishoudelijke artikelen en mode
 - aanwezigheid van 2 supermarkten: full-service en een discount supermarkt
 - uitbouwen van een eigen uitstraling die aansluit bij de historische kern
 - compact winkelgebied
 - In het centrum van Noordwijk Binnen is er veel dienstverlening en restaurant/horeca (zijnde niet dag-horeca) gevestigd tussen de diverse winkels. Hierdoor zijn de winkelfronten niet aaneengesloten. Voor een goed functionerend centrum zou het wenselijk zijn dat dit op termijn wel gerealiseerd wordt. Dit vraagt aandacht op het gebied van herbestemming en/of herverkaveling.

- Ten behoeve van de verbetering van het winkelklimaat en bedienen van (meer) klanten dient de **samenwerking met winkeliers, vastgoedondernemers, horeca en gemeente** voortvarend te worden voortgezet en uitgebreid:
 - De samenwerking tussen retailers en vastgoedeigenaren en gemeente om zo zorg te dragen voor een aantrekkelijk centrum, goede bereikbaarheid, marketing van het gebied, winkelcentrummanagement professionaliseren.
 - Samenwerking tussen horeca, recreatie en retail voor realiseren van meer regionale 'merkbeleving' van het merk Noordwijk
 - Tussen retailers in kennis en kunde, promotie, joint promotion, communicatie om in te kunnen spelen op de wensen van de klant en bijv. ontwikkelingen op het gebied van digitalisering. Knelpunt hier is nu beperkte groep die zich inzet, beperkte middelen. Beperkte mate van aansluiting met activiteiten/evenementen / trends. Een grote groep zelfstandige ondernemers zijn primair bezig met hun zaak. Deze groep ondernemers bereiken en meenemen in visies is lastig. De verschillen tussen ondernemers vormen ook een uitdaging. Landelijke / regionale ketens hebben de focus veelal op sturing vanuit het hoofdkantoor en besteden nauwelijks tot geen aandacht aan het centrum waar in ze zijn gehuisvest.
 - Voor zelfstandigen in de mode geldt juist dat zij nog meer zouden samenwerken om tegenwicht te bieden aan de grote ketens. Ook moeten zij werken aan een onderscheidende formule en aan sneller wisselende collecties. Hiervoor zijn en worden al diverse initiatieven genomen binnen Noordwijk, maar een verdere uitbreiding hiervan is wenselijk
 - Samenwerking vastgoedeigenaren: kansen en noodzaak op het gebied van acquisitie, branchering, verduurzaming, zorgdragen voor een aantrekkelijk centrum (o.m. gevels en puien), goede bereikbaarheid. Ook nieuwe vormen van huurcontracten (waarin ook onderdelen als verplicht lidmaatschap van winkeliersvereniging of gegarandeerde openingstijden) kunnen daarbij steeds meer een rol spelen. Nut en noodzaak onderzoeken van stedelijke herverkaveling van winkelpanden op b en c locaties. Ontwikkelen van een gezamenlijke visie op vastgoed in de centra. (Centra waarvan het vastgoed één of beperkt aantal eigenaren kent laten zijn beter in staat om, vanuit vastgoed perspectief, om de sfeer & verzorging, branchering/aanbod in centra en marketing van deze centra dusdanig te optimaliseren dat de aansluiting bij de wensen van de consument beter te realiseren is.)
 - Samenwerking regio: zoek aansluiting bij regionale samenwerkingsverbanden als economie071 en daar waar ze al bestaan (Holland Rijnland) is het relevant om verder te kijken dan alleen naar de eigen regio. De ontwikkelingen binnen metropolen als Amsterdam en Rotterdam maar ook op het gebied van pick-up points of plannen voor outletcentra vragen dat ook binnen onze gemeente/regio krachten beter worden gebundeld om op diverse vlakken antwoord te kunnen blijven geven op ontwikkelingen direct of op termijn van invloed kunnen zijn op het functioneren van onze lokale economie.
- **Branchering, profilering en promotie:** Van belang is om de juiste online propositie (online vindbaar zijn, het juiste verhaal vertellen en de klant verleiden tot aankoop, reserveren of boeken) en de juiste inzet van sociale media te kiezen. Een van de logische gevolgen van het geschetste toekomstbeeld is dat ICT, marketing en sales volledig met elkaar zullen vervlechten. Doen we dat niet, dan komen we niet tot integrale oplossingen. Dat betekent automatisch dat ICT, samen met marketing en sales, een strategische rol moet krijgen binnen de retail. Zowel individueel als voor een centrum als geheel. Voor de landelijk opererende ketens en stedelijke winkelgebieden zal dit relatief eenvoudig zijn. Voor de zelfstandige winkelier en de beide centra baart dit meer zorgen. Het vraagt een slimme, alternatieve maar ook gezamenlijke marketingstrategie om zo in de gunst van de consument te komen en te blijven. Wellicht liggen hier mogelijkheden in: een ondernemersfonds, samenwerking vastgoedeigenaren en retail, nieuwe ICT formules gericht op de zelfstandige winkelier en/of lokale markt.

- **Goede bereikbaarheid** naar de winkelcentra en optimale verkeersstromen en voorzieningen in en rondom de centra. De zelfrijdende auto zal er beslist komen echter impact hiervan is vooralsnog ongewis. Houdt een ieder vast aan zelfstandigheid en privébezit dan zullen auto's een wezenlijke rol spelen in ons straatbeeld. Is dit niet geval dan zullen er "deel"-auto's zijn die niet direct in de nabijheid geparkeerd hoeven te worden. Tot die tijd heeft een goed functionerend centrum verkeers- en publieksstromen die van verschillende kanten het centrum kunnen bereiken en daarmee een zekere doorloop creëren.

15.6 Verbindingen

Het beleidsveld winkelvoorzieningen heeft verbindingen met onderstaande beleidsvelden.

Toerisme: winkelen is een geliefde activiteit voor toeristen. Winkels zorgen voor levendigheid en dragen bij aan de aantrekkelijkheid van de dorpskernen.

Greenport: hierbij gaat het vooral om afstemming van regionale ontwikkelingen.

Gebouwde leefomgeving: het winkelaanbod maakt deel uit van de gebouwde leefomgeving.

Ruimtelijke ontwikkelingen in de dorpskernen hebben ook hu weerslag op de winkelvoorzieningen.

Restaurants en cafés: maken ook deel uit van de levendigheid van de dorpskernen en hebben ook een functie voor toeristen, bezoekers en uiteraard de inwoners van de gemeente Noordwijk.

Zorg: naast aanbod van dagelijkse levensmiddelen zijn zorgprodukten ook van belang met het oog op langer thuis blijven wonen van ouderen.

Verkeer: de relatie met de winkelvoorzieningen betreft de bereikbaarheid van de winkelvoorzieningen voor openbaar vervoer, fiets en auto, in die zin zijn parkeervoorzieningen ook bepalend.

16. Restaurants en cafés

Met de Koninklijke Horeca Nederland, afdeling Noordwijk is afgesproken dat in de komende periode een horecavisie voor Noordwijk wordt opgesteld. Het is uitgesteld in verband om enkele trends en ontwikkelingen op het gebied van regelgeving af te wachten. De gemeente wil samen met stakeholders en andere geïnteresseerden een visie op restaurants en cafes opstellen aan de hand van de volgende indeling:

- Ontwikkelingen tot nu toe;
- Analyse huidige situatie;
- Trends en prognose;
- Beleidskaders;
- Beleidsinzet;
- Verbindingen.

Bij de eerste herziening van de omgevingsvisie wordt het resultaat van het bovenstaande in dit hoofdstuk opgenomen.

17. Toerisme en recreatie

17.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Naast Scheveningen en Zandvoort was ook Noordwijk één van de kustplaatsen die in de tweede helft van de 19e eeuw de transformatie doormaakte van vissersdorp tot badplaats. De economie van Noordwijk aan Zee was tot 1866 sterk afhankelijk van de visserij, wat niet veel geld of werkgelegenheid opleverde voor de inwoners. Maar in 1866 ontstonden in het kustdorp de eerste voorzieningen die het badleven mogelijk maakte. Er kwamen badkoetsen, er werd een badknecht aangesteld en een badhotel gebouwd. Noordwijk werd gepromoot als 'mondaine badplaats, waar de stranden breed waren, de lucht heilzaam was voor lichaam en geest en er geen riolen loosden op het zeewater'. Tot 1929 bleef de badplaats zich sterk ontwikkelen.

In 1928 waren er 50 hotel-pensions (groot en klein) en 128 huizen en appartementen waar de badgasten konden overnachten. Daarnaast waren er 89 villa's waar de welgestelde badgasten verbleven. Dankzij de tramverbinding vanuit Leiden naar de kust werd Noordwijk voor veel meer recreanten bereikbaar. Voor en na de Tweede Wereldoorlog verschenen de grotere familie pensions en luxe hotels. Maar er waren er ook veel ondernemende Noordwijkers die hun woning in de zomermaanden konden verhuren, vooral dankzij de stroom Duitse badgasten die naar Noordwijk kwamen. Het gezin bracht de zomerperiode door in hun zomerhuisje achter de woning. Een groot aantal Noordwijkers hadden hierdoor extra inkomsten, wat de welvaart van het dorp en de maatschappelijke betrokkenheid bij het toerisme ten goede kwam.

In de periode vanaf 1960 tot rond 1990 is Noordwijk een sterke badplaats gebleven met een groot aanbod aan voorzieningen voor de toerist. Van hotels tot recreatieparken, campings en vakantieappartementen zijn aanwezig om de bezoekers vanuit met name Nederland en Duitsland overnachtingsmogelijkheden te bieden. Noordwijk stond bekend om haar uitgaansgebied en diverse generaties brachten veel tijd door op het strand en in het centrum.

Vanaf 2000 heeft Noordwijk wederom een ontwikkeling doorgemaakt waarbij het toerisme zich niet meer beperkte tot de leisure-gast. Ook de zakelijke bezoeker trok naar Noordwijk om een congres of bijeenkomst bij te wonen. Noordwijk werd de tweede congresplaats van Nederland. Dit betekende echter niet dat de ondernemers van Noordwijk achterover konden leunen. Het toerisme veranderde in de loop der jaren sterk door toenemende concurrentie. Door het enorme aanbod aan de Nederlandse kust, de snelle reismogelijkheden en de relatief lage prijzen in het buitenland opende zich een bredere wereld voor de moderne toerist. Een vakantie op het strand van Noordwijk was geen vanzelfsprekendheid meer. De toeristische sector is echter nog steeds één van de belangrijkste pijlers van de Noordwijkse economie met een aandeel van ongeveer 22 % van de totale werkgelegenheid in 2015.

Verblijfsaccommodaties

Op grond van de inventarisaties ontstaat het onderstaande beeld van het totaalaanbod aan verblijfsaccommodaties in Noordwijk:

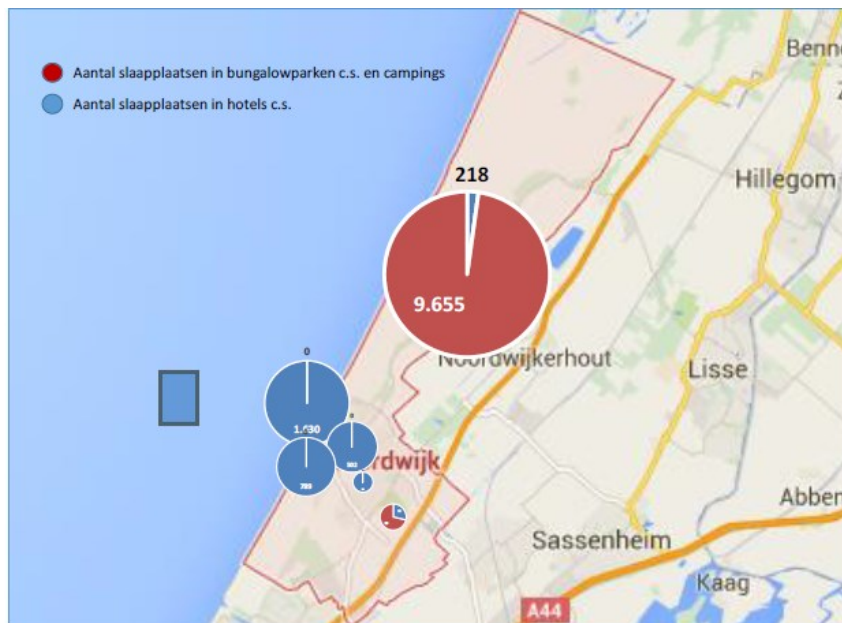
Totaaloverzicht verblijfsaccommodaties in Noordwijk naar type

Type verblijfs accommodatie	Aantal units (1)	Aantal slaapplekken	% slaappl.
Ho(s)tels, pensions, B&B's, appartementen	1.569	3.180	25%
Bungalows, vakantiehuisen e.d.	1.030	5.150	40%
Campings (toeristische en vaste standplaatsen)	900	4.490	35%
Totaal Noordwijk (afgerond)	3.500	12.820	100%

Er zijn in totaal afgerond 3.500 verblijfseenheden in Noordwijk. Daarvan bevindt zich bijna 45% in de sector hotels c.s. Het aantal bungalows c.s. en kampeerplaatsen is ongeveer gelijk met elk rond de 1.000 eenheden. Het aantal slaapplekken in de gemeente bedraagt bijna

13.000. Aangezien huisjes en kampeerplaatsen meer slaapplekken per eenheid bieden, neemt hier de bungalowsector met 40% het grootste aandeel is, gevolgd door de campingsector met 35% van het aantal slaapplekken. Hotels c.s. bieden 25% van de slaapcapaciteit.

Kijken we naar de spreiding van de toeristische slaapplekken naar deelgebied van de gemeente, dan blijkt dat 77% van het aantal slaapplekken in het noordelijk buitengebied ligt en 23% in Noordwijk aan Zee. Het aanbod elders in de gemeente is te verwaarlozen.

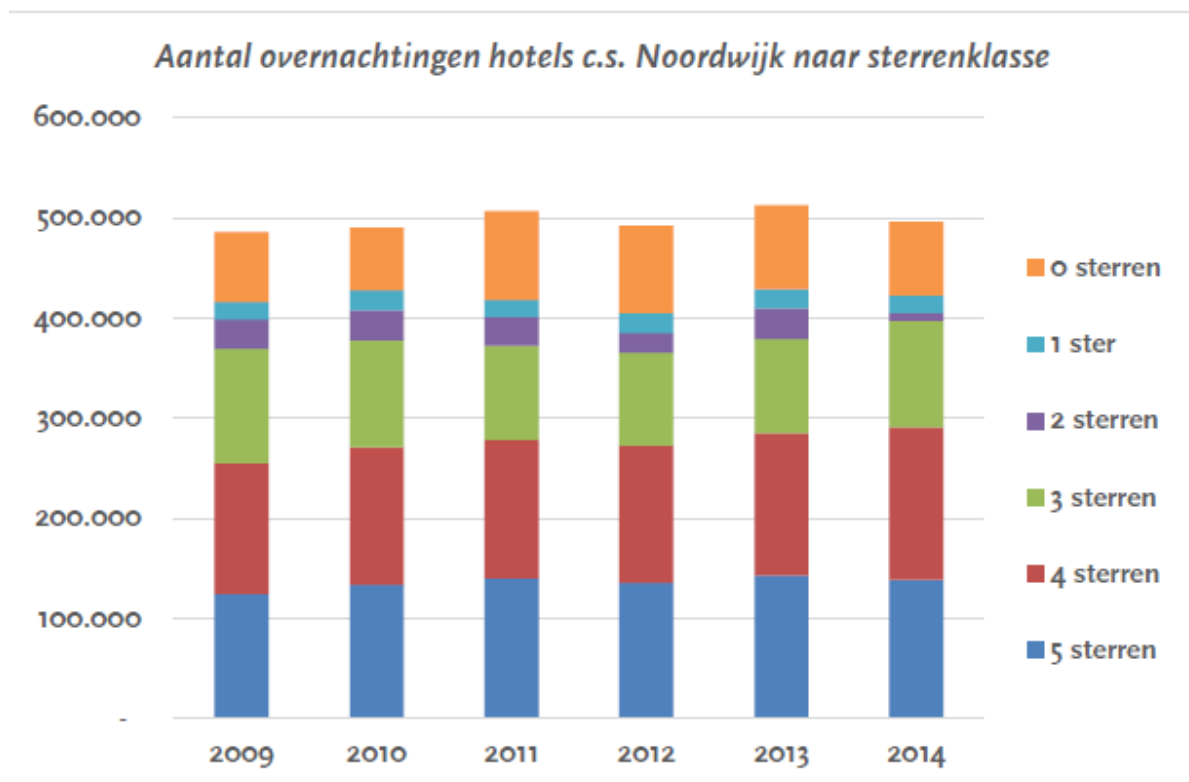
Hotels

Het voorzieningenniveau moet aansluiten op de wens van de hedendaagse gast die bij een bezoek aan Noordwijk wil genieten van luxe en comfort. Doordat investeringen in upgradering van de hotels hier en daar achterbleven in de periode rond 2005, liepen de overnachtingen terug ten opzichte van voorgaande jaren.

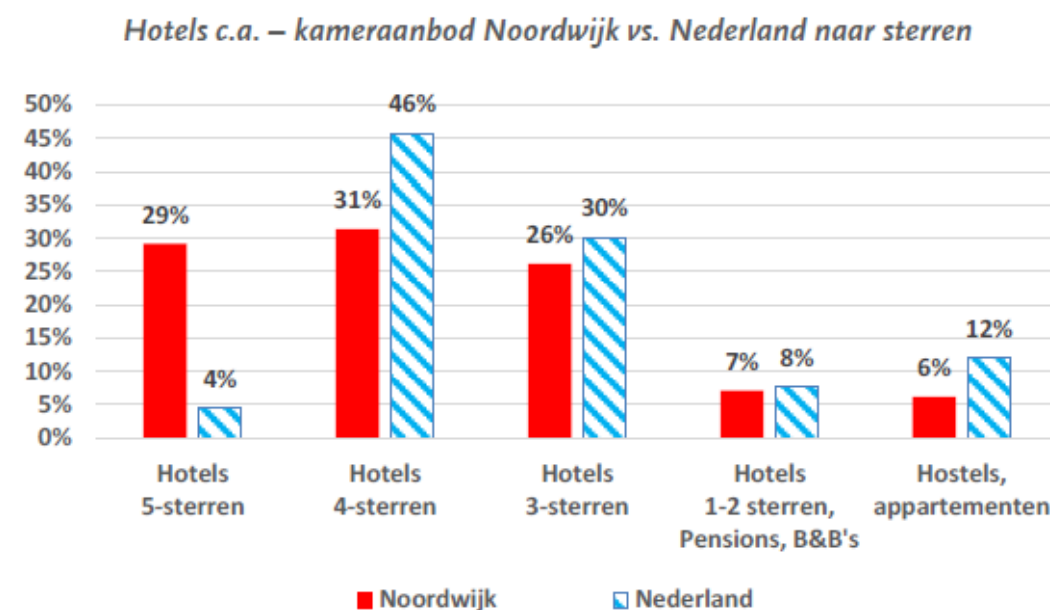
Maar voor een kustgemeente van deze grootte heeft zich in Noordwijk een zeer omvangrijk hotelaanbod ontwikkeld, met name in het midden en hoog segment. Het aanbod van hotelkamers in Noordwijk in het hoogste segment is ongeveer van dezelfde grootte als steden als Rotterdam en Den Haag en uniek in Nederland voor een badplaats. Hoewel in de loop der jaren het hotelaanbod is gedaald, heeft Noordwijk nog steeds een grote voorsprong op andere kustgemeenten.

In de gemeente Noordwijk zijn medio 2015 42 hotels, pensions, hostels, B&B's en appartementencomplexen gevestigd. Deze zijn samen goed voor 1.569 kamers.

Onderstaande grafiek toont het aantal overnachtingen in hotels c.s. in Noordwijk over de periode 2009-2014, op basis van de toeristenbelasting. De Noordwijkse hotels c.s. telden in 2014 bijna 500.000 overnachtingen. In voorliggende jaren was dat aantal min of meer stabiel.

Onderstaande grafiek laat de verdeling (%) van het kameraanbod zien volgens de Nationale Hotel Classificatie. Daaruit blijkt dat Noordwijk een bijzondere samenstelling heeft qua verdeling naar sterren: zeer veel 5-sterrenkamers en relatief weinig 4-sterrenkamers. Het aandeel van de overige segmenten komt redelijk overeen met het landelijke aandeel.

Naast het hotelaanbod zorgen ook de andere accommodaties als recreatieparken e.d. voor een groot percentage van het totaal aantal overnachtingen in Noordwijk.

Recreatieparken

Noordwijk heeft een omvangrijk buitengebied met veel natuurlijke en recreatieve kwaliteiten. Daarin bevinden zich diverse recreatieparken en recreatieve routes. Het traditionele bungalowpark, geëxploiteerd door een ondernemer via kortdurende verhuur aan recreatieve gasten komt minder voor. Onder andere door bepaalde financieringsconstructies zijn er steeds meer particulieren eigenaar van individuele huizen op vakantieparken, waarbij ze een deel van het jaar dat huis voor eigen (recreatief) gebruik beschikbaar hebben. Ook komt

(semi)permanente bewoning van huizen op bungalowparken steeds vaker voor, bijvoorbeeld door expats of andere arbeidsmigranten.

Deze ontwikkelingen hebben ook betrekking op het aanbod in Noordwijk.

Naast de functievermenging zijn er vooral veel parken in het middensegment, waarbij weinig tot geen voorzieningen worden aangeboden en de uitstraling middelmatig is.

Totaal zijn er circa 1.030 huisjes op recreatieparken in de gemeente. Uitgaande van gemiddeld vijf bedden per unit, gaat het over ruim 5.100 slaapplekken.

Wat opvalt is dat het vrijwel allemaal relatief kleinschalige parken zijn. Gemiddeld hebben de parken zo'n 50 huisjes.

Campings

In totaal tellen de campings circa 330 toeristische standplaatsen, wat niet echt groot is voor een toeristische gemeente. Er zijn meer vaste dan toeristische plaatsen. Een niet vast te stellen deel van de vaste/overige standplaatsen heeft het karakter van een chalet, waardoor een deel van dit aanbod ook bij de lijst van vakantieparken had kunnen staan. Ook bestaat een gedeelte uit seizoensplaatsen. De totaal 900 standplaatsen staan voor ongeveer 4.500 slaapplekken.

Ontwikkeling van het congresstoerisme

De conferentie-, incentive-, meeting- en beursmarkt geldt als conjunctuurgevoelig. Voor een deel van de hotelserie in Noordwijk is dit een zeer relevant segment. Conferentiehotels hebben het lastig gekregen door de opkomst van *web conferencing* en andere nieuwe technologieën. Tegelijkertijd zijn er ook signalen dat de invloed daarvan begrensd is, en dat er – zeker als er weer wat meer budget voor is – de behoefte om elkaar *live* te ontmoeten, nog steeds aanwezig is.

Segmentering naar bezoekmotief

Op basis van de enquête uit het verblijfsaccommodatie onderzoek, en deels op basis van eigen schattingen, is de segmentering van de overnachtingen naar drie bezoekmotieven bepaald.

- 63% toeristische overnachtingen.
- 8% zakelijke overnachtingen.
- 29% overnachtingen congresgasten (MICE-segment).

Helaas zijn er geen cijfers bekend over het aantal zakelijke bijeenkomsten zonder overnachtingen. Uit gesprekken met de hoteliers is gebleken dat ook deze doelgroep van belang is.

Besteding verblijfsbezoekers

In totaal geeft een verblijfsbezoeker zo'n € 141,82 per persoon per dag uit. Exclusief de kosten voor de accommodatie is dit € 72,06 per persoon per dag.

Dagtoerisme

Hoewel cijfermatig moeilijk te onderbouwen, maakt het dagtoerisme (strandbezoek en dergelijke) duidelijk onderdeel uit van het toerisme in Noordwijk. Belangrijke randvoorwaarden voor een dagbezoek zijn vooral het parkeren, prijs/kwaliteit verhouding van het toeristisch product, de informatie-voorziening, maar ook het gevoel van welkom zijn en iets bijzonders te hebben beleefd. Als dagbezoekers hierover tevreden zijn, komen ze vaak voor een langere periode terug of raden ze de badplaats aan bij anderen.

Om een beter beeld te krijgen van het bezoekersmotief van de bezoekers heeft de gemeente Noordwijk meegedaan aan een onderzoek naar het bezoekersprofiel door Amsterdam Marketing. Hierbij zijn in 2015 op verschillende tijdstippen en locaties bezoekers aan Noordwijk geïnterviewd.

Naast het rapport van de metropoolregio Amsterdam is het rapport van NBTC Holland Marketing gebruikt waarbij het onderzoek Kustmonitor 2015 antwoord geeft op de concurrentiepositie van Noordwijk ten opzichte van andere kustregio's, badplaatsen en Waddeneilanden. Dit onderzoek is opgesteld op basis van een online-enquête waarbij gebruik gemaakt is van een internetpanel.

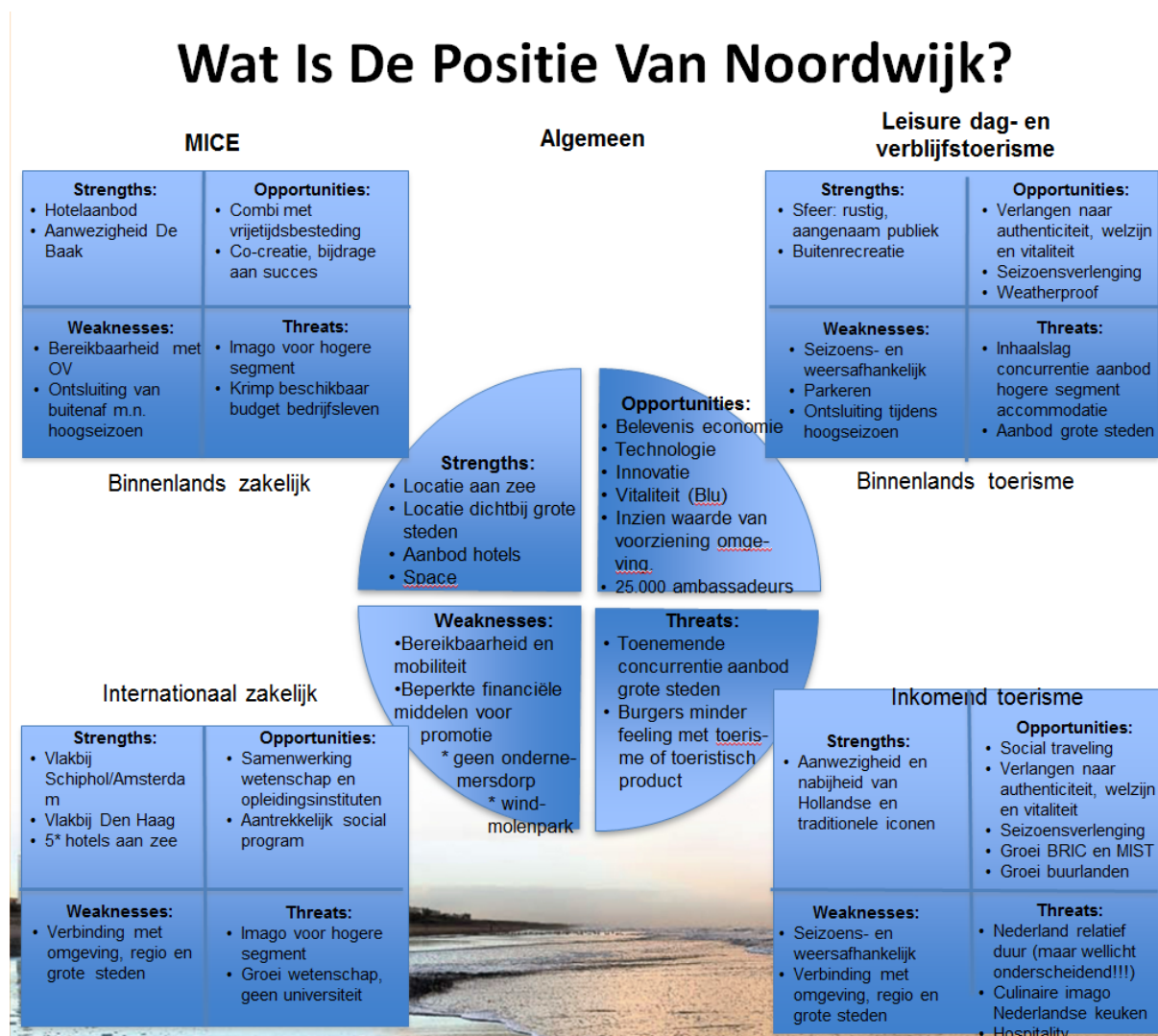
Van de dagbezoekers komt zo'n 80% uit Nederland. Voor de overige 20 % geldt dat 9% uit Duitsland komt en 12 % uit andere landen. Men verblijft gemiddeld tussen de 4,5 en 5 uur in

Noordwijk. Het strand blijft voor de dagbezoekers van Noordwijk de belangrijkste bezoekredenen, gevolgd door attracties. Ruim 34% van de dagbezoekers in Noordwijk gaat hier ook winkelen.

Besteding dagbezoekers

In totaal spenderen de dagbezoekers in Noordwijk zo'n € 37,69 per dag. Waarvan de helft wordt besteed aan eten en drinken.

17.2 Analyse huidige situatie

Sterke punten

Logiesaanbod

- Groot aanbod hotelkamers.
- Diversiteit naar grootte en niveau hotels.
- Hotels langs de kustlijn.
- Groot aanbod vakantiebungalows.
- Lang seizoen door congestoerisme.

Noordwijk algemeen

- Veelzijdigheid in natuur.
- Kwaliteit en diversiteit strand.
- Kwaliteit strandhoreca.
- Diverse pareltjes aan stedenschoon (Voorstraat, villa's, ...).
- Kwaliteit individueel ondernemerschap.

- Actieve toeristische marketing.
- Evenementen.
- Nabijheid historische/grote steden.
- Bezoekers ervaren een groot gevoel van veiligheid in Noordwijk

Zwakke punten

Logiesaanbod

- Weinig bijzondere hotels, afname authentieke hotels.
- Weinig hotelkamers met frontaal zeezicht.
- Middelmatig aanbod vakantiebungalows.
- Nauwelijks recreatievoorzieningen bij bungalowparken.
- (Semi-)permanente bewoning en arbeidsmigranten.

Noordwijk algemeen

- Matige beeldkwaliteit in Noordwijk aan Zee.
- Parkeren en bereikbaarheid op piekdagen.
- Toenemende leegstand winkels en horeca.
- Weinig slechtweervoorzieningen in Noordwijk, wel veel in directe omgeving (Leiden).
- Noordelijk deel van het buitengebied teveel een enclave.
- Weinig samenwerking, tegengestelde belangen.
- Onduidelijk toeristisch profiel.

Kansen

Logiesaanbod

- groeiende interesse onder consumenten voor hotelovernachtingen
- groeiemarkt Duitsland, België en Verenigd Koninkrijk zet door
-

Noordwijk Algemeen

- groeiende interesse en investeringen in sportevenementen
- Gezamenlijke campagne Stad + Kust met de 071 regio
- Rijksbeleid zet in op spreiding van toeristen in plaats en tijd binnen de Randstad

Bedreigingen

Logiesaanbod

- Voor recreatieparken : gestage afname van gezinnen met kinderen
- interesse in kamperen (oude stijl) neemt af
-

Noordwijk Algemeen

- Snelle groei toeristisch aanbod Zeeland
- Uitbreiding windmolenparken voor de kust

17.3 Trends en prognoses

- Voorzetting van 'experience economy' en deeleconomie in combinatie met technologische ontwikkelingen; daarbij vitale beleving van authenticiteit.
- Belang van 'guest experience' op de strategische locaties ('touristic touch points') neemt toe.
- Consument wil steeds meer luxe en comfort met een goede prijs/kwaliteit verhouding en is veeleisender (ook culinair).
- Belang van samenwerking binnen de sector, met andere sectoren, binnen Noordwijk maar ook regionaal (grote steden) neemt toe om succesvol te zijn.
- Online-omgeving steeds doorslaggevend voor bezoekbesluit.
- Men is continu online: gratis en gemakkelijke Wifi toegang wordt belangrijker.
- Goede bereikbaarheid (comfortabel, snel) steeds belangrijker voor groei en bestemmingskeuze.
- Concurrentie tussen kustplaatsen neemt toe, met noodzakelijke effectieve onderscheidende promotie

- Toename groep vitale ouderen, deels met flinke bestedingsmogelijkheden en specifieke wensen.
- Gevoel van veiligheid wordt belangrijker.
- Duurzaamheid krijgt prominentere rol in toerisme.
- Van toeristische ondernemers wordt verwacht dat zij iets terug doen: bijdrage aan behoud en ontwikkeling van groene projecten etc.
- Product en Dienst 'life cycles' worden steeds korter door sneller wisselende consumentenvoorkeuren en technologische ontwikkelingen: noodzaak tot voortdurende innovatie en kwaliteitsverbetering (zie De Grent als je dat nalaat).
- Amsterdam blijft toeristisch groeien, maar kan de stroom niet meer aan: voert spreidingsbeleid voor hotelgroei en toeristenstromen.
- Toenemende behoefte aan 'community feeling', activiteiten die saamhorigheid, sfeer en beleving vergroten.
- Hybridisering samenleving en economie: ontstaan van onverwachte vernieuwende functiecombinaties.

Binnenlands toerisme

Voor de binnenlandse toeristische vraagmarkt geldt dat koopkrachtcijfers en -prognoses van het CPB en CBS – na een aantal lastige jaren – voor 2015 (+1,2%) een positief beeld laten zien. Voor 2016–2017 is het beeld eerder neutraal dan positief. Voor de periode na 2017 zijn nog geen ramingen beschikbaar.

De binnenlands toeristische *hotelvraag* ondervindt positieve invloed van een aantal factoren, zoals het groeiend aantal welgestelde senioren, acties, websites en veilingen die hotelovernachtingen voor de consument aantrekkelijker maken en een algemene groeiende interesse onder consumenten voor hotelovernachtingen. NBTC-NIPO geeft aan dat op de langere termijn de binnenlandse hotelvraag zal blijven groeien, in lijn met de lange termijn trend die zich reeds laat zien vanaf 2000.

Met betrekking tot de binnenlandse vraag naar *vakantieparken* voorziet NBTC-NIPO een lichte groei van 0,5% per jaar voor de periode 2015–2020. De Rabobank gaat in een recente prognose uit van nagenoeg gelijk blijvende vraag in Nederland, vooral vanwege:

- een gestage afname van het aantal gezinnen met jonge kinderen (de belangrijkste doelgroep van parken);
- de betrekkelijk lage economische groei voor de komende jaren;
- een algemene dalende interesse voor verblijf op vakantieparken volgens consumentenonderzoeken.

Hier staat echter een groeiende belangstelling voor losstaande huisjes tegenover. Ook de toegenomen hang naar gezins- en familiebanden (3-generatie-vakanties) heeft een positief effect op de vraag. Negatieve invloed op de bezetting heeft de toenemende concurrentie door de blijvende groei van het aanbod.

In diverse prognoses wordt er van uitgegaan dat het aantal binnenlandse overnachtingen op *campings* langzaam af zal nemen. In de periode 2012 tot 2014 was er sprake van een minieme daling met 1%. Tot en met 2020 is de verwachting dat dit langzaam maar gestaag verder af zal nemen, met circa 1,5% per jaar (NBTC-NIPO, Rabobank). Dit komt vooral omdat het aantal gezinnen met kinderen daalt en onder consumenten de interesse in kamperen in het geheel afneemt. Dat neemt niet weg dat bepaalde niches (zoals natuurcampings en campings die inspelen op de *glamping*-trend) binnen de campingmarkt wel goed kunnen presteren.

Inkomend toerisme

Noordwijk is voor meer dan de helft afhankelijk van inkomend toerisme. Duitsland is veruit het belangrijkste herkomstland, en in (veel) mindere mate België en het Verenigd Koninkrijk. Voor deze landen raamt het NBTC in haar Toekomstperspectief 2025 de volgende groeicijfers voor inkomend toerisme in Nederland:

- Duitsland: tot 2018 jaarlijkse groei met gemiddeld 1%, daarna groei met gemiddeld 0,5% per jaar.
- België: tot 2018 jaarlijkse groei met gemiddeld 4%, daarna groei met gemiddeld 2% per jaar.
- Verenigd Koninkrijk: tot 2018 jaarlijkse groei met gemiddeld 2%, daarna groei met gemiddeld 1% per jaar.

Zakelijke markt

De zakelijke vraagontwikkeling is vooral relevant voor de hotelsector en hangt nauw samen met economische ontwikkelingen. Volgens het CPB zal het Bruto Binnenlands Product (BBP) in 2015 en 2016 naar verwachting groeien met 1,7% à 1,8% per jaar. Ook voor 2017 wordt een plus verwacht. De algemene consensus is dat de economische groei daarna verder aantrekt, maar wel laag blijft.

MICE-markt

De verwachting is dat de MICE-markt na een aanzienlijke teruggang het dal wel bereikt heeft. Zo voorspelt de 2015 Global Meetings Forecast voor Nederland en België gezamenlijk een toename van de totale uitgaven aan alle typen meetings (inclusief conferenties en incentives) van 1,4%. Onderzoeksbureau Advito voorspelt voor 2016 voor *Europa* een (flinke) toename van de vraag naar meetings in externe accommodaties. Die moeten dan bij voorkeur wel – “*fora change of scenery*” – een ‘ongewoon’ karakter hebben. Met een standaardzaal in een standaardgebouw kom je er dus de komende jaren niet.

Voor de korte termijn lijkt gematigde groei het meest voor de hand liggend. Dit wordt onder meer ingegeven door de weer langzaam aantrekkende economie in 2015 en verder.

17.4 Beleidskaders

Rijk

Toerisme en recreatie zijn belangrijk voor de Nederlandse economie. De toeristische sector heeft een jaarlijkse omzet van € 68,3 miljard en telt ruim 600.000 banen. Dat is 6,2% van het totale aantal banen in Nederland. Het toerismebeleid van de Rijksoverheid heeft 3 hoofdpunten: meer toeristen naar Nederland trekken, ondernemerschap en duurzaamheid.

Meer toeristen naar Nederland

Nederland had in 2015 een nieuw record buitenlandse bezoekers: er kwamen 15 miljoen toeristen en zakenmensen. Zij gaven in totaal zo’n € 10,9 miljard uit. De meeste buitenlandse toeristen kwamen uit Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, België, de Verenigde Staten en Frankrijk. Daarnaast trok Nederland meer toeristen uit China.

Marketing van Nederland

NBTC Holland Marketing is verantwoordelijk voor de marketing van Nederland als toerismebestemming. Het bureau zet zich in om zoveel mogelijk toeristen naar Nederland te halen. Het NBTC zet Nederland op de kaart als aantrekkelijke bestemming voor zowel vakanties als zakelijke bijeenkomsten en congressen.

Voor 2020 is de verwachting dat het aantal internationale bezoekers in Nederland groeit naar 16 miljoen. Inzet van het NBTC daarbij is de zogenaamde toerismespreiding. Dat betekent dat alle delen van Nederland kunnen profiteren van het toenemende aantal bezoekers. Dit voorkomt ook dat sommige plaatsen in Nederland te druk worden.

Provincie

Vanuit de provincie Zuid Holland is de afgelopen jaren gewerkt met het ‘Impulsprogramma Recreatie en Toerisme’. Een werkwijze waarbij de provincie (markt)partijen centraal stelt, initiatieven verbindt en ruimte geeft. Vanuit het programma wordt met hen meegedacht, er worden partijen bijeengebracht en er zijn korte lijnen binnen de provinciale organisatie. Uitgangspunt was het ondersteunen van initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme die aan provinciale kerntaken raken. Dit project is inmiddels afgerond en wordt geëvalueerd. De evaluatie gaat verder in op het toekomstig beleid en de provinciale rol ten aanzien van recreatie en toerisme. Het is aan het nieuwe college van GS en de nieuwe staten zich uit te spreken over de toekomst van het impulsprogramma recreatie en toerisme.

Regio

Noordwijk werkt samen met de overige gemeenten in de Duin- en Bollenstreek aan diverse projecten om de economische pijler toerisme te versterken: upgrading van wandel- en fietspaden en uitvoering van diverse projecten op het gebied van natuur en landschap en recreatie, ter versterking van leefomgeving en toerisme. De Provincie Zuid-Holland heeft ter

ondersteuning een subsidiebijdrage toegezegd. De 071-regio heeft Noordwijk gevraagd aan te haken bij het uitwerken van een verkenning om de mogelijke (regio)synergie van de betreffende marketingorganisaties in kaart te brengen. Dit betreft inventarisering van de huidige individuele marketingactiviteiten, de eventuele overlap en lacunes in beleid en uitvoering, kansen, bedreigingen en marktontwikkelingen. Hierna zal duidelijk worden of en in hoeverre gezamenlijke activiteiten haalbaar zijn.

Gemeente

Naast de samenwerking op het gebied van recreatie en toerisme met de Bollenstreek en de 071 regio blijft Noordwijk het lokale beleidskader vernieuwen om in te blijven spelen op de veranderingen in de markt. Beleidsnota's op het gebied van Cultuur en Evenementen e.d. worden geëvalueerd en aangepast.

17.5 Beleidsinzet

Strategische beleidsinzet en visie

Versterken van het toeristisch cluster in Noordwijk om zich verder te ontwikkelen als gastvrije, inspirerende en energieke kustplaats met topkwaliteit en allure, voor zowel dagbezoekers, verblijfstoeristen als congresgangers, in goede balans met het leefklimaat voor bewoners. De stimulering van selectieve groei is gericht op verbetering van de kwaliteit, diversiteit en beleving van het toeristisch product.

Beleidsinzet per thema

Hotels

- vooral richten op verhoging bezettingsgraad en diversiteit in het hele segment en upgradering van de kwaliteit/onderscheidend vermogen binnen de segmenten. Groei mogelijk in de kustzone.
- Enkele voorkeurslocaties voor hotelontwikkeling:
 - Vuurtorenplein
 - Palaceplein/Gat van Palace/ De Greut
 - Wantveld (onder voorwaarden, zie hierna)
 - Koningin Astrid Boulevard.

Het Vuurtorenplein en Palaceplein zijn uitstekend geschikt voor hotelvestiging. Ze maken optimaal gebruik van hét USP van Noordwijk: strand en zee. Het is logisch dat hotels hier hun kameraanbod zoveel mogelijk op de zeezijde zullen richten. Tegelijkertijd moet er voor worden gewaakt dat er geen lelijke/blinde achterzijde komt, maar dat ook deze een voldoende fraaie uitstraling heeft. Nieuwe hotels op beide pleinen zullen ook bijdragen aan het aantrekkelijker maken van de momenteel matige verblijfskwaliteit van deze plekken.

Het Wantveld is in de huidige situatie nauwelijks geschikt voor hotelvestiging. Het plein is onaantrekkelijk vanwege de parkeerfunctie en de relatief laagwaardige dan wel saaie bebouwing langs het plein. Het woonkarakter gaat niet echt samen met een wat groter hotel. De fysieke relatie met de rest van het dorp is matig, ondanks de aanwezigheid van De Muze. Een hotel zou hier wel kunnen indien sprake is van geïntegreerde ontwikkeling van het hele Wantveld/gebied. Bijvoorbeeld in combinatie met een mix van horeca, leisure en/of andere publieksvoorzieningen. En in combinatie met parkeren onder de grond. Tegelijkertijd ontstaat dan wellicht een negatief effect: een nieuw verblijfscluster dat zorgt voor afvloeiing uit het toeristische kerngebied.

- *Kwaliteitsverbetering van het kerngebied*; zorgen dat daar meer toeristische voorzieningen komen.
- De Koningin Astrid Boulevard is een prachtige boulevard met een geheel eigen sfeer, zeker in combinatie met de achterliggende villawijk. Ingezet moet worden op behoud van de specifieke architectonische kwaliteit van dit gebied met hoge eisen aan eventuele nieuwbouw. Verder ligt de boulevard hoog ten opzichte van het strand

waardoor vrij zicht over de zee mogelijk is en heeft het een luw en elementair karakter. De bebouingswand moet zo transparant mogelijk blijven, dus geen aaneengesloten blokken of rijen, maar juist vrijstaande elementen waartussen wind, licht en zeelucht hun gang kunnen gaan. Een redelijk grote schaal hoeft niet te worden uitgesloten, waarbij bouwen haaks op de boulevard in beperkte vorm oplossingen biedt voor lokale ontwikkelingen die passen bij het villakarakter van het gebied. Het is namelijk van belang, dat het contact tussen de zee en de achterliggende wijk in de glooiende duinen niet verstoord wordt door grote bouwmassa's.

- Over het algemeen geldt dat de criteria voor plantoetsing aangescherpt dienen te worden: met betrekking tot beeldkwaliteit, gebruik van de plint (bij voorkeur publieksfuncties, geen dienst-functies) en het karakter van het hotel. Het gaat erom dat een nieuw hotel een waardevolle toevoeging is aan het bestaande aanbod en voor de plek waar het wordt gevestigd.
- *Voorkoming verdere verdichting van het cluster bungalows/ recreatieparken.* Het risico bestaat dat het meer een woonwijk dan een bungalowpark wordt. Het zou juist meer ruimte en ruimtelijke kwaliteit kunnen gebruiken. Om afname van de recreatieve aantrekkingskracht van dit gebied te voorkomen, zou ingezet moeten worden op handhaving van beleid ter voorkoming van (semi)permanente bewoning.
- *Verbinding maken vanuit toeristisch kerngebied met buitengebied.*
Zowel op marketinggebied (arrangementsontwikkeling bijvoorbeeld) alsmede door middel van betere (bus)verbindingen, elektrisch vervoer, witte fietsenplan etc. Het gemiddelde verblijf in een vakantiehuisje is 7,1 nachten. Dit is bijna het dubbele van een verblijfsduur in een hotel.
Ook wat connectiviteit betreft door glasvezel, wifi netwerken aan te leggen waarbij alle toeristische informatie snel en gratis toegankelijk is. De online-omgeving moet optimaal zijn. Zo'n 78% van de bezoekers zoekt voor de beslissing om naar Noordwijk te komen naar informatie. Online-informatie is hierbij het meest geraadpleegd.
- *Zorgen voor gelijk speelveld bij vakantieverbuur*
AirBnB is een sterk groeiende ontwikkeling. Met betrekking tot deze ontwikkeling en de toekomstige groei van vakantieverbuurders zal een standpunt ingenomen moeten worden/ beleid op moeten worden geformuleerd. Deels zorgen deze verbuurders voor extra overnachtingen in Noordwijk, maar er is ook wezenlijke concurrentie met de reguliere accommodatieverschaffers. Noordwijk kende in de -60 en -70er jaren al een soortgelijke vorm van verbuur door middel van 'zimmer mit fruhstuck' voor de badgasten uit Duitsland. De zomerhuisjes die destijds dienden om de gezinnen in Noordwijk huisvesting te bieden in de zomerperiode worden nu gebruikt voor de verbuur aan toeristen. Dit zorgt niet alleen voor extra inkomsten maar ook meer betrokkenheid bij en draagvlak voor de toeristische sector. Als eerste zal duidelijk moeten worden wat de omvang van dit aanbod in Noordwijk is waarna gezorgd moet worden voor een gelijk speelveld door o.a. heffen van toeristenbelasting etc.
- *Scheppen van mogelijkheden tot overnachten in het bollengebied of cultureel erfgoed.*
Dit is een bijdrage aan diversiteit van kleinschalig niveau.
- *Vanuit marketingperspectief actief blijven richten op de Duitse en Belgische markt.*
Duitsland en België zijn tevreden over Noordwijk en zijn goed voor herhaalbezoek. De Duitser geeft Noordwijk een 8,5 !
Zowel Duitse als Belgische potentiële kustbezoekers vinden het bij een Europese kustvakantie belangrijk dat men zich kan ontspannen en dat de omgeving uitnodigt tot wandelen en of fietsen. Aandacht voor bewegen en gezond eten tijdens de vakantie is meer een aandachtspunt voor de Duitse gast dan die vanuit België.

- *Onderzoek naar de haalbaarheid van een kwalificatie Blue zone, samen met de regio Duin- en Bollenstreek. Alle randvoorwaarden om Noordwijk te positioneren als vitale energieke kustplaats zijn aanwezig.*
- *Verbetering recreatieve routes en structuren voor verschillende doelgroepen. Veel bezoekers (met name vanuit Duitsland en België) komen met hun auto naar Noordwijk. Door recreatieve routes en alternatief vervoer wordt men gestimuleerd de regio wandelen, per fiets of (elektrische)sloep te verkennen.*

17.6 Verbindingen

Een goed functionerende toeristische sector vraagt veel van ondernemers, overheid en bewoners. In samenwerking moeten we steeds de juiste balans blijven zoeken in de afweging van soms strijdig lijkende belangen. Daarbij moeten we ook verbindingen naar andere sectoren leggen als wonen, infrastructuur, sport, horeca en de agrarische sector. Heel belangrijk voor het toerisme zijn goede bereikbaarheid, een hoge kwaliteit van de openbare ruimte, diversiteit aan accommodaties, voorzieningen en evenementen, een gezellige sfeer, een hoog niveau van gastvrijheid en een effectieve marketing.

18. Greenport

18.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Omslag naar offensief beleid voor herstructurering en kwaliteitsverbetering

Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw was er sprake van een verhoogde ruimtelijke druk op het gebied van de Duin- en Bollenstreek. Om die reden is aan het begin van die periode een eerste regionale structuurschets gemaakt onder het 'Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek'. Aangezien daarna toch de verrommeling in het gebied toenam met negatieve gevolgen voor het landschap, is in 1996 het Pact van Teylingen tot stand gekomen. Het Pact van Teylingen had een vrij defensief karakter met als gevolg dat de gewenste herstructurering niet echt op gang kwam. Het was vooral bedoeld om een dreigende grootschalige verstedelijking ('Bollenstad') tegen te gaan. Het Pact is daarom in 2004 aangevuld met het Offensief van Teylingen. Via het Offensief van Teylingen werd beoogd om gewenste ontwikkelingen versneld te stimuleren via zgn. 'gebieds- en bedrijfsmodules'.

Versterking regionale samenwerking

Het belang van alle Greenports in Nederland is voor het eerst beleidsmatig vastgelegd in de Nota Ruimte (2006). Voor de Duin- en Bollenstreek is dat beleid uitgewerkt in de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek (2006). Vervolgens is er in 2009 voor en door de regio Holland Rijnland een structuurvisie vastgesteld die voor het greenportgebied is uitgewerkt in de Intergemeentelijke Structuurvisie Duin- en Bollenstreek (ISG 2009). In de ISG2009 staat de economische herstructurering van de Greenport Duin- en Bollenstreek centraal, gekoppeld aan landschapsverbetering.

Om het proces van herstructurering en landschapsverbetering van de grond te krijgen, is in 2010 de Greenport OntwikkelingsMaatschappij Duin- en Bollenstreek (GOM) opgericht met een investeringsprogramma in uitvoering van € 70 miljoen. De opbrengst van de exclusieve verkoop van bouwtitels voor Greenportwoningen in het buitengebied is het belangrijkste middel om dit proces te financieren. Hiermee zijn eerste goede resultaten geboekt, zoals netto toevoeging van bollengrond door opruiming van verrommelde locaties en verbetering van tweede klas bollengrond, sloop van oude kassen en gebouwen, uitbreiding in ontwikkeling van negen hectare netto Bulb Trade Park in Noordwijkerhout voor handels- en exportbedrijven met de uitgifte in voorbereiding van diverse woonkavels voor de bouw van 'Greenportwoningen'. Daarnaast is het herstructureringsproject glastuinbouw Kloosterschuur-Trappenberg (Greenhouse Park) in uitvoering, waarbij eveneens sprake is van woonkavels t.b.v. Greenportwoningen.

Op basis van eerdere afspraken (Valentijnsakkoord) en gewijzigd ruimtelijk (provinciaal) beleid, is de ISG2009 herzien. Na de uitgevoerde inventarisatie en evaluatie is geconcludeerd dat de ISG2009 in hoofdlijnen goed heeft gewerkt en geen aanpassing behoefde. Wel zijn op thematische onderdelen verbeteringen en modernisering doorgevoerd. De geactualiseerde ISG2016 is door alle gemeenteraden in de zomer van 2016 vastgesteld. De zes bollengemeenten werken daarmee samen verder aan de verdere ontwikkeling van een vitale Greenport Duin- en Bollenstreek.

Economische betekenis, landschap en begrensde verstedelijking

In de sector heeft verdere schaalvergroting en internationalisering plaatsgevonden. De focus is gaandeweg verlegd naar handel.

Het aantal banen in de Greenport is afgenomen,

De ontwikkeling van het bollencomplex heeft echter ook negatieve sporen achter gelaten op het landschap: op vele plaatsen is het landschap 'verrommeld', zijn zichtlijnen aangetast en is door vestiging van agrarische bedrijfsgebouwen de openheid van het landschap op veel plaatsen verstoord of geheel verdwenen.

Om een goede balans te waarborgen tussen verstedelijking en vernieuwing van het buitengebied heeft een duidelijke begrenzing hiertussen steeds een belangrijke rol gespeeld. Hierdoor blijft er 'planologisch rust' in het buitengebied. Dit is een belangrijke voorwaarde voor continuïteit en succes van het werk van de GOM gebleken.

18.2 Analyse huidige situatie

Noordwijk maakt onderdeel uit van het bollencomplex in de Duin- en Bollenstreek. Met vijf andere bollengemeenten Hillegom, Lisse, Katwijk, Noordwijkerhout en Teylingen functioneert een economisch kerngebied van wereldformaat, dat werkgelegenheid biedt aan ongeveer 6000 mensen (Fte), ofwel 9% van de regio Duin- en Bollenstreek.

De toegevoegde waarde bedraagt zo'n € 450 miljoen, 10% van het regionaal totaal dat ruim € 4 miljard bedraagt. Circa 70 % van de toegevoegde waarde van de Greenport wordt gegenereerd door de handel in bollen en sierteelt-producten. In het buitengebied bevindt zich 2625 hectare eerste klas bollenteeltgrond die hiermee nauw is verbonden. In de toeristische sector werken 3500 mensen in de regio die een toegevoegde waarde creëert van € 176 miljoen (gegevens onderzoek Rabo en GOM, 2013). De Duin- en Bollenstreek is daarmee één van de belangrijke Greenports in Nederland. Maar de impact is veel groter. Bloeiende bollen in de streek zorgen voor een stabiele verlenging van het toeristenseizoen in Nederland en zijn langzamerhand een icoon geworden voor Nederland in de wereld. Ook de Noordwijkse horeca en winkels profiteren van de extra toeristen die hier op af komen.

De Greenport Duin- en Bollenstreek telt vijf economische clusters, die nauw met elkaar zijn verbonden en elkaar versterken:

- De teelt van bloembollen, bloemen en vaste planten en de glastuinbouw (vrijwel volledig sierteelt).
- De handel in en export van sierteeltproducten.
- De veilingen.
- Het toerisme.
- Het overige bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Internationale positie

De Greenport Duin- en Bollenstreek draagt bij aan het Nederlandse marktaandeel van ca. 65% van de wereldproductie in bloembollen. Zo'n 10% van het nationale productieareaal en de direct daarmee samenhangende productiewaarde bevindt zich in de Greenport Duin- en Bollenstreek.

De Verenigde Staten is de grootste exportmarkt voor bloembollen. Jaarlijks worden daar meer dan 1 miljard bloembollen naartoe geëxporteerd. Japan was in de jaren negentig de belangrijkste groeimarkt voor de sector. Op dit moment zijn dat China en Rusland, die sterk klimmen op de lijst van grootste afnemerslanden. De exportwaarde bedraagt ca. 600 miljoen euro, waarvan ruim 55% naar landen buiten de Europese Unie gaat. De West-Europese landen nemen zo'n 45% van de totale bloembollenafzet voor hun rekening. Duitsland is voor de sector de koploper, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, de vier Scandinavische landen en Italië.

Sterke punten:

- Sterke positie en imago van Nederland in de wereld
- Aansprekend assortiment
- Diepgaand kennisniveau
- Sterke internationale oriëntatie van het bedrijfsleven
- Aanwezigheid Keukenhof
- Het eerste en bekendste bollenteeltgebied van Nederland, onderstreept door de naamgeving
- Uitstekende groeiomstandigheden voor hyacinten vrij unieke combinatie bodem en microklimaat
- Sterke onderling verweven economische clusters

Zwakke punten:

- Sector is behoudend van karakter
- Aantal starters, de spin-off en de interactie met andere sectoren is beperkt
- Te kleine versnipperde en deels verouderde productiestructuur
- Zwakke oost-westverbindingen
- Nog steeds teveel verrommelde plekken met weinig open landschappen
- Bodem- en waterverontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen

Bedreigingen:

- Slinken van de toonaangevende positie in de handel, doordat a) zij nog te veel aan oude tradities vasthouden b) hun schaalgrootte vaak te klein is en c) de productie zich uit 'de Zuid' verplaatst, waardoor zij grip op het product verliezen (Rabo rapportage 2015-2016).
- Bouw 'GOM-woningen' verloopt te traag, waardoor onvoldoende en geld beschikbaar komt voor tijdige herstructurering en landschapsverbetering; concurrentiepositie van Bollenstreek neemt daardoor af.
- Vanwege het onvoldoende terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen weet de sector niet te voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water, waardoor productie niet langer wordt toegestaan.
- Toenemende omgevingsweerstand (ondermeer door social media) vanwege schadelijke effecten middelengebruik.
- Weinig synergie met omgeving.
- Wisselende handelsboycots.
- Besmetting met uitheemse plantenziekten.

Kansen:

- Aanboring van grote nieuwe afzetgebieden in Noord- en Zuid-Amerika, China en Rusland.
- Inspelen op grotere vraag naar kwaliteitsbollen (virusvrij), duurzaam geproduceerd, met toegevoegde waarden, nieuwe soorten en kleuren; daarmee onderscheidend vermogen vergroten.
- Innovatie.
- Meer toegevoegde waarde creëren.
- Inspelen op de gemakbehoefte bij de consument, zoals bollen op pot, lasagnebeplanting en mogelijkheden om geprepareerde bollen in het voorjaar te planten
- Niche-producten door kleinere bedrijven.
- Duurzamer produceren.
- Herstructurering.
- Schaalvergroting, met kansen voor grotere bedrijven die kennis, kapitaal en arbeid slim combineren.
- Verbetering infrastructuur.
- Meer samenwerking, binnen de sector en met andere sectoren, zoals de toeristische sector, het ruimtevaartcluster en kennisinstellingen (Leiden-Delft-Rotterdam).
- Betere toegankelijkheid voor wandelaars en fietsers oa. door routenetwerken en stopplaatsen.
- Gebruik van reststoffen als onderdeel van een biobased economy.
- Na afloop bloeiseizoen gebruik van bollengrond voor bepaalde snijbloementeel, waardoor de regio een steeds groter deel van het jaar een kleurrijk karakter heeft.
- Leveren van inhoudsstoffen voor de farmaceutische en cosmetische industrie.
- Zelf opzetten van buitenlandse productiegebieden.

18.3 Trends en prognoses

- Toenemende behoefte van consumenten aan gebruiksgemak, sfeer en beleving.
- Stagnerende en mogelijk teruglopende vraag naar en vershraling assortiment 'droogverkoop' bollen, want consumenten zijn steeds minder bereid om in het veelal natte najaar bollen te planten.
- Groeiende afzet aan het kostenbewuste grootwinkelbedrijf en de grootschalige broeierij;
- Versnelde schaalvergroting met meer verschillen tussen moderne en verouderde bloembollenbedrijven, 5% afname per jaar van het aantal bedrijven.
- Stabiël productieareaal.
- Toenemende automatisering/mechanisering in de bedrijfsvoering.
- Toenemende aandacht voor afzet en marketing om de producten beter te promoten.

Aanvullend wordt opgemerkt dat de markt van Nederlandse bloembollentelers en -broeiers voor de komende jaren een voorzichtig positief perspectief heeft (Bron: Bloementeel, Rabobank Cijfers en Trends, 2016 -2017. De Nederlandse bloembollensector heeft op alle

hoofdgewassen een sterke positie, maar is tegelijk zelf haar belangrijkste concurrent indien het areaal wordt uitgebreid.

In Nederland stonden in 2014 op 23.590 hectare bloembollen. In 2013 was dat 23.291 en in 2012 23.488 ha (CBS). Met een hoofdrol voor de provincie Noord-Holland. Het aantal bloembollenbedrijven lag in Nederland in 2014 op 1.516 bedrijven en in 2013 op 1531 (ca. 5 % afname per jaar).

18.4 Beleidskaders

De erkenning en waardering van de Greenports in Nederland, waaronder de Greenport Duin- en Bollenstreek is op rijksniveau vastgelegd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De Greenports maken onderdeel uit van één van de topsectoren in Nederland van nationale betekenis: tuinbouw en uitgangsmaterialen.

Het doel van Greenport Holland is om samen met de stedelijke regio's en de betrokken decentrale overheden, de (internationale) concurrentiekracht van de Greenports te versterken en ruimtelijke en mobiliteitsproblemen op te lossen.

In navolging van het rijksbeleid is het belang van de versterking van den Greenports opgenomen in het provinciaal ruimtelijke beleid, dat is vastgelegd in de Visie Ruimte en Mobiliteit. Doelstelling is ook hier de vergroting van de agglomeratiekracht, waarvan de te versterken Greenports een onderdeel zijn.

18.5 Beleidsinzet

Greenportgemeenten hebben afgesproken dat het ISG2016 beleid leidend is ten aanzien de inbreng van de Greenportgemeenten in andere ruimtelijke processen, dus ook van de lokale Omgevingsvisies en andere (intergemeentelijke) visies of programma's waarin de gemeenten deelnemen. De inzet van Noordwijk zal daarom een ondersteuning zijn van het ISG2016 beleid.

Strategische beleidsinzet

Gemeente Noordwijk is een onderdeel van de Greenport Duin- en Bollenstreek en wil zich blijven inzetten voor de verdere ontwikkeling naar een vitale Greenport, samen met alle betrokken overheden, bedrijven en instellingen. Om in de internationale concurrentiestrijd te overleven, streven we naar een integrale aanpak van ruimtelijke maatregelen, planologische regelgeving, verbetering van infrastructuur, innovatie, investering in duurzaamheid, samenwerking (bedrijven onderling en met overheden en kennisinstituten) en gebiedsmarketing.

Samen met de andere Greenportgemeenten, de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) en de Economic Board, wil Noordwijk samen met de regio met kracht verder gaan met de herstructurering van de sector, landschapsverbetering, innovatie en verdere ontwikkelingen die nodig zijn voor een vitale Greenport.

De herstructurering gaat gepaard met schaalvergroting van bollenteeltbedrijven om rendabel te blijven. Grotere sterke bedrijven kunnen groeikansen benutten door aanboring van grote nieuwe afzetgebieden in Noord- en Zuid-Amerika, China en Rusland. Daarnaast is er steeds meer vraag naar kwaliteitsbollen, duurzame productie, nieuwe soorten en kleuren. Dat biedt kansen voor niche-producten waaraan meer valt te verdienen. Meer toegevoegde waarde kan ook worden gecreëerd door bijvoorbeeld integrale meelevering van designartikelen en potten in plaats van 'bulkdroogverkoop' en het leveren van inhoudsstoffen voor de farmaceutische en cosmetische industrie.

Schaalvergroting is tot op zekere hoogte mogelijk om de concurrentiekracht te vergroten van het bollencomplex met behoud van de landschappelijke kwaliteit. Bedrijven die aan de bollenteelt verbonden zijn, moeten ruimte krijgen binnen de Greenport Duin- en Bollenstreek. Deze ruimte is schaars. Met de herstructurering willen we versnippering van bollenbedrijven in het landschap voorkomen. Dit proces biedt tevens kansen om een kwaliteitsimpuls voor het

landschap te realiseren. Dat kan door op strategische plekken de openheid te herstellen en verrommeling tegen te gaan.

Uiteindelijk zal proces- en productinnovatie voor het bollencomplex meer opleveren dan concurreren op prijs en schaalgrootte. Daar willen we dan ook samen met de sector op inzetten. We zullen veel meer moeten zoeken naar het creëren van toegevoegde waarde en het leggen van nieuwe verbindingen om tot betere prijsvorming te komen en duurzame groei.

Van groot belang bij dit proces is een goede afstemming in ruimtelijk beleid en regelgeving tussen provincie, regio en gemeente. Dit geldt in het bijzonder voor duidelijkheid over de begrenzing van locaties voor stedelijke ontwikkelingen en het werkingsgebied voor de GOM.

Voor de GOM is een goede borging in het beleid van belang van de afdwingbaarheid van bollengrondcompensatie en het zeker stellen van bouwtitels in combinatie met 'planologische rust en continuïteit'. Hiermee ondersteunen we de bereidheid te investeren in het bollencomplex en het landelijk gebied. Tevens ontstaat hieruit een dempende werking op de grondprijzen in het buitengebied. Dit bevordert het herstructureringsproces.

Uitwerking strategische beleidsinzet:

- Regionale samenwerking en beleidsafstemming binnen de Greenportgemeenten en met andere betrokken overheden en organisaties ter bevordering van planologische rust en continuïteit en het stimuleren van de gewenste investeringen in het stedelijk en landelijk gebied. De actuele Intergemeentelijke Structuurvisie voor de Greenport Duin- en Bollenstreek 2016 en het daarin geformuleerde Landschapsperspectief, functioneert als belangrijk raamwerk voor sanering, intensivering en uitbreiding van de Greenportbedrijven.
- Behoud van 1e klas bollenareaal (als regio met in totaal 2625 ha), tegengaan van inefficiënte productie op versnipperde grond en versterking van de aantrekkelijkheid als woon-, werk- en toeristisch verblijfsgebied.
- Voortzetting van herstructurering van de Greenport, waarbij ook in Noordwijk gericht in bepaalde gebieden wordt gewerkt aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap, opruimen van verrommeling, het open houden c.q. maken van gebieden als ook het verdichten van bepaalde gebieden voor bollengerelateerde bedrijven. Voor Noordwijk is in samenspraak met de GOM een tweetal prioritaire gebieden aangewezen waar de beperkt beschikbare middelen uit het herstructureringsfonds van de GOM worden ingezet namelijk de polder Vinkeveld en Langeveld.
- Zorgen voor een goede programmering en heldere begrenzing van stedelijke ontwikkelingslocaties voor de lange termijn (minimaal 2030) om het werkingsgebied van de GOM veilig te stellen en de gewenste investeringen in het buitengebied te bevorderen.
- Ook in Noordwijk het afgesproken Greenportinstrumentarium toepassen, waaronder de bollengrondcompensatieregeling en de (eventuele geclusterde) bouw van Greenportwoningen in het buitengebied.
- Het bestaande cultuurhistorisch erfgoed verbinden met de planologische keuzes.
- Vernieuwing en doorontwikkeling van het recreatief-toeristisch product in samenhang met de agrarische bedrijven (zogenoemd agritoerisme). Daarbij gaat het om het streven naar meer ontwikkelingsruimte voor bedrijven door maatwerkoplossingen als onder meer verbreding van het agrarisch product met bed & breakfast, mini campings en verkoop van streek eigen produkten. .
- Samen met andere betrokken overheden verbetering van de bereikbaarheid van de hele regio Holland Rijnland.
- Uitvoering van de Economische Agenda om vooral de innovatiekracht van de Greenport te versterken in nauwe samenwerking met ondernemers, organisaties en kennisinstituten. De Greenport DB zal hierdoor binnen afzienbare tijd weer zijn aangesloten bij de nationale top van innovatieve bedrijfstakken. Dit vanuit het besef dat de Greenport DB niet kan blijven concurreren op kostprijs en schaalgrootte.

Daarom is er focus op kwaliteit, specialisatie en innovatie nodig in producten en processen, gericht op waardetoevoeging. Innovatie wordt gericht op de gehele productieketen, zoals bodemverbetering, ziektearm produceren, verwerking, duurzame teelt en logistiek.

- Verbetering van de kennisinfrastructuur, met een grotere uitnodiging tot samenwerking tussen de zogenaamde 4 O's: ondernemers, onderzoek, onderwijs en overheden. Dit moet tevens leiden tot facilitatie van investeringen in innovatieve ideeën en vermarkting (z.g. 'valorisatie', wat nu al veel gebeurt op allerlei thematische campussen).
- Vanuit de Greenport DB meer aansluiting zoeken bij regionale en landelijke initiatieven (bijv. 'Greenport Campus' en project 'Duurzame modernisering teeltareaal'.
- Aansluiten bij initiatieven voor een biobased economy, bijvoorbeeld een project van reststromen nieuwe producten te maken; Noordwijk ondersteunt de ambitie om van de Greenport een proeftuin voor een biobased economy te maken.
- Verbinding maken tussen de Greenport, Life Science in Leiden en het Spacecluster in Noordwijk. Noordwijk ondersteunt de inzet vanuit de Greenport op samenwerking met het Spacecluster, waardoor we een belangrijk centrum voor precisielandbouw worden. Dit thema geeft meerwaarde aan de productievoorwaarden, het verdienvermogen en de economische identiteit van de Greenport.
- Bijdragen aan regiomarketing van de Greenport. Mede met het oog op het creëren van toegevoegde waarde wil de Bollenstreek haar bekendheid vergroten en daarmee de economie van de Greenport versterken. Want het is duidelijk dat de ontwikkeling van een (nationaal) beeld van de Bollenstreek als 'Innovatietuin van de Randstad' en (internationaal) beeld als 'Flower Science Park' of 'Bulb Production Garden' van groot belang is voor de streek en daarmee ook voor Noordwijk. Allerlei projecten staan op stapel voor de verdere ontwikkeling, het uitdragen en de vermarkting van de eigen identiteit. Daarbij valt ook te denken aan een soort 'Grand Cru Bollenstreek', een gebiedsgarantie voor excellente kwaliteit bloembol, lange levensduur en lange bloeiperiode.
- Versterking van recreatie en toerisme als groeiende economische motor in het gebied en een belangrijk speerpunt van de Greenport.
- Verder stimuleren van investeringen in duurzaamheid (minder tot geen gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, ontwikkeling van 'eco-bol').

Enkele voor Noordwijk van belang zijnde actualisatiepunten uit de ISG2016:

- Het duingebied wordt aan de ISG toegevoegd, waarbij het geldende beschermingsregime uit hogere regelgeving onverkort van toepassing is.
- Het wordt in principe mogelijk gemaakt dat de GOM de herontwikkeling van vertreklocaties van greenportgerelateerde bedrijven binnen BSD (bestaand stads- en dorpsgebied) ter hand kan nemen.
- Er moet ruimte komen voor meer flexibiliteit in bedrijfstypologieën en ontwikkelingsmogelijkheden vooral om ruimte te bieden aan bedrijven die greenportgerelateerd zijn en het economisch cluster versterken; gevestigde bedrijven in de Greenport moeten zich kunnen doorontwikkelen. De deur moet niet worden opgezet voor oneigenlijke nieuwvestiging.
- Aanpassing van de systematiek om schaalvergroting binnen de Greenport op de juiste wijze te faciliteren met maatwerk.
- de mogelijkheid tot verbreding van het assortiment (of het product) dat onder gespecialiseerd glas geteeld mag worden.
- Voor archeologie zal een gezamenlijk beleid ten aanzien van de archeologische onderzoeksverplichting worden opgesteld.
- Er komt een volwaardige paragraaf over recreatie en toerisme.
- Vooral door Noordwijk bepleite heterogene landschappen waarin naast bollenvelden plaats is voor weiden met blaarkoppen en paarden, kruidenvelden, wandelpaden en natuur vormen een waardevol onderdeel van de Duin- en Bollenstreek. Dit mag echter niet ten koste gaan van het areaal eerste klas bollengrond. Verdere differentiatie van het landschap is mogelijk mits voldaan wordt aan de bollencompensatie en het

passend is in het Landschapsperspectief. Tegen strijdig gebruik moet krachtig worden opgetreden.

- De ecologische verbinding Coepelduynen-Noordduinen via de landgoedzone versterken. Gemeente Noordwijk heeft geïnvesteerd in bepaalde 'stepping stones' zoals in bedrijventerrein 's-Gravendijck en woonwijk Boechorst. De gemeente Noordwijk zal in Offem-Zuid ook een deel van de ecozone inrichten. Nog steeds geheel ontbrekend is de schakel van Leeuwenhorst naar de duinen ten noorden van Noordwijk aan Zee.
- Gebied De Blink in Noordwijk wordt afgevoerd als mogelijk naar bollengrond om te zetten grasland.
- De kansen om de herstructurering van het bollencomplex te combineren met de watersysteem- en waterkwaliteitsverbetering moeten worden opgepakt.
- Bij het planologisch onttrekken van bollengrond ten behoeve van de wateropgave is de bollencompensatieregeling onverkort van toepassing. Bij ondergeschikte aanpassingen van de waterhuishouding als onderdeel van de bestemming bollenteelt, ten behoeve van het optimaliseren van de lokale teeltomstandigheden, is de compensatieverplichting niet van toepassing. In dit geval maakt het water immers deel uit van de bestemming bollengrond en is het niet separaat bestemd. Hiervoor is een werkafpraak gemaakt met betrokken overheden en de GOM.
- Expliciet een beschrijving opnemen voor een uniforme regeling voor de huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijfspercelen voor de piekperiode van maximaal drie maanden.

18.6 Verbindingen

- De ISG2016 is meer dan alleen een op de verbetering van economie en landschap gebaseerde structuurvisie. In de ISG2016 is ook aandacht besteed aan:
- De Greenport als aantrekkelijke woonregio;
- De Greenport als duurzaam gebied waaronder en duurzaam watersysteem;
- De recreatie en het toerisme in de Greenport;
- De cultuurhistorische betekenis van de Greenport;
- De natuurwetenschappelijke waarde van de Greenport;
- Het belang van kennis en innovatie binnen de Greenport en
- De bereikbaarheidsaspecten.

19. Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren

19.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Door de groei van de bevolking, toerisme en economische activiteiten zijn de verkeerstromen naar en in Noordwijk gegroeid. Daarnaast stimuleerden ook de groei van de welvaart en toenemende arbeidsparticipatie het autobezit en autogebruik. Het autobezit per duizend inwoners is in Noordwijk met 480 auto gelijk aan het landelijk gemiddeld en laag in vergelijking met het auto bezit in de provincie Zuid-Holland (619 auto's per 1000 inwoners). De relatief grote vervoersafstanden en woonwerkpendel droegen vooral bij aan een groter autogebruik. Want ruim de helft van de werkende Noordwijkers (8.000 mensen) werkt buiten de regio en ongeveer 70% van de banen (8.500) in Noordwijk wordt ingevuld door werknemers van buiten Noordwijk (bron: Structuurvisie). Gevolg is dat er in Noordwijk geen echte spitsrichting is ontstaan.

Het regionale wegennet was historisch noord-zuid gericht. Met de westwaartse verschuiving van de sociale en economische oriëntatie zijn daar meer oost-west lopende provinciale wegen bij gekomen. Deze leiden naar het nationale wegennet (A44 en A4). Nog steeds is het regionale wegennet in de Duin- en Bollenstreek nog niet voldoende toegerust op het huidige en toekomstig verkeersaanbod.

Binnen Noordwijk is de hoofdwegenstructuur meegegroeid met de uitbreidingen van het dorp. Daardoor is een duidelijke, goed ingerichte hoofdstructuur behouden voor het auto en fietsverkeer, met drie hoofdwegen vanaf het provinciale wegennet naar de kust en enkele dwarsverbindingen daartussen. Dit hoofdwegennet kan het huidige verkeer op een normale werkdag goed verwerken. Bovendien is hierdoor nauwelijks sluipverkeer door de woonwijken.

Het aantal parkeerplaatsen in Noordwijk is al lange tijd gelijk gebleven terwijl het autogebruik in dezelfde periode is gestegen. De relatieve bereikbaarheid is daarmee afgenomen.

Op het gebied van openbaar vervoer is de laatste decennia gestreefd naar het 'strekken van lijnen' en het verbeteren van het comfort, om de concurrentie met de auto aan te kunnen gaan. Het gevolg is dat het openbaar vervoer geconcentreerd is op de hoofdwegen en niet meer door de dorpscentra rijdt. Door verschillende regionale buslijnen is Noordwijk nu verbonden met omliggende gebieden.

Om een alternatief te bieden voor het autoverkeer op drukke (zomerse) dagen heeft de gemeente een aantal jaren geleden de strandpendel geïntroduceerd. Dagtoeristen kunnen hun auto buiten de dorpskern parkeren en overstappen op de pendelbus naar de Parallel Boulevard.

De fietsstructuur in Noordwijk valt grotendeels samen met de hoofdwegenstructuur van de auto.

Ter stimulering van het recreatieve fiets- en wandelverkeer is regionaal aangesloten op het landelijke knooppuntensysteem. Daardoor kan iedereen zijn eigen fietsroute uitzetten. Hier wordt goed gebruik van gemaakt.

De afgelopen jaren is bijna het volledige wegennet ingericht conform de richtlijnen van het landelijke programma Duurzaam Veilig. Het doel daarvan is het voorkomen van (ernstige) ongevallen o.a. door een eenduidige inrichting van wegen.

19.2 Analyse huidige situatie

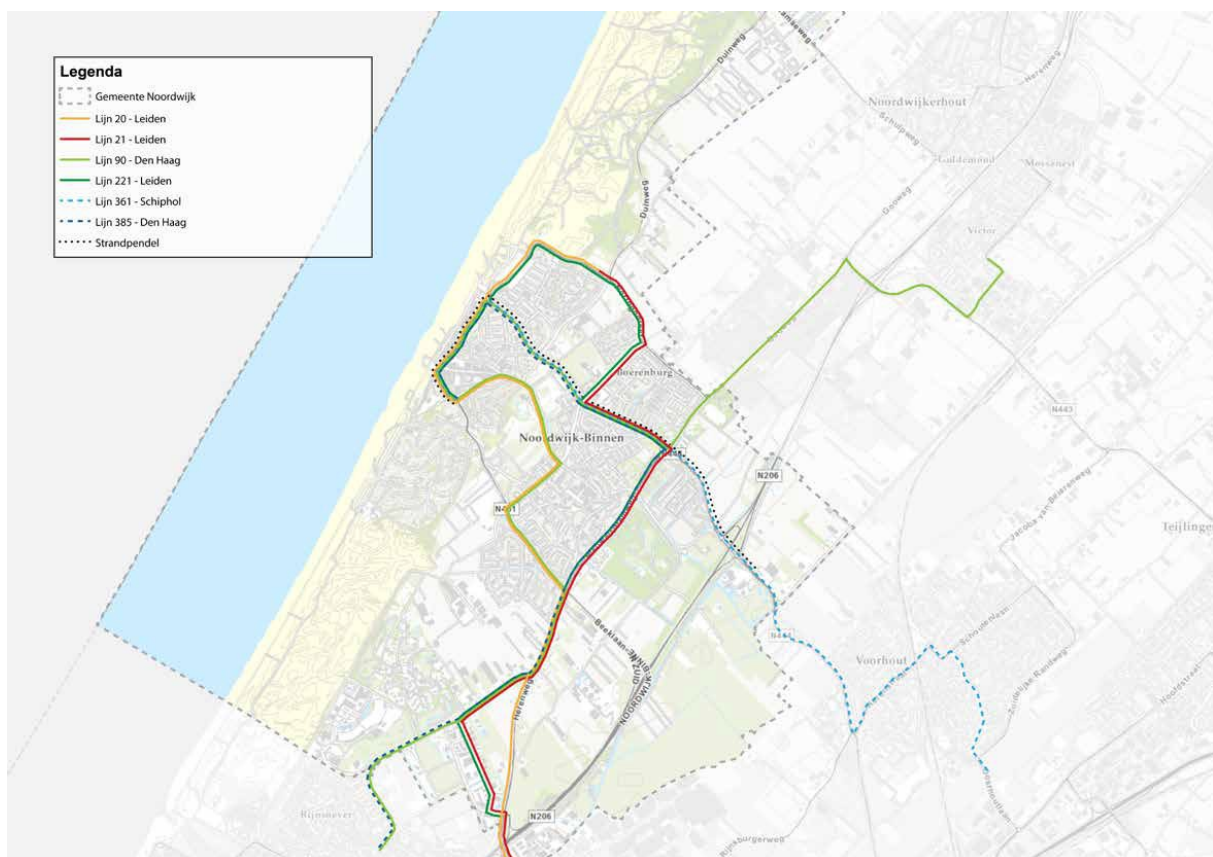
Regionale bereikbaarheid

De meest gebruikte en belangrijkste regionale autoverbindingen zijn de N444 die Noordwijk, via Voorhout, verbindt met de A44 en de N206 in zuidelijke richting. Daarnaast zijn de N206 in

noordelijke richting en de N443 richting A44 belangrijk voor de regionale bereikbaarheid. Noordwijk heeft in noordelijke richting slechts 1 aansluiting op de N206, namelijk die aan de Van Berckelweg. Het is wenselijk te onderzoeken of ook de aansluiting N206 nabij de Beeklaan in noordelijke richting gerealiseerd moet worden.

De oost-westverbindingen als N443, N444 zijn verouderd en niet berekend op de huidige verkeerstromen. Hierdoor ontstaan files tijdens de spitsuren en op stranddagen. In de noordelijke Bollenstreek ontbreekt een goede verbinding tussen N206 en het nationale wegennet, waardoor veel verkeer door de dorpen rijdt. Aan de zuidzijde heeft de N206 tussen Katwijk en de A44/A4 te weinig capaciteit waardoor doorstromingsproblemen ontstaan.

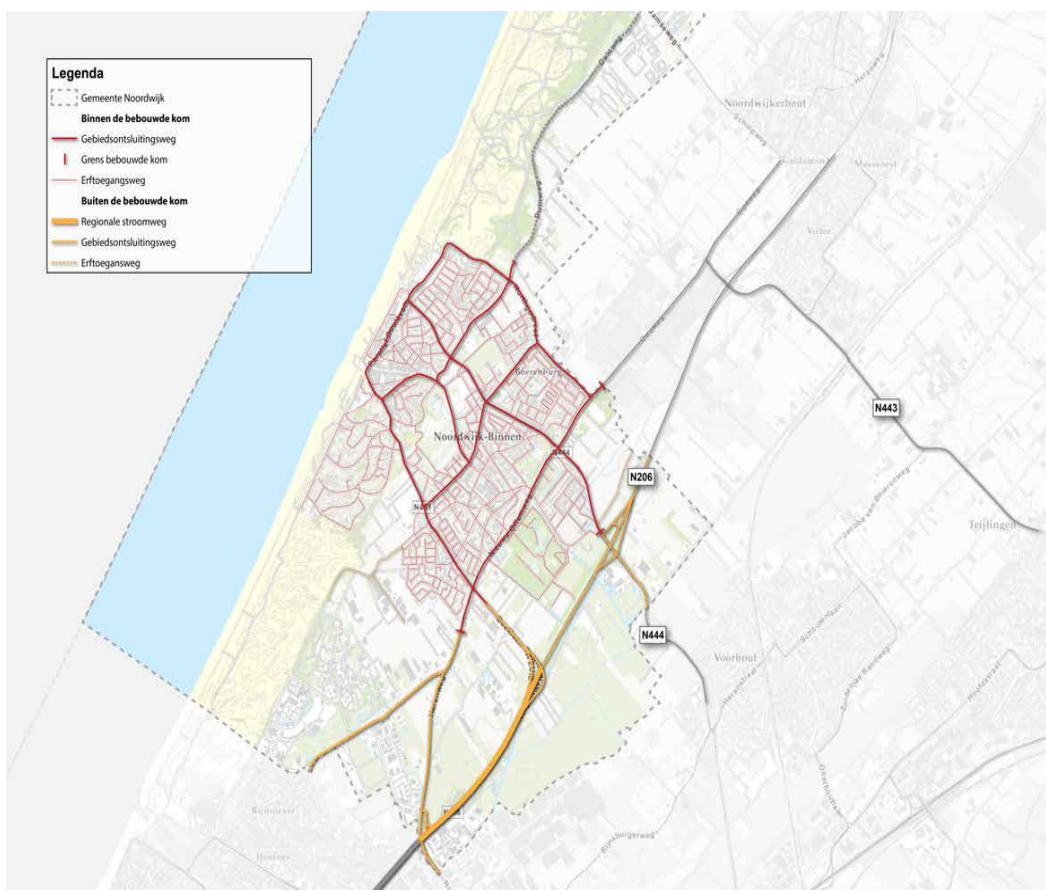
Diverse directe openbaar vervoerslijnen verbinden Noordwijk met de dorpskernen van de omliggende gemeenten en de steden Leiden, Haarlem en Den Haag en de stations Voorhout en Sassenheim. Noordwijk heeft dan ook een volledig busnetwerk. De meest gebruikte OV-verbinding is die tussen Noordwijk en Leiden CS. Essentieel zijn goede aansluitingen tussen bus en trein. Niet op alle stations wordt in deze goede aansluitingen voorzien. De frequentie van de buslijnen is niet altijd voldoende om een goed alternatief te kunnen zijn voor de auto.

Afbeelding 19.1: Buslijnen in Noordwijk

De fietsverbindingen tussen Noordwijk en de regio liggen aan of naast autoverbindingen, waardoor het fietsnetwerk grofmazig is. Het realiseren van kortere regionale fietsverbindingen is voor een groot deel afhankelijk van de mogelijkheid tot het passeren van barrières als spoor-, water-, of autowegen.

Met name in de natuurgebieden rondom Noordwijk is wel een fijnmazig netwerk beschikbaar voor het recreatieve fietsverkeer.

Afbeelding 19.2: Huidige verkeersstructuur in Noordwijk

Bereikbaarheid binnen de dorpskernen

Noordwijk heeft een logisch opgezette hoofdstructuur, waarbinnen de woonwijken gelegen zijn. Er is een duidelijk onderscheid tussen doorgaande wegen (gebiedsontsluitingswegen) en wegen in woongebieden (erftoegangswegen).

Er zijn drie doorgaande oost-westverbindingen:

- Northgodreef,
- Van Berckelweg – van de Mortelstraat – Van Panhuysstraat – Quarles van Uffordstraat.
- Beeklaan – Oude Zeeweg.

Daarnaast is er een oost-west verbinding die beide kernen met elkaar verbindt, te weten Nieuwe Zeeweg – Huis ter Duinstraat.

De oost-west verbindingen worden met elkaar verbonden door de rustigere noord-zuid verbindingen te weten Parallel Boulevard – Wantveld, Duinweg, Gladiolusstraat – Lijnbaanweg – Weteringkade – Duinwetering en Herenweg – Nieuwe Offemweg – Gooweg. De hoofdstructuur kan het reguliere verkeer goed verwerken.

Verkeer richting Noordwijk aan Zee maakt vooral gebruik van de route via de Oude Zeeweg (38%) en de Van der Mortelstraat (43%). De route via de Northgodreef wordt slechts door 19% van het verkeer benut.

Op een aantal dagen in het zomerseizoen is het in Noordwijk aan Zee zo druk dat er filevorming is op de routes Beeklaan – Oude Zeeweg en Van Berckelweg – Quarles van Uffordstraat. Doordat deze laatste route ook de belangrijkste route is voor het openbaar vervoer, ondervindt het openbaar vervoer hier hinder van.

Het openbaar vervoer bestrijkt een groot deel van de gemeente binnen de hiervoor geldende richtlijnen voor maximale loopafstand tot een halte. Het openbaar vervoer rijdt vanwege de gewenste snelheid op de lijnen en comfort voor reizigers enkel op de hoofdwegen. Hierdoor is het centrum van Noordwijk Binnen, waar ook een verzorgingshuis gelegen is, op enige afstand

ontsloten op het openbaar vervoer. Door de geringe vervoerswaarde van het noordelijke buitengebied is dit gebied niet ontsloten door openbaar vervoer.

De provincie is opdrachtgever voor het openbaar vervoer. In de concessie is geregeld dat de vervoerder zelf de lijnvoering mag bepalen. Gemeenten hebben feitelijk geen rol bij het vaststellen van de lijnvoering, maar zijn wel verantwoordelijk voor de infrastructuur zoals haltes. De huidige vervoerder raadpleegt de gemeenten voor het opstellen van nieuwe dienstregelingen.

Voor fietsers is aparte infrastructuur aanwezig langs de hoofdwegen in Noordwijk. In Noordwijk Binnen is dit veelal vrijliggend, in Noordwijk aan Zee aanliggend door de geringere beschikbare ruimte. Langs enkele wegen ontbreken de verkeervoorzieningen, zoals langs het Wantveld en de Duinweg tussen Nieuwe Zeeweg en Van Panhuysstraat.

Daarnaast zijn vanuit en in diverse woonwijken aparte doorsteken aanwezig, ter stimulering van het langzaam verkeer, zoals door het Kruijtpark, het Greunepad, vanuit de Grashoek naar de Duinweg en de Van Panhuysstraat.

Vele toeristische fietsroutes, waaronder het fietsknooppuntennetwerk, stimuleren het gebruik van de Noordwijkse fietsinfrastructuur en brengen de gebruikers in aanraking met de levendige Noordwijkse cultuur en aanwezige voorzieningen.

Voetgangers zijn net als fietsers kwetsbare verkeersdeelnemers. De wegen in Noordwijk zijn daarom voorzien van aparte voetgangersvoorzieningen, behalve in de woonerven en de karakteristieke wegen in de wijk De Zuid.

In de kust- en duinstrook zijn aparte wandelpaden aanwezig. Daarbuiten worden in het landelijk gebied de fietspaden en erftoegangswegen gebruikt, bij gebrek aan wandelpaden.

De combinatie paarden-(elektrische) fietsen-racefietsen-wandelaars kan bij hoge aantallen niet meer veilig op één pad worden afgewikkeld.

Meerdere incidenten hebben zich hierdoor voorgedaan. Een zorgelijke ontwikkeling is dat het gemiddelde snelheidsverschil steeds meer toeneemt. Naast brommers hebben ook fietsers met trapondersteuning, wielrenners en (elektrische) voertuigen vaak een hogere snelheid dan fietsers zonder trapondersteuning en wandelaars. In zijn algemeenheid sluit de kwaliteit van het (fiets)netwerk op sommige routes niet aan op het intensieve gebruik ervan.

Parkeren

In een toeristische plaats is het belangrijk om het parkeren goed te regelen, zodat zowel de bezoekers als de bewoners beschikken over voldoende parkeergelegenheid. In Noordwijk zijn de parkeerplaatsen op de grote terreinen als Wantveld en Koningin Astrid Boulevard, maar ook de parkeerstrook langs de Koningin Wilhelmina Boulevard en het Palaceplein met name bestemd voor de bezoekers. Daarnaast hebben de terreinen rondom de Hoofdstraat en de Kerkstraat een gemengde functie voor zowel bezoekers als bewoners. Om de gevolgen van ontwikkeling van de parkeerterreinen en herinrichting van wegen in beeld te brengen wordt een groot parkeeronderzoek uitgevoerd. Uit het onderzoek zal blijken of Noordwijk aan Zee een parkeerprobleem heeft en zoja welke oplossingen mogelijk zijn. In het onderzoek zal ook specifiek ingegaan worden op de verschillen in parkeerbehoefte tussen de seizoenen.

De inrichting van enkel parkeerterreinen is verouderd, waardoor de parkeerplaatsen te klein zijn voor de huidige, gemiddelde autoafmetingen. In het zomerseizoen ontstaat regelmatig (lokaal) een tekort aan parkeerplaatsen in Noordwijk aan Zee.

Gezien de vele doelgroepen die in Noordwijk parkeren is het noodzakelijk gebleken het gebruik van de parkeerplaatsen in Noordwijk aan Zee en rondom de Kerkstraat te reguleren. Hiervoor is betaald parkeren ingevoerd. De parkeerplaatsen blijven hierdoor beschikbaar voor de juiste doelgroep.

De wens om vrijelijk met de auto binnen de dorpskernen te kunnen bewegen is groot. Veel Noordwijkers vinden veelal dat zij met een goedkope parkeervergunning overal zouden moeten kunnen parkeren.

In oudere woonwijken is het aantal parkeerplaatsen niet meegegroeid met het autobezit, hierdoor is een grote druk ontstaan op de openbare ruimte. Dit heeft negatieve gevolgen voor de leefbaarheid in de woonwijken.

Fietsen stallen

Fietsers stallen hun fiets het liefst zo dicht mogelijk bij de bestemming. Voor winkelgebieden, bushaltes, toeristische gebieden en bij voorzieningen worden fietsvoorzieningen geplaatst om het fietsparkeren ordelijk te regelen. Hierbij wordt vraaggericht gewerkt.

Met name in het winkelgebied Kerkstraat en nabij de strandafgangen is het aanbod fietsen regelmatig groter dan de openbare ruimte aankan. Chaotische en soms zelfs onveilige situaties vinden hierdoor plaats.

Verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsbeleid is gericht op twee speerpunten, namelijk het Duurzaam Veilig inrichten van de infrastructuur en permanente verkeerseducatie van jong tot oud. In Noordwijk zijn bijna alle wegen volgens de richtlijnen van Duurzaam Veilig ingericht. Enkele wegen kunnen niet volledig volgens de principes ingericht worden door fysieke beperkingen in de omgeving. Voor die wegen wordt maatwerk toegepast. Voorbeelden van dergelijke wegen zijn de Lijnbaanweg/Gladiolusstraat, Oude Zeeweg en Wantveld.

In regionaal verband wordt op vele manieren ingezet op educatie. Voorbeelden hiervan zijn praktische verkeerslessen op peuterspeelzalen en basisscholen, debatten en alcohol en drugs lessen op middelbare scholen en rijvaardigheidsritten voor 50 plussers. Maar ook door de snelheidspanelen (u rijdt ... km/uur), posters langs de weg en veiligheidsacties tijdens verkeerscontroles en carnaval wordt aandacht gevraagd voor veilig rijgedrag.

Door slechte registratie van de ongevallen is het nauwelijks mogelijk trends en ontwikkelingen aan te geven op het gebied van verkeersveiligheid. Wel is duidelijk dat er meer eenzijdige ongevallen met fietsers plaatsvinden, door de groei van het fietsgebruik en zeker ook de groei van het gebruik van de elektrische fiets. Door afspraken met politie en verzekeringsmaatschappijen wordt de registratiegraad van ongevallen de komende jaren verhoogd. In de toekomst komen daardoor weer betrouwbaardere gegevens beschikbaar over ongevallen.

Op basis van de weinige beschikbare gegevens lijkt Noordwijk geen blackspot locaties te hebben. Er zijn enkele ongevallenconcentratie locaties, te weten de trajecten Duinweg/Randweg en de Parallel Boulevard. Ook zijn er enkele locaties waar de subjectieve onveiligheid als hoog ervaren wordt, zoals de kruising Irisplein – Van Panhuysstraat, kruising Van Berckelweg – Leidsevaart en de kruising Lindenhofstraat - Douzastraat. (Bron Verkeersveiligheidsplan Noordwijk , maart 2012).

Sterkte punten

- Logische hoofdstructuur.
- Fijnmazig toeristisch fietsnetwerk.
- Fijnmazig wandelnetwerk.
- Groot openbaar vervoersnetwerk.

Zwakke punten

- Grote druk op hoofdwegen in zomerseizoen.
- Parkeercapaciteit rondom het toeristisch gebied staat onder druk op zomerse dagen en bij evenementen.
- Regionale fietsnetwerk tussen dorpen in de Bollenstreek is grofmazig.
- Hoge druk op toeristisch netwerk voor langzaam verkeer.

- Wegen die nog niet conform Duurzaam Veilig zijn ingericht zoals Parallel Boulevard, Oude Zeeweg, Wantveld en Duinweg tussen Nieuwe Zeeweg en Van Panhuysstraat. Met name ontbreken fietsvoorzieningen of zijn de fietsvoorzieningen te smal langs deze wegen.
- Frequentie buslijnen.
- Aansluiting busdienst op treinen op omliggende stations.

Kansen

- Goed recreatief wegennetwerk is stimulans voor toeristische sector.
- Verbeteren regionaal wegennetwerk is stimulans voor economische en toeristische sector.
- Aansluiting Beeklaan – N206 noordzijde ter verbetering van de bereikbaarheid.
- Realiseren parkeercapaciteit aan de rand van het dorp voor zomerseizoen en bij evenementen.

Bedreigingen

- Achterblijven parkeercapaciteit is verslechtering voor de woonomgeving.
- Achterblijven parkeercapaciteit is verslechtering voor toeristische sector.
- Te grote druk op recreatief netwerk gaat ten koste van verkeersveiligheid.
- Groei bevolking, economie en toerisme kan bereikbaarheid verslechteren.

19.3 Trends en prognoses

- De mobiliteit zal verder toenemen door verdergaande ontwikkelingen in de regio Holland Rijnland (Greenport en woningbouwplannen). De toevoerwegen (N206 en N444) en dan met name de knoppunten met het Rijkswegennet (A44) krijgen steeds meer moeite om het verkeersaanbod te verwerken.
- Het wegennet in Noordwijk kan de intensiteitsgroei op een normale werkdag goed verwerken, blijkt uit de intensiteit/capaciteitsverhouding in een gangbare ochtend- en avondspits in 2030
- Het recreatieve verkeer neemt toe, waardoor een verbreding van de spits ontstaat. De grootste druk op het Noordwijkse wegennet ligt in het hoogseizoen. Door verlenging en vervroeging van het seizoen zal de druk op het wegennet over een langere periode plaatsvinden.
- Toename van het aantal elektrische voertuigen. Ongeveer 1% van alle auto's in Nederland is nu een hybride en 0,1% volledig elektrisch. Dat is nog weinig, maar het aantal elektrische auto's verdubbelt elk jaar. Rond 2025 zal sprake zijn van een omslagpunt waarna elektrische auto's waarschijnlijk goedkoper worden in aanschaf dan de conventionele auto. De groei van het aantal elektrische auto's kan dan snel toenemen.
- Introductie van zelfrijdende auto's. Doorontwikkeling van de techniek is nog nodig, evenals aanpassing wetgeving, regeling aansprakelijkheid en gewinning van het publiek. Verwachting van TNO en Planbureau voor de Leefomgeving BL is dat zeker tot 2030 de penetratiegraad van zelfrijdende auto's nog niet groot genoeg is om substantiële veranderingen in het wegbeeld te geven. Effecten op het wegbeeld treden pas op als 25-40% van alle auto's zelfrijdend is. Het uiteindelijk effect op de mobiliteit is nog onzeker, aan de ene kant kan de wegcapaciteit intensiever worden gebruikt (zeker ook in combinatie met slim parkeren) aan de andere kant kan het meer verkeersbewegingen veroorzaken door allerlei nieuwe doelgroepen (ouderen, jongeren, voormalige OV gebruikers).
- Groei van het autodelen, vooral in stedelijke gebieden waar het aanbod aan parkeercapaciteit schaars is en het openbaar vervoer aanbod hoog. Nu maakt 1-2% van de mensen hier gebruik van, dit kan groeien tot 20-30% in 2030, zeker als het nog makkelijker wordt om auto's onderling 'peer-to-peer' te delen. In Noordwijk zal deze ontwikkeling naar verwachting op kleinere schaal plaatsvinden en minder snel gaan.
- Bredere toepassing van slimme technologie die het verkeer- en vervoersysteem efficiënter organiseert, door slimmere reisadviezen, minder ongelukken, snel en betrouwbaar een parkeerplaats bereiken etc.
- Toenemend fietsgebruik, die bovendien bijdraagt aan een gezonde leefstijl. Dit wordt versterkt door de snelle opmars van fietsen met trapondersteuning. Zeker op kortere

afstanden, vormt de fiets steeds meer een serieus alternatief voor de auto. Naast het frequentere gebruik van de fiets neemt ook de gemiddelde fietsafstand toe, zowel voor fietsen met als fietsen zonder trapondersteuning. Voor fietsen met trapondersteuning ligt de gemiddelde afstand per fietsrit met 5,4 kilometer gemiddeld 1,5 keer hoger dan bij fietsen zonder trapondersteuning.

- Betere registratie van ongevallen door het invoeren van een 'mobiel-schademeldenapp', waardoor meer gegevens verkregen worden over ongevallen en op termijn weer trends en ongevallenlocaties inzichtelijk gemaakt kunnen worden.

19.4 Beleidskaders

De 'Planwet Verkeer en Vervoer' (1998) bevat een inspanningsverplichting voor het ontwikkelen en vaststellen van 'samenhangend en uitvoeringsgericht verkeer- en vervoerbeleid, dat richting geeft aan de door het gemeentebestuur te nemen beslissingen inzake verkeer en vervoer'. Het Werkdocument Verkeer en Bereikbaarheid (vastgesteld 2015) is het meest recente Noordwijkse beleidsstuk voor het maken van integrale keuzes en beslissingen op het gebied van verkeer en vervoer.

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2012)

De nationale Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2012) zet in op een concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig Nederland. Daarbij wordt veel aandacht besteed aan de bereikbaarheid van stedelijke regio's met topsectoren. De gemeente Noordwijk is gelegen in de Duin- en Bollenstreek met de topsector Tuinbouw. Daarnaast maakt Noordwijk onderdeel uit van de Leidse regio met de topsector Life Sciences & Health.

Het belang van een goede bereikbaarheid van de Duin- en Bollenstreek is onderkend vanuit het programma Randstad Urgent en het topsectorenbeleid van het Rijk. De ontsluiting van de Duin- en Bollenstreek wordt daarom daar waar nodig verbeterd. De gemeente Noordwijk profiteert hiervan en werkt hierin samen met de Provincie Zuid-Holland en de regio Holland Rijnland.

Visie Ruimte en Mobiliteit Provincie Zuid-Holland

In de visie Ruimte en Mobiliteit (2014) staat de behoefte van de gebruikers centraal. Het aanbod moet zijn afgestemd op hun vraag. Ingezet wordt op het op orde krijgen van het mobiliteitsnetwerk en opwaarderen door:

- Het mobiliteitsnetwerk compleet te maken.
- Bestaande infrastructuur en OV-aanbod te behouden en te versterken.
- Kansen te benutten door selectief te investeren en te stimuleren.

Regionaal Verkeers- en Vervoersplan Holland Rijnland

In het Regionale Verkeers- en Vervoersplan (2002) van de regio Holland Rijnland zijn de volgende doelen gesteld:

- Door te werken aan een kwalitatief hoogwaardig netwerk van infrastructuur voor openbaar vervoer, fiets, auto's en vrachtverkeer moet de bereikbaarheid van werk- en woongebieden verbeteren.
- Vervoersstromen moeten zoveel mogelijk worden gebundeld door ruimtelijke ontwikkelingen en vervoersnetwerken op elkaar te laten aansluiten.
- Terugdringen van het aantal verkeersongevallen, reductie van de uitstoot van schadelijke gassen en aanpak van geluidsoverlast moeten een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de regio.

Voor verbetering van de regionale bereikbaarheid gelden de volgende speerpunten:

- Aanleg van de RijnGouweLijn (nadere invulling HOV corridor Leiden-Katwijk-Noordwijk) en de realisatie van een hoogwaardig busnet met onder andere de Meerlijn als HOV-busverbinding om het OV-netwerk te versterken, en realisatie van het HR-net.
- Aanleg van de Rijnlandroute.
- Realisatie van de Noordelijke Ontsluiting Greenport.
- Uitbreiding van het regionale fietsnetwerk.

Werkdocument Verkeer en bereikbaarheid

Noordwijk geeft hierin aan de maatschappelijke, ruimtelijke en economische ontwikkeling blijvend te willen stimuleren. Verkeer en vervoer zijn hierin faciliterend. Het Noordwijkse netwerk van wegen, fietspaden, trottoirs en openbaar vervoerroutes is opgezet om mobiliteit mogelijk te maken. Uitgangspunt is dat verkeer zo min mogelijk overlast geeft ten aanzien van de leefbaarheid, geen inbreuk doet op de verkeersveiligheid en op een zo duurzaam mogelijke wijze wordt vormgegeven.

Voor de regionale bereikbaarheid van Noordwijk is het vooral van belang dat verkeersknelpunten in de regio, welke buiten de eigen gemeentegrenzen liggen, worden opgelost. Voor de lokale bereikbaarheid zijn met name de verkeersstromen en het parkeren op drukke dagen een aandachtspunt samen met het oplossen van knelpunten in het wegennet.

Verkeersveiligheidsplan Noordwijk

In het verkeersveiligheidsplan Noordwijk 'verkeersveilig voor en door iedereen' 2011 is de volledige aanpak ter verbetering van de verkeersveiligheid opgenomen. Centraal daarin staan de doorvoering van de uitgangspunten van Duurzaam Veilig bij de inrichting van de weginfrastructuur, aanpak onveilige situaties en routes en educatie.

19.5 Beleidsinzet

De ontwikkeling van Noordwijk als 7 sterren kustplaats gebeurt door versterking van verschillende functies, vooral op het gebied van wonen, economie, sport en toerisme. Dat resulteert in grotere verkeersstromen op verschillende momenten en vraagt om een uitstekende bereikbaarheid van Noordwijk en een goede aansluiting op het bovenregionale en nationale wegennet en het openbaar vervoernetwerk. Dit wil Noordwijk optimaal faciliteren met duurzame maatregelen, die bijdragen aan een veilige, gezonde en hoogwaardige leefomgeving.

Auto

De bereikbaarheid van Noordwijk vanaf de snelwegen A4 en A44 op peil houden en waar mogelijk verbeteren.

Wanneer nieuwe kansen ontstaan voor infrastructurele projecten die de 'ladderstructuur' van verbindingswegen in de Bollenstreek versterken, heeft Noordwijk een positieve grondhouding.

Gewenste verbeteringen in het regionale netwerk zijn:

- Verbeteren van de doorstroming op de N444, de belangrijkste toevorroute naar de A44, door de aanpassing van de kruising op de Nagelbrug in Voorhout en de verbreding van het weggedeelte Nagelbrug-A44.
- Realisatie van de Noordelijke Randweg Voorhout.
- Verbetering van de doorstroming op de overige verbindingroutes, waaronder de N206 en de N443.
- Realisering van de Rijnlandroute.
- Realisatie van een verbinding tussen de N206 en de A4 ('Noordelijke Ontsluiting Greenport/Duinpolderweg').

Vergroting gebruik Northgodreef als strandroute

Vanuit oogpunt van mobiliteit is de meest gewenste route voor bezoekers die met de auto naar Noordwijk aan Zee komen de route via de Northgodreef. De Northgodreef is één van de drie doorgaande oost-westverbindingen, maar is op dit moment de minst gebruikte route. Stimulering van het gebruik van de Northgodreef kan plaatsvinden door de aanleg van een (dynamisch) parkeerverwijssysteem en communicatieve maatregelen. Een en ander dient nog wel te worden afgewogen in relatie tot de milieubelasting van het verkeer op de Northgodreef op de omgeving.

Stimulering elektrische auto's

De verdere groei van elektrische auto's is afhankelijk van onder meer de beschikbaarheid van laadpunten. Daarom wil Noordwijk het realiseren van strategisch gelegen elektrische laadpunten stimuleren met expertise en investeringen van het bedrijfsleven.

Parkeren

Vergroting parkeercapaciteit voor bewoners, bedrijven en bezoekers op strategische locaties

Om de bereikbaarheid van Noordwijk te verbeteren, zal het toenemende autoverkeer gefaciliteerd moeten worden met meer parkeercapaciteit op zorgvuldig gekozen strategische locaties.

Een grootschalig parkeeronderzoek voor Noordwijk aan Zee dat nu wordt uitgevoerd biedt inzicht in de precieze parkeerproblematiek en geeft oplossingen voor de toekomst, een en ander in relatie tot de milieubelasting. De uitkomsten uit dit onderzoek worden verwerkt in de definitieve Omgevingsvisie.

Mogelijke maatregelen die uit het onderzoek kunnen komen zijn:

- Aanleg van een of meerdere transferia aan de rand van Noordwijk. Dit om de parkeerdruk op zomerse dagen en tijdens evenementen te faciliteren. Nader onderzoek is nog nodig naar geschikte locaties en capaciteit. Een transferium met nabijgelegen bushalte, liefst gelegen aan een HOV-route, geeft de mogelijkheid voor dag- of verblijfstoeristen om over te stappen van de auto op het openbaar vervoer. Het overstappunt kan naast een overstap van auto naar openbaar vervoer ook gebruikt worden voor de overstap op elektrische voertuigen, fietsen of als startpunt voor een wandeling. Hierdoor kent het transferium een bredere doelgroep dan alleen de dagbezoekers op stranddagen. Ook bij grote congressen of evenementen kan gebruik gemaakt worden van het transferium en indien nodig kunnen aanvullende pendelbussen ingezet worden.
- Realisering van extra parkeerplaatsen in het toeristisch kerngebied voor alle doelgroepen.

Behouden en indien gewenst vergroten parkeercapaciteit voor bewoners, bedrijven en bezoekers

Bij ontwikkeling van de parkeerpleinen is het belangrijk voldoende parkeerplaatsen beschikbaar te houden voor de huidige bewoners en bezoekers. Ook indien het ontwikkelen enkel betekend dat de pleinen opnieuw worden ingericht en aangepast aan de huidige maatvoering.

In bestaande woonwijken is het gewenst te monitoren of de parkeerdruk niet ten koste gaat van de leefbaarheid en de verkeersveiligheid in de wijk.

Openbaar vervoer

Een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer is belangrijk voor onze inwoners, werknemers en bezoekers. Hoewel de gemeente geen bevoegdheid heeft op het gebied van openbaar vervoer kan de gemeente wel overleggen met de provincie en de vervoerder. Noordwijk zet daarbij in op de volgende punten:

- Instandhouding verbinding Leiden CS-Noordwijk met behoud van een voor reizigers aantrekkelijke verhouding tussen reistijd, afstand en tarief. Wanneer de bestaande verbinding via Rijnsburg door toenemende verkeersdrukte onder druk komt te staan, is het belangrijk om verbeteringen in het OV-netwerk door te voeren.
- Indien dit een verbetering vormt is het denkbaar om de Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) verbinding tussen ESA ESTEC en het Picképlein te realiseren.
- Introductie van HOV voor een kwalitatief betere dienstverlening op de route Noordwijk-Schiphol. De verbinding van Noordwijk met de stations Sassenheim en Voorhout verbetert hierdoor. Onder andere de overstap van bus op trein en andersom wordt beter. Daarnaast wordt de HOV-verbinding met Schiphol ook zonder overstap bij station Sassenheim voor OV-reizigers een realistisch alternatief voor de auto.

- Om de gewenste kwalitatief hogere dienstverlening te behalen op de HOV-verbinding Noordwijk-Schiphol, worden maatregelen getroffen om de verkeersdoorstroming te verbeteren op de route Van der Mortelstraat, van Panhuysstraat en Quarles van Uffordstraat. Door verkeer te verleiden gebruik te maken van de Northgodreef, verbetert de doorstroming op de openbaar vervoerroute.
- Het OV-netwerk moet beter worden benut. Dit kan onder andere worden bereikt door het realiseren van een overstapmogelijkheid waarbij autoreizigers op het OV overstappen. Het overstappunt kan worden gerealiseerd als een transferium of parkeerterrein, gelegen buiten de kernen van Noordwijk.
- De HOV-verbinding Noordwijk-Schiphol moet in de toekomst de rol van de huidige strandpendel overnemen, in combinatie met een transferium.

Fietsen

Fietsen is een duurzaam alternatief voor het autogebruik zeker op de kortere afstand. Noordwijk wil het gebruik van de fiets voor zowel utilitair als recreatieve doeleinden stimuleren met de volgende ambities:

- Verbeteringen van het fietsnetwerk om het toenemend fietsgebruik te faciliteren, te stimuleren en de veiligheid te vergroten tussen langzaam- en snel-gebruikers van het fietspad. Het verbeteren en uitbreiden van recreatieve fietsroutes kan een impuls geven aan de recreatieve aantrekkingskracht in Noordwijk en de Bollenstreek. Fietsen is juist ook buiten het zomerseizoen een aantrekkelijke activiteit voor toeristische bezoekers.
- Uitbreiding van het regionale fietsnetwerk in de Bollenstreek met andere gemeenten in de Duin- en Bollenstreek en de gemeente Leiden. Dit geldt zowel voor woon-werkverkeer fietsroutes als voor recreatieve fietsroutes.
- Een betere fietsverbinding met de stations Sassenheim en Voorhout ter stimulans voor het fietsgebruik als voor- en natransport.
- Verbetering van door het publiek ervaren onveilige locaties.
- Waar nodig en mogelijk verbetering van de kwaliteit van fietsverbindingen, zoals langs de Oude Zeeweg, Parallel Boulevard, Wantveld en Duinweg tussen Nieuwe Zeeweg en Van Panhuysstraat.
- Het realiseren van voldoende fietsvoorzieningen nabij attractiepunten zoals de winkelgebieden, het strand en bushaltes.
- Routes waar relatief veel paarden lopen, voorzien van losse paardenpaden, waardoor zij geen gebruik hoeven te maken van het fietspad.

Wandelen

Noordwijk wil met nieuwe wandelpaden verbindingen leggen met wandelpaden in de regio, bij voorkeur met het wandelnetwerk in de Duin- en Bollenstreek. Door aanleg van nieuwe wandelroutes kan het landschap nog beter beleefd worden. Lokale gebruikers en toeristen kunnen hierdoor het unieke landschap van de Bollenstreek op een prettige en veilige wijze ervaren. Ambities voor het wandelnetwerk zijn:

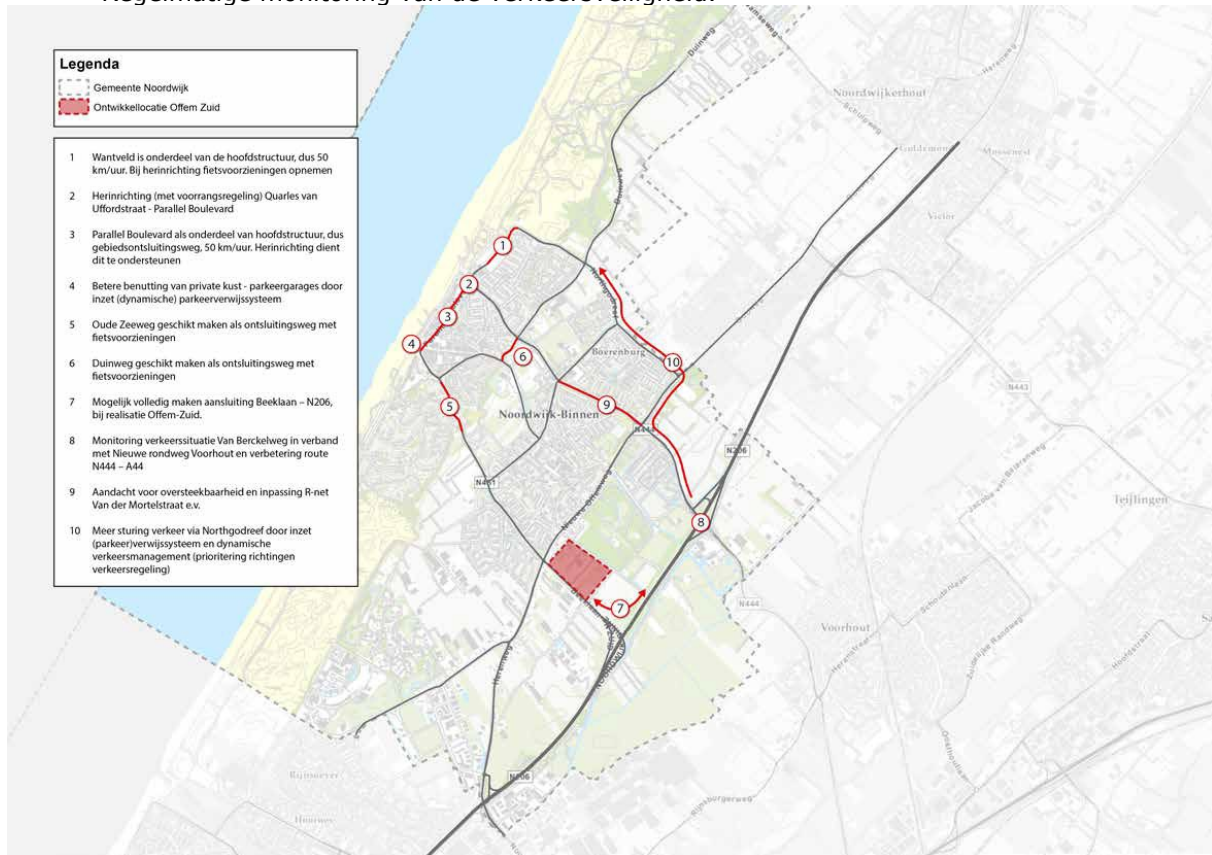
- Uitbreiding van het wandelnetwerk en integratie en verbinding van bestaande wandelroutes met regionale wandelnetwerkroutes.
- Realisering van aparte wandelverbindingen langs fietspaden ter vergroting van de veiligheid.
- Herbezien van de ligging van wandelpaden in de kust- en duinstrook om te voorkomen dat wandelaars over fietspaden lopen.

Verkeersveiligheid

De accenten in het Noordwijkse verkeersveiligheidsbeleid zijn:

- Inrichting van de weginfrastructuur conform de uitgangspunten van Duurzaam Veilig.
- Aanpak van verkeersonveilige locaties.
- Permanente aandacht voor educatie en voorlichting van kwetsbare doelgroepen.

- Aandacht voor de doelgroepen jongeren, ouderen, (brom) fietsers en jonge bestuurders.
- Regionale samenwerking en betrokkenheid van bewoners en Veilig Verkeer Nederland.
- Aanpak veilige schoolomgevingen en woon-schoolroutes.
- Regelmatige monitoring van de verkeersveiligheid.

Afbeelding 19.3: Ambities voor de gemeentelijke verkeersstructuur

19.6 Verbindingen

Integrale ontwikkeling van Noordwijk: goede bereikbaarheid, voldoende parkeergelegenheid en verkeersveiligheid zijn essentieel voor de gewenste ruimtelijke, economische, sportieve en toeristische ontwikkeling van Noordwijk maar ook voor de leefbaarheid voor de bewoners. Ze kunnen elkaar versterken, maar ook verzwakken indien bepaalde ontwikkelingen niet gepaard gaan met adequate bereikbaarheids- en parkeermaatregelen.

Recreatie, toerisme en economie: goede recreatieve netwerken zijn een stimulans voor de toeristische sector en de economie. Een aandachtspunt daarbij is de verkeersveiligheid.

Sport: een goede bereikbaarheid en voldoende parkeergelegenheid is noodzakelijk voor het binnenhalen van grote sportevenementen.

20. Natuur

20.1 Ontwikkelingen tot nu toe

In de jaren negentig van de vorige eeuw was het areaal beschermd natuurgebieden in de gemeente Noordwijk lager dan nu. De gemeente kende toen drie beschermd natuurmonumenten binnen haar grondgebied, met een totale oppervlakte van 1211 hectare. Na de verankering van de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn in toenmalige Natuurbeschermingswet, waarbij in Nederland 162 gebieden zijn aangemeld als gebieden met een bepaalde beschermingszone, de zogenaamde Natura 2000-gebieden, nam het areaal in Noordwijk toe tot 1927 hectare. Naast de Natura 2000-gebieden, kent Noordwijk diverse gebieden en zones die onderdeel uitmaken van het NNN (voorheen EHS). Bij de herijking van de EHS zijn in de loop der jaren enkele ecologische verbindingzones en - gebieden-gebieden komen te vervallen. In de gemeente Noordwijk is, door de provincie, de polder Hoogeweg juist gedeeltelijk toegevoegd en aangewezen als provinciaal belangrijk weidevogelgebied. Samen met de andere percelen in de polder, die zijn aangewezen als "EHS - nieuwe natuur", is hier een aaneengesloten beschermd gebied ontstaan met een oppervlakte van 76,4 hectare.

Gebiedsprogramma

Samen met de andere vijf gemeenten in de Bollenstreek maakt de gemeente Noordwijk gebiedsprogramma's. Binnen deze gebiedsprogramma's worden natuurgerelateerde projecten gerealiseerd en op programma of projectniveau subsidie verkregen van provincie Zuid-Holland en Holland Rijnland. Hieronder de laatste drie projecten van de gemeente Noordwijk

Noordvoort

Noordvoort is een natuurontwikkelingsproject op het strand en duin nabij de gemeentegrens van Noordwijk en Zandvoort. Dit gebied heeft veel natuur- en landschappelijke waarden die versterkt en hersteld kunnen worden. Op deze manier wordt de beleving van de natuur door recreanten en bewoners vergroot. Het Noordvoort project bestaat uit twee fasen en heeft een geplande oplevering in medio 2017. De eerste fase is in 2013 afgerond. Er is een dynamische duin met het prachtige uitzichtpunt gerealiseerd dat bij uitstek geschikt is om de invloed van bewegend zand dat zich naar het binnenland verplaatst te zien en te beleven. Het project gaat in 2017 de tweede fase in. Noordvoort laat zien hoe natuurbescherming, natuurbeleving en natuureducatie in goede harmonie kunnen samengaan; door onder andere het plaatsen van een zonering waarbij de strandbezoekers via een pad worden verleid hun weg via de duinen te vervolgen. Hierdoor wordt het strand vrijgemaakt voor dieren die van nature in het gebied thuishoren, zoals vogels en zeehonden. Ook komt langs dit pad een tweede uitzichtpunt om de natuurbeleving nog groter te maken.

Toeristisch Overstappunt

In 2015 is er een Toeristisch Overstappunt (TOP) gerealiseerd aan de Randweg ter hoogte van de Duindamse slag te Noordwijk. Bij deze TOP kan je je auto parkeren en het gebied intrekken via wandel en fietspaden.

Bloemrijke bermen

Totaal is in 2016 bijna twee kilometer bloembollen geplant langs de Vogelaarsdreef en de Northgodreef in de gemeente Noordwijk. Door medewerkers van de gemeente Noordwijk zijn de bijenhoeven gemaakt en deze zijn tijdens de bloeiperiode van de bollen geplaatst. In samenwerking met de leverancier van de bloembollen en de Nederlandse Bijenhouders Vereniging heeft de gemeente Noordwijk in de aanloop van dit project een 'bermen bijenbloembollenmengsel' gefinetuned met optimale waarden voor zowel de bloemzoekende insecten (bijen) en visuele aspecten voor de mens.

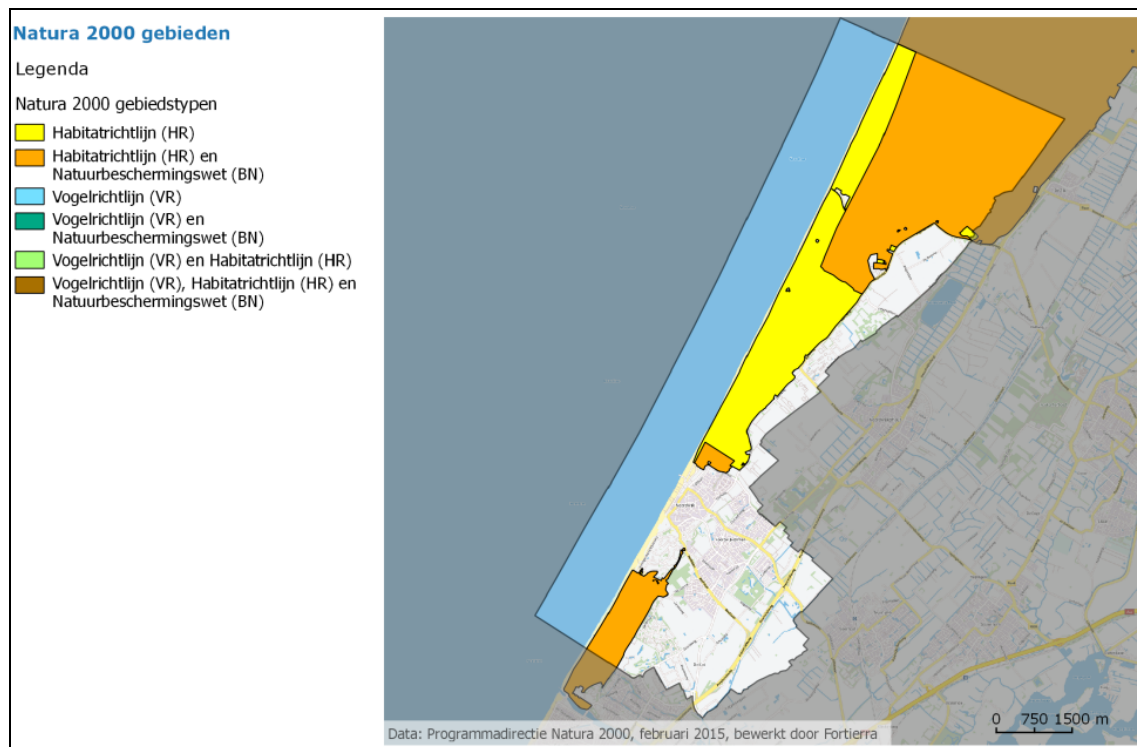
Nationaal Park Hollandse Duinen

In 2016 is er een verkiezing geweest om te komen tot het mooiste natuurgebied van Nederland. Dunea heeft deze kans aangegrepen om samen met initiatiefnemers en adhesiebetuigers (waaronder gemeente Noordwijk) een bidbook in te dienen. In oktober 2016 is bekend gemaakt dat het bidbook in de prijzen is gevallen. Met de vrijgekomen financiële middelen zal gebruikt worden om het Nationaal park de komende drie jaar neer te zetten. Het park strekt uit van Hoek van Holland tot en met Langevelderslag in de Noordwijk en landinwaarts tot en met de landgoederen. Het gehele grondgebied van Noordwijk valt binnen het toekomstige nationale park.

20.2 Analyse huidige situatie

Binnen de gemeente Noordwijk zijn twee Natura 2000-gebieden aanwezig (weergegeven in afbeelding 20.1):

- Natura 2000-gebied Coepelduynen, gelegen tussen Katwijk en Noordwijk. Dit natuurgebied heeft een oppervlakte van 188 hectare waarvan ca. 140 hectare binnen de gemeente Noordwijk.
- Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid, gelegen tussen de noordkant van de bebouwde kom van de gemeente Noordwijk en het Noordzeekanaal. Dit natuurgebied heeft een totale oppervlakte van 8164 hectare waarvan 1787 hectare is gelegen binnen de gemeente Noordwijk.

Afbeelding 20.1: Overzicht beschermde gebieden op grond van rijksbeleid

Daarnaast liggen in Noordwijk diverse gebieden en zones die onderdeel uitmaken van het NNN dan wel zijn beschermd op basis van provinciaal beleid (weergegeven in figuur YY) met een totale oppervlakte van ca. 158 hectare:

- Het landgoed Offem, gelegen tussen de Hogeweg, Nieuwe Offemweg, Schiestraat en Nachtegaalslaantje.
- Een gebied waarop een strategische reservering natuur rust (bruine vlak in afbeelding 20.2), gelegen direct ten westen en zuiden van de ontwikkelingslocatie Sancta Maria.
- Het provinciaal belangrijk weidevogelgebied Polder Hoogeweg (diverse percelen) aan de zuidoostkant van de gemeente (in polder Hoogeweg donkergroen weergegeven in afbeelding 20.2).

- Drie karakteristieke landschapselementen in het natuurontwikkelingsgebied Langeveld (één poel ten zuiden van Langevelderslag en twee poelen ten noorden van Langevelderslag).
- Diverse agrarische percelen in Polder Hoogeweg aangewezen als “EHS - nieuwe natuur” (in Polder Hoogeweg lichtgroen weergegeven in afbeelding 20.2).
- Vijf NNN-verbindingszones.

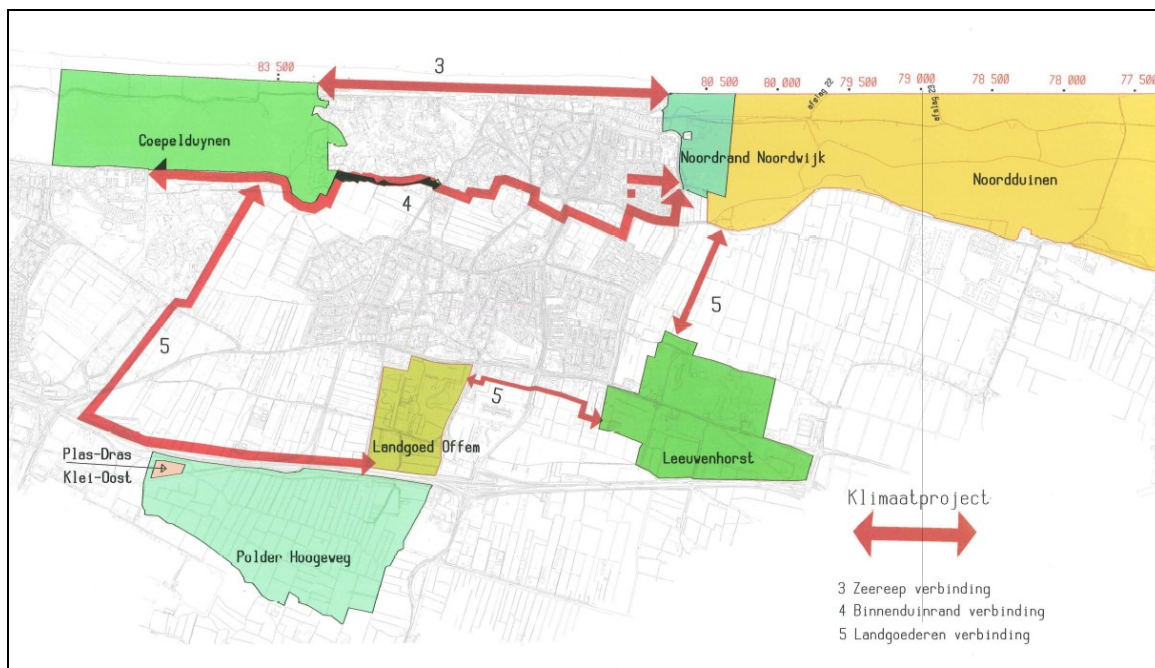
Afbeelding 20.2: Overige beschermde gebieden

Op basis van het voorgaande blijkt dat in de gemeente Noordwijk, in totaal ca. 2085 hectare aan beschermde natuur aanwezig op een totaal oppervlak van 5153 hectare. Dit is ca. 40,5% van het totale oppervlak van de gemeente Noordwijk. Noordwijk is hiermee een groene gemeente met betrekkelijk veel beschermde natuur.

Gemeentelijk beleid

Zoals in paragraaf 20.1 is aangegeven, is ter versterking van het Natuurbeleidsplan Natuurlijk Noordwijk, het rapport Groene Verbindingen vastgesteld. In dit rapport zijn drie verbindingzones weergegeven (zie afbeelding 20.3):

- De zeereepverbinding die de Natura 2000-gebieden Coepelduynen en Kennemerland-Zuid met elkaar moet verbinden (verbinding 3 in afbeelding 20.3)
- De binnenduinrandverbinding waarbij gebruik wordt gemaakt van de steilrand die loopt door de bebouwde kom van Noordwijk op grens tussen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen (verbinding 4 in afbeelding 20.3).
- De landgoederenverbinding (verbinding 5 in afbeelding 20.3) waarbij de Natura 2000-gebieden met elkaar worden verbonden via ecologische verbindingzones die lopen tussen de diverse landgoederen (Leeuwenhorst, Offem). Hierbij wordt gebruik gemaakt van provinciaal aangewezen NNN-zones en NNN-gebieden, maar ook van enkele gemeentelijke zones (die nog moeten worden aangewezen en ingericht).

Afbeelding 20.3: ligging gemeentelijke verbindingzones

Soortenbescherming

Hoewel de gemeente Noordwijk een grote natuurvereniging heeft (de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk), die actief is in onder meer in het verzamelen van verspreidingsgegevens van diverse soortgroepen binnen de gemeente Noordwijk, zijn niet van alle beschermde soorten actuele gemeentedeckende verspreidingskaarten aanwezig. Daarnaast zijn dit soort specifieke verspreidingsgegevens beperkt houdbaar en beperkt bruikbaar (maximaal 3 jaar).

Desondanks kan, op basis van landelijke verspreidingsgegevens, landelijke trends en de diverse biotopen/landschappen binnen de gemeente Noordwijk (zoals duingebieden, stedelijk gebied met historische kernen, landgoederen, weilanden) worden gesteld dat binnen de gemeente Noordwijk in ieder geval diverse beschermde soorten van de soortgroepen vogels (bijvoorbeeld huismus, gierzwaluw, spreeuw), zoogdieren (vleermuizen, boommarter), reptielen & amfibieën (rugstreeppad en zandhagedis) en vaatplanten (waaronder de groenknolorchis) zijn te verwachten. Het bepalen van de aanwezigheid van beschermde soorten is maatwerk en kan zeer locatieafhankelijk zijn. Omdat soortenbescherming zeer locatieafhankelijk is, is hier voor de analyse van de huidige situatie niet nader op ingegaan.

Sterke punten

- Twee internationale beschermde natuurgebieden aanwezig binnen de gemeente: Coepelduynen en Kennemerland-Zuid
- 40,5% van het grondgebied is natuurgebied
- Toeristisch overstappunt
- Ontwikkeling van een strandreservaat Noordvoort tussen Noordwijk en Zandvoort
- Het Nationaal Park Hollandse Duinen
- Grote natuurvereniging in de gemeente (Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk)

Zwakke punten

- Geen streek- en natuurbelevingscentrum
- Geen gemeentelijke ecologische verbindingzones om de twee Natura 2000-gebieden en landgoederen met elkaar te verbinden

Bedreigingen

- Relatie tussen recreatie en natuur kan op gespannen voet staan met elkaar
- Bij een ruimtelijke ontwikkeling moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van de natura 2000-gebieden

Kansen

- Vergroten natuurbeleving voor zowel bewoners als toeristen door het zichtbaar maken van de aanwezige natuur. Gedacht kan worden aan aanleggen van wandelroutes, plaatsen van informatiepanelen enz.
- Nieuw Streek- en natuurbelevingscentrum oprichten als toeristisch trekpleister maar ook om gevoel voor de natuur te vergroten voor de bewoners
- Het aspect natuur vanaf het begin betrekken in de planfase van een ruimtelijke ontwikkeling
- Noordwijk wordt het nieuwe entree van het Nationaal Park Hollandse Duinen

20.3 Trends en prognoses

De trend voor de komende jaren zal zijn om de eigen inwoners, maar ook bezoekers van buiten de gemeente, te faciliteren om de natuur in te trekken. Deelnemen in de natuur zorgt er immers ook voor dat je respect krijgt voor natuurgebieden. Het is daarom van belang om mensen van alle leeftijden en verschillende doelgroepen deel te laten nemen in de natuur. Dit kan educatief, sportief enz. Bewegen in de natuur heeft ook een sterke relatie met de blue zone gedachte en houdt gezond. In deze gedachte wordt een klein gedeelte van een natuurgebied gebruikt om ervoor te kunnen zorgen dat een groot gedeelte behouden blijft.

In de wet en regelgeving zal de komende jaren weinig veranderd worden. Wat wel wordt gezien is dat onderzoeken gericht op natuur steeds eerder in de planfase worden meegenomen. Dit is een positieve ontwikkeling. Bij bouw van nieuwe woonwijken wordt het plangebied groener en is het groenontwerp van steeds grotere betekenis.

20.4 Beleidskaders

Ruimtelijke ontwikkelingen moeten worden getoetst aan de wetgeving met betrekking tot de natuurbescherming. Deze regelgeving kent een onderscheid in gebiedsbescherming en soortenbescherming, en is vastgelegd in de Wet natuurbescherming die op 1 januari 2017 in werking treedt. Deze wet verankert de Europese Vogelrichtlijn en de Europese Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Onder gebiedsbescherming valt ook de toetsing aan het provinciaal ecologisch beleid, zoals opgenomen in de Visie Ruimte en Mobiliteit en de Verordening Ruimte 2014. Het gaat dan om Daarnaast valt onder gebiedsbescherming toetsing aan het gemeentelijk natuurbeleid zoals vastgelegd in het Natuurbeleidsplan Natuurlijk Noordwijk uit 2006.

Rijk

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. Natura 2000 is niet enkel ter bescherming van gebieden (habitats), maar draagt ook bij aan soortenbescherming. Per Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelstellingen voor natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten vastgelegd om een gunstige staat van instandhouding te waarborgen.

Op 1 juli 2015 is de Programmatische Aanpak Stikstof (hierna: de PAS) in werking getreden. De PAS is als wetgeving opgenomen in de Wet natuurbescherming. De PAS bevat maatregelen die leiden tot een afname van stikstofdepositie en maatregelen die leiden tot een versterking van de instandhoudingsdoelstellingen in de Natura 2000-gebieden. Door deze maatregelen kunnen in en rondom de Natura 2000-gebieden nieuwe economische activiteiten, zoals bedrijfsuitbreidingen die stikstofdepositie veroorzaken, worden toegelaten. De PAS ziet alleen toe op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, voor Noordwijk betreft dit de Coepelduynen en Kennemerland-Zuid.

Naast gebiedsbescherming waarborgt de Wet natuurbescherming de bescherming van alle in het wild levende soorten. Het betreffen soorten uit de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en overige soorten. Het uitgangspunt van de wet is dat alles wat schadelijk is voor beschermde soorten verboden is. Naast de verbodsbepalingen geldt voor alle in het wild levende planten- en diersoorten de zogenaamde zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in ieder geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn opzettelijk handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten.

Provincie

Het Natuurnetwerk Nederland (hierna: NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Voorheen heette dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het NNN moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het doel van het NNN is de instandhouding en ontwikkeling van deze natuurgebieden om daarmee een groot aantal soorten en ecosystemen te laten voortbestaan. Het in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, vastgelegde rijksbeleid ten aanzien van de begrenzing en de bescherming van het NNN, heeft de provincie Zuid-Holland uitgewerkt in de Verordening Ruimte 2014. In deze verordening zijn verplichtingen opgenomen voor bescherming van het NNN. Kort gezegd is hier geregeld dat gronden binnen deze gebieden geen bestemming mogen krijgen die de instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN significant beperken, of leiden tot een significante vermindering van de oppervlakte, kwaliteit of samenhang van het NNN.

Strategische reservering natuur

Een aparte status is toegekend aan de gebieden waarop een Strategische reservering Natuur rust. Gebieden met deze status, zijn nog te realiseren nieuwe natuur die substantieel bijdragen aan de doelen uit de Kaderrichtlijn Water en de Natura 2000-doelen, maar waarvoor tot 2027 het niet voldoende zeker is dat deze gebieden gerealiseerd gaan worden. Daarom maken gebieden met deze status nog geen deel uit van het NNN en zijn volledig voor de agrarische functie te gebruiken. Echter, het is niet toegestaan om binnen deze gebieden andere functies te realiseren die leiden tot waardevermeerdering ten opzichte van de agrarische functie.

Belangrijke weidevogelgebieden en karakteristieke landschapselementen

In de Provinciale Verordening Ruimte 2014 is de bescherming van provinciaal belangrijke weidevogelgebieden en karakteristieke landschapselementen buiten het NNN vastgelegd. Voor ingrepen in deze gebieden en landschapselementen geldt (net zoals bij de NNN-gebieden) dat er geen bestemmingswijzigingen mogelijk zijn als daardoor de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied en het landschapselement significant worden aangetast.

Gemeente

Binnen de gemeente leeft een breed gedragen besef van de waarde van natuur en het belang ervan voor de leefomgeving. Natuur is een indicatie voor kwaliteit, zeker in Nederland en al helemaal in de randstad. Bij de enquête die de gemeente in 2005 hield om te komen tot de Toekomstvisie Noordwijk 2025, gaf negentig procent van de respondenten aan natuur zeer belangrijk te vinden. Dit heeft er mede voor gezorgd dat er een natuurbeleidsplan Natuurlijk Noordwijk is opgesteld in februari 2006. Het natuurbeleidsplan geeft een uitgebreid overzicht van de natuurgebieden, hun ligging, hun karakteristieken, een beschrijving van dier- en plantensoorten, toegang en het soort beheer. Ter versterking van het Natuurbeleidsplan is in 2009 het rapport Groene verbindingen vastgesteld. In dit rapport wordt de noodzaak tot het creëren van de reeds voorgestelde ecologische verbindingen, in het licht van de klimaatverandering, verder onderbouwd. Naar aanleiding van de evaluatie van het Natuurbeleidsplan "Natuurlijk Noordwijk" in 2015, zal in 2017 een nieuw Natuurbeleidsplan worden opgesteld.

20.5 Beleidsinzet

- Bij planontwikkelingen rekening houden met zowel gebiedsbescherming als soortenbescherming. Dit vergt maatwerk bij elk plan.
- Voor wat betreft Natura 2000-gebieden moet worden aangetoond dat een plan geen significante negatieve effecten veroorzaakt op de instandhoudingsdoelen van het betreffende Natura 2000-gebied.
- In provinciaal beschermde gebieden mogen geen activiteiten worden uitgevoerd die een negatief effect hebben op de landschaps- en natuurwaarden van die gebieden.
- Hoewel de PAS strikt genomen geen rol als afwegingskader bij het opstellen van een omgevingsvisie, mag het niet zo zijn dat in een later stadium de PAS een belemmering gaat vormen voor realisatie van individuele projecten (bijvoorbeeld woningbouwprojecten).
- In het kader van de PAS onderzoeken in hoeverre sommige onderdelen uit de omgevingsvisie als prioritair project op grond van de Crisis- en herstelwet kunnen worden aangewezen. Voor dergelijke projecten moet een MER worden opgesteld, maar prioritaire projecten worden gezien als ontwikkelingsgebieden waarvoor in de PAS ruimte wordt gereserveerd.
- Samen met de andere vijf andere bollengemeenten is een gebiedsprogramma B(l)oeiende Bollenstreek vastgesteld. Hierin zijn parels en thema's op het gebied van natuur vastgesteld. De gemeente Noordwijk heeft twee parels binnen haar gemeentelijke grenzen; Boerderij Veldzicht en de parel Strand en Duinen. Daarnaast zijn er de thema's entrees, verbinding en jaarrond bloemen zichtbaar, deze zijn voor de gehele bollenstreek. De gemeente Noordwijk heeft in de begroting van 2017 een bedrag voor de realisatie van dit programma vastgesteld.
- Het feit dat binnen de gemeente Noordwijk twee belangrijke natuurgebieden aanwezig zijn, beter communiceren en gebruiken als "marketingtool" voor toerisme, hierbij wordt aangesloten bij het Nationaal Park 'de Hollandse Duinen'. Daarnaast worden de mogelijkheden verkend om een Streek- en Natuurbelevingscentrum waar bijvoorbeeld tentoonstellingen worden georganiseerd, excursies naar de duinen worden georganiseerd, sporten in de natuur, etc.
- Daarnaast kan de Noordwijkse natuur ook worden gebruikt om het aspect natuurbeleving onder de bewoners te stimuleren. Hiertoe kunnen wandelroutes worden gerealiseerd door de ecologische verbindingzones, informatiepanelen plaatsen langs de routes etc.
- Het realiseren van gemeentelijke ecologische verbindingzones, die zowel planologisch worden vastgelegd in omgevingsplannen, maar ook ruimtelijk worden ingericht.
- Waar mogelijk bij planontwikkeling verlangen dat er maatregelen worden getroffen die ervoor moeten zorgen dat de biodiversiteit wordt vergroot. Te denken valt aan vleermuisvriendelijke inrichting van parken, woonwijken, bij (her)plant gebruik maken van inheemse soorten, bijvriendelijke wegbermen.

20.6 Verbindingen

Het aspect natuur heeft verbindingen met de hoofdstukken (beleidsvelden) Samenleving, welzijn, jeugd en zorg, Sport, gezondheid en beweging, Cultuur, Erfgoed en cultuurhistorie, Water, Wonen, Economie, Winkelvoorzieningen, Restaurants en cafés, Toerisme en recreatie, Greenport, Mobiliteit: bereikbaarheid, verkeer, parkeren, Groen en Landschap en Gebouwde leefomgeving. Te denken valt aan eventuele effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden als gevolg van een toename van het wegverkeer door nieuwe woningen, effecten op beschermde soorten als gevolg van evenementen, woningbouw in geschikt biotoop. Te denken valt aan positieve effecten inzake natuurbeleving, natuur inzetten als marketingtool bij toerisme, economie en recreatie, maar ook eigen bewoners bewust maken van de natuur in de directe woonomgeving, bij planvorming de biodiversiteit versterken door rekening te houden met vleermuizen, vogels en planten.

21. Strand

21.1 Ontwikkelingen tot nu toe

De gemeente Noordwijk heeft in 1992 de exploitatie van het Noordwijkse strand overgenomen van de Stichting Exploitatie Zeebaden Noordwijk. In 1992 zijn de strandvlakken opnieuw ingedeeld en verdeeld onder de aanwezige ondernemers en nieuwe ondernemers die zich konden inschrijven. Deze indeling en het aantal commerciële paviljoens is sindsdien ongewijzigd.

Tot 2010 waren alle paviljoens seizoensgebonden. Met vaststelling van de strandnota "het is elke dag een stranddag" is de toekomst van het Noordwijkse strand drastisch gewijzigd. Jaarrond exploitatie is mogelijk gemaakt, alsmede de schaalvergroting van de paviljoens. Mochten zij tot 2010 een paviljoen hebben van 240 m², in 2010 is iedereen de mogelijkheid geboden om het paviljoen te verruimen naar 600 m² en de volledige exploitatie (paviljoen inclusief terras) te verruimen naar 1000 m². De paviljoenhouders hebben allen gebruik gemaakt van deze nieuwe mogelijkheden. Dit heeft geresulteerd in een uniek horeca-aanbod. Een stranddag is in Noordwijk veelzijdiger geworden.

21.2 Analyse huidige situatie

Het Noordwijkse strand heeft op dit moment vijftien commerciële strandpaviljoens, drie NRB posten, een zeilvereniging (jaarrond), een kustsurfvereniging (mag jaarrond), een visvereniging (seizoensgebonden), een watersportcentrum en een strandmeubelverhuur (Langevelderslag). Van de vijftien commerciële strandpaviljoens worden er acht jaarrond geëxploiteerd. Er zijn inmiddels aan zeven strandondernemers een jaarrondvergunning afgegeven. Hiervan staan er nu zes jaarrond.

Sinds 2008 zijn er in Noordwijk twee locaties ontstaan waar strandondernemers hun bedrijfsactiviteiten hebben uitgebreid met de exploitatie van vijf slaaphuisjes. Met vaststelling van de nieuwe strandnota "kwaliteit aan de kust" is bepaald dat substantiële ontwikkeling van slaaphuisjes niet de kwaliteitsimpuls zal brengen die past bij het beeld van een ruim en rustig strand dat ons onderscheidt van andere badplaatsen. Uitbreiding van het aantal huisjes en/of realisatie van huisjes op nieuwe locaties voor de Koningin Astrid en Koningin Wilhelminaboulevards en Zeereep zal ten koste gaan van het open karakter en het kwaliteitsbeeld van deze stranden.

De huidige bebouwing is opgenomen in het bestemmingsplan Zee, Strand en Duin,. Op 25 maart 2015 is de strandnota Kwaliteit aan de kust 2015-2020 vastgesteld. Met vaststelling van deze nota zet de gemeente in op kwaliteitsverbetering van al wat op strand staat. Uitbreiding van commerciële paviljoens is in deze notaperiode niet wenselijk.

Wel zijn wij voornemens om kleinschalige ontwikkeling mogelijk te maken van vijf strandhuisjes aan de Duindamseslag en vijf strandhuisjes aan de Langevelderslag. Uitgangspunt hierbij is dat de plannen moeten passen binnen de Natura 2000 richtlijnen. Met deze uitbreiding van slaaphuisjes op deze locaties kunnen wij unieke overnachting- en verblijfsplekken toevoegen aan ons toeristisch aanbod. Bij uitstek geschikt voor natuurliefhebbers en voor rustzoekende doelgroepen.

Sterke punten:

- de vrije stranden tussen de paviljoens, dus geen lintbebouwing
- de ruime opzet van de paviljoens
- natuur, duinen, bossen in nabije omgeving
- verspreiding van diverse sportaccommodaties op het strand
- diversiteit in aanbod

- zonering
- rust en ruimte

Zwakke punten:

- Stilstaan is achteruit gaan (in verband met concurrentie andere kustplaatsen), er is een lage bereidheid is om te investeren met het oog op de toekomst
- Onvoldoende parkeercapaciteit vooral op zeer drukke stranddagen (toezicht en handhaving)

Kansen:

- Blijven innoveren en meebewegen met trends
- Kleinschalige ontwikkelingen Langevelderslag
- Kleinschalige ontwikkelingen Duindamseslag
- Kustpact
- Windmolens op zee

Bedreigingen:

- Klimaatsverandering
- Commerciële ontwikkelingen langs de gehele Noordwijkse kust (of zijn dit kansen?)
- Windmolens op zee

21.3 Trends en prognoses

Noordwijk aan Zee heeft zich de afgelopen decennia steeds meer ontwikkeld als badplaats voor een brede categorie badgasten, verblijfstoeristen en zakelijke (congres) bezoekers. Hierbij profileert Noordwijk zich steeds sterker als duurzame badplaats. Er is een zeker evenwicht ontstaan in een relatief rustige strandomgeving waarbij de oorspronkelijke diversiteit in natuur, boulevards en strandafritten is behouden. Er is een groot verschil in gebruik van het strand voor de beide boulevards en de Zeereep maar ook in het noordelijk duingebied, waaronder de Duindamse slag en de Langevelderslag. Trends en ontwikkelingen laten echter zien dat de Noordzeestranden steeds actiever worden gebruikt door verschillende doelgroepen. De recreatiedruk en het aantal activiteiten nemen daardoor toe. Kortom: een dagje strand heeft steeds meer toepassingen en motieven en heeft als keerzijde dat het strand steeds drukker wordt bezocht en intensiever wordt gebruikt.

Relevante cijfers van bezoekersaantallen en verschillende soorten strandgebruik zijn niet aanwezig. In de strandnota periode is opgenomen dat een bezoekers enquête zal worden uitgevoerd.

Ondernemen aan de kust is een trend die aan het groeien is. Jaarlijks ontvangen wij meerdere verzoeken van startende ondernemers die Noordwijk hebben uitverkoren om hun onderneming op het strand te beginnen. De verzoeken variëren van het plaatsen van luxe beachbungalows, horeca paviljoens, massagesalons, duikscholen, lokkers, tot een bootcamplocatie. Noordwijk heeft het maximaal aantal ondernemingen op het strand bereikt en biedt geen ruimte voor nieuwe ondernemingen. Meer ondernemingen drukt op het aanbod van vrije stranden en zal ten koste gaan van het open karakter en het kwaliteitsbeeld van onze stranden.

De gemeente heeft momenteel het maximum aantal jaarrondpaviljoens op het strand bepaald op acht. Een aantal van de huidige seizoensgebonden paviljoenhouders hebben de wens om hun paviljoen ook jaarrond te exploiteren. De huidige notaperiode is bepaald dat uitbreiding van het aantal commerciële paviljoens niet wenselijk is. Deze omgevingsvisie geeft echter aan hoe Noordwijk zich verder zou moeten ontwikkelen naar het jaar 2030. Het is daarbij niet uitgesloten dat in het jaar 2030 wellicht alle ondernemingen op het strand een jaarrond-exploitatie hebben. Immers een 7* badplaats zal moeten blijven anticiperen op de vragen en wensen van de toeristen om de concurrentie met andere badplaatsen voor te blijven. Maar deze wensen zijn niet onuitputtend en zal te allen tijden in balans moeten zijn met de natuurwaarden die direct grenzen aan het Noordwijkse strand.

Een dagje strand is voor de badgast een belevenis die zo compleet mogelijk moet zijn. Lekker zwemmen, zonnen, flanneren en genieten van een drankje, lunch of uitgebreide maaltijd op het strand is daarbij belangrijk. De ondernemers springen graag in op de trends die deze ontwikkelingen met zich meebrengen. Het strand zal gedurende de toekomstvisie altijd aan trends onderhevig zijn.

21.4 Beleidskaders

Rijksbeleid

Vanuit het rijksbeleid zijn de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) en het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) relevant. Het strand maakt deel uit van het kustfundament. Dit betekent dat geen nieuwe bebouwing is toegestaan. Dit verbod geldt niet voor bouwwerken ten behoeve van tijdelijke of seizoensgebonden activiteiten, herbouw of verbouw van een bestaand bouwwerk waarbij een eenmalige uitbreiding van het grondoppervlak met ten hoogste tien procent is toegestaan.

Daarnaast maken strand en duinen deel uit van de ecologische hoofdstructuur, waarvoor provinciale verordeningen gelden.

Provinciaal beleid

In de provinciale structuurvisie is de kern Noordwijk aan Zee, samen met het aangrenzende strand, aangewezen als stads- en dorpsgebied. Hierbij is tevens aangegeven dat het een toeristisch centrum betreft. Onder stads- en dorpsgebied wordt aaneengesloten bebouwd gebied verstaan, waarin de functies wonen, werken en voorzieningen gemengd en gescheiden voorkomen. Een toeristisch centrum is een complex van toeristische en recreatieve voorzieningen in het stedelijk of landelijk gebied van (inter)nationale betekenis en allure. Voorts zijn de duingebieden van Kennemerland-Zuid en de Coepelduynen en de aangrenzende stranden aangewezen als natuurgebied. In deze gebieden met als hoofdfunctie natuur is, mits niet in strijd met de hoofdfunctie, recreatief medegebruik mogelijk. Delen van de duinen hebben bovendien een functie voor de waterwinning en waterkering.

Het provinciaal beleid stelt dat het voor de kustveiligheid belangrijk is om het kustfundament te handhaven en aan het kustfundament geen zand te onttrekken. In het gedeelte van het kustfundament dat binnen stads- en dorpsgebied ligt, mag uitbreiding van stedelijke functies of infrastructuur geen nadelige gevolgen hebben voor de waterstaatkundige veiligheid.

Gemeentelijk beleid

In de Toekomstvisie Noordwijk 2025 staat de keuze voor kwaliteit centraal. is het aanknopingspunt Qua uitstraling en beleving dient Noordwijk zich te onderscheiden van andere plaatsen aan de Noordzeekust. De ligging aan zee bepaalt het imago van Noordwijk, maar ook de economische structuur en het aantrekkelijke woonklimaat. De beleving van de ligging aan zee moet in Noordwijk dienen te worden versterkt. Dit geldt vooral voor de diverse plekken in de kern. De structuur van ruimtelijke en landschappelijke elementen, uitzicht en doorzicht, de routes naar het strand toe: alles moet optimaal gericht zijn op de beleving van de zee.

Het beleid van de gemeente Noordwijk heeft als referentiekader de 'Toekomstvisie Noordwijk 2025' (vastgesteld 28 september 2004). Deze visie schetst de koers voor de toekomst en geeft houvast bij te maken beslissingen. Samen hebben gemeente, burgers en belanghebbenden gekozen voor kwaliteit. Kwaliteit als uitkomst van een goede afstemming tussen wonen, werken en verblijven. In verschillende visies is het streven naar kwaliteit een belangrijk uitgangspunt. Dit komt ook tot uiting in de gemeentelijke beleidsnota's Integrale Ruimtelijke Visie voor de kern van Noordwijk aan Zee "Ik zie de zee" en de Nota Kwaliteit aan de kust. In deze laatste nota is aangegeven dat het gemeentelijk beleid gericht is dat Noordwijk vooral moet investeren in behoud en versterking van de strandbeleving die we nu hebben. Immers: het strand van Noordwijk vormt bij uitstek de plek waar mensen op veel verschillende manieren op zoek zijn naar ontspanning, rust, maar vooral ruimte. Het beschermen van deze waarden en het verder vergroten van de unieke kwaliteiten staat in dan ook centraal.

21.5 Beleidsinzet

Het strandbeleid is dynamisch en wordt iedere 5 jaar herijkt en de visie en wensen voor de nieuwe periode worden in de omgevingsvisie opgenomen.

Voornaamste is dat Noordwijk een dynamische badplaats is en zich blijft ontwikkelen zodat Noordwijk haar koppositie als badplaats kan behouden. Dit kan niet door stilstaan maar door vooruit te blijven kijken en mee te blijven bewegen met de trends en ontwikkelingen, maar met behoud van het eigen bescheiden karakter en waken dat het strand van Noordwijk te alle tijden haar open en rustige karakter blijft behouden.

21.6 Verbindingen

Het thema strand heeft verbindingen met de thema's:

Economie en toerisme

Natuur

Duurzaamheid

Ruimtelijke Ontwikkelingen

Openbare Orde en Handhaving

en bereikbaarheid

Het strand is het belangrijkste en sterkste kenmerk van de gemeente Noordwijk. Noordwijk zonder strand zou een aanzienlijk mindere betekenis hebben. Het strand heeft tot in lengte van jaren een aantrekkingskracht op mensen van alle landen, windstreken en pluimage. Er komen goudzoekers, rustzoekers, feestgangers, wandelaars, zonnebaders. Het strand moet 365 dagen per jaar een aantrekkelijke plaats zijn om te bezoeken voor alle gebruikers. Het is de kunst om als gemeente daarin het evenwicht te behouden.

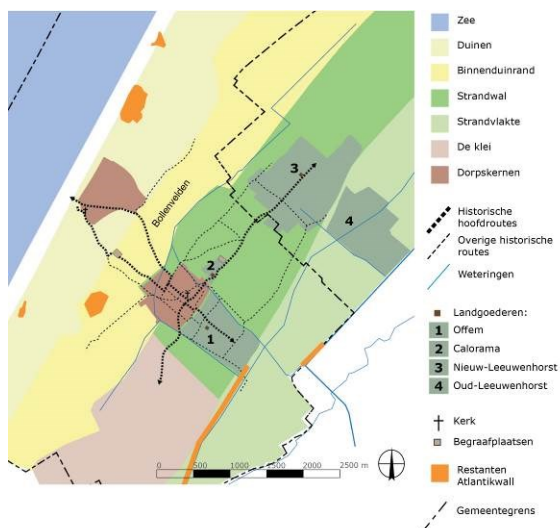
22. Groen en landschap

22.1 Ontwikkelingen tot nu toe

Kenmerkend voor het landschap van Noordwijk is het patroon van strandwallen en strandwallen. De hoger in het landschap gelegen strandwallen en de oeverwallen van de rivieren waren al vroeg zeer geschikt voor bewoning en landbouw. Rond het jaar 700 ontstonden dan ook de voor de kuststreek zo kenmerkende 'geestdorpen' met omliggende akkergronden, waaronder Noordwijk-Binnen (Northgo). Noordwijk aan Zee ontstaat later op de hogere duinen en richtte zich in eerste instantie op de visserij, later meer op recreatie en toerisme. Het oorspronkelijke Middengebied speelt een belangrijke rol in het gescheiden houden van Noordwijk-Binnen en Noordwijk aan Zee en daarmee de twee verschillende identiteiten, die samen zo kenmerkend zijn voor Noordwijk.

Afb. 22.1: Historische kaart 1562

Afb. 22.2: Cultuurhistorisch landschap Noordwijk

De landgoederen (Nieuw-Leeuwenhorst, Offem en Calorama) in het gebied zijn gesticht op de oude strandwallen vanwege de hogere ligging in het landschap en geschiktheid voor teelt van gewassen. In de 17e eeuw besloeg de buitenplaats Leeuwenhorst een groot gebied aan weerszijden van de Gooweg. Op Landgoed Offem woonden vanaf 1650 de Heren van Noordwijk, maar zeer waarschijnlijk stamt landgoed Offem al uit de 14e eeuw. De buitenplaats Calorama ontstond begin negentiende eeuw op de plek van een zeventiende-eeuwse kruiden- en bloembollenkwekerij.

De zanderij- of geestgronden bleken in tegenstelling met de duinen uitermate geschikt te zijn voor groenteteelt en de teelt van bloembollen. Om die reden nam het afgraven van de oude duinen en de strandwallen een hoge vlucht. Door het verder omspitten en egaliseren van de gronden werd ook het hoogteverschil tussen de strandwallen en strandvlakten afgezwakt en ontstonden zeer grote vergraven gebieden. Omdat bij het afgraven de bestaande wegen werden gespaard kwamen deze wegen uiteindelijk duidelijk hoger te liggen ten opzichte van de afgegraven delen.

Nu is het een (nog gedeeltelijk) open landschap van bollenvelden, dat aan de zijde van Noordwijk aan Zee abrupt wordt begrensd door de steil opgaande duinrand. In toenemende mate is de karakteristieke overgang tussen 'Binnen' en 'aan Zee' echter aan het vervagen. De schoonheid van de weidse vergezichten dreigt samen met de bollenteelt te verdwijnen en plaats te maken voor kleinschalige invullingen zoals volkstuinten, paardenweides, tuinen, bedrijven en kassen.

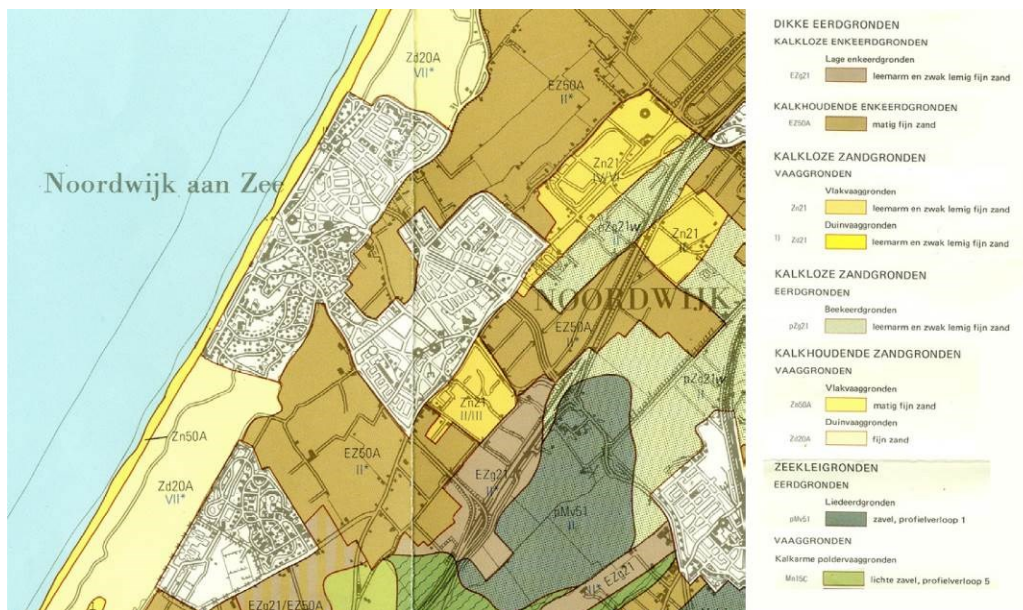
Het huidige beleid stuurt aan op het behouden en versterken van de landschapskwaliteiten, waaronder: de openheid van het Middengebiet versterken waardoor het contrast tussen strandvlakte en -wal behouden blijft, de natuurgebieden in en om Noordwijk versterken en met elkaar verbinden, de landgoederen en andere 'parels' in het landschap versterken. Daarnaast wordt er ook sterk ingezet op het behouden en versterken van het bollenteelt karakter, aangezien de bollenteelt voor een groot deel de identiteit van Noordwijk vormt en een belangrijke bron van inkomsten voor Noordwijk is.

22.2 Analyse huidige situatie

Landschapstypes en geomorfologie

Het grondgebied van Noordwijk kan in de volgende vijf landschappelijke zones worden ingedeeld met ieder hun eigen ruimtelijke en historische karakteristieken (bron: Ruimtelijke Structuurvisie Noordwijk 2030):

- De duinen, strand en zee;
- De binnenduinrand - het gebied waar vroeger de oude duinen lagen (exclusief de Noordzijderpolder, dat is een strandvlakte die afwaterde via de Woensdagsche Watering)
- De strandwal met de landgoederen - het gebied landinwaarts voorbij de binnenduinrand tot aan de N206
- De strandvlakte - het open gebied ten oosten van de N206
- De klei - het gebied waar in vroegere tijden de Oude Rijn regelmatig buiten zijn oevers trad en klei afzetten

Afbeelding 22.3: Bodemkaart Noordwijk

Natuur

Zie hoofdstuk 20.

Cultuurhistorisch landschap

Zie paragraaf 22.1.

Waternetwerk

Zie hoofdstuk 12.

Hoofdroutes en entrees

Het patroon van strandwallen en -vlaktes is verantwoordelijk voor het huidige infrastructuureel netwerk. De eerste routes liepen parallel aan de strandwallen in noord-zuidelijke richting langs de landgoederen. Voor Noordwijk-Binnen was dit de ongeveer waar nu de Herenweg - Voorstraat - Gooweg loopt. Voor Noordwijk aan Zee was dit ter hoogte van de huidige Duinweg. Vervolgens zijn er enkele oost-west verbindingen tussen Noordwijk binnen en Noordwijk aan Zee ontstaan, namelijk het Dompad en de Nieuwe Zeeweg. In de loop der tijd zijn er steeds meer wegen bijgekomen maar ze volgen allemaal dit raster, gebaseerd op het patroon van strandwallen en -vlaktes.

De N206 is de hoofdverbindingsweg die Noordwijk op regionaal niveau met omliggende steden verbindt en ligt op de overgang van de strandwal naar strandvlakte. Vanaf de N206 kan Noordwijk bereikt worden via 3 afritten: de Herenweg, Beeklaan en van Berckelweg.

Het entree via de Herenweg kenmerkt zich door een zicht op polder het Vinkeveld met in de achtergrond de Coepelduynen. Het entree via de Beeklaan kenmerkt zich door landgoed Offem aan de rechterzijde en heeft dus meer een bosrijk karakter. Het entree via de van Berckelweg geeft zicht op landgoed Leeuwenhorst met in de voorgrond bollenvelden.

De hoofdroutes binnen Noordwijk-Binnen hebben in het algemeen een groen karakter met veel straatbomen en (haag)beplanting. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Northgodreef, van de Mortelstraat, Duinwetering, Gooweg en de Beeklaan. Vanuit de auto wordt Noordwijk-Binnen daardoor als zeer groen ervaren, wat bijdraagt aan het imago van de stad. Echter zorgt de hoeveelheid verschillende soorten bomen langs de hoofdroutes soms voor een onsamenhangend en chaotisch beeld. Meer eenheid en logica in de assortimentskeuze zou dus gewenst zijn, om zo ook meer herkenningspunten voor de bewoners te creëren.

Noordwijk aan Zee heeft een minder sterke groenstructuur langs de hoofdroutes. Met name de Quarles van Uffordstraat, Huis Ter Duinstraat en de Parallel Boulevard zijn volledig versteend.

Recreatief netwerk

Zie hoofdstuk 17.

(Openbaar) groen in relatie tot stedenbouwkundige typologien

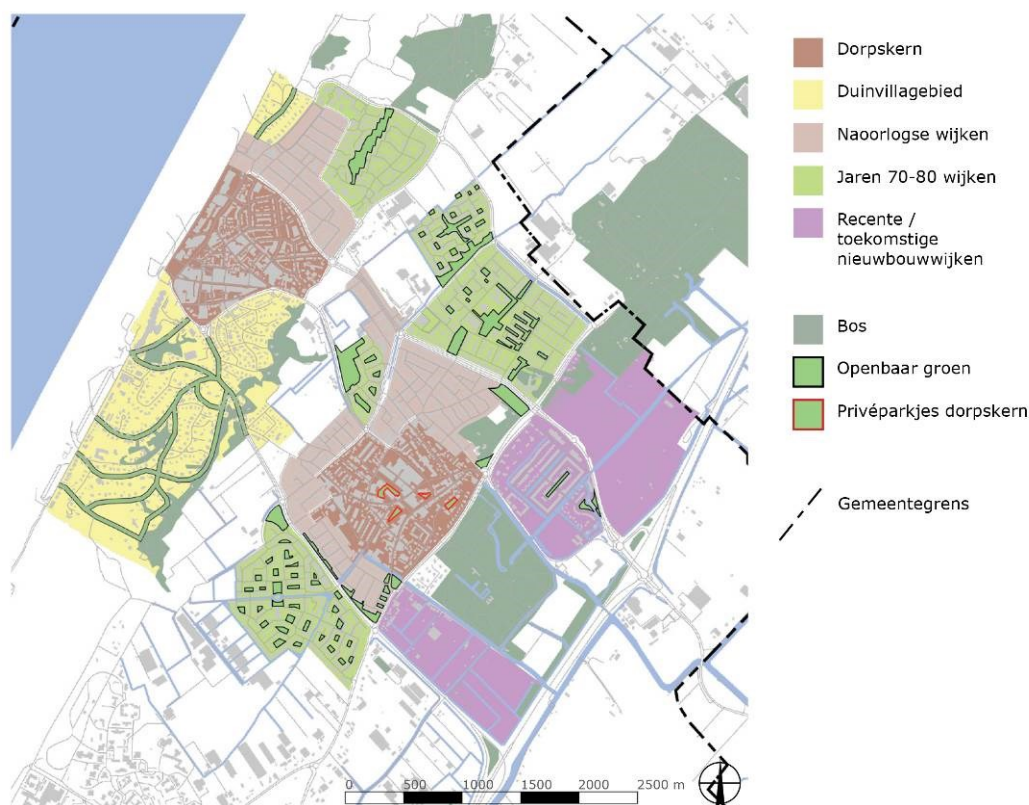
De stedenbouwkundige opbouw van Noordwijk kan worden samengevat in 2 dorpskernen met daaromheen naoorlogse uitbreidingen, met uitzondering van Villapark de Zuid (afbeelding 22.4).

Dorpskernen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen

De kern van Noordwijk aan Zee bevat nauwelijks groen en heeft een versteend karakter. Echter de omliggende duinen en groengebieden, maakt het toch herkenbaar als dorp aan zee. De kern van Noordwijk-Binnen heeft een iets groener karakter dankzij de oude Leilindes. Er bevinden zich ook enkele grotere privétuinen/parkjes, die ondanks dat ze niet toegankelijk zijn wel bijdragen aan een groener beeld in het de kern. Beide kernen hebben veel bloembakken gevuld met vaak bloemrijke éénjarige beplanting gebruikt om de ontbrekende groenstructuur op te vangen. Hierbij kan worden afgevraagd of er betere meer duurzame oplossingen mogelijk zijn.

Villapark de Zuid

Fraai duingebied met open bebouwing. Het duinkarakter is goed beleefbaar door de kruidachtige vegetaties, plaatselijke lage heesterbeplantingen en bomen die in de bermen langs de wegen voorkomen. Er bevindt zich bijzondere duinflora in de wegbermen.

Afbeelding 22.4: (Openbaar)groen in relatie tot stedenbouwkundige typologiën

Versteende na-oorlogse wijken

Deze oude wijken waaronder de Prinsessebuurt, Calorama en Boerenburg missen een groenstructuur. Zowel buurtgroen als straatbomen ontbreken. Dit leidt tot een onprettig leefklimaat voor bewoners van de wijk (hitte-eilandeffect).

Jaren 70/80 wijken met een groen karakter

Deze wijken waaronder De Grashoek, Vinkeveld en Boerenburg zijn groen van opzet met een sterke groenstructuur. Deze groenstructuur bestaat uit veel boombeplanting langs wegen, hofjes en parkjes. Inmiddels is veel van dit openbaar groen verwilderd en toe aan vervanging. Deze wijken hebben een sterk introvert karakter en missen samenhang met een overkoepelende groenstructuur. Ook het gebruik van zeer veel verschillende soorten bomen en andere vormen van beplanting zorgt voor een onsamenhangend beeld. Het uitzicht op het omringende landschap van open bollenvelden is nauwelijks beleefbaar door opgaande heesterbeplanting aan de rand van de bebouwing.

Nieuwbouwwijken

De wijk Boechorst is vrij recentelijk in 2007 gerealiseerd. De groenopzet van de wijk bestaat uit een groengeraamte gevormd door laan- en solitairbomen aangevuld met karakteristieke haagstructuren. De woonwijk sluit aan met de groenstructuur op de omliggende landgoederen, waarmee wordt gestreeft een ecologische verbinding tussen de landgoederen tot stand te brengen.

Voor in de toekomst staan nog de nieuwbouwwijken Nieuw-Offem en Bronsgeest gepland. Deze twee wijken liggen aan weerszijden van landgoed Offem op de strandwal, grenzend aan de N206. De wijken zijn groen van opzet en er is geprobeerd ze zoveel mogelijk aan de landschappelijke context te koppelen. Het achterliggend idee is om de beleving van het strandwallenlandschap vanaf de N206 via deze nieuwbouwwijken nog sterker te maken, door de wijk een groen een bossig uiterlijk te geven. Tussen de de wijken en de N206 was oorspronkelijk een ecologische verbingszone gepland, die op grotere schaal de

Coepelduynen met de landgoederen en de Noordduinen met elkaar zou verbinden. Inmiddels bestaat deze zone voor een groot deel uit sportvelden.

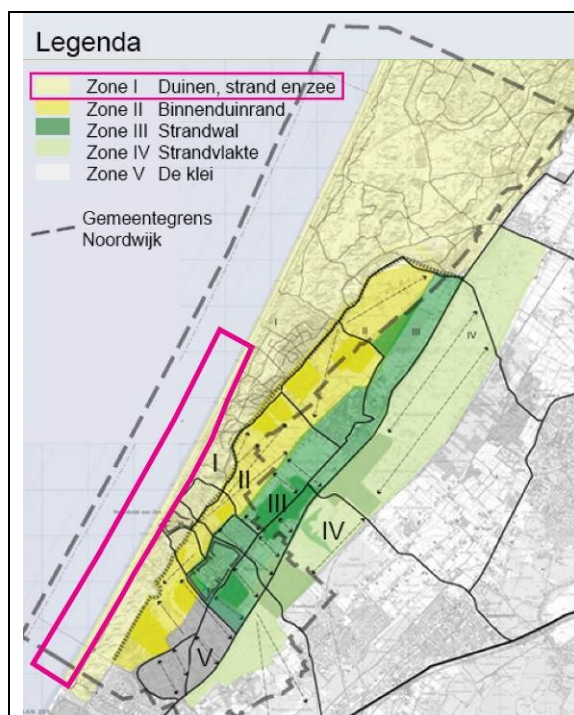
Middengebied

Het Middengebied vormt de overgang tussen de bebouwing van Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen. Het is een gedeeltelijk open landschap van bollenvelden en graslanden, (waren allemaal bollenvelden), dat aan de zijde van Noordwijk aan Zee wordt begrensd door een steil opgaande, gedeeltelijk met bos begroeide, duinrand en aan de zijde van Noordwijk-Binnen door een bebouwingsrand en/of lineaire noord/zuid lopende opgaande beplantingsstrook.

Ondanks recent beleid om de positie van de bollenteelt in en om Noordwijk te versterken (Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport 2016), is het oppervlakte aan bollenteelt met de jaren geleidelijk steeds kleiner geworden. Daarmee is de kenmerkende openheid van het Middengebied ook afgenomen. Het heeft plaats gemaakt voor kleinschalige invullingen zoals volkstuinen, paarden- en geitenweitjes, tuinen, bedrijven en kassen. Boombepantingen met een ondergroei van heesters langs oost/west lopende paden en wegen maken dat de karakteristieke openheid van dit gebied minder goed is te beleven.

SWOT analyse per landschapstype

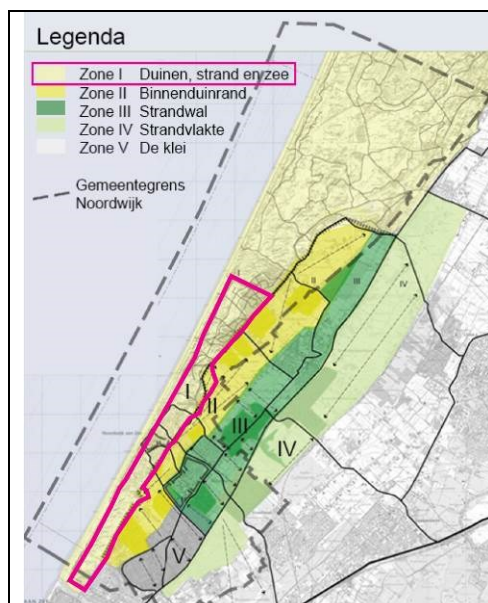
		Sterktes	Zwaktes
Ia Zee / Strand / boulevard		- Toeristische trekpleister (Huis ter Duyn) - Noordelijk deel boulevard veel allure en uitstraling - Overgang van boulevard naar strand gevormd door duinen met duinvegetatie - Bijzondere inheemse flora duinvegetatie	- Zuidelijk deel minder duidelijk boulevard karakter - Ecologische kwaliteiten gaan ten koste van recreatieve kwaliteiten - Duidelijke groenstructuur mist bij de Parallel boulevard
Kansen	- Duinvegetatie tussen boulevard en strand kan functioneren als ecologische schakel - Kustverdedigingsmaatregelen kunnen bijdragen aan verbetering uitstraling	Groei strategie - Duinvegetatie met inheemse flora versterken om zo een ecologische verbinding te vormen en Noordwijk aan Zee nog meer te profileren als Bloemenbadplaats	Verbeter strategie - Karakter boulevard zuidelijk deel versterken, meer allure uitstraling - Balans tussen recreatie en ecologie waarborgen - Groenstructuur realiseren
Bedreigingen	- Zeespiegelstijging - Aantasting rust en ruimte kust en strandzone door nieuwe grootschalige voorzieningen	Verdedig strategie - Nieuwe ontwikkelingen inperken	Terugtrekken / verander strategie - Ecologische kwaliteiten volledig opofferen ten behoeve van recreatie - Omvormen tot natuurgebied in combinatie met kustverdedigingsmaatregelen

Conclusies Zee / Strand / boulevard

- Belangrijke toeristische trekpleister voor Noordwijk
- Ecologische en recreatieve belangen zijn vaak tegenstrijdig waardoor ecologische potenties niet volledig worden benut
- De Parallel Boulevard mist een duidelijke groenstructuur
- Het zuidelijke deel van de Boulevard moet qua uitstraling aantrekkelijker worden gemaakt.

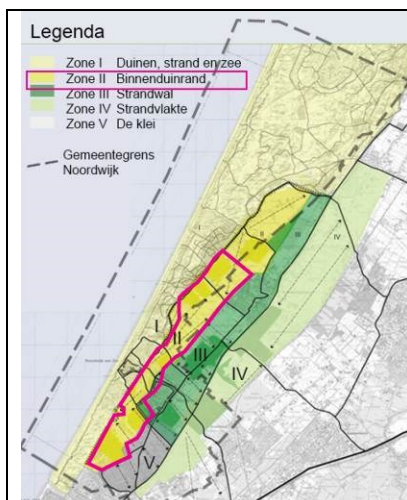
		Sterktes	Zwaktes
Ib Duinen		- Coepelduynen belangrijk open ecologisch duinlandschap - Noordduinen bebost duinlandschap - Belangrijk wandel- en fietsgebied - Mountainbikeparcours	- Toegangen tot duinen kunnen aantrekkelijker - Mountainbikers kunnen rust verstoren - Verstruiking en vergrassing van Coepelduynen - Noordwijk aan Zee ligt in de duinen maar mist zelf een sterke en duidelijke groenstructuur
Kansen	- Natuurbouwprojecten zouden de biodiversiteit nog groter kunnen maken - Ecologisch beheer op terrein van Noordwijkse Golfclub - Natuurontwikkelingsplan Noordvoort	Groei strategie - Dmv natuurbouwproject- en de biodiversiteit versterken - Dmv ecologisch beheer natuurwaarde van duinen versterken	Verbeter strategie - Toegangen tot duingebied aantrekkelijker maken dmv gebieds eigen beplanting
Bedreigingen	- Stikstof depositie tast vegetatie Coepelduynen aan - Onveilige situaties in bos Noordduinen door verschillende soorten recreatie en sluippaden - Opoffering van natuurgebied voor nieuwe grootschalige voorzieningen	Verdedig strategie - Reguleren toegang gericht op minimalisering van fysieke- en rustverstoring - Voorkomen verkleining van het groen areaal	Terugtrekken / verander strategie - Volledig kiezen voor óf ecologie óf recreatie - Recreatiewoningen ontwikkelen om zo verdere natuurontwikkeling te financieren

Conclusies Duinen

- Belangrijke natuurgebieden waaronder Coepelduynen en Noordduinen
- Recreatief waardevol gebied
- De recreatiedruk dient beter afgestemd te worden
- Om de landschappelijke en ecologische kwaliteiten te behouden is het belangrijk dat er geen nieuwe grootschalige recreatieve voorzieningen/nieuwbouw/parkeervoorzieningen in deze gebieden worden ontwikkeld
- Noordwijk aan Zee mist een duidelijk groenstructuur, deze moet ontwikkeld worden
- Het openbaar groen moet in de toekomst een belangrijke rol gaan spelen bij het klimaatbestendig maken van zowel stad als landschap

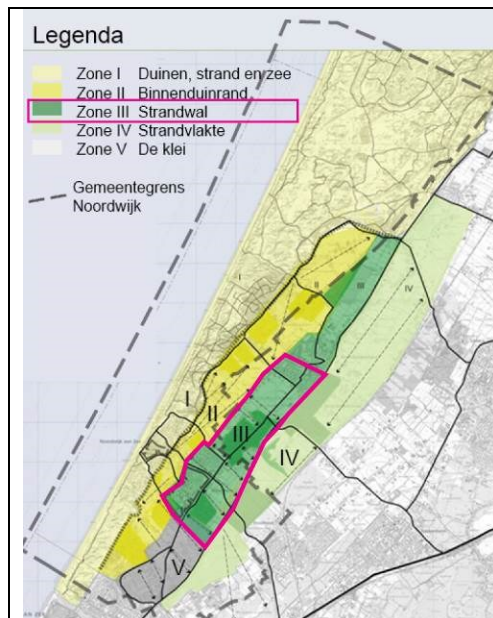
		Sterktes	Zwaktes
II Binnenduinrand Middengebied		- Open kenmerkende bollenvelden benadrukt het landschapspatroon van strandwallen en -vlaktes - Begrensd door beboste steilrand met hoge natuurwaarde - Veel sportfaciliteiten - Kwel en afstroom uit de duinen	- Verrommeling door kleinschalige invullingen als volkstuintjes, paarden- en geitenweitjes, tuinen, bedrijven en kassen - Boombepanting met ondergroei van heesters verstoren de openheid van het gebied
Kansen	- Nieuwe grootschalige ontwikkeling en herinrichting van het totale Middengebied waarbij landschapswaliteiten versterkt worden - Kwel uit duingebied kan voor bijzondere natuur in Middengebied zorgen	Groei strategie - het Middengebied revitaliseren, waarbij de balans tussen nieuwbouw en open ruimte bewaard blijft, en nieuwe natuur ontwikkeld wordt	Verbeter strategie - het Middengebied revitaliseren, waarbij de balans tussen nieuwbouw en open ruimte bewaard blijft, en nieuwe natuur ontwikkeld wordt
Bedreigingen	- Verdere verrommeling door nieuwbouw en opoffering van het open karakter - Complete verdwijning van de Bollenteelt met daarmee ook het verdwijnen van de openheid	Verdedig strategie - Volledig inzetten op bollenteelt en alle andere functies ondergeschikt maken	Terugtrekken / verander strategie - Bollenteelt opofferen voor andere ontwikkelingen waarbij de openheid gewaarborgd wordt - Openheid en landschapswaliteiten opofferen voor nieuwe ontwikkelingen in het Middengebied, waarbij de kernen uiteindelijk met elkaar vergroeien

Conclusies Binnenduinrand

- Open middengebied zorgt voor scheiding tussen Noordwijk aan Zee en Noordwijk-Binnen
- Het open karakter verdwijnt langzaam door nieuwbouw en nieuwe recreatie/sportvoorzieningen; de 2 kernen vergroeien
- het zicht op de steilrand gaat verloren door nieuwe ontwikkelingen
- Ondanks dat de bollenteelt een belangrijke identiteitsdrager is, neemt het oppervlakte bollengrond af, daarmee ook de openheid van het middengebied
- De openheid die er nog is, is slecht beleefbaar door opgaande beplanting langs wegen
- Het Middengebied als hoogwaardig landschappelijk en natuurgebied verder ontwikkelen

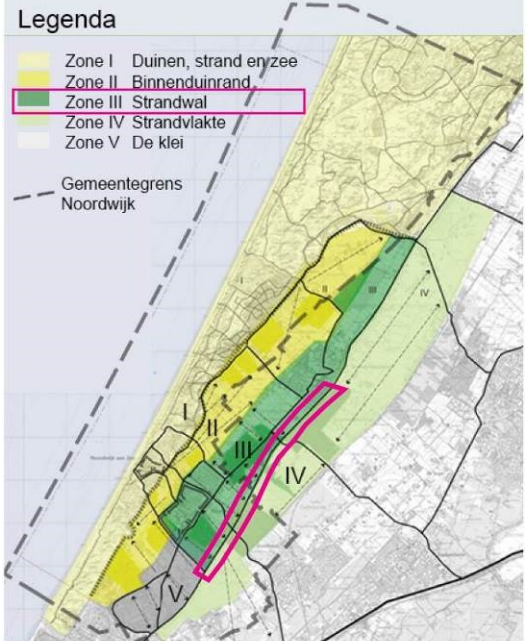
		Sterktes	Zwaktes
IIIa Strandwal Landgoederenzone		- Groen imago door stevige boombeplanting langs hoofdontsluitings-wegen - Veel groen in wijken - Landgoederen Offem en Calorama - Bostongen langs landgoederen - Karakteristieke Leilindes in historisch dorpskern - Doorzichten op binnenduinrand en strandvlakte	- Onderlinge samenhang tussen groengebieden van verschillende wijken ontbreekt - Groen langs hoofdontsluitingswegen en omliggend landschap mist onderlinge samenhang - Teveel verschillende soorten bomen zorgen voor gebrek aan eenduidigheid - Omringend bollenlandschap slecht beleefbaar door opgaande heesterbeplanting langs randen bebouwing - Landgoederen slecht beleefbaar, slechte verbinding met dorpskern - Landgoederen onderling niet ecologisch verbonden
Kansen	- Ecologische verbinding langs de N206 om Coepelduynen met Noordduinen te verbinden	Groei strategie - Nieuwbouwwijken gebruiken om landschapsbeleving te versterken, waarbij groene verbindingzones langs de wijken worden gerealiseerd	Verbeter strategie - Huidige groenstructuur revitaliseren en meer samenhang geven, waarbij relatie met omliggend landschap versterkt wordt
Bedreigingen	- Nieuwbouwwijken langs N206 zorgen voor verslechtering van landschapsbeleving en beperken - Klimaatverandering zorgt voor meer regenval wat tot wateroverlast in lager gelegen natte delen van Noordwijk-Binnen kan zorgen - Versteende wijken zorgen voor het hitte-eilandeffect, wat de leefbaarheid van de stad kan doen afnemen	Verdedig strategie - Huidige groenstructuur zoals het is versterken maar niet omvormen naar landschapsgerelateerde beplanting - Landgoederen met lommerijke bostongen behouden maar niet omvormen tot ecologische verbindingzone	Terugtrekken / verander strategie - De resterende landschapskwaliteiten opofferen ten behoeve van economische ontwikkeling - Ipv groenstructuur op landschappelijke ondergrond baseren, een nieuw duidelijk concept voor de groenstructuur van Noordwijk bedenken waarbij het onderliggende landschap niet leidend is

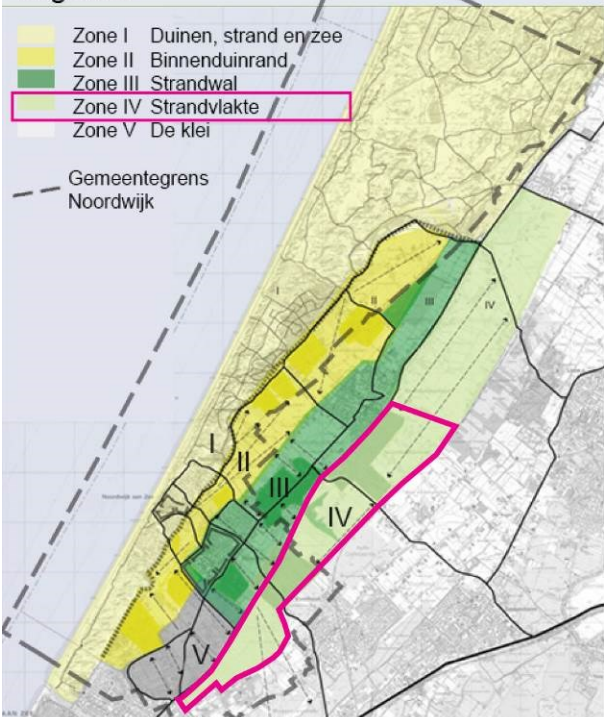
Conclusies Strandwal / landgoederenzone

- Veel landschappelijke en ecologische kwaliteiten die sterk onder druk liggen door toekomstige nieuwbouwwijken en sportvoorzieningen
- Veel groen aanwezig binnen stedelijk gebied en langs hoofdwegen, wat Noordwijk een groen karakter geeft
- Samenhang in openbaar groen ontbreekt wegens veel verschillende soorten, die niet gerelateerd zijn aan de ondergrond
- Relatie tussen omliggend bollenlandschap en stedelijk gebied is slecht vanwege opgaande beplanting langs de randen
- Het openbaar groen moet in de toekomst een belangrijke rol gaan spelen bij het klimaatbestendig maken van zowel stad als landschap

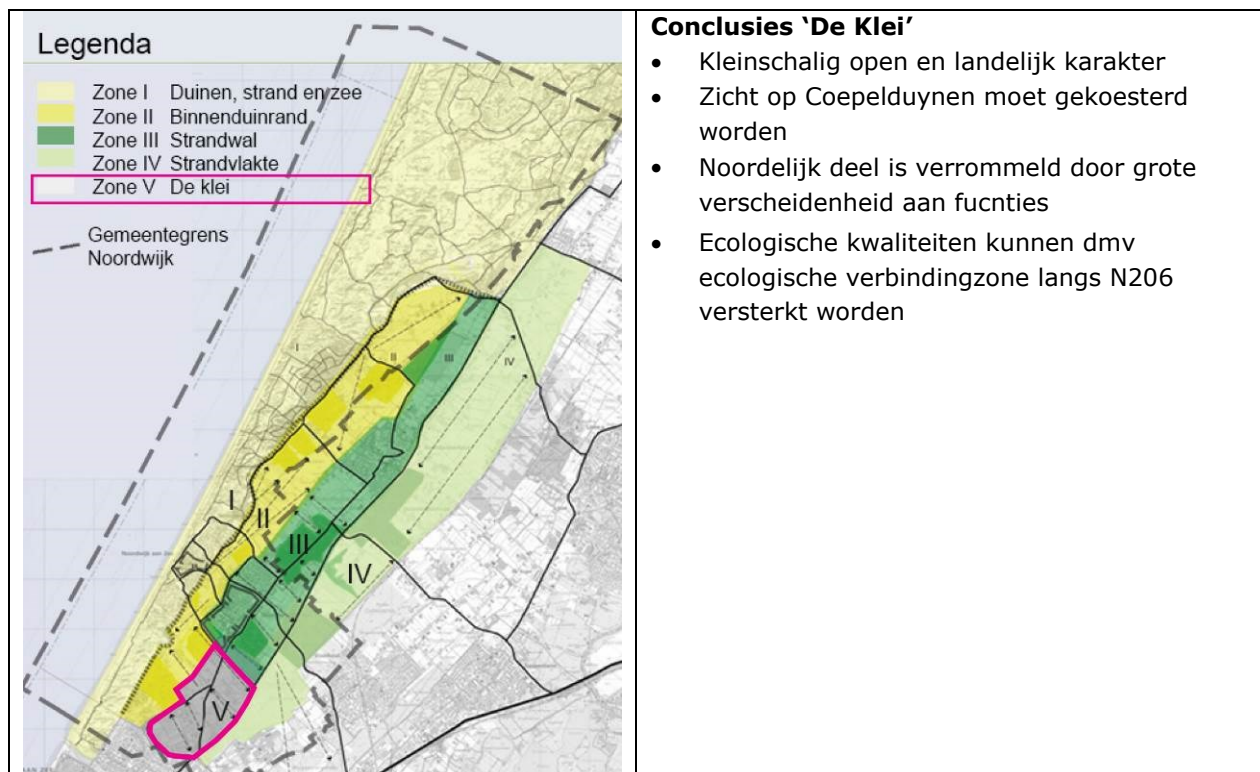
		Sterktes	Zwaktes
IIIb Strandwal Provinciale weg N206		- Verhoogde weg biedt uitzicht op omliggende bollenvelden, weideveengebieden en landgoederen - Groenstroken grenzend aan weg maken deel uit van provinciale ecologische verbindingzone - Langs de weg zijn rustplekken voor automobilisten / fietsers	- De weg vormt een ecologische en visuele barrière in het landschap
Kansen		Groei strategie - Functie als ecologische verbindingszone en rustplek verder uitbouwen door landschappelijke kwaliteiten te versterken - 3 hoofdentrees vanaf N206 naar Noordwijk versterken dmv groenstructuur	Verbeter strategie
Bedreigingen		Verdedig strategie	Terugtrekken / verander strategie

Legenda - Zone I Duinen, strand en zee - Zone II Binnenduinrand - Zone III Strandwal - Zone IV Strandvlakte - Zone V De klei --- Gemeentegrens Noordwijk 	Conclusies Provinciale weg N206 • De N206 is de belangrijkste ontsluitingsweg voor Noordwijk en biedt een mooi uitzicht op Noordwijk en het omliggend landschap, aangezien de N206 verhoogt in het landschap ligt • Het vormt een grote barrière voor oost-west lopende ecologische verbindingen
---	---

		Sterktes	Zwaktes
IV Strandvlakte Hoogewegpolder / Zwitterpolder Haarlemmermeertrekvaart		- Grote openheid - Vergezichten over graslanden en sloten - Waardevol weidevogelgebied - Karakteristieke lijnen in het landschap gevormd door historische weteringen en trekvaart	- Op enkele plekken aan de rand van de polder vindt verrommeling plaats
Kansen	- Verder uitgroeien als weidevogelgebied - Waterbergingscapaciteit uitbreiden - Haarlemmermeertrekvaart heeft als ecologische verbingszone meer potentie	Groei strategie - De landschappelijke en ecologische kwaliteit verder uitbreiden - Aanleg van waterbuffers in combinatie met ecologische verbindingen en de inrichting van rietlanden.	Verbeter strategie - De landschappelijke en ecologische kwaliteit verder uitbreiden
Bedreigingen	- Nieuwbouw - Verrommeling door kleinschalige functies	Verdedig strategie - Dmv beleid voorkomen dat schadelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden	Terugtrekken / verander strategie

Legenda - Zone I Duinen, strand en zee - Zone II Binnenduinrand - Zone III Strandwal Zone IV Strandvlakte - Zone V De klei Gemeentegrens Noordwijk 	Conclusies Strandvlakte • De polders zijn belangrijke open weidevogelgebieden, deze ecologische kwaliteiten kunnen verder worden versterkt • Haarlemmermeertrekvaart belangrijk cultuurhistorisch lijnvorming landschapselement • Hier en daar verrommeling doet afbreuk aan de kwaliteit van het landschap • De polders moeten in de toekomst een belangrijke rol gaan spelen bij het klimaatbestendig maken van zowel stad als landschap
--	---

		Sterktes	Zwaktes
V 'De Klei' Klei in bodem afgezet door de Oude Rijn		- Eigen waaivormige kavelstructuur rondom Coepelduynen - Oorspronkelijk kleinschalig, open en landelijke karakter - Oostzijde is nog voldoende open met zicht op Coepelduynen	- Noordelijke deel is verrommeld door een grote verscheidenheid aan functies zoals wonen, opslag, volkstuinen, kassen en rioolwateringzuivering
Kansen	- Ecologische verbinding langs de N206 kan ontwikkeld worden dmv bostongen en boomwallen in ruw grasland - ontwikkelen van aantrekkelijk uitloopgebied dat aansluit op wandel- en fietspaden	Groei strategie - De landschappelijke en ecologische kwaliteit verder uitbreiden - Aanleg van waterbuffers in combinatie met ecologische verbindingen en de inrichting van rietlanden.	Verbeter strategie - De landschappelijke en ecologische kwaliteit verder uitbreiden
Bedreigingen	- Nieuwbouw - Verrommeling door kleinschalige functies	Verdedig strategie - Dmv beleid voorkomen dat schadelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden	Terugtrekken / verander strategie

22.3 Trends en prognoses

Ruimte voor water

Zie hoofdstuk 12.

Hitte-eilandeffect (UHI)

Het hitte-eilandeffect of urban heat island effect (UHI) is het fenomeen dat de temperatuur in de versteende gebieden gemiddeld hoger is dan in het omliggende landelijk gebied. De belangrijkste oorzaken van het UHI zijn de absorptie van zonlicht door de in de stad aanwezige donkere materialen en de relatief lage windsnelheden. Door het UHI worden problemen tijdens hittegolven, zoals hittestress, verergerd.

In de kernen van Noordwijk-Binnen en Noordwijk aan Zee staan relatief weinig bomen. Bomen hebben een verkoelend effect: de temperatuur onder de bomen is lager door de schaduwvorming en bomen absorberen minder zonlicht dan bijvoorbeeld asfalt. Bomen hebben ook een positief effect op de waterhuishouding en de luchtkwaliteit.

Andere maatregelen om het hitte-eilandeffect te verminderen zijn de aanleg van groene daktuinen en groene gevels, en het gebruik van wegdekken die minder warmte absorberen. Groen zorgt in stedelijk gebied voor een prettiger leefklimaat; plekken waar men beschut uit de zon en wind kan vertoeven. (Bron: Brinkman, S.; Drunen, Klimaatverandering in stedelijke gebieden, 2007)

Duurzame energie

Zie hoofdstuk 2.

Recreatief landschap

Zie hoofdstuk 6.

Buurtparticipatie

Buurtbewoners worden graag betrokken bij de inrichting van hun directe leefomgeving. Door middel van buurtparticipatie kan de transformatie van gemeentegroen naar weelderige buurtparkjes samen met omwonenden worden gerealiseerd. Door omwonenden te betrekken bij dit proces en verantwoordelijkheid te geven zullen ze uiteindelijk meer zorg dragen voor het buurtgroen, wat op lange termijn beheerskosten kan verminderen.

Moestuineren is de laatste jaren opnieuw erg populair geworden en is sterk gekoppeld aan buurtparticipatie. Vaak worden stukjes verwaarloosd openbaar groen of braakliggend terrein in de stad door buurtbewoners samen omgevormd tot moestuin. Buurtbewoners doen dit vaak vanuit een idealisme, het zelf opkweken van groente en fruit, waarbij het proces belangrijker is dan de uiteindelijke oogst. Het sociale aspect van het buurtmoestuineren is minstens zo belangrijk. Mensen van alle leeftijden ontmoeten elkaar op deze plekken en wisselen kennis en ervaring uit.

Het verschil in moestuinieren tussen ouderen en jonge mensen is dat ouderen het voornamelijk vanuit pragmatische overwegingen doen en dus vaak op grotere oppervlaktes moestuinieren. Jongere mensen en met name jonge gezinnen doen vooral aan moestuinieren om het proces van eigen groente en fruit telen, te kunnen ervaren. Het is dan een vorm van bewustwording. Daarvoor hebben ze aan een kleiner stukje grond of zelfs maar één moestuinbak al genoeg.

Er zou kunnen worden onderzocht in hoeverre het huidige openbaar groen voldoet aan deze vraag, en op welke manier het moestuinieren op een aantrekkelijke en duurzame manier kan worden geïmplementeerd in het (stedelijk)landschap, om zo verrommeling tegen te gaan.

Gekoppeld aan het moestuinieren is ook de trend duurzaam en lokaal geproduceerd eten en drinken. Door buurtbewoners te helpen met het organiseren van 'food festivals' of events, kan

op deze vraag worden ingespeeld. Het landschap kan hier bij faciliteren door evenemententerreinen aan te bieden, waarbij het omliggend landschap het decor vormt.

20.4 Beleidskaders

Gebiedsprofiel duin- en bollenstreek

Vanuit deze nota zijn voor het aspect Groen en Landschap de volgende aanknopingspunten van belang.

Duin/ Dynamisch natuurgebied

- Veiligheidsmaatregelen zijn zo vormgegeven dat ze het natuurlijk kustkarakter versterken.
- Beschermen en versterken van het reliëfrijk zandlandschap van jonge duinen. Natuurlijke processen als verstuiving, vernatting en bosvorming bepalen waar mogelijk het beeld.
- Vergroten kwaliteit en allure van de badplaatsen met versterking van de eigenheid van die plaatsen (zie ook 'Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap').
- Versterken van het ecologische verband tussen zee- en landzijde.
- Versterken van het kustgevoel landinwaarts; het versterken van de visuele en fysieke verbinding tussen duinen en achterland.

Historische landgoederen in de binnenduintrand

- Versterking van de afwisseling tussen beboste strandwallen met landgoederen en buitenplaatsen en open strandvlakten.
- Verbetering van de kwaliteit van het ensemble van het landhuis, bijgebouw, tuin en park en de herkenbaarheid van het landgoed in het landschap.
- Vergroten van de herkenbaarheid van de landgoederenzone als samenhangend geheel.

Water als structuurdrager

- Een beleefbaar waterstelsel als dragende structuur van Zuid-Holland: verbeteren van de zichtbaarheid, toegankelijkheid, en uitstraling van het water.
- Waar mogelijk wordt gezocht naar duurzaam waterbeheer en gewerkt aan een klimaatbestendige en robuuste inrichting van het watersysteem.
- Waar mogelijk verbeteren van de ecologische waterkwaliteit door natuurvriendelijk inrichten van de oevers langs vaarten en sloten.
- De oevers van rivieren, vaarten, kanalen en plassen zijn waar mogelijk openbaar toegankelijk. Om oevers en water toegankelijk en beleefbaar te houden is er geen ruimte voor verdere verdichting (privatisering) van de oevers, direct grenzend aan het water.
- Versterken van het recreatieve en/of natuurlijke karakter van de plassen.

Weg door stad en land

- Bij nieuwe infrastructuur beweegt de weg waar mogelijk mee met de hoofdrichting van het landschap.
- Vanaf de oost-west georiënteerde wegen de uitzicht op de duinen en de bollenvelden koesteren en waar mogelijk verbeteren.
- Langs de noord-zuid gerichte wegen doorzichten door de lintbebouwing bewaren. (zie ook open vensters en linten).

Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap

- In stand houden van de nog gave strandvlakten als contrast met de voor de bollenteelt in cultuur genomen (afgezande) oude duinen en strandwallen.
- Verbeteren van de beleefbaarheid en de aantrekkelijkheid van het unieke ontginningslandschap (bollenteelt).

- Het behouden en versterken van het zicht op de bollenvelden en het contrast tussen de open vlakten en de bestaande verdichte zones (bebouwing en beplanting).

Kwaliteit in stads- en dorpsgebied

- Het dorp is deel van het omringende landschap, doordat onderliggende patronen herkenbaar zijn in de structuur van het dorp.
- Waar mogelijk blijven karakteristieke en beschermde stads- en dorpsgezichten ervaarbaar vanuit het omringende landschap.
- Bij nieuwe ontwikkelingen wordt gebruik gemaakt van de groenen waterstructuur als onderdeel van het stads- en dorpsontwerp.

Intergemeentelijke structuurvisie Greenport 2016

Voor het aspect Groen en Landschap zijn de volgende *strategische hoofdlijnen tot 2030* van belang:

- Verbetering van het landschap aan de hand van het Landschapsperspectief, dat functioneert als raamwerk voor sanering, intensivering en uitbreiding van greenportbedrijven.
- Herstructurering en uitbreiding van de gespecialiseerde glastuinbouw volgens de berekende ruimtebehoefte.
- Tegengaan van verdergaande verrommeling van het landschap.
- Deels behoud van graslanden en deels omzetting naar bollengrond.
- Aanleg van nieuwe natuur c.q. ecologische verbindingzones zoals benoemd in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS).
- Zorg dragen voor duurzaam waterbeheer: realiseren van de waterbergingsopgave en een substantiële verbetering van de waterkwaliteit en geen achteruitgang van de waterkwaliteit bij functiewijzigingen.
- Het bestaande cultuurhistorisch erfgoed verbinden met de planologische keuzes, zodat de waardevolle cultuurhistorische kenmerken duidelijk herkenbaar, zichtbaar en aantrekkelijk blijven voor de huidige en toekomstige bewoners, gebruikers en bezoekers (toeristen).
- Concentratie van de helft van de verwachte 150 compensatiewoningen (ter financiering van ruimtelijke en landschappelijke verbeteringen) binnen het vastgestelde gebied van de 500 Offensiefwoningen. De andere helft concentreren boven op dit contingent, buiten de contouren op locatie.
- Realisatie van de 1.500 woningen voor de regionale behoefte, zoals vastgelegd in de Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek.

Gebiedsprogramma groen: een B(l)oeiende Bollenstreek 2016

De visie of 'droom' van dit gebiedsprogramma is om een bloeiende en boeiende streek als parelketting van schitterende 'parels' te maken. Deze parels worden door middel van een recreatief netwerk met elkaar verbonden. De volgende gebieden/plekken rondom en in Noordwijk zijn benoemd tot parel:

- Landgoed Leeuwenhorst
- Streekmuseum en landgoed Veldzicht
- Trekvaart
- Strand en Duinen
- Atlantik-wal
- Space Expo

Rondom deze parels kunnen (agrarische) ondernemers duurzaam en innovatief ondernemen. Inwoners, bezoekers en toeristen kunnen de omgeving beleven in al haar facetten. Eigentijdse belevingsroutes vertellen het verhaal van de Bollenstreek, met respect voor het verleden en een visie op de toekomst.

Nationaal Park Hollandse Duinen

Dunea wilde als grootste terreinbeheerder haar duinen de status van Nationaal Park bezorgen en zag tegelijkertijd kansen voor de regio. Op 14 november werd het initiatief van NPHD officieel gelanceerd. Het plan is om de komende 3 jaar te werken aan de oprichting van een nieuw Nationaal Park. Dit is het beoogde Nationale Park Hollandse Duinen: 43 kilometer lang, tot 8,5 km breed. Het Nationaal Park is grofweg 200 km² groot en omvat een aaneengesloten gebied van Hoek van Holland tot Langevelderslag. Alle natuurgebieden, duinen, parken, landgoederen (Duivenvoorde, Voorlinden, Keukenhof), bossen (zoals het Haagse bos) en bollenvelden zijn onderdeel van dit Nationaal Park.

Met de oprichting van dit Nationaal Park wordt het meest Hollandse natuurgebied van Nederland nog beter op te kaart gezet. De zeldzame natuur nog beter beschermen en de recreatieve beleving voor inwoners en toeristen nog aantrekkelijker maken. Hoe? Door de verbinding te zoeken en nog beter samen te werken.

Ruimtelijke structuurvisie Noordwijk 2030 (herzien 2013)

De volgende aanknopingspunten zijn van belang.

Ruimtelijke doelen uit structuurvisie

1. Versterking van de beleving van het landschap en de verschillende zones
2. Bereikbaarheid van Noordwijk versterken
3. Behoud van eigen identiteit van de kernen
4. Versterken oriëntatie op zee
5. Verbeteren entrees
6. Sterke positie in de regio behouden en uitbouwen
7. Versterken van het bollencomplex en het landschap in het kader van de Greenport

Hoe deze doelen worden concreet worden vertaald wordt per landschapszone beknopt hieronder samengevat.

Duinen, strand en zee

Versterken van de beleving van de zee door:

1. Een viertal routes naar zee een kwaliteitsslag te geven: de landschappelijke route, de kernenroute, de vuurtorenroute, strandroute en
2. bijzondere vormgeving van de fysieke eindpunten van deze routes aan zee,
3. realiseren van functies (hotels en overige horeca) en culturele, sportieve en toeristische evenementen aan zee.

De binnenduinrand

- Functies in deze zone zijn en blijven: verspreid wonen, bollenvelden, sporten en recreatie. De binnenduinrand loopt zoveel mogelijk en ruimtelijk continue door in het Middengebied. Dit geldt voor zowel de beboste steilrand als het open (bollen)landschap.

Het Middengebied

- Het open gebied is in de Structuurvisie Middengebied gedefinieerd als een cultureel en recreatieve parkzone. Er is gezocht naar functies die de openheid in stand kunnen houden. Voor het functioneren van het gebied als centrale zone voor beide kernen is het belangrijk dat zowel het park als de functies zoveel mogelijk openbaar zijn en een functie vervullen voor heel Noordwijk.

20.5 Beleidsinzet

Divers en duidelijk landschap

De gemeente Noordwijk wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan landschapstypen die op korte afstand van elkaar liggen. In de Ruimtelijke structuurvisie

Noordwijk 2030 wordt het beleefbaar houden en maken van deze landschapstypen te benadrukken. Voor de groenopzet van de gemeente betekent dit dat de groenstructuur gebaseerd is op het aanbrengen van beplantingen die van nature op de desbetreffende groeiplaats thuishoren.

Door de verschillende karakteristieken van de hoofdgroenstructuur per onderdeel uit te buiten kan een differentiatie worden aangebracht. Differentiatie kan alleen worden gerealiseerd als de groenstructuur helder van opzet is. Anders leidt afwisseling snel tot een chaotisch beeld. Bijzondere aandacht is nodig voor de ruimtelijke hoofdstructuur van de open ruimte tussen en rond de kernen, die in de loop der tijd door vele veranderingen is verzwakt. Het betreft vooral de herkenbaarheid van hoofdroutes, de ruimtelijke samenhang van laanbeplantingen en wijkgroenvoorzieningen.

De duidelijkheid in het landschap ontstaat als gevolg van het sterker relateren van de inrichting aan de geologische en cultuurhistorische ondergrond. Het landschap zal logischer ogen en aanvoelen, wat ten goede komt aan de leefbaarheid van Noordwijk. Bewoners en bezoekers zullen zich beter kunnen oriënteren in Noordwijk. Eventueel zou de betere leesbaarheid van het landschap ook voor meer waardering bij bewoners en bezoekers kunnen zorgen.

Ruimtelijke en ecologische verbindingen

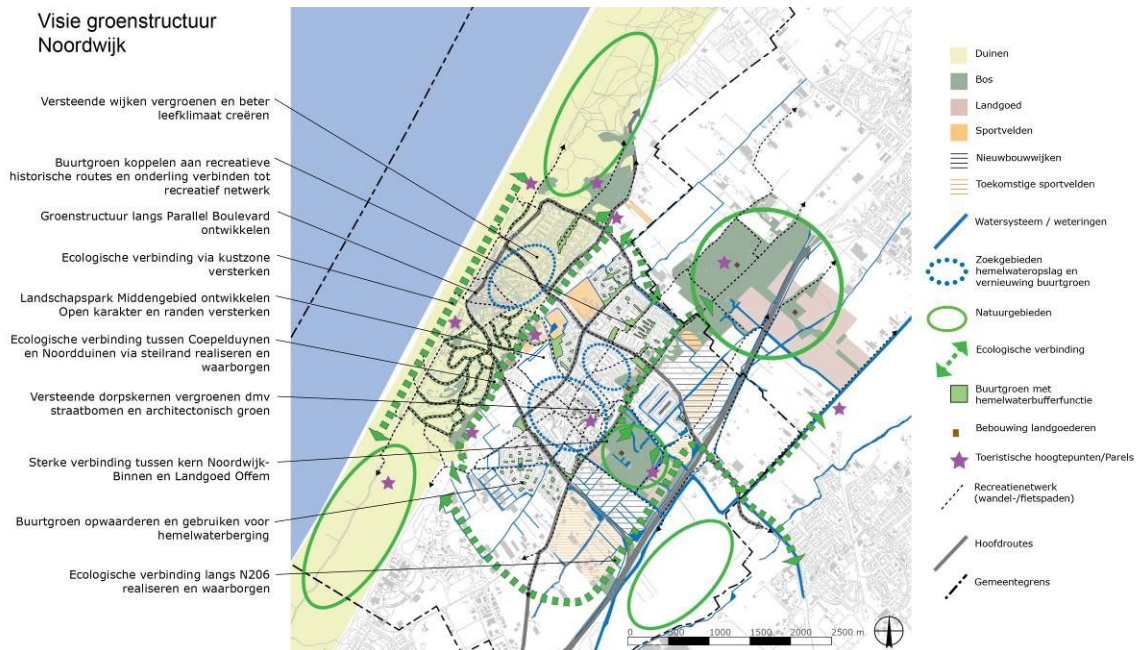
Op landschapsniveau vormen de rand- en geleidingszones ruimtelijke en ecologische verbindingen in noord-zuidelijke richting. Het groene infrastructurele netwerk van hoofdroutes in Noordwijk vormt op lokaal schaalniveau ecologische verbindingen in oost-westelijke richting. De landgoederen worden ecologisch met elkaar verbonden via de Nieuwe Offemweg en de Gooweg.

Alle noord-zuidelijke verbindingen, waaronder de rand- en geleidingszones moeten worden onderzocht op hoeverre ze nog als ecologische verbinding door Noordwijk kunnen functioneren. Hierbij moet worden gekeken of er dmv aaneengesloten groene stroken of dmv 'stepping stones' ecologische verbindingen kunnen worden gecreërd. De oost-westelijke verbindingen binnen het stedelijk gebied van Noordwijk zijn vanuit ecologisch perspectief minder interessant, omdat er simpelweg niet voldoende ruimte is voor robuuste verbindende groenstructuren in deze richting.

Het Middengebied wordt omgevormd tot landschapspark waarbij aandacht wordt gegeven aan de bebouwingsranden van de omliggende wijken. De bestaande wijken die momenteel grenzen aan het middengebied hebben rommelige randen bestaande uit achtertuintjes en schuttingen. Deze randen zouden veel dikker moeten worden aangezet met brede waterpartijen en flauwe natuurvriendelijke oevers. Deze randen zouden tegelijkertijd interessante recreatieve routes kunnen vormen door het Middengebied. De openheid van het Middengebied wordt benadrukt; zichtbeperkende beplanting wordt verwijderd zodat er meer doorzichten ontstaan. Hierbij is het van belang dat de nieuwbouw die nodig is om het park te bekostigen niet ten koste gaat van de openheid van het Middengebied. Dit vraagt om slimme oplossingen zoals nieuwe groene landgoederen langs de randen, in plaats van standaard nieuwbouw.

Groen netwerk van hoofdroutes

Noordwijk wordt intern verbonden door een raster van hoofdroutes. De noord-zuidelijke routes volgen het patroon van de strandwallen en bestaan het langst. De oost-westelijke routes verbinden Noordwijk-Binnen met Noordwijk aan Zee en zijn later tot stand gekomen. Deze oost-westelijke routes worden volgens de structuurvisie aangeduid als de landschappelijke route, de kernenroute, de vuurtorenroute en strandroute. Deze routes moeten versterkt worden om zo bij te dragen aan de landschapsbeleving van Noordwijk. Ook moeten deze 4 routes volgens deze visie duidelijke fysieke eindpunten hebben in aan de kust in Noordwijk aan Zee. Deze hoofdroutes worden gebruikt door zowel snel als langzaam verkeer.

Afbeelding 22.5: Voorgestelde visie groenstructuur Noordwijk

Langs de hoofdroutes wordt de beplanting per route samenhangend en herkenbaar gemaakt. De beplanting is gerelateerd aan de verschillende landschapstypes. Juist omdat het gebied uit zoveel verschillende landschapstypes bestaat is het belangrijk om de relatie tussen ondergrond, bebouwing en gebruik zo sterk mogelijk te maken. Op deze manier ontstaat er een divers en logisch ogend landschap, van hoge recreatieve en ecologische kwaliteit. De begeleidende beplanting langs deze hoofdroutes zorgt ook voor een aangename klimaat voor wandelaars en fietsers.

Historische recreatieve routes gekoppeld aan buurtgroen

Naast het netwerk van hoofdroutes, is er ook een recreatief netwerk van routes aanwezig, gebaseerd op historische routes. Het grootste deel van deze routes valt al onder de 4 routes en heeft veel overlap met de hiervoor genoemde hoofdroutes. Echter zijn er een aantal andere interessante routes die wat ons betreft meer aandacht mogen krijgen.

Eén daarvan is de historische route de Buurweg, die de kern van Noordwijk-Binnen met landgoed Nieuw Leeuwenhorst verbindt. Tegenwoordig heet deze weg grotendeels Westeinde. Met name in de wijk Boerenburg kan deze route duidelijker worden gemaakt door middel van een sterke begeleidende groenstructuur langs de Sartoriusstraat (kinderboerderij) aansluitend op het Gruenepad (voetpad met groen karakter) tussen de woonblokken door. De Sartoriusstraat sluit aan op de Boerenburgerweg die naar de historische dorpskern van Noordwijk-Binnen leidt.

Aansluitend op het herinrichten van oevers moet ook de Boekersloot genoemd worden, welke aansluit op de waterloop van de woonwijk Vinkeveld. De historische watergang is als gevolg van heesterbeplanting vaak nauwelijks beleefbaar. Deze oevers zouden met een nieuwe inrichting aangename plekken kunnen worden om te wandelen.

Een soortgelijke situatie zien we bij de Duinwetering. De zeer oude historisch waardevolle Woensdagse Wetering oogt als een doodnormale sloot. Door de oevers een meer natuurlijk karakter te geven, wordt het omliggende landschap de wijk ingetrokken en wordt men bewust gemaakt dat deze wetering meer dan een sloot is.

Voor het gehele netwerk van recreatieve routes geldt dat de aan- en omliggende stukjes buurtgroen zoveel mogelijk aan het netwerk gekoppeld worden. Daarbij worden de verwaarloosde stukken buurtgroen zodanig opnieuw ingericht dat ze gerelateerd zijn aan het

landschapstype waarin ze liggen. Dit gebeurt ook weer voornamelijk door gebiedseigen beplanting te gebruiken. Voor de recreatieve routes geldt ook dat ze herkenbaar worden gemaakt door middel van begeleidende groenstructuren. Wat deze groenstructuur precies inhoudt hangt af per situatie.

Verduurzaming en ontstening

Zoals al eerder genoemd moet verwilderd buurtgroen gerenoveerd worden. Bij deze nieuwe inrichting wordt er zoveel mogelijk landschapstype gerelateerde beplanting gebruikt. Daarnaast kan er ook worden gekozen voor een extra functie als hemelwaterbergingsgebied. Door dit te doen wordt het riool tijdens zware regenval ontlast, en kan het schone regenwater direct in de grond infiltreren. Dit zou kunnen door simpele wadi's te creëren, maar er kan ook worden gekozen voor bijvoorbeeld 'Rainaway' tegels in combinatie met weelderige bloemrijke beplanting.

Binnen Noordwijk zijn er vrij veel gebieden met een gebrek aan openbaar groen, namelijk de dorpskern van Noordwijk aan Zee, de boulevard, de Princessebuurt, de dorpskern van Noordwijk-Binnen en de wijk Calorama. Deze gebieden zijn 'versteend' wat kan zorgen tot het zogenaamde 'hitte-eilandeffect'; het fenomeen dat de temperatuur in een stedelijk gebied gemiddeld hoger is dan in het omliggende landelijk gebied. De belangrijkste oorzaken van het hitte-eilandeffect zijn de absorptie van zonlicht door de in de stad aanwezige donkere materialen en de relatief lage windsnelheden. Door het hitte-eilandeffect worden problemen tijdens hittegolven, zoals hittestress, verergerd. Bouwkundige maatregelen en meer groen in de stad verminderen het hitte-eilandeffect.

Het is dus van groot belang dat er meer openbaar groen komt in deze versteende gebieden in Noordwijk. Als er weinig ruimte is kan een rij kleine straatbomen ook al een groot verschil maken.

Buurtparticipatie

Door middel van buurtparticipatie kan deze transformatie van het buurtgroen naar weelderige hemelwaterbuffers samen met omwonenden worden gerealiseerd. Door omwonenden te betrekken bij dit proces en verantwoordelijkheid te geven zullen ze uiteindelijk meer zorg dragen voor het buurtgroen, wat op lange termijn beheerskosten kan verminderen.

Belangrijk bij selecteren van potentiële buurtparticipatieprojecten is dat opnieuw in te richten buurtgroen aan de voorkant ligt van de woningen zodat omwonenden er dagelijks doorheen lopen en op uitkijken. Er moet ook worden bepaald in welke mate buurtbewoners mogen participeren. Mogen ze alleen meehelpen met onderhoud achteraf, of mogen ze zelf een ontwerp maken (aan de hand van een PvE opgesteld door de gemeente), de uitvoering coördineren en het beheer achteraf verzorgen?

In het laatste geval kunnen de resultaten zeer positief zijn zolang de buurtbewoners goed georganiseerd zijn en ook een budget tot hun beschikking krijgen. Hoe meer men zelf mag bepalen hoe groter de betrokkenheid. Uiteraard is dit niet overal mogelijk. Veelal zijn het de wijken met ondernemende welvarende mensen met veel vrije tijd, waarbij dit soort projecten tot het beste resultaat leiden. Daarbij is het ook verstandig als bijvoorbeeld een landschapsarchitect de bewoners begeleidt in het proces, wat uiteraard in de meeste gevallen ook geld kost.

22.6 Verbindingen

Het aspect Groen en Landschap draagt bij aan de belevingswaarde en aantrekkelijkheid van een gebied (vestigingsplaats). In die zin zijn er verbindingen met de beleidsvelden Gebouwde Leefomgeving en Samenleving en de aanwezige voorzieningen voor verblijf, vrijetijd, sport en werk en economie.